

**ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**

**PANTEION UNIVERSITY OF SOCIAL AND POLITICAL
SCIENCES**

ΣΧΟΛΗ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ, ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΙ
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ, ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ
ΣΠΟΥΔΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΔΙΕΘΝΕΣ & ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ

ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ: «ΔΙΕΘΝΕΣ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ»

ΘΕΜΑ: «Τα βασανιστήρια, ως έγκλημα πολέμου και έγκλημα κατά της
ανθρωπότητας, μέσα από το Διεθνές Δίκαιο και τη δράση του Διεθνούς
Ποινικού Δικαστηρίου – Η περίπτωση του Αφγανιστάν»

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Δήμητρα Νίκου Α.Μ.1219Μ028

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ:

Επίκουρη καθηγήτρια Μαρία – Ντανιέλλα Μαρούδα

Αθήνα, Δεκέμβριος 2020

Τριμελής Επιτροπή

Μαρία-Ντανιέλλα Μαρούδα, Επίκουρη Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου
(Επιβλέπουσα)

Στέλλιος Περράκης, Ομότιμος Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου

Όλγα Τσόλκα, Επίκουρη Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου

Copyright © Δήμητρα Νίκου, 2020

All rights reserved. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

«Δηλώνω ρητά ότι, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής εργασίας, δεν παραβιάζει καθ' οιονδήποτε τρόπο πνευματικά δικαιώματα τρίτων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής.»

Αθήνα,

Δήμητρα Νίκου

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας πτυχιακής εργασίας εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της διπλωματικής εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα.

Η έγκριση της διπλωματικής εργασίας από το Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών δεν δηλώνει αποδοχή των γνώμων του συγγραφέα.

*Αφιερώνεται στα παιδιά μου Κωστή και Γιώργο και στον σύντροφό μου Ερίκ, που με
στήριξαν να κάνω πράξη το «ποτέ δεν είναι αργά» και να προσφέρω στον εαυτό μου
κάτι που του χρωστούσα.*

Ευχαριστίες

Ένα μεγάλο ευχαριστώ οφείλω στην επιβλέπουσα Επίκουρη Καθηγήτρια Μαρία-Ντανιέλλα Μαρούδα για όσα μου δίδαξε και για την πολύτιμη ευκαιρία που μου έδωσε να συνεργαστώ μαζί της και να κερδίσω ένα κομμάτι από τις γνώσεις, αλλά και το πάθος της γι' αυτό που διδάσκει. Θα ήθελα, επίσης, να ευχαριστήσω τα άλλα δύο ακαδημαϊκά μέλη της τριμελούς επιτροπής, τον Ομότιμο Καθηγητή κ. Στέλιο Περράκη και την Επίκουρη Καθηγήτρια κα Όλγα Τσόλκα, που δέχτηκαν να συμμετάσχουν στην εξέταση της παρούσας εργασίας και να συμβάλουν με τις γνώσεις και τις παρατηρήσεις τους. Συνολικά και στους τρεις οφείλω ένα ακόμη πιο μεγάλο ευχαριστώ που μου έδωσαν την ευκαιρία να γνωρίσω το διεθνές δίκαιο και να κατανοήσω την αγάπη μου γι' αυτό και κυρίως γιατί ενίσχυσαν την πεποίθησή μου στις δυνατότητες επιβολής διεθνούς δικαιοσύνης.

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	9
Α΄ ΜΕΡΟΣ: Το διεθνές πλαίσιο της απαγόρευσης των βασανιστηρίων	11
Κεφάλαιο 1: Το έγκλημα των βασανιστηρίων: Ορισμοί και εννοιολογικές προσεγγίσεις.....	11
1.1. Ορισμός των Βασανιστηρίων, σύμφωνα με τη Σύμβαση των ΗΕ κατά των Βασανιστηρίων.....	11
1.2. Ορισμός των βασανιστηρίων σύμφωνα με το καταστατικό της Ρώμης του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου	13
1.3. Προσεγγίσεις της έννοιας πριν την υιοθέτηση των παραπάνω ορισμών	18
1.4. Ερμηνεία του ορισμού των βασανιστηρίων μέσα από τη δικαστική δράση	19
Κεφάλαιο 2. Η καθολική Απαγόρευση των Βασανιστηρίων.....	26
2.1. Συμβατική απαγόρευση των βασανιστηρίων.....	28
2.2. Απαγόρευση των βασανιστηρίων, ως κανόνας εθιμικού δικαίου, <i>jus cogens</i> και <i>erga omnes</i>	29
2.3. Βασικά μέσα απαγόρευσης των βασανιστηρίων σε οικουμενικό και περιφερειακό επίπεδο.....	31
2.3.1. Διεθνές ανθρωπιστικό δίκαιο (ΔΑΔ).....	31
2.3.2. Διεθνές Δίκαιο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΔΔΔΑ).....	32
2.3.3. Η Επιτροπή κατά των Βασανιστηρίων	33
2.4. Κρατικές υποχρεώσεις για την πρόληψη των βασανιστηρίων και κακομεταχείρισης.....	34
Κεφάλαιο 3. Ζητήματα σχετικά με τη λειτουργία του του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου, μέσα από το Καταστατικό του.....	37
3.1. Η Εισαγγελία του ΔΠΔ.....	37
3.2. Ζητήματα δικαιοδοσίας στο ΚατΔΠΔ.....	39
3.3. Ζητήματα παραδεκτού στο ΚατΔΠΔ.....	44
3.4. Ο ρόλος του Τμήματος Προδικασίας στην περίπτωση εξέτασης Αιτήματος του Εισαγγελέα για έναρξη έρευνας.....	46
Κεφάλαιο 4. Η Διεθνής Αμνηστία.....	47
Β΄ ΜΕΡΟΣ : Τα βασανιστήρια ως έγκλημα πολέμου στο Αφγανιστάν και η προσπάθεια για καταλογισμό ευθυνών και τιμωρία ενόχων από το ΔΠΔ.....	49
Κεφάλαιο 1: Από την ανατροπή της κυβέρνησης του Daoud Khan το 1978, έως το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο.....	49
1.1. Ιστορικό πλαίσιο	49
1.1.1. Τα ιστορικά γεγονότα και η εξέλιξή τους	50
1.1.2. Η αποτίμηση των γεγονότων μέσα από στοιχεία	56
1.1.3. Η κατάσταση σήμερα.....	58

1.1.3. Ο ρόλος του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών	59
1.2. Οι πληροφορίες για τα βασανιστήρια στο Αφγανιστάν – Οι εκθέσεις της Διεθνούς Αμνηστίας και του ΟΗΕ.....	66
Κεφάλαιο 2: Οι εθνικές και διεθνείς νομικές δεσμεύσεις του Αφγανιστάν και ως προς την απαγόρευση των βασανιστηρίων.....	73
Κεφάλαιο 3: Το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο για τα βασανιστήρια στο Αφγανιστάν	76
3.1. Διαδικαστικό ιστορικό – Πώς έφτασε η υπόθεση στο ΔΠΑ.....	76
3.2. Το αίτημα της εισαγγελέως του ΔΠΑ, το 2017	80
3.2.1. Ο χαρακτήρας της σύγκρουσης, σύμφωνα με το Αίτημα της Εισαγγελίας.....	81
3.2.2. Τα άτομα ή ομάδες και τα φερόμενα εγκλήματα τους σύμφωνα με το Αίτημα της Εισαγγελίας	83
3.2.2.1. Οι Ταλιμπάν και οι άλλες αντικυβερνητικές ένοπλες ομάδες	83
3.2.2.2. Οι εθνικές δυνάμεις Άμυνας και Ασφάλειας (ANSF)	84
3.2.2.3. Οι διεθνείς δυνάμεις , οι ένοπλες δυνάμεις των ΗΠΑ και η CIA.	87
3.2.2.4. Τα είδη βασανιστηρίων από όλες τις ομάδες και το Πρόγραμμα Ανάκρισης της CIA.....	92
3.2.3. Ζητήματα δικαιοδοσίας στο Αίτημα της Εισαγγελίας	101
3.2.4. Ζητήματα παραδεκτού στο Αίτημα	104
3.2.4.1. Συμπληρωματικότητα.....	105
3.2.4.2. Βαρύτητα.....	117
3.2.4.3.Συμφέρον της Δικαιοσύνης	123
Κεφάλαιο 4: Η απόρριψη του Αιτήματος, η Έφεση και η εξουσιοδότηση της έρευνας από το Τμήμα Εφέσεων	125
4.1. Η απόρριψη του αιτήματος από το Τμήμα Προδικασίας.....	125
4.2. Η Έφεση	133
4.2.1. Πρώτος λόγος αναιρέσεως	134
4.2.2 Δεύτερος λόγος αναιρέσεως.....	135
4.3. Η απόφαση του Τμήματος Εφέσεων	135
4.4. Η σημασία της στάσης του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου.....	146
Συμπέρασμα.....	149
Πηγές Τεκμηρίωσης - Βιβλιογραφία.....	151

Περίληψη

Η παρούσα εργασία αποτελεί μια προσέγγιση της συνεχιζόμενης έως σήμερα πρακτικής των βασανιστηρίων, ως διεθνές έγκλημα και συγκεκριμένα ως έγκλημα κατά της ανθρωπότητας και έγκλημα πολέμου και της προσπάθειας που καταβάλλεται σε διεθνές επίπεδο και ιδίως σε επίπεδο διεθνούς δικαιοσύνης, περιφερειακά και οικουμενικά, για την αντιμετώπιση και πρόληψής της. Στο πρώτο μέρος παρουσιάζεται η αποτύπωση της προσπάθειας αυτής σε διεθνή κείμενα, δεσμευτικά και μη και η πρόοδος από την καθολική απαγόρευση προς την καθολική εξάλειψη, ιδίως μέσα από τη Σύμβαση Κατά των Βασανιστηρίων των Ηνωμένων Εθνών και το Καταστατικό της Ρώμης του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου, καθώς και η βαθμιαία διεθνής ποινικοποίηση, η εφαρμογή των απαγορεύσεων μέσα από δικαστικές αποφάσεις, η απόδοση ευθυνών, η τιμωρία και επιβολή ποινών. Στην πορεία αυτή, από τις Δίκες της Νυρεμβέργης, τα ad hoc Διεθνή Ποινικά Δικαστήρια της Γιουγκοσλαβίας και της Ρουάντα, έως τη σημαντική δράση του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου από τη θέση του Καταστατικού του σε ισχύ, το 2002, έχει καταγραφεί σημαντική πρόοδος. Ωστόσο, βασανιστήρια εξακολουθούν να γίνονται, ιδίως μετά το σημείο καμπής της 11^{ης} Σεπτεμβρίου του 2001, οπότε και η ανάγκη πρόληψης, αντιμετώπισης και καταπολέμησης του εφιάλτη της τρομοκρατίας, χρησιμοποιήθηκε καταχρηστικά, ως πρόσχημα για την εφαρμογή τέτοιων πρακτικών, για την αναζήτηση ενόχων και την προστασία των πληθυσμών. Έτσι στο δεύτερο μέρος παρακολουθούμε τη δραστηριοποίηση της Εισαγγελέως του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου, Fatu Bensunda, στη διαρκή μάχη που διεξάγεται μεταξύ πολιτικής και δικαιοσύνης, με ιδιαίτερη αναφορά στην εξέλιξη του αιτήματός της το 2017 για την έναρξη έρευνας για πιθανή διάπραξη εγκλημάτων πολέμου στο Αφγανιστάν, από ένοπλες μη κρατικές ομάδες, κρατικές δυνάμεις και Αμερικανούς στρατιώτες. Την απογοήτευση που προκάλεσε η απόρριψη του αιτήματος από το Τμήμα του Δικαστηρίου το 2019, ήρθαν να ανατρέψουν οι νέες εξελίξεις το Μάρτιο του 2020, όταν το Τμήμα Εφέσεων του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου με μια ιστορική απόφαση έδωσε στην Εισαγγελέα την έγκριση για την έναρξη της έρευνας για εγκλήματα που ενδεχομένως διαπράχθηκαν από το 2002 και μετά.

Λέξεις-κλειδιά: βασανιστήρια, Σύμβαση Κατά των Βασανιστηρίων, Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο, απαγόρευση, Εισαγγελέας, δικαιοδοσία, συμφέροντα της δικαιοσύνης, Αφγανιστάν

Abstract

This paper is an approach to the ongoing practice of torture, as an international crime and in particular as a crime against humanity and a war crime, as well as the effort made at international level and in particular at the level of international justice, both regional and universal to address and prevent it. The first part presents the reflection of this effort in international texts, binding and not, along with the progress from the universal prohibition to the universal elimination, in particular through the United Nations Convention against Torture and the Rome Statute of the International Criminal Court, as well as the gradual international criminalization, enforcement of bans through court decisions, accountability, punishment and sentencing. Significant progress has been made since the Nuremberg Trials, the ad hoc International Criminal Tribunals of Yugoslavia and Rwanda, and the significant action of the International Criminal Court since the entry into force of its Statute in 2002. However, torture continues, especially after the turning point of September 11, 2001, when the need to prevent, tackle and combat the nightmare of terrorism was abused as a pretext to implement such practices in the search for culprits in the name of safety. Thus, in the second part, we follow the activities of the Prosecutor of the International Criminal Court, Fatou Bensouda, in the ongoing battle between politics and justice, with special reference to the evolution of her request in 2017 to launch an investigation into possible crimes in Afghanistan by Afghan forces, Taliban and US troops. The disappointment caused by the rejection of the request by the Department of the Court in 2019, was overturned by new developments in March 2020, when the Appeals Chamber of the International Criminal Court gave the Prosecutor approval to launch an investigation into alleged crimes since 2002 onwards.

Keywords:

Torture, Convention against Torture, International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia, prohibition, Prosecutor, jurisdiction, interests of justice, Afghanistan

Εισαγωγή

«It's about the law. It's not about power»

Fatu Bensouda, September 2020¹

Στην εργασία με τίτλο *«Τα βασανιστήρια, ως έγκλημα πολέμου και έγκλημα κατά της ανθρωπότητας, μέσα από το Διεθνές Δίκαιο και την έως τώρα δράση του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου»*, με επιβλέπουσα την Επίκουρη Καθηγήτρια κα Μαρία-Ντανιέλλα Μαρούδα, η οποία εκπονήθηκε ως διπλωματική μεταπτυχιακή εργασία του ΠΜΣ "Διεθνές & Ευρωπαϊκό Δίκαιο και Διακυβέρνηση", με ειδίκευση "Διεθνές Δίκαιο και Διπλωματικές Σπουδές", του Τμήματος Διεθνών, Ευρωπαϊκών και Περιφερειακών Σπουδών, θα αναλυθούν τα βασικά ζητήματα της δυσκολίας της διεθνούς κοινότητας να βοηθήσει τους ανθρώπους μιας χώρας που βιώνει περισσότερα από 35 χρόνια βίαιων συγκρούσεων, στο πλαίσιο των οποίων, χιλιάδες σκοτώθηκαν, τραυματίστηκαν, ακρωτηριάστηκαν, παραμορφώθηκαν. Ανάμεσα σε αυτούς ένας σημαντικός αριθμός ατόμων υπέστη απάνθρωπα βασανιστήρια και ιδιαίτερα σκληρή μεταχείριση, ως κρατούμενοι ή ανακρινόμενοι, παρά την απαγόρευση τέτοιων συμπεριφορών από ισχυρότατα δεσμευτικά διεθνή κείμενα, συμβατικά και άλλα.

Ιδιαίτερη αναφορά θα γίνει στην ιστορία του Αιτήματος που υπέβαλε η εισαγγελέας του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου Fatou Bensouda, το 2017 για εξουσιοδότηση έναρξης έρευνας για πιθανή διάπραξη εγκλημάτων πολέμου στο Αφγανιστάν, από αφγανικές εθνικές δυνάμεις, μέλη ένοπλων οργανώσεων και Αμερικανούς στρατιώτες ή προσωπικό της CIA. Το αίτημα απορρίφθηκε από το Τμήμα Προδικασίας III του Δικαστηρίου το 2019, εν μέσω ανοιχτών απειλών, κυρώσεων και προσπάθειας εκφοβισμού της Εισαγγελίας του ΔΠΔ από την κυβέρνηση των ΗΠΑ, απογοητεύοντας το κοινό αίσθημα για απόδοση δικαιοσύνης και δίνοντας τροφή στη συζήτηση περί μάχης μεταξύ πολιτικής και δικαιοσύνης και ιδίως επιχειρήματα σε όσους υποστηρίζουν ότι η δεύτερη είναι υποταγμένη στην πρώτη. Ακόμη χειρότερα, ότι η έννοια της διεθνούς δικαιοσύνης και δη της διεθνούς ποινικής δικαιοσύνης είναι

¹ Συνέντευξη της Εισαγγελέως του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου, Φατού Μπενσούντα, στον David Pilling, συντάκτη των Financial Times, στις 25 Σεπτεμβρίου 2020, <https://www.ft.com/content/bbeb8dba-ce3c-4a33-b319-3fcff0916736>

μόνο θεωρητική και όταν εφαρμόζεται στην πράξη, αφορά αδύναμα κράτη, ή υπηκόους αδύναμων κρατών που θα καταλήξουν τελικά να φτάσουν έως το ΔΠΔ, να δικαστούν και να καταδικαστούν, εφόσον κριθούν ένοχοι «πέραν πάσης αμφιβολίας».

Ωστόσο η κατάσταση άλλαξε όταν το Τμήμα Εφέσεων του ΔΠΔ, με μια ιστορική απόφασή του, το Μάρτιο 2020, όχι μόνο ανέτρεψε την προηγούμενη απόφαση και έδωσε την εξουσιοδότηση που ζήτησε η Εισαγγελέας για έναρξη της έρευνας, χωρίς να παραπέμψει ξανά το Αίτημα στο Τμήμα Προδικασίας, αλλά προχώρησε ακόμη παραπέρα, εξουσιοδοτώντας την Εισαγγελέα να διερευνήσει και περιστατικά που δεν περιλαμβάνονταν στο αρχικό Αίτημα και διευκρινίζοντας σημαντικά νομικά ζητήματα για το ρόλο του Τμήματος Προδικασίας σε σχέση με τα όρια του ελέγχου του επί αιτημάτων που υποβάλλει ο Εισαγγελέας, όταν επιδιώκει *proprio motu* τη διερεύνηση μιας κατάστασης, για το πεδίο εφαρμογής του κοινού άρθρου 3 των Συμβάσεων της Γενεύης και για τα συμφέροντα της δικαιοσύνης.

Στόχος της εργασίας είναι να καταδείξει όλα τα παραπάνω, μέσα από τα ακόλουθα ερευνητικά ερωτήματα:

- i. Ποιο είναι το θεσμικό πλαίσιο που διέπει την απαγόρευση των βασανιστηρίων και ποια η συμβολή των *ad hoc* ΔΠΔ για την πρώην Γιουγκοσλαβία και για τη Ρουάντα
- ii. Ποιο είναι το θεσμικό πλαίσιο του ΔΠΔ μέσα από το Καταστατικό του, ιδίως σε ζητήματα δικαιοδοσίας, παραδεκτού και ρόλου του Εισαγγελέα
- iii. Ποιο είναι το ιστορικό πλαίσιο μέσα στο οποίο συμβαίνουν οι υποθέσεις επί των οποίων θεμελιώθηκε το Αίτημα της Εισαγγελέως και ποιες οι πηγές άντλησης πληροφοριών
- iv. Τι άλλαξε μετά το 2001 σε ό,τι αφορά την έκταση και ένταση διενέργειας βασανιστηρίων
- v. Πώς «χτίζεται» η τεκμηρίωση ενός Αιτήματος για εξουσιοδότηση έναρξης έρευνας από την Εισαγγελία του ΔΠΔ
- vi. Πώς ανατρέπεται μια απόφαση Τμήματος του ΔΠΔ και πώς παράγεται σημαντική νομολογία μέσα από μια νέα απόφαση άλλου Τμήματος.

Α' ΜΕΡΟΣ: Το διεθνές πλαίσιο της απαγόρευσης των βασανιστηρίων

«Το κερί δεν καίει για μας, αλλά για όλους εκείνους που αποτύχαμε να σώσουμε από τη φυλακή, για εκείνους που πυροβολήθηκαν στον δρόμο για την φυλακή, που βασανίστηκαν, που απήχθησαν, που εξαφανίστηκαν. Γι' αυτό είναι το κερί».

Peter Benenson²

Κεφάλαιο 1: Το έγκλημα των βασανιστηρίων: Ορισμοί και εννοιολογικές προσεγγίσεις

Τα βασανιστήρια κατέχουν εξέχουσα θέση στον κατάλογο των διεθνών εγκλημάτων από τότε που η Επιτροπή Ευθύνης, η οποία συστάθηκε στη Διάσκεψη Ειρήνης του Παρισιού το 1919, χαρακτήρισε τα «**βασανιστήρια αμάχων**» ως την τρίτη από τις τριάντα δύο διακριτές παραβιάσεις των «νόμων και εθίμων του πολέμου», αμέσως μετά από τις «δολοφονίες και σφαγές - συστηματική τρομοκρατία» και τη «θανάτωση ομήρων»³. Αυτός ο κατάλογος διεθνών εγκλημάτων εκπονήθηκε με βάση «ρητούς κανονισμούς», «καθιερωμένα έθιμα» και τις «σαφείς επιταγές της ανθρωπότητας».⁴

1.1. Ορισμός των Βασανιστηρίων, σύμφωνα με τη Σύμβαση των ΗΕ κατά των Βασανιστηρίων

Ο ευρύτερα χρησιμοποιούμενος και αποδεκτός ορισμός των βασανιστηρίων περιλαμβάνεται στη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών Κατά των Βασανιστηρίων⁵ (Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment - CAT) (στο εξής ΣΚΒ) και έχει ως εξής:

² Ο ιδρυτής της «Διεθνούς Αμνηστίας», Peter Benenson (1921-2005), στις 10 Δεκεμβρίου του 1961, Ημέρα των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, άναψε το πρώτο κερί της Διεθνούς Αμνηστίας στην εκκλησία του St-Martin-in-the-Fields, στο Λονδίνο, εμπνεόμενος από το κινεζικό ρητό: «Είναι καλύτερα να ανάψεις ένα κερί παρά να καταριέσαι το σκοτάδι».

³ William A. Schabas, Professor of Human Rights Law, National University of Ireland, Galway and Director, Irish Centre for Human Rights The Crime of Torture and the International Criminal Tribunals, Case Western Reserve University, Case Western Reserve Journal of International Law, Volume 37, Issue 2, <https://scholarlycommons.law.case.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1372&context=jil>

⁴ Ο.π.

⁵ «Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment» Ψήφισμα 39/46 της 10.12.1984 της ΓΣ των ΗΕ (τέθηκε σε ισχύ στις 26.06.1987 https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_RES_39_46.pdf

Άρθρο 1(1)

«Για τους σκοπούς της παρούσας Σύμβασης, ο όρος «βασανιστήριο» σημαίνει οποιαδήποτε πράξη με την οποία σοβαρός πόνος ή ταλαιπωρία, σωματικός ή ψυχικός, επιβάλλονται με πρόθεση σ' ένα πρόσωπο, με σκοπό ιδίως να αποκτηθούν απ' αυτό ή από τρίτο πρόσωπο πληροφορίες ή ομολογίες, να τιμωρηθεί για μια πράξη που αυτό ή τρίτο πρόσωπο έχει διαπράξει ή είναι ύποπτο ότι την έχει διαπράξει, να εκφοβηθεί ή εξαναγκασθεί αυτός ή τρίτο πρόσωπο, ή για κάθε άλλο λόγο που βασίζεται σε διάκριση οποιασδήποτε μορφής, εφ' όσον ένας τέτοιος πόνος ή ταλαιπωρία επιβάλλονται από δημόσιο λειτουργό ή κάθε πρόσωπο που ενεργεί με επίσημη ιδιότητα ή με την υποκίνηση ή τη συναίνεση ή την ανοχή του. Δεν περιλαμβάνονται ο πόνος ή οδύνη που προέρχονται μόνον από πράξεις συμφυείς ή παρεμπίπτουσες προς νόμιμες κυρώσεις»⁶

Όπως φαίνεται από τον ορισμό αυτό, για να αποτελεί μια πράξη βασανιστήριο, πρέπει να χαρακτηρίζεται από τα ακόλουθα **τέσσερα στοιχεία**^{7,8}:

(ι) Πρόκληση σοβαρού (severe) πόνου ή ταλαιπωρίας: Η σοβαρότητα μιας πράξης δεν ορίζεται απολύτως αντικειμενικά, αλλά εξαρτάται από τις συνθήκες κάθε περίπτωσης, παράγοντες, όπως το φύλο, την ηλικία, την κατάσταση της υγείας. Οι διεθνείς συνθήκες και τα αντίστοιχα όργανα για τα ανθρώπινα δικαιώματα καθορίζουν τη σοβαρότητα, συνδυάζοντας αντικειμενικές προσεγγίσεις, δεδομένου ότι ορισμένες πράξεις αποτελούν σε κάθε περίπτωση βασανιστήρια, με υποκειμενικές, που εστιάζουν σε άλλους παράγοντες. Ιδιαίτερα σημαντικός στην ερμηνεία είναι ο ρόλος της νομολογίας των διεθνών δικαστηρίων.

(ii) Πρόθεση: Ο πόνος και η ταλαιπωρία πρέπει να προκαλείται με πρόθεση, ώστε η πράξη να θεωρηθεί βασανιστήριο. Αν δεν αποδεικνύεται η πρόθεση, ή σε περίπτωση

⁶ PART I Article 1 1. «For the purposes of this Convention, the term "torture" means any act by which severe pain or suffering, whether physical or mental, is intentionally inflicted on a person for such purposes as obtaining from him or a third person information or a confession, punishing him for an act he or a third person has committed or is suspected of having committed, or intimidating or coercing him or a third person, or for any reason based on discrimination of any kind, when such pain or suffering is inflicted by or at the instigation of or with the consent or acquiescence of a public official or other person acting in an official capacity. It does not include pain or suffering arising only from, inherent in or incidental to lawful sanctions.»

⁷ United Nations Assistance Mission in Afghanistan Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, « Treatment of Conflict-Related Detainees in Afghanistan: Preventing Torture and Ill-treatment under the Anti-Torture Law», April 2019 Kabul, Afghanistan, https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/afghanistan_-_report_on_the_treatment_of_conflict-related_detainees_-_17_april_2019.pdf

⁸ Tepina, Polona, The Torture Reporting Handbook, δεύτερη έκδοση, Κέντρο Ανθρώπινων Δικαιωμάτων, University of Essex, 2015, σελ.20

αμέλειας, οι πράξεις μπορεί να συνιστούν άλλου είδους κακομεταχείριση, εφόσον προκαλούν πόνο και ταλαιπωρία (για παράδειγμα απεχθείς συνθήκες στη φυλακή).

(iii) **Σκοπός:** Η συμπεριφορά που συνιστά βασανιστήριο, πρέπει να επιβάλλεται για ένα συγκεκριμένο σκοπό, όπως η απόσπαση πληροφοριών ή ομολογιών, η τιμωρία, ο εκφοβισμός, ο εξαναγκασμός, ή η διάκριση⁹

(iv) **Κρατική ανάμιξη:** Τα βασανιστήρια (όπως και η κακομεταχείριση) πρέπει να προέρχονται από τις δημόσιες (κρατικές) αρχές, δηλαδή είτε να διαπράχθηκαν από δημόσιους λειτουργούς, ή άλλα πρόσωπα που ενεργούν υπό επίσημη ιδιότητα, είτε η σχετική εντολή να δόθηκε από αυτούς, είτε να συγκατατέθηκαν ή να συνέναισαν ή ακόμη και να μην εμπόδισαν τα βασανιστήρια ή την κακομεταχείριση, ενώ γνώριζαν γι' αυτά. Σε ό,τι αφορά την απόδοση της ευθύνης στο κράτος, η ευθύνη μπορεί να καταλογιστεί και στην περίπτωση μη κρατικών δρώντων¹⁰, εάν το κράτος απέτυχε ως προς την υποχρέωσή του να εμποδίσει τα βασανιστήρια και να προστατέψει τα άτομα. από αυτά.

1.2. Ορισμός των βασανιστηρίων σύμφωνα με το καταστατικό της Ρώμης του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου

Το Καταστατικό της Ρώμης, η ιδρυτική πράξη του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου, (στο εξής ΔΠΔ) υιοθετήθηκε από τα κράτη μέλη των ΗΕ τον Ιούλιο 1998¹¹ στη Ρώμη από τη Διπλωματική Διάσκεψη των Πληρεξουσίων των ΗΕ, με ψήφους 121 υπέρ, 7 κατά, και 21 αποχές και τέθηκε σε ισχύ τον Ιούλιο του 2002. Έχει ιδιαίτερη σημασία, καθώς θεωρείται το πιο ολοκληρωμένο και ουσιαστικό κομμάτι του διεθνούς ποινικού δικαίου, το οποίο κωδικοποιεί τα ειδικά εγκλήματα (core crimes) και παρέχει στο Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο, κατάλογο πηγών δικαίου, που θα

⁹ Η Επιτροπή κατά των βασανιστηρίων ανέφερε ότι τα «στοιχεία πρόθεσης και σκοπού [...] δεν περιλαμβάνουν υποκειμενικό έρευνα για τα κίνητρα των δραστών, αλλά μάλλον πρέπει να είναι αντικειμενικοί προσδιορισμοί υπό τις συνθήκες ». Επιτροπή κατά των βασανιστηρίων, Γενικό σχόλιο αριθ. 2 («Εφαρμογή του άρθρου 2 από τα συμβαλλόμενα κράτη»), CAT / C / GC / 2 of 24 Ιανουαρίου 2008, παράγραφος 9.

¹⁰ Tepina, Polona, The Torture Reporting Handbook, δεύτερη έκδοση, Κέντρο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, University of Essex, 2015, σελ.20, <https://www1.essex.ac.uk/hrc/documents/practice/torture-reporting-handbook-second-edition.pdf>

¹¹ «Το μακρινό όνειρο ενός μόνιμου Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου γίνεται πραγματικότητα», είπε τότε, ο Κόφι Άνναν, Γενικός Γραμματέας των Ηνωμένων Εθνών. « Η ελπίδα μας είναι ότι, τιμωρώντας τους ενόχους, το ΔΠΔ θα δώσει λίγη παρηγοριά στα επιζώντα θύματα και στις κοινότητες που είχαν γίνει στόχος. Ακόμα πιο σημαντικό, ελπίζουμε ότι θα αποτρέψει μέλλοντες εγκληματίες πολέμου, και θα φέρει πιο κοντά την ημέρα όπου κανείς αρχηγός, κανένα Κράτος, καμία χούντα και κανέναν στρατός οπουδήποτε δεν θα είναι ικανοί να καταχρώνται τα ανθρώπινα δικαιώματα ατιμωρητί».

εφαρμόζει. Αρμοδιότητα του ΔΠΔ είναι να διώκει τα ποινικά εγκλήματα που καθορίζονται στο Άρθρο 5,¹² τα οποία τελέστηκαν από την ημερομηνία θέσης του σε ισχύ και μετά, με εξαίρεση αναδρομικότητας για τα διαρκή εγκλήματα (πχ. αγνοούμενοι) και μπορεί να ασκήσει τη δικαιοδοσία του σε συγκεκριμένες περιπτώσεις.

Αναφορά στα **βασανιστήρια** στο Καταστατικό του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου (στο εξής ΚατΔΠΔ) συναντούμε στα **Άρθρα 7 και 8**, όπου ορίζονται και απαριθμούνται τα **Εγκλήματα κατά της Ανθρωπότητας**¹³ και τα **Εγκλήματα Πολέμου**¹⁴, αντίστοιχα.

¹² Τα εγκλήματα που εμπίπτουν στη δικαιοδοσία του Δ.Π.Δ.:

«Άρθρο 5

(1). "Η αρμοδιότητα του Δικαστηρίου πρέπει να περιορίζεται στα πλέον σοβαρά εγκλήματα που απασχολούν τη διεθνή κοινότητα στο σύνολό της. Το Δικαστήριο έχει δικαιοδοσία, σύμφωνα με το παρόν καταστατικό, σε σχέση με τα ακόλουθα εγκλήματα:

(α) εγκλήματα πολέμου,

(β) εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας,

(γ) γενοκτονίες και

(δ) το έγκλημα της επίθεσης»

¹³ «Άρθρο 7

1. Για τους σκοπούς του παρόντος Καταστατικού, "έγκλημα κατά της ανθρωπότητας" σημαίνει οποιαδήποτε από τις ακόλουθες πράξεις όταν διαπράττεται ως μέρος ευρείας και συστηματικής επίθεσης που κατευθύνεται κατά οποιουδήποτε αμάχου πληθυσμού, εν γνώσει της επίθεσης:

α) Ανθρωποκτονία με πρόθεση

β) Εξόντωση

γ) Υποδούλωση

δ) Εκτόπιση ή βίαιη μετακίνηση πληθυσμού

ε) Φυλάκιση ή άλλη σοβαρή στέρηση της σωματικής ελευθερίας κατά παραβίαση βασικών κανόνων του διεθνούς δικαίου

στ) Βασανιστήρια

ζ) Βιασμός, γενετήσια δουλεία, εξαναγκασμός σε πορνεία, εξαναγκασμός σε εγκυμοσύνη, εξαναγκασμός σε στέρηση ή άλλη μορφή γενετήσιας βίας παρόμοιας βαρύτητας.

η) Δίωξη κατά οποιασδήποτε αναγνωρίσιμης ομάδας ή κοινότητας για λόγους πολιτικούς, φυλετικούς, εθνικούς, εθνοτικούς, πολιτιστικούς, θρησκευτικούς ή λόγους φύλου, όπως αυτό ορίζεται στην παράγραφο 3, ή άλλους λόγους που αναγνωρίζονται παγκοσμίως ως ανεπίτρεπτοι κατά το διεθνές δίκαιο σε σχέση με οποιαδήποτε πράξη που αναφέρεται στην παρούσα παράγραφο ή οποιοδήποτε έγκλημα εντός της δικαιοδοσίας του Δικαστηρίου.

θ) Βίαιη εξαφάνιση προσώπων

ι) Φυλετικός Διαχωρισμός

κ) Άλλες απάνθρωπες πράξεις παρόμοιου χαρακτήρα οι οποίες με πρόθεση προκαλούν μεγάλο πόνο ή βαρεία σωματική βλάβη ή βαρεία βλάβη της διανοητικής ή σωματικής υγείας».

¹⁴ «Εγκλήματα πολέμου

«Άρθρο 8.-

1. Το Δικαστήριο έχει δικαιοδοσία σε σχέση με εγκλήματα πολέμου ιδιαίτερα όταν διαπράχθηκαν ως μέρος σχεδίου ή πολιτικής ή ως μέρος ευρείας κλίμακας τέλεσης τέτοιων εγκλημάτων.

2. Για τους σκοπούς του παρόντος Καταστατικού, "εγκλήματα πολέμου" σημαίνει:

(α) Σοβαρές παραβιάσεις των Συμβάσεων της Γενεύης της 12 Αυγούστου 1949, και συγκεκριμένα, οποιαδήποτε από τις ακόλουθες πράξεις κατά προσώπων ή περιουσίας προστατευόμενων κατά τις διατάξεις της σχετικής Σύμβασης της Γενεύης:

(i) Ανθρωποκτονία με πρόθεση.

-
- (ii) Βασανιστήρια ή απάνθρωπη μεταχείριση, συμπεριλαμβανομένων βιολογικών πειραμάτων.
- (iii) Με πρόθεση πρόκληση μεγάλης δοκιμασίας ή σοβαρής βλάβης, σωματικής ή ψυχικής.
- (iv) Εκτεταμένη καταστροφή και ιδιοποίηση περιουσίας, οι οποίες δεν δικαιολογούνται από τη στρατιωτική αναγκαιότητα και τελούνται παράνομα και αυθαίρετα.
- (v) Εξαναγκασμός αιχμαλώτου πολέμου ή άλλου προστατευομένου προσώπου να υπηρετήσει στις ένοπλες δυνάμεις εχθρικής Δύναμης.
- (vi) Με πρόθεση αποστέρηση αιχμαλώτου πολέμου ή άλλου προστατευομένου προσώπου από τα δικαιώματα της δίκαιης και κανονικής δίκης.
- (vii) Παράνομη εκτόπιση ή μεταφορά ή παράνομος περιορισμός.
- (viii) Σύλληψη ομήρων.
- (β) Άλλες σημαντικές παραβιάσεις των νόμων και εθίμων που εφαρμόζονται στις **διεθνείς ένοπλες συρράξεις** εντός του καθιερωμένου πλαισίου του διεθνούς δικαίου και συγκεκριμένα οποιαδήποτε από τις ακόλουθες πράξεις:
- (i) Επιθέσεις με πρόθεση κατευθυνόμενες κατά του **αμάχου πληθυσμού** ως τέτοιου ή εναντίον αμάχων ατομικά, οι οποίοι δεν λαμβάνουν άμεσα μέρος στις εχθροπραξίες.
- (ii) Επιθέσεις με πρόθεση κατευθυνόμενες κατά πολιτικών αντικειμένων, δηλαδή αντικειμένων που δεν αποτελούν στρατιωτικούς στόχους
- (iii) Επιθέσεις με πρόθεση κατευθυνόμενες κατά προσωπικού, εγκαταστάσεων, υλικού, μονάδων ή οχημάτων που χρησιμοποιούνται σε αποστολές ανθρωπιστικής βοήθειας ή ειρηνευτικές αποστολές σύμφωνα με τον Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών εφόσον δικαιούνται την προστασία που χορηγείται σε αμάχους ή πολιτικά αντικείμενα σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο των ενόπλων συρράξεων.
- (iv) Επίθεση επιχειρούμενη με πρόθεση, εν γνώσει ότι η επίθεση αυτή μπορεί να προκαλέσει απώλεια ζωής ή σωματική βλάβη σε αμάχους ή βλάβες σε πολιτικά αντικείμενα ή εκτεταμένες, μακροπρόθεσμες και σοβαρές ζημιές στο φυσικό περιβάλλον οι οποίες θα ήταν σαφώς δυσανάλογες σε σχέση με το επιδιωκόμενο συγκεκριμένο και άμεσο συνολικό στρατιωτικό πλεονέκτημα.
- (v) Επίθεση ή βομβαρδισμός, με οποιοδήποτε μέσο, κατά ανοχύρωτων πόλεων, χωριών, κατοικιών ή κτιρίων που δεν αποτελούν στρατιωτικούς στόχους.
- (vi) Ανθρωποκτονία ή τραυματισμός μαχίμου ο οποίος έχει παραδώσει τα όπλα ή, μη έχοντας πλέον μέσα άμυνας, έχει παραδοθεί άνευ όρων. vii) Μη προσήκουσα χρήση σημαίας ανακωχής, της σημαίας ή των στρατιωτικών διακριτικών και της στολής του εχθρού ή των Ηνωμένων Εθνών, καθώς επίσης και των διακριτικών εμβλημάτων των Συμβάσεων της Γενεύης, η οποία είχε ως αποτέλεσμα θάνατο ή βαριά σωματική βλάβη. (viii) Η μεταφορά, αμέσως ή εμμέσως, από την Κατέχουσα Δύναμη μέρους του δικού της αμάχου πληθυσμού στο έδαφος που καταλαμβάνει, ή η εκτόπιση ή μεταφορά όλου ή μέρους του πληθυσμού του κατεχομένου εδάφους μέσα ή έξω από το έδαφος αυτό.
- (ix) Επιθέσεις με πρόθεση κατευθυνόμενες κατά κτιρίων αφιερωμένων στη θρησκεία, παιδεία, τέχνη, επιστήμη ή αγαθοεργούς σκοπούς, ιστορικά μνημεία, νοσοκομεία και μέρη όπου συγκεντρώνονται οι ασθενείς και οι τραυματίες, εφόσον δεν αποτελούν στρατιωτικούς στόχους. 5
- (x) Υποβολή προσώπων που βρίσκονται υπό την εξουσία του εχθρού σε σωματικό ακρωτηριασμό ή σε ιατρικά ή επιστημονικά πειράματα οποιουδήποτε είδους που δεν δικαιολογούνται ούτε από την ιατρική, οδοντιατρική ή νοσοκομειακή θεραπεία του προσώπου για το οποίο πρόκειται ούτε διεξάγονται προς το συμφέρον του, και τα οποία προκαλούν θάνατο ή θέτουν σε σοβαρό κίνδυνο την υγεία του προσώπου ή των προσώπων αυτών.
- (xi) Ανθρωποκτονία ή τραυματισμός με δόλια τεχνάσματα ατόμων που ανήκουν στο εχθρικό έθνος ή στρατό.
- (xii) Δήλωση ότι δεν θα υπάρξει έλεος.
- (xiii) Καταστροφή ή κατάσχεση της εχθρικής περιουσίας εκτός εάν η καταστροφή ή κατάσχεση καθίστανται απαραίτητες από τις ανάγκες του πολέμου.
- (xiv) Διακήρυξη ότι καταργούνται, αναστέλλονται ή είναι απαράδεκτα ενώπιον των δικαστηρίων τα δικαιώματα και οι δικαστικές πράξεις των υπηκόων του εχθρού. (xv) Εξαναγκασμός των υπηκόων του εχθρού να συμμετάσχουν στις πολεμικές επιχειρήσεις κατά της χώρας τους έστω και αν βρίσκονταν στην υπηρεσία του αντιπάλου πριν από την έναρξη του πολέμου.
- (xvi) Λεηλασία πόλης ή τοποθεσίας, ακόμη και αν καταλήφθηκε με έφοδο. (xvii) Χρησιμοποίηση δηλητηρίου ή δηλητηριωδών όπλων. (xviii) Χρησιμοποίηση ασφύζιογόνων, δηλητηριωδών ή άλλων αερίων και όλων των ανάλογων υγρών, υλικών ή συσκευών.
- (xix) Χρήση σφαιρών που εκρήγνυνται και τα θραύσματα τους διασκορπίζονται εύκολα στο ανθρώπινο σώμα, όπως σφαίρες με επικάλυψη της βολίδας από σκληρό περίβλημα που δεν καλύπτει πλήρως την βολίδα ή που έχει εγκοπές.
- (xx) Χρήση όπλων, βλημάτων, υλικών και μεθόδων πολέμου, που προορίζονται να προξενήσουν υπέρμετρη βλάβη ή μη αναγκαίο πόνο ή που επιφέρουν πλήγματα από τη φύση τους άνευ διακρίσεως

κατά παράβαση του διεθνούς δικαίου των ενόπλων συρράξεων, υπό τον όρο ότι αυτά τα όπλα, βλήματα, υλικά και μέθοδοι πολέμου αποτελούν αντικείμενο συνολικής απαγόρευσης και περιλαμβάνονται σε Παράρτημα στο παρόν Καταστατικό, μετά από τροποποίηση σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις που εκτίθενται στα άρθρα 121 και 123.

(xxi) Προσβολές κατά της προσωπικής αξιοπρέπειας και, ιδιαιτέρως ταπεινωτική και εξευτελιστική μεταχείριση. (xxii) Βιασμός, γενετήσια δουλεία, εξαναγκασμός σε πορνεία, εξαναγκασμός σε εγκυμοσύνη, όπως ορίζεται στο άρθρο 7, παράγραφος 2 (στ), εξαναγκασμός σε στέρωση ή άλλη μορφή γενετήσιας βίας που αποτελεί επίσης σοβαρή παραβίαση των Συμβάσεων της Γενεύης.

(xxiii) Χρησιμοποίηση της παρουσίας αμάχων ή άλλων προστατευομένων προσώπων προκειμένου να καταστούν ορισμένα σημεία, περιοχές ή στρατιωτικές δυνάμεις απρόσβλητες από στρατιωτικές επιχειρήσεις.

(xxiv) Επιθέσεις με πρόθεση κατευθυνόμενες κατά κτιρίων, υλικού, υγειονομικών μονάδων και οχημάτων, καθώς και κατά προσωπικού φέροντος τα διακριτικά εμβλήματα των Συμβάσεων της Γενεύης σύμφωνα με το Διεθνές Δίκαιο.

(xxv) Με πρόθεση χρήση της λιμοκτονίας του αμάχου πληθυσμού ως μεθόδου πολέμου με την αποστέρηση του από αντικείμενα απαραίτητα για την επιβίωση του, συμπεριλαμβανομένης και της εσκεμμένης παρεμπόδισης της παροχής προμηθειών, όπως αυτή προβλέπεται από τις Συμβάσεις της Γενεύης.

(xxvi) Στρατολόγηση παιδιών ηλικίας κάτω των δεκαπέντε ετών στις εθνικές ένοπλες δυνάμεις ή η χρησιμοποίησή τους για ενεργό συμμετοχή στις εχθροπραξίες.

(γ) **Στην περίπτωση ένοπλης σύρραξης μη διεθνούς χαρακτήρα, σημαντικές παραβιάσεις του κοινού άρθρου 3 των τεσσάρων Συμβάσεων της Γενεύης της 12ης Αυγούστου 1949, και συγκεκριμένα οποιαδήποτε από τις ακόλουθες πράξεις οι οποίες διαπράττονται κατά προσώπων που δεν λαμβάνουν ενεργό μέρος στις εχθροπραξίες, συμπεριλαμβανομένων και μελών των ενόπλων δυνάμεων που έχουν παραδώσει τα όπλα και εκείνων που ετέθησαν εκτός μάχης λόγω ασθένειας, τραυμάτων, κράτησης ή άλλης αιτίας:**

(i) **Βία ασκούμενη κατά της ζωής και του προσώπου, ιδίως κάθε είδους ανθρωποκτονία με πρόθεση, ακρωτηριασμός, απάνθρωπη μεταχείριση και βασανιστήρια.**

(ii) **Προσβολές κατά της προσωπικής αξιοπρέπειας, ιδιαίτερα η ταπεινωτική και εξευτελιστική μεταχείριση.**

(iii) Σύλληψη ομήρων.

(iv) Η επιβολή καταδικών και οι εκτελέσεις χωρίς προηγούμενη δικαστική απόφαση εκδοθείσα από κανονικό συσταθέν δικαστήριο, η οποία θα παρέχει όλες τις δικαστικές εγγυήσεις που αναγνωρίζονται ως απαραίτητες

(δ) Η παράγραφος 2(γ) εφαρμόζεται επί **ενόπλων συρράξεων μη διεθνούς χαρακτήρα** και επομένως δεν εφαρμόζεται σε καταστάσεις εσωτερικών αναταραχών και εντάσεων, όπως ταραχές, μεμονωμένες και σποραδικές πράξεις βίας ή άλλες πράξεις παρόμοιας φύσης.

(ε) Άλλες **σημαντικές παραβιάσεις των νόμων και εθίμων που εφαρμόζονται σε ένοπλες συρράξεις μη διεθνούς χαρακτήρα**, εντός του καθιερωμένου πλαισίου του διεθνούς δικαίου και, συγκεκριμένα, οποιαδήποτε από τις ακόλουθες πράξεις:

(i) Επιθέσεις με πρόθεση κατευθυνόμενες κατά του αμάχου πληθυσμού ως τέτοιου ή εναντίον αμάχων ατομικά οι οποίοι δεν λαμβάνουν άμεσα μέρος στις εχθροπραξίες.

(ii) Επιθέσεις με πρόθεση κατευθυνόμενες κατά κτιρίων, υλικού υγειονομικών μονάδων και οχημάτων, καθώς και κατά προσωπικού φέροντος τα διακριτικά εμβλήματα των Συμβάσεων της Γενεύης σύμφωνα με το Διεθνές Δίκαιο.

(iii) Επιθέσεις με πρόθεση κατευθυνόμενες κατά προσωπικού, εγκαταστάσεων, υλικού, μονάδων ή οχημάτων που χρησιμοποιούνται σε αποστολές ανθρωπιστικής βοήθειας ή ειρηνευτικές αποστολές σύμφωνα με τον Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών εφόσον δικαιούνται την προστασία που χορηγείται σε αμάχους ή πολιτικά αντικείμενα σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο των ενόπλων συρράξεων.

(iv) Επιθέσεις με πρόθεση κατευθυνόμενες κατά κτιρίων αφιερωμένων στη θρησκεία, παιδεία, τέχνη, επιστήμη ή αγαθοεργούς σκοπούς, ιστορικά μνημεία, νοσοκομεία και μέρη όπου συγκεντρώνονται οι ασθενείς και οι τραυματίες, εφόσον δεν αποτελούν στρατιωτικούς στόχους.

(v) Ληστεία πόλης ή τοποθεσίας, ακόμη και αν καταλήφθηκε με έφοδο

(vi) Βιασμός, γενετήσια δουλεία, εξαναγκασμός σε πορνεία, εξαναγκασμός σε εγκυμοσύνη, όπως ορίζεται στο άρθρο 7, παράγραφος 2 (στ), εξαναγκασμός σε στέρωση ή άλλη μορφή γενετήσιας βίας που αποτελεί επίσης σημαντική παραβίαση του κοινού άρθρου 3 των τεσσάρων Συμβάσεων της Γενεύης.

(vii) Στρατολόγηση παιδιών ηλικίας κάτω των δεκαπέντε ετών σε εθνικές ένοπλες δυνάμεις ή ομάδες ή χρησιμοποίησή τους για ενεργό συμμετοχή τους στις εχθροπραξίες. (viii) Διαταγή μετακίνησης του

Σύμφωνα με το Άρθρο 7(2) του Κατ ΔΠΔ¹⁵ «Βασανιστήρια σημαίνει την με πρόθεση πρόκληση έντονου πόνου ή δοκιμασίας, σωματικών ή ψυχικών επί προσώπου που τελεί υπό την κράτηση ή υπό τον έλεγχο του κατηγορουμένου. Τα βασανιστήρια δεν περιλαμβάνουν πόνο ή δοκιμασία που προκύπτει μόνον ή είναι σύμφυτος ή είναι δυνατόν να προκύψει από την επιβολή νόμιμων κυρώσεων».

Δεδομένου ότι ο ορισμός αυτός ερμηνεύει τον όρο «βασανιστήρια», ως Έγκλημα Κατά της Ανθρωπότητας, συνδέεται με ευρεία και συστηματική επίθεση που κατευθύνεται κατά οποιουδήποτε αμάχου πληθυσμού, εν γνώσει της επίθεσης.¹⁶ Αντίστοιχα, σύμφωνα με το Άρθρο 8 του Κατ ΔΠΔ τα βασανιστήρια αποτελούν Έγκλημα Πολέμου, δηλαδή μια από τις σοβαρές παραβιάσεις των Συμβάσεων της Γενεύης του 1949, ως μέρος σχεδίου ή πολιτικής, ή ως μέρος ευρείας κλίμακας τέλεσης τέτοιων εγκλημάτων, σε διεθνείς και μη διεθνείς συρράξεις. Στο ίδιο πλαίσιο, έγκλημα πολέμου αποτελούν η απάνθρωπη μεταχείριση, τα βιολογικά πειράματα, η με πρόθεση πρόκληση μεγάλης δοκιμασίας, ή σοβαρής βλάβης, σωματικής ή ψυχικής, σωματικός ακρωτηριασμός.

Ο ορισμός του ΚατΔΠΔ διαφοροποιείται από τον ορισμό της ΣΚΒ, καθώς **δεν απαιτεί** τα βασανιστήρια να επιβάλλονται από **δημόσιους λειτουργούς**, ή άλλα

αμάχου πληθυσμού για λόγους σχετικούς με την σύρραξη, εκτός αν τούτο απαιτείται για την ασφάλεια του εμπλεκόμενου αμάχου πληθυσμού ή από επιτακτικούς στρατιωτικούς λόγους.

(ix) Ανθρωποκτονία ή τραυματισμός με δόλια τεχνάσματα αντιπάλων μαχίμων.

(x) Δήλωση ότι δεν θα υπάρξει έλεος.

(xi) **Υποβολή προσώπων που βρίσκονται υπό την εξουσία του εχθρού σε σωματικό ακρωτηριασμό ή σε ιατρικά ή επιστημονικά πειράματα οποιουδήποτε είδους που δεν δικαιολογούνται ούτε από την ιατρική, οδοντιατρική ή νοσοκομειακή θεραπεία του προσώπου για το οποίο 7 πρόκειται ούτε διεξάγονται προς το συμφέρον του, και τα οποία προκαλούν θάνατο ή θέτουν σε σοβαρό κίνδυνο την υγεία του προσώπου ή των προσώπων αυτών.**

(xii) Καταστροφή ή κατάσχεση της εχθρικής περιουσίας εκτός αν η καταστροφή ή κατάσχεση καθίστανται απαραίτητες από τις ανάγκες του πολέμου.

(στ) Η παράγραφος 2 (ε) εφαρμόζεται σε ένοπλες συρράξεις μη διεθνούς χαρακτήρα και επομένως δεν εφαρμόζεται σε καταστάσεις εσωτερικών αναταραχών και εντάσεων όπως ταραχές, μεμονωμένες και σποραδικές πράξεις βίας ή άλλες πράξεις παρόμοιας φύσης. Εφαρμόζεται σε ένοπλες συρράξεις που λαμβάνουν χώρα στο έδαφος μιας χώρας όταν υπάρχει παρατεταμένη ένοπλη σύρραξη μεταξύ κυβερνητικών αρχών και οργανωμένων ενόπλων ομάδων ή μεταξύ τέτοιων ομάδων.

3. Οι διατάξεις των παραγράφων 2(γ) και (ε) δεν θίγουν την ευθύνη μιας Κυβέρνησης να διατηρήσει ή να αποκαταστήσει το νόμο και την τάξη του Κράτους ή να υπερασπίσει την ενότητα και την εδαφική ακεραιότητα του Κράτους με όλα τα νόμιμα μέσα».

¹⁵ «Άρθρο 7 -2. Για τους σκοπούς της παραγράφου 1:...(ε) "Βασανιστήρια" σημαίνει την με πρόθεση πρόκληση έντονου πόνου ή δοκιμασίας, σωματικών ή ψυχικών επί προσώπου που τελεί υπό την κράτηση ή υπό τον έλεγχο του κατηγορουμένου. Τα βασανιστήρια δεν περιλαμβάνουν πόνο ή δοκιμασία που προκύπτει μόνον ή είναι σύμφυτος ή είναι δυνατόν να προκύψει από την επιβολή νόμιμων κυρώσεων.

¹⁶ (όπως περιλαμβανόταν και στο Νόμο 10 του Συμμαχικού Συμβουλίου Ελέγχου και τα καταστατικά των ad hoc δικαστηρίων σελ48 Δασκαλοπούλου).

πρόσωπα που ενεργούν υπό **επίσημη ιδιότητα**, ή να έχουν δώσει τη σχετική εντολή, ή συγκατάθεση, ή συναίνεση, και δεν **περιλαμβάνει προσδιορισμό του σκοπού**¹⁷

1.3. Προσεγγίσεις της έννοιας πριν την υιοθέτηση των παραπάνω ορισμών

Πριν την υιοθέτηση των παραπάνω ορισμών, ο Χάρτης του Διεθνούς Στρατιωτικού Δικαστηρίου της Νυρεμβέργης¹⁸, δεν αναφέρεται ρητά στα βασανιστήρια, ως έγκλημα πολέμου ή ως έγκλημα κατά της Ανθρωπότητας. Ωστόσο, σε αποφάσεις του Δικαστηρίου, υπήρξαν σχετικές αναφορές.

Επιπλέον, αναφορά στα βασανιστήρια συμπεριλήφθηκε στον ορισμό των εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας, ο οποίος περιλαμβάνεται στον νόμο αριθ. 10 του Συμβουλίου Ελέγχου¹⁹, που υιοθετήθηκε τον Δεκέμβριο του 1945, με σκοπό τη ρύθμιση των διώξεων που ακολούθησαν εκείνες που εποπτεύονταν από το Διεθνές Στρατιωτικό Δικαστήριο και πραγματοποιήθηκαν υπό την αιγίδα των συμμαχικών στρατοδικείων και των γερμανικών εθνικών δικαστηρίων. Ο ορισμός αυτός ήταν η έως τότε πιο εκτεταμένη απαρίθμηση πράξεων εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας και αναγνώρισε τα βασανιστήρια ως έγκλημα, ενώ επέκτεινε τις διατάξεις του Χάρτη του Διεθνούς Στρατοδικείου, ώστε να συμπεριλάβουν το βιασμό και τη φυλάκιση.

Τα βασανιστήρια περιλαμβάνονται στα Καταστατικά των ad hoc διεθνών ποινικών δικαστηρίων (α) για τη Ρουάντα (ICTR)²⁰, στα άρθρα 3 και 4 ως Έγκλημα κατά της Ανθρωπότητας και ως παραβίαση του Κοινού Άρθρου 3 των Συμβάσεων της Γενεύης

¹⁷ Φανή Δασκαλοπούλου-Λιβαδά «Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο», Εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2013, σελ.49

¹⁸ Charter of the International Military Tribunal, in Agreement for the Prosecution and Punishment of Major War Criminals of the European Axis, annex art. 6, Aug. 8, 1945, 82 U.N.T.S. 279. See also Charter of the International Military Tribunal for the Far East art. 5, Jan. 19, 1946, amended by General Orders No. 20, Apr. 26, 1946, T.I.A.S. No. 1589, reprinted in 8 DOCUMENTS ON AMERICAN FOREIGN RELATIONS 354 (Raymond Dennett & Robert K. Turner eds., 1948).

¹⁹ Allied Control Council Law No. 10, Punishment of Persons Guilty of War Crimes, Crimes Against Peace and Against Humanity art 2, § 1(c), Dec. 20, 1945, 3 Official Gazette Control Council for Germany 50-55 (1946).

²⁰ 08.11.1994, Security Council Resolution S/RES/955 (1994) Founding Resolution and first Statute και 31.01.2010, Statute of the International Tribunal for Rwanda, <https://www.refworld.org/docid/3b00f2742c.html>

και (β) για την Πρώην Γιουγκοσλαβία (ICTY)²¹, στα Άρθρα 2 και 5, ως σοβαρή παραβίαση των Συμβάσεων της Γενεύης και ως Έγκλημα κατά της Ανθρωπότητας, αντίστοιχα, χωρίς όμως σε κανένα από τα 2 κείμενα να δίνεται ορισμός της έννοιας των βασανιστηρίων²². Ωστόσο, τα δύο αυτά Δικαστήρια, όπως και το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ), συνεισέφεραν με αποφάσεις τους στην αποσαφήνιση της έννοιας.

1.4. Ερμηνεία του ορισμού των βασανιστηρίων μέσα από τη δικαστική δράση

(α) Το Καταστατικό του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου για τη Πρώην Γιουγκοσλαβία (ICTY), ως Απόφαση του ΣΑ ΗΕ,²³ υιοθετήθηκε μετά από Έκθεση του ΓΓ, σύμφωνα με την οποία, τα εγκλήματα που εμπίπτουν στη δικαιοδοσία του αναγνωρίστηκαν «πέρα από κάθε αμφιβολία, ως ατομική ποινική ευθύνη βάσει του εθιμικού διεθνούς δικαίου²⁴, ενώ πριν την έγκριση του καταστατικού του ICTY, το ΣΑ είχε ενημερωθεί για βασανιστήρια που διαπράχθηκαν κατά τη διάρκεια της σύγκρουσης στην πρώην Γιουγκοσλαβία.²⁵ Η συμβολή του ICTY ήταν ιδιαίτερα σημαντική, για το έγκλημα των βασανιστηρίων, τόσο σε σχέση με την καθολική του απαγόρευση, όπως θα δούμε σε επόμενο κεφάλαιο, όσο και με τον ορισμό του:

(α1) Εισαγγελέας εναντίον Delalic²⁶: Τον Νοέμβριο του 1998, το ICTY στην υπόθεση Delalic επέλεξε να ακολουθήσει τον ορισμό των βασανιστηρίων της ΣΚΒ των ΗΕ του 1984 και στην απόφασή του διερεύνησε τη διάκριση μεταξύ βασανιστηρίων και άλλων μορφών σκληρής, απάνθρωπης και εξευτελιστικής μεταχείρισης. Αναφέρθηκε επίσης στη διάσημη απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στην υπόθεση Ιρλανδία κατά Ηνωμένου Βασιλείου.²⁷

²¹ 25.05.1993, Security Council Resolution S/RES/827 (1993) Founding Resolution and first Statute και September 2009, Updated Statute of the International Tribunal for the Former Yugoslavia, https://www.icty.org/x/file/Legal%20Library/Statute/statute_sept09_en.pdf

²² Το Συμβούλιο Ασφαλείας στην Απόφαση έγκρισης του καταστατικού του ICTY βασίστηκε στο νόμο 10 του Συμβουλίου Ελέγχου (υποσημείωση αρ.19)

²³ Βλ. Σημείωση 21

²⁴ UN Security Council, Secretary-General Report, S/25704/3 May 1993, par. 34-35, https://www.icty.org/x/file/Legal%20Library/Statute/statute_re808_1993_en.pdf

²⁵ Interim Report of the Commission of Experts Established Pursuant to Security Council Resolution 780 (1992), U.N. Doc. S/25274 (Feb. 9, 1993).

²⁶ Prosecutor v. Delalic, Case No. IT-96-21-T, Judgment, 77 455-60 (Nov. 16, 1998).

²⁷ Βλ. Σελ.26

Στην υπόθεση Delalic, το ICTY απέρριψε τα επιχειρήματα της υπεράσπισης ότι τα βασανιστήρια περιορίστηκαν σε πράξεις που διαπράχθηκαν για την επιδίωξη περιορισμένου καταλόγου απαγορευμένων σκοπών, καταλήγοντας στο συμπέρασμα ότι η επιβολή σοβαρού πόνου ή ταλαιπωρίας από δημόσιο αξιωματούχο θα μπορούσε να μην εμπίπτει στην κατηγορία για βασανιστήρια, μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις, εφόσον να αποδειχθεί ότι τα βασανιστήρια έγιναν για καθαρά ιδιωτικούς λόγους.

(α2) Υπόθεση Furundzija ²⁸ Το ICTY , καταδίκασε τον Anto Furundzija για το έγκλημα βασανισμού με απόφαση που εκδόθηκε τη 10^η Δεκεμβρίου 1998, πεντηκοστή επέτειο της έγκρισης της Οικουμενικής Διακήρυξης των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων από τη Γενική Συνέλευση των ΗΕ. Η υπόθεση αφορούσε μία **μεμονωμένη πράξη βασανισμού** μιας γυναίκας φυλακισμένης. Ελλείψει του στοιχείου πλαισίου για εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας της «ευρείας ή συστηματικής επίθεσης», ο Anto Furundzija διώχθηκε για βασανιστήρια ως έγκλημα πολέμου. Για να εφαρμοστεί το άρθρο 3 του καταστατικού του ICTY, έπρεπε να αποδειχθεί η ύπαρξη ένοπλης σύγκρουσης. Το ICTY, με βάση απόφαση του Τμήματος Εφέσεων στην υπόθεση Tadić, διαπίστωσε ότι, κατά τον κρίσιμο χρόνο, υπήρχε κατάσταση ένοπλης σύγκρουσης στην κεντρική Βοσνία-Ερζεγοβίνη και βρήκε σχέση μεταξύ αυτής της ένοπλης σύγκρουσης και των πράξεων στις οποίες βασίζονταν οι κατηγορίες. Επιπλέον, αποφάσισε ότι ένας κατηγορούμενος, υπεύθυνος για την υποβοήθηση και τη συνέχιση των βασανιστηρίων, είναι συνένοχος, εφόσον συμμετέχει τόσο στην τέλεση όσο και στο σχεδιασμό του σκοπού των βασανιστηρίων, δηλαδή την απόσπαση πληροφοριών ή ομολογίας, την τιμωρία ή τον εκφοβισμό, εξευτελισμό, εξαναγκασμό ή διάκριση εις βάρος του θύματος ή τρίτου προσώπου. Ως πρόσθετα νομικά επιχειρήματα υποστήριξης της θέσης αυτής, το ICTY διατύπωσε **5 στοιχεία των βασανιστηρίων ως εγκλήματος πολέμου**:

- (i) πρόκληση, με πράξη ή παράλειψη, σοβαρού πόνου ή ταλαιπωρίας, σωματικής ή ψυχικής.
- (ii) πρόθεση, κατά την τέλεση της πράξης ή παράλειψης
- (iii) στόχευση στη λήψη πληροφοριών, ή σε ομολογία ή στην τιμωρία, τον εκφοβισμό, τον εξευτελισμό ή τον εξαναγκασμό του θύματος ή τρίτου

²⁸ The Prosecutor v. Anto Furundzija, Trial Chamber Judgment, 10 December 1998
<https://www.icty.org/en/press/furundzija-case-judgement-trial-chamber-anto-furundzija-found-guilty-both-charges-and>

ατόμου, ή σε διακρίσεις, για οποιοδήποτε λόγο, εις βάρος του θύματος ή τρίτου προσώπου

- (iv) Σύνδεση με ένοπλη σύγκρουση
- (v) τουλάχιστον ένα από τα άτομα που εμπλέκονται στη διαδικασία βασανιστηρίων να είναι δημόσιος λειτουργός, ή εν γένει, να ενεργεί με μη ιδιωτική ιδιότητα, π.χ. ως de facto όργανο του Κράτους, ή οποιαδήποτε άλλης οντότητας που ασκεί εξουσία.

Τα στοιχεία αυτά διευρύνουν ελαφρώς την αντίστοιχη διατύπωση του άρθρου 1(1), της ΣΚΒ, καθώς **δεν περιλαμβάνεται** η λέξη «**σοβαρός**» πριν από τον «πόνον» ή «ταλαιπωρία» ενώ **προστέθηκε** στην απαρίθμηση των σκοπών η λέξη «**ταπείνωση**». Στο κείμενο της απόφασης εξηγείται η σημασία της προσθήκης αυτής, κάτω από το γενικό πνεύμα του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου, του οποίου σκοπός είναι η **προστασία της ανθρώπινης αξιοπρέπειας**. Η πρόταση υποστηρίζεται επίσης από ορισμένες γενικές διατάξεις σημαντικών διεθνών συνθηκών όπως οι **συμβάσεις της Γενεύης** και τα πρόσθετα πρωτόκολλα, που στοχεύουν στην προστασία των ατόμων που δεν συμμετέχουν ή δεν συμμετέχουν πλέον στις εχθροπραξίες και τέλος η έννοια της «ταπείνωσης» θεωρήθηκε συγγενής με την έννοια του «**εκφοβισμού**», ο οποίος αναφέρεται ρητά στον ορισμό της ΣΚΒ.

(α3) Υπόθεση Kvočka²⁹: Στην απόφαση αυτή το ICTY έκανε μια σημαντική προσθήκη σε ό,τι αφορά το έγκλημα των βασανιστηρίων, κρίνοντας ότι «**η απαίτηση της δράσης υπό επίσημη ιδιότητα που προέρχεται από το διεθνές δίκαιο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων δεν συνάδει με την εφαρμογή ατομικής ποινικής ευθύνης για διεθνή εγκλήματα που εντοπίζονται στο διεθνές ανθρωπιστικό δίκαιο και διεθνές ποινικό δίκαιο.**»

Στην ίδια υπόθεση, το ICTY ασχολήθηκε με το **βαθμό** που ένα άτομο κακοποιήθηκε για **μεγάλο χρονικό διάστημα** και έκρινε ότι ο μόνιμος τραυματισμός δεν είναι απαραίτητο στοιχείο του εγκλήματος, αν και τα βασανιστήρια συχνά προκαλούν μόνιμη βλάβη στην υγεία των θυμάτων. Συγκεκριμένα, αναφέρθηκε στην ψυχική ταλαιπωρία ενός ατόμου που αναγκάζεται να παρακολουθεί σοβαρή κακομεταχείριση

²⁹ Prosecutor v. Miroslav Kvočka, et al, Case No IT-98-30/1-T, 28 February 2005 <https://www.refworld.org/cases,ICTY,48ad2b772.html>

συγγενή του, η οποία μπορεί να φτάσει στο επίπεδο βαρύτητας που απαιτείται για το έγκλημα των βασανιστηρίων: *«Το να είναι κάποιος αναγκασμένος να παρακολουθεί σοβαρές σεξουαλικές επιθέσεις σε γνωστή γυναίκα, ήταν βασανιστήρια για τον παρατηρητή. Η παρουσία θεατών, ιδίως μελών της οικογένειας, προκαλεί επίσης σοβαρή ψυχική βλάβη που ισοδυναμεί με τα βασανιστήρια του ατόμου που βιάζεται»*.

Σε ό,τι αφορά την επίσημη ιδιότητα του θύτη, πρόκειται για γενικότερη στάση στις τελευταίες αποφάσεις του ICTY, στις οποίες δεν αποτελούσε πλέον απαίτηση για το έγκλημα των βασανιστηρίων (υπό το εθιμικό διεθνές δίκαιο)³⁰ τουλάχιστον ένας από τους δράστες να είναι δημόσιος λειτουργός ή, να ενεργεί με επίσημη ιδιότητα,³¹ αντίθετα με ό,τι συνέβαινε στις πρώτες αποφάσεις του, οι οποίες επιβεβαίωναν την προαναφερόμενη απαίτηση.

Γενικά, το ICTY ασχολήθηκε με τη διάκριση μεταξύ βασανιστηρίων και παρόμοιων αδικημάτων και σύμφωνα με αποφάσεις τμημάτων του, είναι **η σοβαρότητα του πόνου ή της ταλαιπωρίας** που προκαλείται στην περίπτωση βασανιστηρίων που τα διακρίνει. Κατά την εκτίμηση της σοβαρότητας πρέπει να αξιολογηθεί πρώτα η αντικειμενική σοβαρότητα της βλάβης και στη συνέχεια, να εξεταστούν υποκειμενικά κριτήρια, όπως η σωματική ή διανοητική επίδραση της συμπεριφοράς στο θύμα και, σε ορισμένες περιπτώσεις, παράγοντες όπως η ηλικία του θύματος, το φύλο ή κατάσταση υγείας. Όπως διατυπώθηκε σε απόφαση Τμήματος του ICTY.³²: *«Κατά την εκτίμηση της σοβαρότητας των πράξεων που κατηγορούνται ως βασανιστήρια, το Δικαστήριο πρέπει να λαμβάνει υπόψη όλες τις περιστάσεις της υπόθεσης, συμπεριλαμβανομένης της φύσης και του πλαισίου της εισβολής του πόνου, του προκαθορισμού και της θεσμοποίησης της κακομεταχείρισης, της φυσικής κατάστασης του θύματος, του τρόπου και της μέθοδου που χρησιμοποιήθηκαν, καθώς και της θέσης κατωτερότητας του θύματος»*

³⁰ Prosecutor v. Kunarac, Case No. IT-96-23/1-A, Judgment, 148, 12 June, 2002, <https://www.icty.org/x/cases/kunarac/acjug/en/kun-aj020612e.pdf>

³¹ Prosecutor v. Kvočka, Case No. IT-98-30/1-T, Judgment, 139 (Nov. 2, 2001) , <https://www.refworld.org/cases/ICTY,4148117f2.html>

See also. Prosecutor v. Semanza, Case No. ICTR- 97-20-T, Judgment and Sentence, IT 342-43 (May 15, 2003),

<https://unictr.irmct.org/sites/unictr.org/files/case-documents/ict97-20/trial-judgements/en/030515.pdf>
Prosecutor v. Akayesu, Case No. ICTR-96-4-T, Chamber I, Judgment of 2 September 1998, <https://unictr.irmct.org/sites/unictr.org/files/case-documents/ict96-4/trial-judgements/en/980902.pdf>

³² Prosecutor v. Krnojelac, Case No. IT-97-25-T, Trial Chamber II, Judgment of 15 March 2002, (182.187) <https://www.icty.org/x/cases/krnjelac/tjug/en/krn-tj020315e.pdf>

Σε ό,τι αφορά τη σύνδεση του βιασμού με τα βασανιστήρια, το ICTY στην υπόθεση Delalic, ακολουθώντας την προσέγγιση του ICTR επί του θέματος, (όπως θα δούμε παρακάτω), έκρινε ότι «η ψυχολογική ταλαιπωρία ατόμων τα οποία υφίστανται βιασμό, μπορεί να επιδεινωθεί από κοινωνικές και πολιτιστικές συνθήκες και μπορεί να είναι ιδιαίτερα οξεία και μακράς διάρκειας». Επιπλέον, στην απόφαση για το στρατόπεδο βιασμών Foca, το Τμήμα Εφέσεων του ICTY αναφέρει: «... Ορισμένες πράξεις καθιερώνουν από μόνες τους τον βασανισμό εκείνων που πάνω τους επιβλήθηκαν. Ο βιασμός είναι προφανώς μια τέτοια πράξη Η σεξουαλική βία προκαλεί αναγκαστικά σοβαρό πόνο ή ταλαιπωρία, είτε σωματική είτε ψυχική, και με αυτόν τον τρόπο δικαιολογεί τον χαρακτηρισμό της ως πράξης βασανιστηρίων. Αυστηρός πόνος ή ταλαιπωρία, όπως απαιτείται από τον ορισμό του εγκλήματος των βασανιστηρίων, μπορεί έτσι να ειπωθεί ότι αποδεικνύεται, μόλις αποδειχθεί ο βιασμός, αφού η πράξη από την πράξη του βιασμού συνεπάγεται αναγκαστικά τέτοιο πόνο ή ταλαιπωρία»³³.

(β) Μετά την έγκριση του Καταστατικού του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου για Ρουάντα (ICTR), με Απόφαση του ΣΑ ΗΕ³⁴ , σε έκθεση του ΓΓ αναφέρεται ότι το ΣΑ επέλεξε στο Καταστατικό του ICTR πιο ευρεία προσέγγιση του εφαρμοστέου δικαίου από αυτή του καταστατικού του ICTY και για πρώτη φορά ποινικοποιεί το κοινό άρθρο 3 των τεσσάρων Συμβάσεων της Γενεύης³⁵. Περίπου 10 χρόνια μετά, μια εξεταστική επιτροπή των ΗΕ³⁶ αναφέρθηκε στις παρατηρήσεις του ΓΓ κατά τον χρόνο έγκρισης του καταστατικού ICTR, επισημαίνοντας ότι κανένα μέλος του ΣΑ δεν αντιτάχθηκε στην «ευρεία προσέγγιση» που είχε υιοθετήσει, γεγονός ενδεικτικό της συναίνεσης να σημειωθεί πρόοδος στη νομική ρύθμιση των εσωτερικών συγκρούσεων και να ποινικοποιηθούν οι αποκλίσεις από το εφαρμοστέο δίκαιο. Επιπλέον η επιτροπή αυτή πρότεινε ότι και μόνη η αναγνώριση από το ΣΑ ότι οι παραβιάσεις του Κοινού Άρθρου 3 και του ΠΠ ΙΙ επιδέχονται τιμωρίας επαρκεί για να τις καταστήσει κανόνες του εθιμικού διεθνούς δικαίου.

³³ Prosecutor v. Kunarac, Case No. IT-96-23/1-A, Judgment, 149-51 (June 12, 2002) (citing Prosecutor v. Furundijja, Case No. IT-95-17/1-T, Judgment, IT 163, 171 (Dec. 10, 1998); Delalić, Case No. IT-96-2 I-T, IT 480-96).

³⁴ Βλ. Σημ.20

³⁵ UN Security Council, Report of the Secretary-General Pursuant to Paragraph 5 of Security Council Resolution 955 (1994), 12, U.N. Doc. S/1995/134 (Feb. 13, 1995).

³⁶ Report of the International Commission of Inquiry on Darfur to the United Nations Secretary-General 160 (Jan. 25, 2005).

Το ICTR, στην υπόθεση «Εισαγγελέας εναντίον **Jean-Paul Akayesu**³⁷, για εγκλήματα κατά της Ανθρωπότητας, Γενοκτονία και Εγκλήματα Πολέμου», με μια απόφαση ορόσημο, στις 2 Σεπτεμβρίου 1998, καταδίκασε, μεταξύ άλλων, τον Jean-Paul Akayesu, δήμαρχο της πόλης Τάμπα, για το έγκλημα των βασανιστηρίων, ως έγκλημα κατά της ανθρωπότητας, σύμφωνα με το Καταστατικό του ICTR και πρόσφερε στα συμπεράσματά του έναν **ορισμό** των βασανιστηρίων:

«Το δικαστήριο ερμηνεύει τη λέξη «βασανιστήρια», όπως ορίζεται στο άρθρο 3(στ) του Καταστατικού του, σύμφωνα με τον ορισμό των βασανιστηρίων που εκτίθεται στη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά των βασανιστηρίων και άλλης σκληρής, απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης ή τιμωρίας, δηλαδή «κάθε πράξη με την οποία σκόπιμα υφίσταται σοβαρός πόνος ή ταλαιπωρία, σωματική ή ψυχική, σε ένα άτομο για σκοπούς όπως η λήψη από αυτόν ή τρίτων, πληροφοριών ή ομολογίας, η τιμωρία για πράξη που έχει διαπράξει το ίδιο, ή τρίτο άτομο ή υπάρχει υποψία ότι διέπραξε ή εκφοβίζει ή εξαναγκάζει τον ίδιο, ή τρίτο άτομο, ή για οποιονδήποτε λόγο που βασίζεται σε διακρίσεις οποιουδήποτε είδους, όταν τέτοιος πόνος ή ταλαιπωρία προκαλείται από ή με την ηθική αυλή ή με το συγκατάθεση ή συγκατάθεση δημόσιου υπαλλήλου ή άλλου προσώπου που ενεργεί υπό επίσημη ιδιότητα³⁸».

Το ICTR σημείωσε επίσης ότι πράξεις βασανιστηρίων θα μπορούσαν να αντιμετωπιστούν και ως έγκλημα της **γενοκτονίας**, στο πλαίσιο του οποίου, η πρόκληση σοβαρής σωματικής, ή ψυχικής βλάβης σε μέλη εθνικής, εθνοτικής, φυλετικής ή θρησκευτικής ομάδας, είναι ποινικά κολάσιμη. Σε αυτό το σημείο, αναφέρθηκε στην περίφημη υπόθεση Eichmann,³⁹ στην οποία τα ισραηλινά δικαστήρια έκριναν ότι σοβαρή σωματική, ή ψυχική βλάβη θα μπορούσε να προκληθεί "με την υποδούλωση, την πείνα, την απέλαση και τη δίωξη, καθώς και με την κράτηση σε γκέτο, στρατόπεδα διέλευσης και στρατόπεδα συγκέντρωσης υπό συνθήκες που είχαν σχεδιαστεί για να προκαλέσουν υποβάθμιση, στέρηση των δικαιωμάτων των κρατούμενων, ως ανθρώπινα όντα, να τους καταπιέσουν και να τους προκαλέσουν απάνθρωπο πόνο και **βασανιστήρια**».

³⁷ Βλ. σημ.31

³⁸ Σύμφωνα με τη ΣΚΒ των ΗΕ

³⁹ Δικάστηκε στο Ισραήλ, από τριμελές Δικαστήριο σε δίκη που διήρκεσε από 11.04.1961 έως 11.12.1961

Μια ακόμη σημαντική συμβολή του ICTR μέσω της απόφασης αυτής ήταν ότι για πρώτη φορά συνέδεσε **το βιασμό με τα βασανιστήρια**, αναφέροντας χαρακτηριστικά: «...ο βιασμός είναι παραβίαση της προσωπικής αξιοπρέπειας, και ο βιασμός στη πραγματικότητα αποτελεί βασανιστήριο όταν επιβάλλεται από ή με προτροπή ή με τη συγκατάθεση ή τη συναίνεση δημόσιου λειτουργού, ή άλλου προσώπου που ενεργεί υπό επίσημη ιδιότητα».

(γ) Σχετικά με το ΕΔΔΑ, θα αναφερθούμε στη γνωστή και χαρακτηριστική υπόθεση «**Ιρλανδίας κατά Ηνωμένου Βασιλείου**». ⁴⁰ Στην απόφασή του το ΕΔΔΑ αρνήθηκε να ταξινομήσει τις πράξεις κακής μεταχείρισης που επιβλήθηκαν σε Βρετανούς κρατουμένους στη Βόρειο Ιρλανδία ως βασανιστήρια και προχώρησε σε ιεραρχική διάκριση μεταξύ της έννοιας των «βασανιστηρίων» και αυτής της «απάνθρωπης και εξευτελιστικής μεταχείρισης» παρά το γεγονός ότι μια τέτοια ιεράρχηση δεν υποστηρίζεται από το κείμενο της ΕΣΔΑ. ⁴¹ Η υπόθεση αυτή ανέδειξε τις εγγενείς δυσκολίες στον καθορισμό ενός **κατώτατου ορίου σοβαρότητας**, πέραν του οποίου η απάνθρωπη μεταχείριση γίνεται βασανιστήριο. Όταν η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ) θεώρησε ότι η συνδυασμένη χρήση ορθοστασίας σε τοίχο, υποβολής σε θόρυβο, στέρησης ύπνου και στέρησης τροφής και ποτού συνιστούσαν παραβίαση του άρθρου 3 ⁴² που ισοδυναμεί με βασανιστήρια, στην προκειμένη περίπτωση, το ΕΔΔΑ κατέληξε στο συμπέρασμα ότι τέτοιες πράξεις δεν ισοδυναμούσαν με βασανιστήρια, καθώς αυτές «δεν προκαλούν ταλαιπωρία της ιδιαίτερης έντασης και σκληρότητας που συνεπάγεται η λέξη βασανιστήρια όπως είναι κατανοητή». Αντ' αυτού, διαπίστωσε ότι οι σχετικές πράξεις αποτελούσε απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση κατά παράβαση του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ.

Πρέπει να σημειωθεί ότι η απόφαση αυτή του ΕΔΔΑ έχει επικριθεί από τη βιβλιογραφία και όπως παρατήρησε και το ICTY, «δεν ακολουθείται στις υποθέσεις από άλλους διεθνείς οργανισμούς για τα ανθρώπινα δικαιώματα».

⁴⁰ Case of Ireland v. United Kingdom, (Application no.5310/71) Judgment of 18 January 1978, <https://www.law.umich.edu/facultyhome/drwcasebook/Documents/Documents/Republic%20of%20Ireland%20v.%20United%20Kingdom.pdf>

⁴¹ Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου: Υπεγράφη το 1950 και έκτοτε έχει συμπληρωθεί με 16 Πρωτόκολλα

⁴² Σύμφωνα με το άρθρο, οι διατάξεις των Συμβάσεων ενεργοποιούνται για ένοπλες συγκρούσεις στα όρια ενός κράτους και αφορά στην υποχρέωση ανθρώπινης συμπεριφοράς σε άτομα που δεν λαμβάνουν πλέον μέρος στις εχθροπραξίες και στην υποχρέωση περισυλλογής και περίθαλψης των τραυματιών.

Κεφάλαιο 2. Η καθολική Απαγόρευση των Βασανιστηρίων

Ο νόμος δεν απαγόρευε πάντα τα βασανιστήρια⁴³. Η Συνθήκη των Βερσαλλιών⁴⁴ οδήγησε σε λίγες μόνο διώξεις ενώπιον των γερμανικών και όχι (διεθνών) συμμαχικών στρατιωτικών δικαστηρίων, όπως είχε αρχικά προγραμματιστεί⁴⁵. Μερικές από τις υποθέσεις αφορούσαν κακομεταχείριση κρατουμένων,⁴⁶ η οποία είχε καταργηθεί με αυτοκρατορικό διάταγμα της 26ης Μαΐου 1917, με αποτέλεσμα ορισμένες καταδίκες, που συνοδεύονταν ωστόσο, από πολύ ελαφριές ποινές⁴⁷.

Η σύσταση του (πρώτου) Διεθνούς Στρατιωτικού Δικαστηρίου της Νυρεμβέργης, έγινε το 1945, από τους 4 νικητές (ΕΣΣΔ, ΗΠΑ, Μ. Βρετανίας και Γαλλία) του Β'ΠΠ, κατά τη Διάσκεψη του Λονδίνου. Ο Καταστατικός Χάρτης του Δικαστηρίου καθόρισε την οργάνωση, την αρμοδιότητα, τις γενικές αρχές, τις διαδικαστικές εγγυήσεις για τους εναγομένους και αποτέλεσε τη βάση των Δικών που ακολούθησαν και αφορούσαν: 1. Συνωμοσία για τη διάπραξη εγκλημάτων κατά της ειρήνης, εγκλημάτων πολέμου και εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας 2. Εγκλήματα κατά της ειρήνης (Σχεδιασμός, προετοιμασία, έναρξη, εξαπόλυση πολέμου ή επίθεσης, κατά παράβαση διεθνών συνθηκών, συμφωνιών ή διαβεβαιώσεων) 3. Εγκλήματα πολέμου 4. Εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας (δολοφονία, εξολόθρευση, υποδούλωση, εκτοπισμό, ή διώξεις με βάση πολιτικά, φυλετικά ή θρησκευτικά κριτήρια).

Οι δίκες της Νυρεμβέργης και το Καταστατικό του Λονδίνου είχαν τεράστια σημασία στην εξέλιξη του διεθνούς ποινικού δικαίου, καθώς καθιέρωσαν την **ατομική ποινική ευθύνη για εγκλήματα διεθνούς δικαίου, το μη παραδεκτό της υπακοής**

⁴³ Μια από τις πρώτες τέτοιου είδους αναφορές αποτελεί το Άρθρο 16 του διάσημου Κώδικα Lieber, που συντάχθηκε από τον Franz Lieber το 1863 και διακηρύχθηκε από τον Πρόεδρο Αβραάμ Λίνκολν κατά τη διάρκεια του εμφυλίου πολέμου. Σύμφωνα με το άρθρο αυτό: «*Η στρατιωτική αναγκαιότητα δεν αναγνωρίζει τη σκληρότητα, δηλαδή, πρόκληση πόνου για ταλαιπωρία ή για εκδίκηση, ούτε και τον τραυματισμό εκτός μάχης, ούτε τα βασανιστήρια για την απόσπαση ομολογιών.*».

⁴⁴ 1919, μεταξύ δυνάμεων της Antente και της Γερμανικής Αυτοκρατορίας

⁴⁵ JAMES F. WILLIS, PROLOGUE TO NUREMBERG: THE POLITICS AND DIPLOMACY OF PUNISHING WAR CRIMINALS OF THE FIRST WORLD WAR (1982); SHELDON GLUECK, WAR CRIMINALS: THEIR PROSECUTION AND PUNISHMENT 19-36 (1944).

⁴⁶ Ενδεικτικά σε μία από τις υποθέσεις αποδείχθηκε ότι ο κατηγορούμενος διέταζε τους φυλακισμένους να δένονται για τρεις ημέρες, δύο ώρες κάθε μέρα και έδειξε πώς.

⁴⁷ Ο Emil Muller καταδικάστηκε σε 45 ημέρες φυλάκισης για μια περίπτωση κακομεταχείρισης και στη συνέχεια συνολικά σε 6 μήνες. Η Επιτροπή νομικών των Συμμάχων, που συγκροτήθηκε για να εξετάσει τα αποτελέσματα των Δικών Leipzig, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι οι ποινές δεν ήταν επαρκείς, για όσους καταδικάστηκαν.

στις διαταγές ανωτέρου και την **άρση της ασυλίας** των αρχηγών κρατών και κυβερνήσεων. Επιπλέον δημιουργήθηκε για πρώτη φορά Διεθνές δικαιοδοτικό όργανο Ποινικού Χαρακτήρα, έγινε κατηγοριοποίηση των Διεθνών Εγκλημάτων και καταδείχτηκε η ανάγκη δημιουργίας ενός μόνιμου Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου.

Επιπλέον, με απόφαση του Δικαστηρίου της Νυρεμβέργης, οι ρυθμίσεις των Συμβάσεων της Χάγης 1899/1907 για το Δίκαιο του πολέμου απέκτησαν χαρακτήρα εθιμικού διεθνούς δικαίου το οποίο δεσμεύει όλα ανεξαιρέτως τα κράτη.

Σε ό,τι αφορά τα βασανιστήρια, όπως προαναφέρθηκε, δεν περιλαμβάνονται ρητά στα εγκλήματα της δικαιοδοσίας του Διεθνούς Στρατιωτικού Δικαστηρίου, ωστόσο υπάρχουν αναφορές σχετικές στην απόφαση,⁴⁸ όπως για παράδειγμα, σε σημείο όπου εξηγείται το απαράδεκτο της υπεράσπισης λόγω διαταγών ανωτέρων: *«Το ότι ένας στρατιώτης διατάχθηκε να σκοτώσει ή να βασανίσει κατά παράβαση του διεθνούς δικαίου του πολέμου δεν έχει αναγνωριστεί ποτέ ως υπεράσπιση τέτοιων πράξεων βαρβαρότητας...»*⁴⁹ ή σε άλλο σημείο *«στρατιώτες κακομεταχειρίστηκαν και βασανίστηκαν και δολοφονήθηκαν, όχι μόνο κατά παράβαση των καθιερωμένων κανόνων του διεθνούς δικαίου, αλλά αγνοώντας πλήρως στοιχειώδεις επιταγές διατάξεων της ανθρωπότητας»*, ενώ επίσης τα βασανιστήρια αναφέρονται στο Κεφάλαιο «Δίωξη των Εβραίων», ως γενική πρακτική στα στρατόπεδα συγκέντρωσης και εξόντωσης (μαζί με τον ξυλοδαρμός, την πείνα, και τις δολοφονίες).

Σήμερα **τα βασανιστήρια απαγορεύονται διεθνώς, χωρίς εξαιρέσεις**, τόσο ως κανόνας εθιμικού δικαίου, *jus cogens* και *erga omnes*, όσο και από πλήθος συμβατικών κειμένων και η απαγόρευση αναφέρεται ακόμη και σε έκτακτες περιστάσεις, όπως ο πόλεμος ή οι εσωτερικές αναταράξεις.. Η υποχρέωση των κρατών να σέβονται την απαγόρευση τέτοιων πρακτικών δεν επιδέχεται παρέκκλισης, δηλαδή η αναστολή ή μη τήρηση της απαγόρευσης δεν δικαιολογείται.⁵⁰

⁴⁸ εκδόθηκε στις 30 Σεπτεμβρίου έως την 1η Οκτωβρίου 1946

⁴⁹ International Military Tribunal (Nuremberg), Judgment and Sentences (Oct. 1, 1946), reprinted in 41 AM. J. INT'L L. 172, 221 (1947).

⁵⁰ Άρθρο 4 παράγραφος 2 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα · άρθρο 2 παράγραφος 2 της σύμβασης κατά των βασανιστηρίων.

2.1. Συμβατική απαγόρευση των βασανιστηρίων

Η απαγόρευση των βασανιστηρίων κατοχυρώνεται σε πλήθος διεθνών κειμένων, παγκόσμιας ή περιφερειακής εμβέλειας: Οι Συμβάσεις της Χάγης του 1907 για την τήρηση των νόμων και εθίμων του πολέμου στην ξηρά, η Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (1948)⁵¹, οι τέσσερις Συμβάσεις της Γενεύης (1949)⁵² και τα πρόσθετα Πρωτόκολλα I και II (1977), το Διεθνές Σύμφωνο για τα Αστικά και Πολιτικά Δικαιώματα (1966), η Διακήρυξη για την Προστασία όλων των Ατόμων από τα Βασανιστήρια και κάθε Σκληρή, Απάνθρωπη ή Εξευτελιστική Μεταχείριση⁵³ (1975), ο Κώδικας Δεοντολογίας των Σωμάτων Επιβολής του Νόμου⁵⁴(1979), οι Αρχές της Ιατρικής Ηθικής⁵⁵ η Σύμβαση Κατά των Βασανιστηρίων κάθε Σκληρής, Απάνθρωπης ή Ταπεινωτικής Μεταχείρισης⁵⁶ (ΣΚΒ) (1984), ο Κώδικας Αρχών για την Προστασία όλων των Ατόμων υπό οποιασδήποτε μορφής Κράτησης ή Φυλάκισης⁵⁷(1988), η Σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού (1989), το Καταστατικό της Ρώμης του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου (1998), οι Κανόνες της Διεθνούς Επιτροπής του Ερυθρού Σταυρού για το Εθιμικό Διεθνές Ανθρωπιστικό Δίκαιο, η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (1950), η Αμερικανική σύμβαση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (1969), ο Αφρικανικός χάρτης για τα Δικαιώματα του ανθρώπου και των Λαών (1981), η Διαμερικανική σύμβαση για Πρόληψη και τιμωρία βασανιστηρίων (1985), η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Πρόληψη βασανιστηρίων, απάνθρωπης ή εξευτελιστικής συμπεριφοράς ή τιμωρίας (1987), ο Αραβικός χάρτης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (2004), η Δήλωση της Ένωσης Εθνών της Νοτιοανατολικής Ασίας για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (2012).

⁵¹ https://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/grk.pdf

⁵² 4 Συμβάσεις για την προστασία αμάχων και αιχμαλώτων σε καιρό πολέμου και 3 συμπληρωματικά Πρωτόκολλα, για την προστασία των θυμάτων διεθνών και μη διεθνών ένοπλων συγκρούσεων,

⁵³ Ψήφισμα 3452 της 9.12.1975 της ΓΣ των ΗΕ

<https://digitallibrary.un.org/record/189613#record-files-collapse-header>

⁵⁴ «Code of Conduct for Law Enforcement Officials», Ψήφισμα 34/169 της 17.12.1979 της ΓΣ ΗΕ

<https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/lawenforcementofficials.aspx>

⁵⁵ «Principles of Medical Ethics, principles of Medical Ethics relevant to the Role of Health Personnel, particularly Physicians, in the Protection of Prisoners and Detainees against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment», Ψήφισμα 37/194 της 18.12.1982 της ΓΣ των ΗΕ, <https://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/MedicalEthics.aspx>

⁵⁶ «Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment» Ψήφισμα 39/46 της 10.12.1984 της ΓΣ των ΗΕ (τέθηκε σε ισχύ στις 26.06.1987)

https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_RES_39_46.pdf

⁵⁷ Ψήφισμα 43/173 της 9.12.1988 της ΓΣ των ΗΕ

<https://digitallibrary.un.org/record/53865>

Ο απόλυτος χαρακτήρας της απαγόρευσης είναι ξεκάθαρος τόσο στο πνεύμα, όσο και στη διατύπωση των σχετικών διατάξεων των παραπάνω κειμένων. Ενδεικτικά:

Στο άρθρο 2(2)-(3) της ΣΚΒ⁵⁸ διατυπώνεται ρητά ότι η **τέλεση βασανιστηρίου, δεν δικαιολογείται ποτέ**, ακόμη και σε περιστάσεις που χαρακτηρίζονται ως «εξαιρετικές», αλλά ούτε και επειδή διενεργήθηκε κατόπιν εντολής.

Η ΕΣΔΑ, πέραν της απόλυτης έννοιας της λέξης «ουδείς» στο άρθρο 3,⁵⁹ που απαγορεύει τα βασανιστήρια, καθώς και κάθε απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση ή ποινή, ορίζει ρητά στο άρθρο 15⁶⁰ ότι η **απαγόρευση αυτή δεν επιδέχεται παρέκκλισης σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης**.

2.2. Απαγόρευση των βασανιστηρίων, ως κανόνας εθιμικού δικαίου, jus cogens και erga omnes

Όπως προαναφέρθηκε η νομολογία των ad hoc Διεθνών Ποινικών Δικαστηρίων για την Πρώην Γιουγκοσλαβία και τη Ρουάντα, συνέβαλε στην αναγνώριση της απαγόρευσης ως κανόνα εθιμικού δικαίου, jus cogens και erga omnes.

Το ICTY στην απόφαση Celebici⁶¹, αφού αναφέρθηκε στις διάφορες διεθνείς απαγορεύσεις, όπως η Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, τη ΣΚΒ των ΗΕ και η Διακήρυξη για την προστασία από τα βασανιστήρια⁶², έκρινε ότι από τις διακηρύξεις της Γενικής Συνέλευσης των ΗΕ και το πλήθος των

⁵⁸ «Άρθρο 2. 2.Καμία απολύτως εξαιρετική περίπτωση, είτε αποτελεί κατάσταση πολέμου ή απειλή πολέμου, εσωτερική πολιτική αστάθεια ή κάθε άλλη κατάσταση ανάγκης, δεν μπορεί να προβληθεί ως δικαιολογία για βασανιστήρια

3.Εντολή προϊστάμενου ή δημόσιας αρχής δεν μπορεί να προβληθεί ως δικαιολογία για βασανιστήρια».

⁵⁹ Άρθρο 3 Απαγόρευση των βασανιστηρίων «Ουδείς επιτρέπεται να υποβληθεί εις βασάνους ούτε εις ποινάς ή μεταχείρισιν απανθρώπων ή εξευτελιστικής»

⁶⁰ Άρθρο 15 Παρέκκλιση σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης : «Εν περιπτώσει πολέμου ή ετέρου δημοσίου κινδύνου απειλούντος την ζωήν του έθνους, έκαστον υψηλόν συμβαλλόμενον μέρος δύναται να λάβη μέτρα κατά παράβασιν των υπό της παρούσης Συμβάσεως προβλεπομένων υποχρεώσεων, εν τω απαιτούμένω υπό της καταστάσεως απολύτως αναγκαίω ορίω και υπό τον όρον όπως τα μέτρα ταύτα μη αντιτίθενται εις τας άλλας υποχρεώσεις τας απορρεούσας εκ του διεθνούς δικαίου. 2. Η προηγουμένη διάταξις ουδεμίαν επιτρέπει παράβασιν του άρθρου 2, ειμή δια την περίπτωσιν θανάτου συνεπεία κανονικών πολεμικών πράξεων, ή των άρθρων 3, 4 (παράγ. 1) και 7».

⁶¹ Celebici case: The Judgement of the Trial Chamber, 16 November 1998, Press Release, <https://www.icty.org/en/press/celebici-case-judgement-trial-chamber-zejnil-delalic-acquitted-zdravko-mucic-sentenced-7-years>

⁶² Declaration on the Protection from Torture, G.A. Res. 3452, U.N. GAOR, 30th Sess., Supp. No. 4, U.N. Doc. A/1034 (1975). <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/declarationtorture.aspx>

επικυρωμένων συνθηκών, προκύπτει ότι η απαγόρευση των βασανιστηρίων αποτελεί επίσης κανόνα εθιμικού δικαίου. Επιπλέον, έκρινε, ότι η απαγόρευση βασανιστηρίων ήταν κανόνας **jus cogens**, επικαλούμενο την πρόταση του Ειδικού Εισηγητή των Ηνωμένων Εθνών για τα βασανιστήρια.⁶³ και πρόσθεσε ότι η *«απαγόρευση που περιλαμβάνεται στα προαναφερθέντα διεθνή μέσα είναι απόλυτη και μη παρεκκλίσιμη σε κάθε περίπτωση»*⁶⁴.

Την ίδια προσέγγιση είχε το ICTY στην υπόθεση Delalic, στην απόφαση της οποίας αναφέρεται ότι ο ορισμός των βασανιστηρίων που περιλαμβάνεται στη ΣΚΒ των ΗΕ *«αντικατοπτρίζει μια συναίνεση την οποία θεωρεί το Δικαστήριο αντιπροσωπευτική του εθιμικού διεθνούς δικαίου»*

Στην υπόθεση Furundija το Τμήμα του ICTY, καταλήγοντας στο συμπέρασμα ότι η απαγόρευση των βασανιστηρίων ήταν **συνήθης κανόνας**, ανέφερε μια σειρά διατάξεων συνθηκών, οι οποίες κατά την κρίση του *«ωρίμασαν» σε εθιμικό δίκαιο*, επειδή είχαν επικυρωθεί από όλα σχεδόν τα κράτη, ένα γεγονός *«ενδεικτικό της στάσης των κρατών στην απαγόρευση των βασανιστηρίων»*. Επιπλέον, ανέφερε ότι *«κανένα κράτος δεν είχε ποτέ ισχυριστεί ότι εξουσιοδοτήθηκε να ασκήσει βασανιστήρια σε ένοπλες συγκρούσεις»*, καθώς και ότι η απαγόρευση των βασανιστηρίων αποτελεί τόσο κανόνα **jus cogens** όσο και **erga omnes**. Συγκεκριμένα έκρινε ότι η απαγόρευση μετατράπηκε σε επιτακτικό κανόνα **jus cogens** και η πιο εμφανής συνέπεια αυτής της υψηλότερης θέσης που κατέχει, ως τέτοιος, στην ιεραρχία των κανόνων του διεθνούς δικαίου, είναι ότι τα κράτη δεν μπορούν να παρεκκλίνουν από αυτών, μέσω διεθνών συνθηκών, ή τοπικών ή ειδικών εθιμικών κανόνων ή ακόμη και γενικών εθιμικών κανόνων που δεν διαθέτουν την ίδια κανονιστική ισχύ.

Το τμήμα Εφέσεων του ICTY διευκρίνισε την κατάσταση του εθιμικού διεθνούς δικαίου σε μια ιδιαίτερα σημαντική απόφασή του, στις 2 Οκτώβριου 1995, όπου έκρινε ότι, σύμφωνα με το εθιμικό διεθνές δίκαιο, τα **εγκλήματα κατά της**

⁶³ Report of the Special Rapporteur, Mr. P. Kooijmans delivered to the Commission on Human Rights, U.N. Doc. E/CN.4/1986/15, 19 February 1986, https://ap.ohchr.org/documents/E/CHR/report/E-CN_4-1986-15.pdf

⁶⁴ ΣΚΒ, αρ. 2(2); ΕΣΔΑ. Αρ. 15(2), Οργανισμός Αμερικανικών Κρατών, Αμερικανική Σύμβαση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα αρ. 27(2), Nov. 22, 1969, Οργανισμός Αμερικανικών Κρατών Διαμερικανική Σύμβαση για την πρόληψη και τιμωρία των βασανιστηρίων, αρ. 5,

ανθρωπότητας θα μπορούσαν να διαπραχθούν κατά την ειρήνη και ότι τα εγκλήματα πολέμου ήταν τιμωρητέα όταν διαπράττονται και σε μη διεθνείς ένοπλες συγκρούσεις.⁶⁵ Οι κρίσεις αυτές ήταν ιδιαίτερα σημαντικές για τη διεθνή ποινικοποίηση των βασανιστηρίων, τα οποία ήδη είχαν αναγνωριστεί ως έγκλημα εναντίον της ανθρωπότητας, και ως έγκλημα πολέμου, αλλά σε ένα στενό πλαίσιο που απέκλειε τη δίωξη των βασανιστηρίων σε εμφύλιους πολέμους⁶⁶. Αυτό παρέχει πρόσθετη επιβεβαίωση ως προς την κατάσταση του εθιμικού διεθνούς δικαίου.

Πέραν των ανωτέρω Δικαστηρίων, μια απόφαση-σταθμός στην ιστορία του διεθνούς δικαίου, η απόφαση του Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης στην υπόθεση «Νικαράγουα εναντίον ΗΠΑ»⁶⁷ έκρινε ότι το κοινό άρθρο 3 των Συμβάσεων της Γενεύης που απαγορεύει τα βασανιστήρια αποτελεί κανόνα εθιμικού δικαίου.

Επίσης, ο Κανόνας 90 της μελέτης της ICRC για το εθιμικό ΔΑΔ (2005) ορίζει ότι η απαγόρευση βασανιστηρίων και κάθε σκληρής, ή απάνθρωπης μεταχείρισης και οργής εναντίον της προσωπικής αξιοπρέπειας, ιδιαίτερα ταπεινωτική και εξευτελιστική συμπεριφορά σε διεθνείς και σε μη διεθνείς ένοπλες συγκρούσεις αποτελεί κανόνα του διεθνούς εθιμικού δικαίου.

2.3. Βασικά μέσα απαγόρευσης των βασανιστηρίων σε οικουμενικό και περιφερειακό επίπεδο

2.3.1. Διεθνές ανθρωπιστικό δίκαιο (ΔΑΔ)

Τα κύρια όργανα Διεθνούς Ανθρωπιστικού Δικαίου (ΔΑΔ) που απαγορεύουν τα βασανιστήρια και άλλες μορφές κακομεταχείρισης περιλαμβάνουν: τους Κανονισμούς της Χάγης του 1907 για την τήρηση των Νόμων και εθίμων του πολέμου στην ξηρά (Άρθρο 4), τις τέσσερις Συμβάσεις της Γενεύης του 1949 (ΣΓ I άρ. 12, ΣΓ II, άρ.12, ΣΓ III, Άρθρα 13, 17 και 87, ΣΓ IV, άρθρα 27 και 32, το Κοινό

⁶⁵ Prosecutor v. Tadic, Case No. IT-94-1-I, Decision on the Defence Motion for Interlocutory Appeal on Jurisdiction, 70 (Oct. 2, 1995) : « *International humanitarian law applies ... and extends beyond the cessation of hostilities until a general conclusion of peace is reached; or, in the case of internal conflicts, a peaceful settlement is achieved.* »

⁶⁶ Τα συμπεράσματα του τμήματος Εφέσεων που απορρίπτουν τέτοιες περιοριστικές ερμηνείες στη συνέχεια επικυρώθηκαν στο τελικό κείμενο του Καταστατικού της Ρώμης του ΔΠΔ

⁶⁷ International Court of Justice, Case concerning military and paramilitary activities in and against Nicaragua (NICARAGUA v. USA), Judgment of 26 November 1984, <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/70/070-19841126-JUD-01-00-EN.pdf>

άρθρο 3 και άρθρα ΣΓ I-IV 50, 51, 130 και 147 αντίστοιχα, το Πρόσθετο πρωτόκολλο I του 1977 (Άρθρο 75 παράγραφος 2 στοιχείο α) σημείο ii)) · και πρόσθετο Πρωτόκολλο II του 1977 (άρθρο 4 παράγραφος 2 στοιχείο α)).

Το καταστατικό της Ρώμης του ΔΠΔ θεωρεί τα βασανιστήρια και κάθε άλλη απάνθρωπη μεταχείριση, εγκλήματα πολέμου στο πλαίσιο διεθνών και μη διεθνών συγκρούσεων, καθώς και εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας, ενώ στη μελέτη της ICRC για το εθιμικό ΔΑΔ⁶⁸ ο Κανόνας 90 αναγορεύει την απαγόρευση σε κανόνα διεθνούς εθιμικού δικαίου και ο κανόνας 156 προβλέπει ότι οι σοβαρές παραβιάσεις του ΔΑΔ, μεταξύ των οποίων τα βασανιστήρια και άλλες απάνθρωπες συμπεριφορές αποτελούν εγκλήματα πολέμου σε διεθνείς και μη διεθνείς ένοπλες συγκρούσεις.⁶⁹

2.3.2. Διεθνές Δίκαιο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΔΔΑ)

Η απαγόρευση βασανιστηρίων κατοχυρώνεται στα διεθνή όργανα για τα ανθρώπινα δικαιώματα, όπως η Οικουμενική Διακήρυξη για τα Ανθρώπινα δικαιώματα του 1948 (άρθρο 5), το Διεθνές σύμφωνο για τα αστικά και Πολιτικά δικαιώματα το 1966 (άρθρο 7), η Σύμβαση κατά των βασανιστηρίων το 1984 και η σύμβαση του 1989 για τα δικαιώματα του παιδιού (άρθρο 37 (α)).\

Η απαγόρευση βασανιστηρίων επίσης περιλαμβάνεται στα περιφερειακά όργανα για τα ανθρώπινα δικαιώματα, όπως η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και Θεμελιώδεις ελευθερίες (άρθρο 3), η αμερικανική σύμβαση του 1969 για Ανθρώπινα δικαιώματα (άρθρο 5.2), ο Αφρικανικός χάρτης για τα Δικαιώματα του ανθρώπου και των Λαών 1981 (άρθρο 5) η Διαμερικανική σύμβαση προς Πρόληψη και τιμωρία βασανιστηρίων 1985, η Ευρωπαϊκή Σύμβαση του 1987 για την Πρόληψη βασανιστηρίων και απάνθρωπων ή εξευτελιστική συμπεριφοράς ή Τιμωρίας, ο αραβικός χάρτης του 2004 σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα (άρθρο 8), η Δήλωση της Ένωσης Εθνών της Νοτιοανατολικής Ασίας για τα ανθρώπινα δικαιώματα του 2012 (άρθρο 14)

⁶⁸ ICRC, Customary International Humanitarian Law, Cambridge University Press, 2005

⁶⁹ See ICRC Customary Law database at <http://www.icrc.org/customaryihl/eng/docs/home>

Επιπλέον, το ΔΔΔΑ ορίζει νομικές και άλλες διαδικαστικές εγγυήσεις για τα άτομα που στερούνται της ελευθερίας τους που θεωρούνται αναπόσπαστο μέρος οποιουδήποτε προστατευτικού πλαισίου για την πρόληψη βασανιστηρίων και κακομεταχείρισης. Αυτές οι διασφαλίσεις περιλαμβάνουν τα δικαιώματα να:

- ενημερωθούν τα μέλη της οικογένειας ή ένα τρίτο μέρος για το πού βρίσκονται μετά τη σύλληψή τους⁷⁰.
- λάβουν αμέσως ανεξάρτητη νομική βοήθεια και επαρκή χρόνο και εγκαταστάσεις για την προετοιμασία της υπεράσπισής τους⁷¹
- έχουν άμεση και τακτική πρόσβαση σε ιατρό, ενδεχομένως με δική σας επιλογή⁷²
- ενημερωθούν για τους λόγους σύλληψης και τυχόν ποινικές κατηγορίες⁷³,
- τεκμαίρεται αθώος μέχρι να αποδειχθεί ένοχος σύμφωνα με το νόμο και να μην υποχρεωθεί να καταθέσει ενάντια στον εαυτό του ή να ομολογήσει ενοχή.⁷⁴
- προσαχθεί ενώπιον ειρηνοδίκη, ή δικαστή εντός εύλογου χρονικού διαστήματος⁷⁵
- αμφισβητούν τη νομιμότητα της κράτησης και μεταχείρισης τους (habeas corpus)⁷⁶
- μην υποβληθούν σε αυθαίρετη ή παράνομη σύλληψη ή κράτηση⁷⁷,
- ενημερωθεί για αυτά τα δικαιώματα σε γλώσσα κατανοητή από αυτούς⁷⁸

Άλλα μέτρα είναι οι αμερόληπτοι μηχανισμοί επιθεώρησης και επίσκεψης σε χώρους κράτησης, οι μηχανισμοί αναφοράς χωρίς φόβο αντιποίνων και η τήρηση μητρώων⁷⁹.

2.3.3. Η Επιτροπή κατά των Βασανιστηρίων

Με το άρθρο 17 της ΣΚΒ συγκροτείται Επιτροπή από δέκα εμπειρογνώμονες, υψηλού ήθους και αναγνωρισμένης ειδίκευσης στον τομέα των ανθρωπίνων

⁷⁰ Βλ. Ελάχιστα Πρότυπα Ελάχιστων Κανόνων των Ηνωμένων Εθνών για τη μεταχείριση των κρατουμένων («οι κανόνες Nelson Mandela»), A / RES / 70/175, κανόνας 68.

⁷¹ Άρθρο 14 παράγραφος 3 Διεθνές σύμφωνο για τα αστικά και πολιτικά δικαιώματα · βλ. επίσης Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, Γενική Σχόλιο αριθ. 32 («Άρθρο 14: Δικαίωμα στην ισότητα ενώπιον δικαστηρίων και δίκαιη δίκη»), CCPR / C / GC / 32 από 23 Αύγουστος 2007.

⁷² United Nations Minimum Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners ('the Nelson Mandela Rules'), A/RES/70/175,

⁷³ See articles 9 (2) and 14 (3) of the International Covenant on Civil and Political Right

⁷⁴ See article 14 (2) and (3) of the International Covenant on Civil and Political Rights

⁷⁵ See article 9 (3) of the International Covenant on Civil and Political Rights

⁷⁶ See article 9 (4) of the International Covenant on Civil and Political Rights.

⁷⁷ See article 9 (1) of the International Covenant on Civil and Political Rights

⁷⁸United Nations Minimum Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners ('the Nelson Mandela Rules'), A/RES/70/175, rules 53-55.

⁷⁹ United Nations Minimum Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners ('the Nelson Mandela Rules'), A/RES/70/175, κανόνες για τη διαχείριση των φακέλων κρατουμένων, πληροφορίες και παράπονα κρατουμένων και εσωτερικοί και εξωτερικοί έλεγχοι.

δικαιωμάτων, εκλεγμένους από τα Κράτη Μέρη για 4 έτη, στην οποία τα Κράτη Μέρη υποβάλλουν εκθέσεις⁸⁰, μέσω του Γενικού Γραμματέα ΗΕ, για τον τρόπο που ανταποκρίνονται στις υποχρεώσεις που απορρέουν από την CAT. Η Επιτροπή υποβάλλει ετήσια έκθεση στα Κράτη Μέρη και στη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ⁸¹, εξετάζει τις εκθέσεις των Κρατών Μερών και διατυπώνει σχόλια,⁸² καλεί τα Κράτη Μέρη να συνεργαστούν για την εξέταση πληροφοριών σχετικά με την πραγματοποίηση βασανιστηρίων και τη διεξαγωγή σχετικών ερευνών⁸³, μεσολαβεί μεταξύ Κράτους Μέρους που καταγγέλει τέλεση βασανιστηρίων σε άλλο Κράτος Μέρος και του δεύτερου για τη ρύθμιση του ζητήματος.⁸⁴

2.4. Κρατικές υποχρεώσεις για την πρόληψη των βασανιστηρίων και κακομεταχείρισης

Η σκληρή, απάνθρωπη ή ταπεινωτική μεταχείριση ή τιμωρία («κακομεταχείριση») είναι επίσης νομικοί όροι που αναφέρονται σε μεταχείριση που προκαλεί ποικίλους βαθμούς ταλαιπωρίας που δεν χρειάζεται να επιβληθούν για συγκεκριμένο σκοπό.⁸⁵ Η υποχρέωση πρόληψης κακομεταχείρισης στην πράξη αλληλοεπικαλύπτεται και είναι σε μεγάλο βαθμό σύμφωνη με την υποχρέωση πρόληψης των βασανιστηρίων. Η εμπειρία δείχνει ότι οι συνθήκες που δημιουργούν κακομεταχείριση διευκολύνουν συχνά τα βασανιστήρια και, ως εκ τούτου, πρέπει να εφαρμόζονται σχετικά μέτρα για την αποφυγή τέτοιας μεταχείρισης⁸⁶.

Η απόλυτη απαγόρευση των βασανιστηρίων και της κακομεταχείρισης απαιτεί από τα κράτη να λάβουν θετικά μέτρα - νομοθετικά, διοικητικές, δικαστικές και άλλες ενέργειες - για να διασφαλιστεί ότι αυτή η συμπεριφορά και τυχόν επαναλήψεις της αποτρέπονται αποτελεσματικά⁸⁷. Η Σύμβαση κατά των Βασανιστηρίων προβλέπει συγκεκριμένες υποχρεώσεις των Κρατών Μερών, όπως είναι:

⁸⁰ Άρθρο 19

⁸¹ Άρθρο 24

⁸² Άρθρο 19

⁸³ Άρθρο 20

⁸⁴ Άρθρο 21

⁸⁵ Tepina, Polona, The Torture Reporting Handbook, δεύτερη έκδοση, Κέντρο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, University of Essex, 2015, σελ.23

⁸⁶ Επιτροπή κατά των βασανιστηρίων, Γενικό σχόλιο αρ. 2, παράγραφος 9.

⁸⁷ Άρθρα 2 και 16 της Σύμβασης κατά των βασανιστηρίων.

- **Λήψη μέτρων για την πρόληψη** των βασανιστηρίων και πράξεων σκληρής, απάνθρωπης, ή ταπεινωτικής μεταχείρισης, ή τιμωρίας (Άρθρο 2.(1)⁸⁸, Άρθρο 11⁸⁹ και Άρθρο 16⁹⁰)
- **Χαρακτηρισμό** των βασανιστηρίων, της απόπειρας διάπραξής τους, της συνέργειας ή συμμετοχής σε αυτά, ως **εγκλήματα στο εθνικό δίκαιο** και καθορισμό κατάλληλων ποινών. (Άρθρο 4 (1),(2))⁹¹
- **Μη αποδοχή κατάθεσης** που ελήφθη κατόπιν βασανιστηρίων ως **αποδεικτικό στοιχείο** (Άρθρο 15)⁹²
- **Λήψη μέτρων για τη θεμελίωση της δικαιοδοσίας** του Κράτους, τόσο εάν τα βασανιστήρια τελέστηκαν στο έδαφός του, ή από υπήκοό του, ή σε υπήκοό του, όσο και σε ό,τι αφορά την έκδοση ύποπτου για τέλεση βασανιστηρίων που βρίσκεται στο έδαφός του (Άρθρο 5)⁹³

⁸⁸ «Άρθρο 2.

Κάθε Κράτος Μέρος λαμβάνει αποτελεσματικά νομοθετικά, διοικητικά, δικαστικά ή άλλα μέτρα για να προλαμβάνει πράξεις βασανιστηρίων σε κάθε εδαφική περιοχή που υπάγεται στη δικαιοδοσία του».

⁸⁹ «Άρθρο 11.

Κάθε Κράτος Μέρος ασκεί συστηματική εποπτεία επί των κανόνων, οδηγιών, μεθόδων και πρακτικών ανάκρισης και των διατάξεων που αφορούν την κράτηση και τη μεταχείριση προσώπων που συλλαμβάνονται, κρατούνται ή φυλακίζονται με οποιοδήποτε τρόπο, σε όλες τις εδαφικές περιοχές της δικαιοδοσίας του, με σκοπό την παρεμπόδιση κάθε περίπτωσης βασανιστηρίων.»

⁹⁰ Άρθρο 16.-

1. Κάθε Κράτος Μέρος αναλαμβάνει την υποχρέωση να εμποδίζει σε οποιαδήποτε εδαφική περιοχή της δικαιοδοσίας του άλλες πράξεις σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας που δεν συνιστούν βασανιστήρια, όπως καθορίζεται στο άρθρο 1, όταν αυτές οι πράξεις γίνονται ή υποκινούνται ή διαπράττονται με τη συναίνεση ή ανοχή ενός δημόσιου υπάλληλου ή άλλου προσώπου που ενεργεί με επίσημη ιδιότητα. Ιδιαίτερα, οι υποχρεώσεις που περιλαμβάνονται στα άρθρα 10, 11, 12 και 13 εφαρμόζονται με την αντικατάσταση της αναφοράς στα βασανιστήρια με την αναφορά στους άλλους τρόπους σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας.

2. Οι διατάξεις αυτής της Σύμβασης δε θίγουν τις διατάξεις οποιασδήποτε άλλης διεθνούς συμφωνίας ή εσωτερικού νόμου που απαγορεύει τη σκληρή, απάνθρωπη ή ταπεινωτική μεταχείριση ή τιμωρία που έχει σχέση με την έκδοση ή την απέλαση».

⁹¹⁹¹ «Άρθρο 4.

1. Κάθε Κράτος Μέρος μεριμνά, ώστε όλες οι πράξεις βασανιστηρίων να αποτελούν εγκλήματα σύμφωνα με το ποινικό του δίκαιο. Το ίδιο ισχύει για την απόπειρα διάπραξης βασανιστηρίων ή για κάθε πράξη οποιουδήποτε προσώπου που συνιστά συνέργεια ή συμμετοχή σε βασανιστήρια.

2. Κάθε Κράτος Μέρος προβλέπει για τα εγκλήματα αυτά κατάλληλες ποινές, για τον καθορισμό των οποίων λαμβάνεται υπόψη ο σοβαρός χαρακτήρας αυτών των εγκλημάτων».

⁹² «Άρθρο 15.

Κάθε Κράτος Μέρος μεριμνά, ώστε κάθε κατάθεση η οποία αποδεικνύεται ότι είναι αποτέλεσμα βασανιστηρίων να μη μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως αποδεικτικό στοιχείο σε καμμία διαδικασία, παρά μόνον εναντίον του προσώπου που κατηγορείται για βασανιστήρια, ως αποδεικτικό στοιχείο ότι έχει γίνει η κατάθεση αυτή.»

⁹³ «Άρθρο 5.

1. Κάθε Κράτος Μέρος λαμβάνει τα αναγκαία μέτρα για τη θεμελίωση της δικαιοδοσίας του στα εγκλήματα που αναφέρονται στο άρθρο 4 στις ακόλουθες περιπτώσεις: α) όταν το έγκλημα διαπράχθηκε σε οποιαδήποτε εδαφική περιοχή της δικαιοδοσίας του, ή σε πλοίο ή αεροσκάφος που είναι εγγεγραμμένο σ' αυτό το Κράτος, β) όταν ο θεωρούμενος ως δράστης είναι υπήκοος αυτού του Κράτους, γ) όταν το θύμα είναι υπήκοος αυτού του Κράτους και το Κράτος αυτό το θεωρεί αναγκαίο.

- **Κράτηση προσώπων** που θεωρείται ότι έχουν τελέσει βασανιστήρια (τηρουμένων των υποχρεώσεων περί εγγύησης της δίκαιης μεταχείρισης του κρατούμενου και περί γνωστοποίησης), **διενέργεια προκαταρκτικής έρευνας, διαβίβαση της υπόθεσης** στις αρμόδιες αρχές για ποινική δίωξη.(Άρθρα 6, 7)⁹⁴
- **Παροχή συνδρομής** μεταξύ Κρατών (Άρθρο 9)⁹⁵

2. Κάθε Κράτος Μέρος λαμβάνει επίσης τα αναγκαία μέτρα για την θεμελίωση της δικαιοδοσίας σ' αυτά τα εγκλήματα στις περιπτώσεις που ο θεωρούμενος ως δράστης βρίσκεται σε οποιαδήποτε εδαφική περιοχή της δικαιοδοσίας του και το Κράτος αυτό δεν τον εκδίδει, σύμφωνα με το άρθρο 8, σε ένα από τα Κράτη που αναφέρονται στην παράγραφο 1 αυτού του άρθρου.

3. Αυτή η Σύμβαση δεν αποκλείει την ποινική διαδικασία που ασκείται σύμφωνα με το εσωτερικό δίκαιο».

⁹⁴«Άρθρο 6.

1. Εάν κρίνεται, μετά από εξέταση των πληροφοριών που έχει στη διάθεσή του, ότι οι περιστάσεις το δικαιολογούν, κάθε Κράτος Μέρος, στο έδαφος του οποίου βρίσκεται ένα πρόσωπο που θεωρείται ότι έχει διαπράξει κάποιο έγκλημα απ' αυτά που αναφέρονται στο άρθρο 4, το θέτει υπό κράτηση ή λαβαίνει κάθε άλλο νόμιμο μέτρο, αναγκαίο για την εξασφάλιση της παρουσίας του. Αυτή η κράτηση και τα άλλα νόμιμα μέτρα πρέπει να είναι σύμφωνα με τη 4 Απαγόρευση βασανιστηρίων και εξαναγκασμένων εξαφανίσεων νομοθεσία αυτού του Κράτους, αλλά δεν μπορεί να συνεχίζονται παρά μόνο για όσο χρονικό διάστημα είναι αναγκαίο για την άσκηση ποινικής δίωξης ή της διαδικασίας έκδοσης.

2. Αυτό το Κράτος προβαίνει αμέσως σε μια προκαταρκτική έρευνα των πραγματικών περιστατικών.

3. Κάθε πρόσωπο που βρίσκεται σε κράτηση, σε εφαρμογή της παραγράφου 1 αυτού του άρθρου, μπορεί να επικοινωνεί αμέσως με τον πλησιέστερο αρμόδιο αντιπρόσωπο του Κράτους του οποίου είναι υπήκοος ή, αν δεν έχει ιθαγένεια, με τον αντιπρόσωπο του Κράτους όπου συνήθως διαμένει.

4. Όταν ένα Κράτος, σύμφωνα με αυτό το άρθρο, έχει θέσει ένα πρόσωπο υπό κράτηση, γνωστοποιεί αμέσως στα Κράτη που αναφέρονται στο άρθρο 5 παράγραφος 1, το γεγονός ότι αυτό το πρόσωπο κρατείται και τις συνθήκες που δικαιολογούν την κράτησή του. Το Κράτος που προβαίνει στην προκαταρκτική έρευνα, που προβλέπεται στην παράγραφο 2 αυτού του άρθρου, αναφέρει αμέσως τα αποτελέσματα των ερευνών του στα ανωτέρω Κράτη και τους δηλώνει, αν σκοπεύει να ασκήσει τη δικαιοδοσία του.

Άρθρο 7

1. Το Κράτος Μέρος, στην εδαφική περιοχή της δικαιοδοσίας του οποίου βρίσκεται το πρόσωπο που θεωρείται ότι έχει διαπράξει ένα έγκλημα απ' αυτά που αναφέρονται στο άρθρο 4, αν δεν το εκδώσει, διαβιβάζει την υπόθεση στις περιπτώσεις που προβλέπονται στο άρθρο 5 στις αρμόδιες αρχές του με σκοπό την ποινική δίωξη.

2. Αυτές οι αρχές λαμβάνουν την απόφασή τους κατά τον ίδιο τρόπο, όπως στην περίπτωση κάθε κοινού σοβαρού εγκλήματος, σύμφωνα με το δίκαιο αυτού του Κράτους. Στις περιπτώσεις που αναφέρονται στο άρθρο 5, παράγραφος 2, οι κανόνες της απόδειξης που εφαρμόζονται στην ποινική δίωξη και τη καταδίκη δεν είναι με κανένα τρόπο λιγότερο αυστηροί από εκείνους που εφαρμόζονται στις περιπτώσεις που αναφέρονται στο άρθρο 5, παράγραφος 1.

3. Κάθε πρόσωπο, το οποίο διώκεται σε σχέση με οποιοδήποτε από τα εγκλήματα που αναφέρονται στο άρθρο 4, απολαμβάνει τις εγγυήσεις μιας δίκαιης μεταχείρισης σε όλα τα στάδια της διαδικασίας»

⁹⁵ «Άρθρο 9.

1. Τα Κράτη Μέρη παρέχουν μεταξύ τους τη μέγιστη δυνατή συνδρομή σε κάθε ποινική διαδικασία που ασκείται αναφορικά με τα εγκλήματα που αναφέρονται στο άρθρο 4, στην οποία περιλαμβάνεται η παροχή όλου του αποδεικτικού υλικού που βρίσκεται στη διάθεσή τους και είναι απαραίτητο για τη σχετική διαδικασία.

2. Τα Κράτη Μέρη εκτελούν τις υποχρεώσεις τους, που απορρέουν από την παράγραφο 1 αυτού του άρθρου, σύμφωνα με τις συνθήκες για αμοιβαία δικαστική συνδρομή που μπορεί να υφίστανται μεταξύ τους.»

- **Επαγγελματική εκπαίδευση** δημόσιων λειτουργών, ιατρικού προσωπικού, προσωπικού αρμόδιου για την εφαρμογή των νόμων, καθώς και για την κράτηση, ανάκριση και μεταχείριση κρατουμένων (Άρθρο 10)⁹⁶
- **Εγγύηση αποκατάστασης** των θυμάτων (Άρθρο 14(1))⁹⁷

Κεφάλαιο 3. Ζητήματα σχετικά με τη λειτουργία του του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου, μέσα από το Καταστατικό του

3.1. Η Εισαγγελία του ΔΠΔ

Σύμφωνα με το Άρθρο 42⁹⁸ του ΚατΔΠΔ, το Γραφείο του Εισαγγελέα αποτελεί **ανεξάρτητο όργανο** του ΔΠΔ στο οποίο περιέρχονται οι παραπομπές υποθέσεων

⁹⁶ «Άρθρο 10.

1. Κάθε Κράτος Μέρος μεριμνά, ώστε η εκπαίδευση και η πληροφόρηση η σχετική με την απαγόρευση των βασανιστηρίων να περιλαμβάνεται πλήρως στην επαγγελματική εκπαίδευση του προσωπικού, πολιτικού ή στρατιωτικού, αρμοδίου για την εφαρμογή των νόμων, του ιατρικού προσωπικού, των δημοσίων λειτουργών και των άλλων προσώπων που μπορεί να απασχοληθούν με την κράτηση, ανάκριση ή μεταχείριση κάθε ατόμου που υπόκειται σε κάθε είδους σύλληψη, κράτηση ή φυλάκιση.

2. Κάθε Κράτος Μέρος περιλαμβάνει αυτήν την απαγόρευση στους κανόνες ή τις οδηγίες που εκδίδει σχετικά με τα καθήκοντα και τις αρμοδιότητες αυτών των προσώπων»

⁹⁷ «Άρθρο 14.

1. Κάθε Κράτος Μέρος στα πλαίσια του νομικού του συστήματος εγγυάται στο θύμα μιας πράξης βασανιστηρίων το δικαίωμα να επιτύχει αποκατάσταση και να αποζημιωθεί δίκαια και πλήρως, όπου περιλαμβάνονται και τα απαραίτητα μέσα για την κατά το δυνατό πληρέστερη ικανοποίηση. Σε περίπτωση θανάτου του θύματος που προήλθε από μια πράξη βασανιστηρίων οι εκδοχείς του έχουν το δικαίωμα για αποζημίωση.»

⁹⁸ «Άρθρο 42.- 1. Το Γραφείο του Εισαγγελέα ενεργεί ανεξάρτητα ως ξεχωριστό όργανο του Δικαστηρίου. Είναι υπεύθυνο για την παραλαβή αναφορών καθώς και κάθε ουσιώδους πληροφορίας για εγκλήματα που υπάγονται στη δικαιοδοσία του Δικαστηρίου, για την εξέτασή τους και για την διεξαγωγή ανακρίσεων και διώξεων ενώπιον του Δικαστηρίου. Τα Μέλη του Γραφείου του Εισαγγελέα δεν αναζητούν ούτε ενεργούν επί τη βάση οδηγιών από οποιαδήποτε εξωτερική πηγή. 2. Του Γραφείου προΐσταται ο Εισαγγελέας. Ο Εισαγγελέας έχει πλήρη εξουσία για την διαχείριση και την διοίκηση του Γραφείου, συμπεριλαμβανομένων του προσωπικού του Γραφείου, διευκολύνσεων και άλλων πόρων του. Ο Εισαγγελέας επικουρείται από έναν ή περισσότερους Αναπληρωτές Εισαγγελείς οι οποίοι μπορούν να εκτελούν οποιαδήποτε από τις πράξεις που έχουν ανατεθεί στον Εισαγγελέα κατά το παρόν Καταστατικό. Ο Εισαγγελέας και οι Αναπληρωτές Εισαγγελείς πρέπει να είναι διαφορετικής εθνικότητας. Υπηρετούν σε βάση πλήρους απασχόλησης. 3. Ο Εισαγγελέας και οι Αναπληρωτές Εισαγγελείς είναι πρόσωπα υψηλού ήθους, υψηλών ικανοτήτων και με εκτεταμένη πρακτική εμπειρία στην δίωξη ή εκδίκαση ποινικών υποθέσεων. Πρέπει να έχουν άριστη γνώση και να χειρίζονται άνετα μία τουλάχιστον από τις γλώσσες εργασίας του Δικαστηρίου. 4. Ο Εισαγγελέας εκλέγεται με μυστική ψηφοφορία και με την απόλυτη πλειοψηφία των μελών της Συνέλευσης των Κρατών Μερών. Οι Αναπληρωτές Εισαγγελείς εκλέγονται με τον ίδιο τρόπο από ένα πίνακα υποψηφίων που δίδεται από τον Εισαγγελέα. Ο Εισαγγελέας υποβάλλει τρεις υποψηφίους για κάθε θέση Αναπληρωτή Εισαγγελέα προς πλήρωση. Ο Εισαγγελέας και οι Αναπληρωτές Εισαγγελείς θητεύουν για χρονικό διάστημα εννέα ετών, εκτός αν κατά την εκλογή τους αποφασιστεί μικρότερο χρονικό διάστημα και δεν μπορούν να επανεκλεγούν. 5. Ούτε ο Εισαγγελέας ούτε ο Αναπληρωτής Εισαγγελέας ασκούν δραστηριότητα που ενδέχεται να είναι ασυμβίβαστη με την άσκηση των διωκτικών τους λειτουργιών ή θα επηρεάσουν την εμπιστοσύνη στην ανεξαρτησία τους. Δεν εμπλέκονται σε άλλη απασχόληση επαγγελματικής φύσεως. 21 6. Το Προεδρείο μπορεί να απαλλάξει τον Εισαγγελέα ή Αναπληρωτή Εισαγγελέα, με αίτηση του, από την άσκηση των καθηκόντων του σε μία συγκεκριμένη υπόθεση. 7. Ούτε ο Εισαγγελέας ούτε ο Αναπληρωτής Εισαγγελέας συμμετέχουν στη συζήτηση οποιουδήποτε θέματος, στο οποίο αμφισβητείται ευλόγως για οποιονδήποτε λόγο η αμεροληψία

από κράτη, ή από το ΣΑ, καθώς και οποιαδήποτε σοβαρή πληροφορία για εγκλήματα που εμπίπτουν στη δικαιοδοσία του ΔΠΔ. Ο **Εισαγγελέας** είναι το πρόσωπο που ερευνά μια κατάσταση ύστερα από παραπομπή κράτους μέρους, σύμφωνα με το Άρθρο 14(1)⁹⁹, ή από παραπομπή από το ΣΑ, το οποίο ενεργεί κάτω από το Κεφάλαιο VII του ΧάρτηΗΕ, καθώς και αυτεπάγγελτα (*proprio motu*), σύμφωνα με το Άρθρο 15(1)-(2)¹⁰⁰ του ΚατΔΠΔ και προχωρά σε ποινικές διώξεις. Στην περίπτωση παραπομπής της κατάστασης, ο Εισαγγελέας, μπορεί να προχωρήσει σε πλήρη έρευνα, ενώ στην περίπτωση της *proprio motu* διαδικασίας, μπορεί να διεξάγει μόνο προκαταρκτική έρευνα και για να προχωρήσει στη φάση της πλήρους έρευνας απαιτείται η άδεια του Τμήματος Προδικασίας, σύμφωνα με το Άρθρο 15(3).¹⁰¹

Το Τμήμα Προδικασίας, επιτρέπει την έναρξη σχετικής έρευνας, εάν θεωρήσει ότι με βάση το αίτημα και το υλικό που το στηρίζει, «*η υπόθεση φαίνεται να υπάγεται στη δικαιοδοσία του Δικαστηρίου*» όπως αναφέρεται στο άρθρο 15(4)¹⁰² του ΚατΔΠΔ.

Η διάταξη αυτή έρχεται να επιβάλει έναν περιορισμό από το Τμήμα Προδικασίας στην διακριτική εξουσία του Εισαγγελέα, η οποία είναι «ευρύτατη και πρωτόγνωρη

τους. Εξαιρούνται από υπόθεση κατά την παρούσα παράγραφο, αν, μεταξύ άλλων, είχαν προηγουμένως αναμειχθεί υπό οποιαδήποτε ιδιότητα στην υπόθεση αυτή ενώπιον του Δικαστηρίου ή σε συναφή ποινική υπόθεση στα εθνικά δικαστήρια που αφορούσε τον ανακρινόμενο ή διωκόμενο. θ. Κάθε θέμα σχετικώς με την εξαίρεση του Εισαγγελέα ή Αναπληρωτή Εισαγγελέα αποφασίζεται από το Τμήμα Εφέσεων. (α) Ο ανακρινόμενος ή διωκόμενος μπορεί σε κάθε χρονική στιγμή να ζητήσει την εξαίρεση Εισαγγελέα ή Αναπληρωτή Εισαγγελέα, για λόγους που εκτίθενται στο παρόν άρθρο. (β) Ο Εισαγγελέας ή Αναπληρωτή Εισαγγελέας, όπως αρμόζει, μπορεί να παρουσιάσει τις παρατηρήσεις του επί του θέματος. 9. Ο Εισαγγελέας διορίζει συμβούλους με νομική εξειδίκευση σε ιδιαίτερα θέματα, συμπεριλαμβανομένων, μεταξύ άλλων, σεξουαλικής και σεξιστικής βίας και βίας κατά παιδιών».

⁹⁹ «Άρθρο 14.- 1. Ένα Κράτος-Μέρος μπορεί να παραπέμψει στον Εισαγγελέα μία πραγματική κατάσταση στο πλαίσιο της οποίας φαίνεται να έχουν διαπραχθεί ένα ή περισσότερα εγκλήματα υπαγόμενα στην δικαιοδοσία του Δικαστηρίου ζητώντας από τον Εισαγγελέα να ερευνήσει την κατάσταση με σκοπό να διαπιστώσει αν πρέπει να απαγγελθεί κατηγορία κατά ενός ή περισσότερων προσώπων για τη διάπραξη των εγκλημάτων αυτών».

¹⁰⁰ «Άρθρο 15.- 1. Ο Εισαγγελέας μπορεί να αρχίσει έρευνα αυτεπαγγέλτως επί τη βάση πληροφοριών για εγκλήματα υπαγόμενα στη δικαιοδοσία του Δικαστηρίου. 2. Ο Εισαγγελέας εξετάζει τη σοβαρότητα των πληροφοριών που έλαβε. Για το σκοπό αυτό, δύναται να αναζητήσει επί πλέον πληροφορίες από Κράτη, όργανα των Ηνωμένων Εθνών, διακυβερνητικές ή μη κυβερνητικές οργανώσεις, ή άλλες αξιόπιστες πηγές τις οποίες κρίνει κατάλληλες, και δύναται να λαμβάνει γραπτές ή προφορικές καταθέσεις στην έδρα του Δικαστηρίου».

¹⁰¹ «Άρθρο 15.- 3. Αν ο Εισαγγελέας συμπεράνει ότι υπάρχει επαρκής βάση για να αρχίσει έρευνα, υποβάλει αίτημα στο Τμήμα Προδικασίας για να επιτραπεί η έρευνα, μαζί με οποιαδήποτε στοιχεία που στηρίζουν το αίτημα. Τα θέματα μπορούν να κάνουν παραστάσεις στο Τμήμα Προδικασίας σύμφωνα με τους Κανόνες Διαδικασίας και Απόδειξης».

¹⁰² «Άρθρο 15.- 4. Αν το Τμήμα Προδικασίας, μετά από εξέταση του αιτήματος και του υλικού που το στηρίζει, θεωρήσει ότι υπάρχει επαρκής βάση για να αρχίσει έρευνα, και ότι η υπόθεση φαίνεται να υπάγεται στη δικαιοδοσία του Δικαστηρίου, επιτρέπει την έναρξη της έρευνας, άνευ βλάβης των μετέπειτα αποφάσεων του Δικαστηρίου σχετικά με τη δικαιοδοσία και το παραδεκτό της υπόθεσης.

στην παγκόσμια δικαστική, αλλά και πολιτική σκηνή»,¹⁰³ προκειμένου αυτός να μην καταχραστεί τη διακριτική του ευχέρεια ως προς την έναρξη ερευνών για άσκηση ποινικών διώξεων. Πρόκειται για το αποτέλεσμα του συμβιβασμού στον οποίο κατέληξε η Διάσκεψη της Ρώμης για τη σύνταξη του ΚατΔΠΔ, καθώς διατυπώνονταν από διάφορες πλευρές η ανησυχία για άσκηση της εξουσίας του Εισαγγελέα με βάση «επιπόλαιες και πολιτικά κινούμενες κατηγορίες».

Η σχέση ανάμεσα στη διακριτική ευχέρεια του Εισαγγελέα και τις αρμοδιότητες του Τμήματος Προδικασίας, δηλαδή τη σχέση μεταξύ των άρθρων 15 και 53 του ΚατΔΠΔ, θα συζητηθεί εκτενώς στο Β' μέρος της παρούσας εργασίας, υπό το φως της ιστορικής απόφασης του Τμήματος Εφέσεων του ΔΠΔ, με την οποία ανετράπη προηγούμενη απόφαση του Τμήματος Προδικασίας και δόθηκε στην Εισαγγελέα η εξουσιοδότηση για την έναρξη έρευνας, για εγκλήματα που εμπίπτουν στη δικαιοδοσία του ΔΠΔ στο Αφγανιστάν.

3.2. Ζητήματα δικαιοδοσίας στο ΚατΔΠΔ

Τα ζητήματα δικαιοδοσίας ρυθμίζονται στα άρθρα 5-16 του Κεφ.2 του ΚατΔΠΔ.

Η **ratione materiae** δικαιοδοσία περιγράφεται στα άρθρα 5-8 του Καταστατικού, με βάση τα οποία, το Τμήμα Προδικασίας εξετάζει εάν στο Αίτημα του Εισαγγελέα, τεκμηριώνεται η ύπαρξη επαρκούς βάσεως για την στοιχειοθέτηση των αναφερόμενων εγκλημάτων. Η δικαιοδοσία του ΔΠΔ περιορίζεται στα **σοβαρότερα εγκλήματα**¹⁰⁴ που αφορούν τη διεθνή κοινότητα, και αυτά είναι, σύμφωνα με το Άρθρο 5 του ΚατΔΠΔ, το έγκλημα της γενοκτονίας, εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας, εγκλήματα πολέμου και το έγκλημα της επίθεσης. Σε ό,τι αφορά τα **Εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας**¹⁰⁵, αυτά ορίζονται στο Άρθρο 7 του ΚατΔΠΔ, ενώ τα εγκλήματα **πολέμου**¹⁰⁶ στο άρθρο 8 του ΚατΔΠΔ.

¹⁰³ Φανή Δασκαλοπούλου-Λίβαδα, «Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο», Εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2013, σελ.167

¹⁰⁴ «Άρθρο5- Η δικαιοδοσία του Δικαστηρίου περιορίζεται στα σοβαρότερα εγκλήματα που ενδιαφέρουν τη διεθνή κοινότητα στο σύνολο της. Τα Δικαστήριο έχει δικαιοδοσία σύμφωνα με το παρόν Καταστατικό επί των ακόλουθων εγκλημάτων: (α) Το έγκλημα της γενοκτονίας (β) Εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας (γ) Εγκλήματα πολέμου (δ) Το έγκλημα της επίθεσης...»

¹⁰⁵ "Άρθρο 7

1. Για τους σκοπούς του παρόντος Καταστατικού, "έγκλημα κατά της ανθρωπότητας" σημαίνει οποιαδήποτε από τις ακόλουθες πράξεις όταν διαπράττεται ως μέρος ευρείας και συστηματικής επίθεσης

που κατευθύνεται κατά οποιουδήποτε αμάχου πληθυσμού, εν γνώσει της επίθεσης: α) Ανθρωποκτονία με πρόθεση β) Εξόντωση γ) Υποδούλωση δ) Εκτόπιση ή βίαιη μετακίνηση πληθυσμού ε) Φυλάκιση ή άλλη σοβαρή στέρηση της σωματικής ελευθερίας κατά παραβίαση βασικών κανόνων του διεθνούς δικαίου στ) Βασανιστήρια ζ) Βιασμός, γενετήσια δουλεία, εξαναγκασμός σε πορνεία, εξαναγκασμός σε εγκυμοσύνη, εξαναγκασμός σε στείρωση ή άλλη μορφή γενετήσιας βίας παρόμοιας βαρύτητας. η) Δίωξη κατά οποιασδήποτε αναγνωρίσιμης ομάδας ή κοινότητας για λόγους πολιτικών, φυλετικών, εθνικών, εθνοτικών, πολιτιστικών, θρησκευτικών ή λόγους φύλου, όπως αυτό ορίζεται στην παράγραφο 3, ή άλλους λόγους που αναγνωρίζονται παγκοσμίως ως ανεπίτρεπτοι κατά το διεθνές δίκαιο σε σχέση με οποιαδήποτε πράξη που αναφέρεται στην παρούσα παράγραφο ή οποιοδήποτε έγκλημα εντός της δικαιοδοσίας του Δικαστηρίου. θ) Βίαιη εξαφάνιση προσώπων ι) Φυλετικός Διαχωρισμός 3 κ) Άλλες απάνθρωπες πράξεις παρόμοιου χαρακτήρα οι οποίες με πρόθεση προκαλούν μεγάλο πόνο ή βαρεία σωματική βλάβη ή βαρεία βλάβη της διανοητικής ή σωματικής υγείας. 2. Για τους σκοπούς της παραγράφου 1: (α) "Επίθεση κατευθυνόμενη κατά οποιουδήποτε αμάχου πληθυσμού σημαίνει συμπεριφορά που συνεπάγεται την κατά συρροή διάπραξη πράξεων που αναφέρονται στην παράγραφο 1 κατά οποιουδήποτε αμάχου πληθυσμού, κατ' εφαρμογή ή προς εξυπηρέτηση της πολιτικής ενός κράτους ή μιας οργάνωσης που στοχεύει στη διάπραξη τέτοιας επίθεσης. (β) Η "εξόντωση" περιλαμβάνει την με πρόθεση επιβολή συνθηκών ζωής, μεταξύ άλλων στέρηση πρόσβασης σε τροφή και φάρμακα, υπολογισμένων να επιφέρουν την καταστροφή μέρους του πληθυσμού (γ) "Υποδούλωση" σημαίνει την άσκηση οποιασδήποτε ή όλων των εξουσιών οι οποίες είναι σύμφυτες στο δικαίωμα της ιδιοκτησίας επί προσώπων, και περιλαμβάνει την άσκηση τέτοιας εξουσίας κατά την εμπορία προσώπων, ιδιαίτερα γυναικών και παιδιών. (δ) "Εκτόπιση ή βίαιη μετακίνηση πληθυσμού" σημαίνει την μετακίνηση των προσώπων για τα οποία πρόκειται με απέλαση ή άλλες πράξεις εξαναγκασμού από την περιοχή στην οποία νομίμως βρίσκονται, άνευ λόγων επιτρεπτών κατά το διεθνές δίκαιο. (ε) "Βασανιστήρια" σημαίνει την με πρόθεση πρόκληση έντονου πόνου ή δοκιμασίας, σωματικών ή ψυχικών επί προσώπου που τελεί υπό την κράτηση ή υπό τον έλεγχο του κατηγορουμένου. Τα βασανιστήρια δεν περιλαμβάνουν πόνο ή δοκιμασία που προκύπτει μόνον ή είναι σύμφυτος ή είναι δυνατόν να προκύψει από την επιβολή νόμιμων κυρώσεων. (στ) "Εξαναγκασμός σε εγκυμοσύνη" σημαίνει τον παράνομο περιορισμό γυναικας που κατέστη έγκυος δια της βίας, με την πρόθεση να επηρεαστεί η εθνική σύνθεση οποιουδήποτε πληθυσμού ή να πραγματοποιηθούν άλλες σοβαρές παραβιάσεις του διεθνούς δικαίου. Ο ορισμός αυτός δεν μπορεί καθι�ονόηποτε τρόπο να ερμηνευθεί ως επηρεάζων τις εθνικές νομοθεσίες που αφορούν την εγκυμοσύνη. (ζ) "Δίωξη" σημαίνει την με πρόθεση και βαρείας μορφής στέρηση θεμελιωδών δικαιωμάτων σε αντίθεση προς το διεθνές δίκαιο εξ αιτίας της ταυτότητας της ομάδας ή κοινότητας. (η) "Φυλετικός διαχωρισμός" σημαίνει απάνθρωπες πράξεις παρόμοιου χαρακτήρα όπως οι αναφερόμενες στην παράγραφο 1, που διαπράχθηκαν στο πλαίσιο θεσμοθετημένου καθεστώτος συστηματικής καταπίεσης και κυρίαρχησης μιας φυλετικής ομάδας επί οποιασδήποτε άλλης φυλετικής ομάδας ή ομάδων και διαπραττόμενες με πρόθεση τη διατήρηση του καθεστώτος αυτού. (θ) "Βίαιη εξαφάνιση προσώπου" σημαίνει τη σύλληψη, κράτηση ή αρπαγή προσώπων από ένα Κράτος ή μια πολιτική οργάνωση ή με την άδεια, υποστήριξη ή συναίνεση αυτών, οι οποίες ακολουθούνται από άρνηση παραδοχής αυτής της στέρησης της ελευθερίας ή της παροχής πληροφοριών για την τύχη ή τον εντοπισμό των προσώπων αυτών, με πρόθεση αποστερηθούν της προστασίας του νόμου για παρατεταμένο χρονικό διάστημα. 3. Για τους σκοπούς του παρόντος Καταστατικού, εννοείται ότι ο όρος "φύλο" αναφέρεται στα δύο φύλα, αρσενικό και θηλυκό, με την έννοια που τους προσδίδει η κοινωνία. Ο όρος "φύλο" δεν έχει έννοια διαφορετική από την παραπάνω».

106 «Άρθρο 8

1. Το Δικαστήριο έχει δικαιοδοσία σε σχέση με εγκλήματα πολέμου ιδιαίτερα όταν διαπράχθηκαν ως μέρος σχεδίου ή πολιτικής ή ως μέρος ευρείας κλίμακας τέλεσης τέτοιων εγκλημάτων. 2. Για τους σκοπούς του παρόντος Καταστατικού, "εγκλήματα πολέμου" σημαίνει: 4 (α) Σοβαρές παραβιάσεις των Συμβάσεων της Γενεύης της 12 Αυγούστου 1949, και συγκεκριμένα, οποιαδήποτε από τις ακόλουθες πράξεις κατά προσώπων ή περιουσίας προστατευόμενων κατά τις διατάξεις της σχετικής Σύμβασης της Γενεύης: (i) Ανθρωποκτονία με πρόθεση. (ii) Βασανιστήρια ή απάνθρωπη μεταχείριση, συμπεριλαμβανομένων βιολογικών πειραμάτων. (iii) Με πρόθεση πρόκληση μεγάλης δοκιμασίας ή σοβαρής βλάβης, σωματικής ή ψυχικής. (iv) Εκτεταμένη καταστροφή και ιδιοποίηση περιουσίας, οι οποίες δεν δικαιολογούνται από τη στρατιωτική αναγκαιότητα και τελούνται παράνομα και αυθαίρετα. (v) Εξαναγκασμός αιχμαλώτων πολέμου ή άλλων προστατευόμενου προσώπου να υπηρετήσει στις ένοπλες δυνάμεις εχθρικής Δύναμης. (vi) Με πρόθεση αποστέρηση αιχμαλώτου πολέμου ή άλλου προστατευόμενου προσώπου από τα δικαιώματα της δίκαιης και κανονικής δίκης. (vii) Παράνομη εκτόπιση ή μεταφορά ή παράνομος περιορισμός. (viii) Σύλληψη ομήρων. (β) Άλλες σημαντικές παραβιάσεις των νόμων και εθίμων που εφαρμόζονται στις διεθνείς ένοπλες συρράξεις εντός του καθιερωμένου πλαισίου του διεθνούς δικαίου και συγκεκριμένα οποιαδήποτε από τις ακόλουθες πράξεις:

(i) Επιθέσεις με πρόθεση κατευθυνόμενες κατά του αμάχου πληθυσμού ως τέτοιου ή εναντίον αμάχων ατομικά, οι οποίοι δεν λαμβάνουν άμεσα μέρος στις εχθροπραξίες. (ii) Επιθέσεις με πρόθεση κατευθυνόμενες κατά πολιτικών αντικειμένων, δηλαδή αντικειμένων που δεν αποτελούν στρατιωτικούς στόχους (iii) Επιθέσεις με πρόθεση κατευθυνόμενες κατά προσωπικού, εγκαταστάσεων, υλικού, μονάδων ή οχημάτων που χρησιμοποιούνται σε αποστολές ανθρωπιστικής βοήθειας ή ειρηνευτικές αποστολές σύμφωνα με τον Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών εφόσον δικαιούνται την προστασία που χορηγείται σε αμάχους ή πολιτικά αντικείμενα σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο των ενόπλων συρράξεων. (iv) Επίθεση επιχειρούμενη με πρόθεση, εν γνώσει ότι η επίθεση αυτή μπορεί να προκαλέσει απώλεια ζωής ή σωματική βλάβη σε αμάχους ή βλάβες σε πολιτικά αντικείμενα ή εκτεταμένες, μακροπρόθεσμες και σοβαρές ζημιές στο φυσικό περιβάλλον οι οποίες θα ήταν σαφώς δυσανάλογες σε σχέση με το επιδιωκόμενο συγκεκριμένο και άμεσο συνολικό στρατιωτικό πλεονέκτημα. (v) Επίθεση ή βομβαρδισμός, με οποιοδήποτε μέσο, κατά ανοχύρωτων πόλεων, χωριών, κατοικιών ή κτιρίων που δεν αποτελούν στρατιωτικούς στόχους. (vi) Ανθρωποκτονία ή τραυματισμός μαχίμου ο οποίος έχει παραδώσει τα όπλα ή, μη έχοντας πλέον μέσα άμυνας, έχει παραδοθεί άνευ όρων. (vii) Μη προσήκουσα χρήση σημαίας ανακωχής, της σημαίας ή των στρατιωτικών διακριτικών και της στολής του εχθρού ή των Ηνωμένων Εθνών, καθώς επίσης και των διακριτικών εμβλημάτων των Συμβάσεων της Γενεύης, η οποία είχε ως αποτέλεσμα θάνατο ή βαριά σωματική βλάβη. (viii) Η μεταφορά, αμέσως ή εμμέσως, από την Κατέχουσα Δύναμη μέρους του δικού της αμάχου πληθυσμού στο έδαφος που καταλαμβάνει, ή η εκτόπιση ή μεταφορά όλου ή μέρους του πληθυσμού του κατεχομένου εδάφους μέσα ή έξω από το έδαφος αυτό. (ix) Επιθέσεις με πρόθεση κατευθυνόμενες κατά κτιρίων αφιερωμένων στη θρησκεία, παιδεία, τέχνη, επιστήμη ή αγαθοεργούς σκοπούς, ιστορικά μνημεία, νοσοκομεία και μέρη όπου συγκεντρώνονται οι ασθενείς και οι τραυματίες, εφόσον δεν αποτελούν στρατιωτικούς στόχους. 5 (x) Υποβολή προσώπων που βρίσκονται υπό την εξουσία του εχθρού σε σωματικό ακρωτηριασμό ή σε ιατρικά ή επιστημονικά πειράματα οποιουδήποτε είδους που δεν δικαιολογούνται ούτε από την ιατρική, οδοντιατρική ή νοσοκομειακή θεραπεία του προσώπου για το οποίο πρόκειται ούτε διεξάγονται προς το συμφέρον του, και τα οποία προκαλούν θάνατο ή θέτουν σε σοβαρό κίνδυνο την υγεία του προσώπου ή των προσώπων αυτών. (xi) Ανθρωποκτονία ή τραυματισμός με δόλια τεχνάσματα ατόμων που ανήκουν στο εχθρικό έθνος ή στρατό. (xii) Δήλωση ότι δεν θα υπάρξει έλεος. (xiii) Καταστροφή ή κατάσχεση της εχθρικής περιουσίας εκτός εάν η καταστροφή ή κατάσχεση καθίστανται απαραίτητες από τις ανάγκες του πολέμου. (xiv) Διακήρυξη ότι καταργούνται, αναστέλλονται ή είναι απαράδεκτα ενώπιον των δικαστηρίων τα δικαιώματα και οι δικαστικές πράξεις των υπηκόων του εχθρού. (xv) Εξαναγκασμός των υπηκόων του εχθρού να συμμετάσχουν στις πολεμικές επιχειρήσεις κατά της χώρας τους έστω και αν βρίσκονταν στην υπηρεσία του αντιπάλου πριν από την έναρξη του πολέμου. (xvi) Ληλασία πόλης ή τοποθεσίας, ακόμη και αν καταλήφθηκε με έφοδο. (xvii) Χρησιμοποίηση δηλητηρίου ή δηλητηριωδών όπλων. (xviii) Χρησιμοποίηση ασφυξιογόνων, δηλητηριωδών ή άλλων αερίων και όλων των ανάλογων υγρών, υλικών ή συσκευών. (xix) Χρήση σφαιρών που εκρήγνυνται και τα θραύσματα τους διασκορπίζονται εύκολα στο ανθρώπινο σώμα, όπως σφαίρες με επικάλυψη της βολίδας από σκληρό περίβλημα που δεν καλύπτει πλήρως την βολίδα ή που έχει εγκοπές. (xx) Χρήση όπλων, βλημάτων, υλικών και μεθόδων πολέμου, που προορίζονται να προξενήσουν υπέρμετρη βλάβη ή μη αναγκαίο πόνο ή που επιφέρουν πλήγματα από τη φύση τους άνευ διακρίσεως κατά παράβαση του διεθνούς δικαίου των ενόπλων συρράξεων, υπό τον όρο ότι αυτά τα όπλα, βλήματα, υλικά και μέθοδοι πολέμου αποτελούν αντικείμενο συνολικής απαγόρευσης και περιλαμβάνονται σε Παράρτημα στο παρόν Καταστατικό, μετά από τροποποίηση σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις που εκτίθενται στα άρθρα 121 και 123. (xxi) Προσβολές κατά της προσωπικής αξιοπρέπειας και, ιδιαιτέρως ταπεινωτική και εξευτελιστική μεταχείριση. (xxii) Βιασμός, γενετήσια δουλεία, εξαναγκασμός σε πορνεία, εξαναγκασμός σε εγκυμοσύνη, όπως ορίζεται στο άρθρο 7, παράγραφος 2 (στ), εξαναγκασμός σε στείρωση ή άλλη μορφή γενετήσιας βίας που αποτελεί επίσης σοβαρή παραβίαση των Συμβάσεων της Γενεύης. (xxiii) Χρησιμοποίηση της παρουσίας αμάχων ή άλλων προστατευόμενων προσώπων προκειμένου να καταστούν ορισμένα σημεία, περιοχές ή στρατιωτικές δυνάμεις απρόσβλητες από στρατιωτικές επιχειρήσεις. (xxiv) Επιθέσεις με πρόθεση κατευθυνόμενες κατά κτιρίων, υλικού, υγειονομικών μονάδων και οχημάτων, καθώς και κατά προσωπικού φέροντος τα διακριτικά εμβλήματα των Συμβάσεων της Γενεύης σύμφωνα με το Διεθνές Δίκαιο. (xxv) Με πρόθεση χρήση της λιμοκτονίας του αμάχου πληθυσμού ως μεθόδου πολέμου με την αποστέρηση του από αντικείμενα απαραίτητα για την επιβίωση του, συμπεριλαμβανομένης και της εσκεμμένης παρεμπόδισης της παροχής προμήθειών, όπως αυτή προβλέπεται από τις Συμβάσεις της Γενεύης. (xxvi) Στρατολόγηση παιδιών ηλικίας κάτω των δεκαπέντε ετών στις εθνικές ένοπλες δυνάμεις ή η χρησιμοποίηση τους για ενεργό συμμετοχή στις εχθροπραξίες. (γ) Στην περίπτωση ένοπλης σύρραξης μη διεθνούς χαρακτήρα, σημαντικές παραβιάσεις του κοινού άρθρου 3 των τεσσάρων Συμβάσεων της Γενεύης της 12ης Αυγούστου 1949, και συνδ γκεκριμένα οποιαδήποτε από τις ακόλουθες πράξεις οι οποίες διαπράττονται κατά προσώπων που δεν λαμβάνουν ενεργό μέρος στις εχθροπραξίες, συμπεριλαμβανομένων και μελών

Το ζήτημα της δικαιοδοσία **ratione loci** ρυθμίζεται από το Άρθρο 12¹⁰⁷ του ΚατΔΠΔ, σύμφωνα με το οποίο, εφόσον ένα από τα προαναφερόμενα εγκλήματα

των ενόπλων δυνάμεων που έχουν παραδώσει τα όπλα και εκείνων που ετέθησαν εκτός μάχης λόγω ασθένειας, τραυμάτων, κράτησης ή άλλης αιτίας: (i) Βία ασκούμενη κατά της ζωής και του προσώπου, ιδίως κάθε είδους ανθρωποκτονία με πρόθεση, ακρωτηριασμός, απάνθρωπη μεταχείριση και βασανιστήρια. (ii) Προσβολές κατά της προσωπικής αξιοπρέπειας, ιδιαίτερα η ταπεινωτική και εξευτελιστική μεταχείριση. (iii) Σύλληψη ομήρων. (iv) Η επιβολή καταδικών και οι εκτελέσεις χωρίς προηγούμενη δικαστική απόφαση εκδοθείσα από κανονικό συσταθέν δικαστήριο, η οποία θα παρέχει όλες τις δικαστικές εγγυήσεις που αναγνωρίζονται ως απαραίτητες. (δ) Η παράγραφος 2(γ) εφαρμόζεται επί ενόπλων συρράξεων μη διεθνούς χαρακτήρα και επομένως δεν εφαρμόζεται σε καταστάσεις εσωτερικών αναταραχών και εντάσεων, όπως ταραχές, μεμονωμένες και σποραδικές πράξεις βίας ή άλλες πράξεις παρόμοιας φύσης. (ε) Άλλες σημαντικές παραβιάσεις των νόμων και εθίμων που εφαρμόζονται σε ένοπλες συρράξεις μη διεθνούς χαρακτήρα, εντός του καθιερωμένου πλαισίου του διεθνούς δικαίου και, συγκεκριμένα, οποιαδήποτε από τις ακόλουθες πράξεις: (i) Επιθέσεις με πρόθεση κατευθυνόμενες κατά του αμάχου πληθυσμού ως τέτοιου ή εναντίον αμάχων ατομικά οι οποίοι δεν λαμβάνουν άμεσα μέρος στις εχθροπραξίες. (ii) Επιθέσεις με πρόθεση κατευθυνόμενες κατά κτιρίων, υλικού υγειονομικών μονάδων και οχημάτων, καθώς και κατά προσωπικού φέροντος τα διακριτικά εμβλήματα των Συμβάσεων της Γενεύης σύμφωνα με το Διεθνές Δίκαιο. (iii) Επιθέσεις με πρόθεση κατευθυνόμενες κατά προσωπικού, εγκαταστάσεων, υλικού, μονάδων ή οχημάτων που χρησιμοποιούνται σε αποστολές ανθρωπιστικής βοήθειας ή ειρηνευτικές αποστολές σύμφωνα με τον Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών εφόσον δικαιούνται την προστασία που χορηγείται σε αμάχους ή πολιτικά αντικείμενα σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο των ενόπλων συρράξεων. (iv) Επιθέσεις με πρόθεση κατευθυνόμενες κατά κτιρίων αφιερωμένων στη θρησκεία, παιδεία, τέχνη, επιστήμη ή αγαθοεργούς σκοπούς, ιστορικά μνημεία, νοσοκομεία και μέρη όπου συγκεντρώνονται οι ασθενείς και οι τραυματίες, εφόσον δεν αποτελούν στρατιωτικούς στόχους. (v) Λεηλασία πόλης ή τοποθεσίας, ακόμη και αν καταλήφθηκε με έφοδο (vi) Βιασμός, γενετήσια δουλεία, εξαναγκασμός σε πορνεία, εξαναγκασμός σε εγκυμοσύνη, όπως ορίζεται στο άρθρο 7, παράγραφος 2 (στ), εξαναγκασμός σε στείρωση ή άλλη μορφή γενετήσιας βίας που αποτελεί επίσης σημαντική παραβίαση του κοινού άρθρου 3 των τεσσάρων Συμβάσεων της Γενεύης. (vii) Στρατολόγηση παιδιών ηλικίας κάτω των δεκαπέντε ετών σε εθνικές ένοπλες δυνάμεις ή ομάδες ή χρησιμοποίησή τους για ενεργό συμμετοχή τους στις εχθροπραξίες. (viii) Διαταγή μετακίνησης του αμάχου πληθυσμού για λόγους σχετικούς με την σύρραξη, εκτός αν τούτο απαιτείται για την ασφάλεια του εμπλεκόμενου αμάχου πληθυσμού ή από επιτακτικούς στρατιωτικούς λόγους. (ix) Ανθρωποκτονία ή τραυματισμός με δόλια τεχνάσματα αντιπάλων μαχίμων. (x) Δήλωση ότι δεν θα υπάρξει έλεος. (xi) Υποβολή προσώπων που βρίσκονται υπό την εξουσία του εχθρού σε σωματικό ακρωτηριασμό ή σε ιατρικά ή επιστημονικά πειράματα οποιουδήποτε είδους που δεν δικαιολογούνται ούτε από την ιατρική, οδοντιατρική ή νοσοκομειακή θεραπεία του προσώπου για το οποίο 7 πρόκειται ούτε διεξάγονται προς το συμφέρον του, και τα οποία προκαλούν θάνατο ή θέτουν σε σοβαρό κίνδυνο την υγεία του προσώπου ή των προσώπων αυτών. (xii) Καταστροφή ή κατάσχεση της εχθρικής περιουσίας εκτός αν η καταστροφή ή κατάσχεση καθίστανται απαραίτητες από τις ανάγκες του πολέμου. (στ) Η παράγραφος 2 (ε) εφαρμόζεται σε ένοπλες συρράξεις μη διεθνούς χαρακτήρα και επομένως δεν εφαρμόζεται σε καταστάσεις εσωτερικών αναταραχών και εντάσεων όπως ταραχές, μεμονωμένες και σποραδικές πράξεις βίας ή άλλες πράξεις παρόμοιας φύσης. Εφαρμόζεται σε ένοπλες συρράξεις που λαμβάνουν χώρα στο έδαφος μιας χώρας όταν υπάρχει παρατεταμένη ένοπλη σύρραξη μεταξύ κυβερνητικών αρχών και οργανωμένων ενόπλων ομάδων ή μεταξύ τέτοιων ομάδων. 3. Οι διατάξεις των παραγράφων 2(γ) και (ε) δεν θίγουν την ευθύνη μιας Κυβέρνησης να διατηρήσει ή να αποκαταστήσει το νόμο και την τάξη του Κράτους ή να υπερασπίσει την ενότητα και την εδαφική ακεραιότητα του Κράτους με όλα τα νόμιμα μέσα.

¹⁰⁷ «Άρθρο 12.-

1. Ένα Κράτος που γίνεται μέρος στο παρόν Καταστατικό αποδέχεται δι' αυτού τη δικαιοδοσία του Δικαστηρίου σε σχέση με τα εγκλήματα που αναφέρονται στο άρθρο 5. 2. Στην περίπτωση του άρθρου 13, παράγραφος (α) ή (γ), το Δικαστήριο μπορεί να ασκήσει τη δικαιοδοσία του αν ένα ή περισσότερα από τα ακόλουθα Κράτη είναι Μέρη στο παρόν Καταστατικό ή έχουν αποδεχθεί τη δικαιοδοσία του Δικαστηρίου σύμφωνα με την παράγραφο 3. (α) Το Κράτος στο έδαφος του οποίου η συγκεκριμένη συμπεριφορά έλαβε χώρα ή, αν το έγκλημα διαπράχθηκε επί πλοίου ή αεροσκάφους, το Κράτος νηολογίου ή εγγραφής τους. (β) Το Κράτος του οποίου ο/η κατηγορούμενος/κατηγορούμενη για έγκλημα είναι υπήκοος. 8 3. Αν κατά την παράγραφο 2, απαιτείται η αποδοχή Κράτους το οποίο δεν είναι μέρος στο παρόν Καταστατικό, το Κράτος αυτό δύναται, με δήλωση που κατατίθεται στον/στην Γραμματέα, να αποδεχθεί την άσκηση

διαπράττεται από ένα πρόσωπο στο έδαφος κράτους-μέρους του ΚατΔΠΔ, το ΔΠΔ έχει δικαιοδοσία, είτε ο φερόμενος δράστης είναι υπήκοος του κράτους στο έδαφος του οποίου συνέβη το έγκλημα, είτε είναι υπήκοος ενός άλλου, ανεξάρτητα από το εάν ο φερόμενος δράστης έχει συλληφθεί σε κράτος-μέρος του ΚατΔΠΔ ή βρίσκεται σε κράτος μη συμβαλλόμενο στο ΚατΔΠΔ. Ωστόσο, στη δεύτερη περίπτωση, το κράτος αυτό δεν έχει καταρχάς καμία υποχρέωση να συνεργαστεί με το ΔΠΔ, εκτός αν η άσκηση δικαιοδοσίας του ΔΠΔ γίνεται κατόπιν πρωτοβουλίας του ΣΑ, το οποίο ενεργώντας σύμφωνα με το Κεφάλαιο VII του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, παραπέμπει στον Εισαγγελέα του ΔΠΔ μία κατάσταση δυνάμει του άρ. 13(β)¹⁰⁸ του ΚατΔΠΔ.

Σύμφωνα με το άρθρο 12 (2) του καταστατικού, στις υποθέσεις παραπομπής από ένα Κράτος Μέρος ή αυτεπάγγελτες έρευνες, το ΔΠΔ μπορεί να ασκήσει τη δικαιοδοσία του εάν η συμπεριφορά έχει συμβεί στην επικράτεια ενός κράτους-συμβαλλόμενου μέρος του Καταστατικού ή έχει αποδεχθεί με άλλο τρόπο τη δικαιοδοσία του Δικαστηρίου (αρχή της εδαφικότητας), ή, εναλλακτικά, εάν ο δράστης είναι υπήκοος τέτοιου κράτους (αρχή της ιθαγένειας).

Όσον αφορά τη δικαιοδοσία **ratione temporis**, το άρθρο 11¹⁰⁹ του ΚατΔΠΔ, θέτει ως προϋποθέσεις, τα φερόμενα ως εγκλήματα να έχουν διαπραχθεί μετά τη θέση σε ισχύ του Καταστατικού του και εφόσον πρόκειται για κράτος -μέρος, να έχουν διαπραχθεί μετά τη θέση σε ισχύ του Καταστατικού για το κράτος αυτό. Σε περίπτωση που ένα κράτος δεν είναι μέρος στο ΚατΔΠΔ, προκειμένου το ΔΠΔ να έχει δικαιοδοσία επί των 4 κατηγοριών εγκλημάτων, πρέπει το κράτος να κάνει τη

δικαιοδοσίας από το Δικαστήριο σε σχέση με το συγκεκριμένο έγκλημα. Το αποδεχόμενο Κράτος θα συνεργάζεται αμελλητί και χωρίς εξαίρεση με το Δικαστήριο, σύμφωνα με το Κεφάλαιο 9».

¹⁰⁸ «Άρθρο 13

(β) Το Συμβούλιο Ασφαλείας, ενεργώντας σύμφωνα με το Κεφάλαιο VII του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, παραπέμπει στον Εισαγγελέα μία κατάσταση στην οποία φαίνεται να έχουν διαπραχθεί ένα ή περισσότερα τέτοια εγκλήματα»

¹⁰⁹ «Άρθρο 11.

- 1. Το Δικαστήριο έχει δικαιοδοσία μόνο σε σχέση με εγκλήματα που διαπράχθηκαν μετά τη θέση σε ισχύ του παρόντος Καταστατικού. 2. Αν ένα Κράτος γίνει μέρος στο παρόν Καταστατικό μετά τη θέση του σε ισχύ, το Δικαστήριο μπορεί να ασκήσει τη δικαιοδοσία του μόνο σε σχέση με εγκλήματα που διαπράχθηκαν μετά τη θέση σε ισχύ του παρόντος Καταστατικού για το Κράτος αυτό, εκτός αν το ίδιο έχει κάνει τη δήλωση που προβλέπεται στο άρθρο 12, παράγραφος 3.»

δήλωση που προβλέπεται στο άρθρο 12 (3)¹¹⁰, με την οποία αποδέχεται την άσκηση δικαιοδοσίας από το Δικαστήριο σε σχέση με συγκεκριμένο έγκλημα.

3.3. Ζητήματα παραδεκτού στο ΚατΔΠΔ

Τα ζητήματα του παραδεκτού, που αφορούν τη **συμπληρωματικότητα**, τη **βαρύτητα** και το **συμφέρον της δικαιοσύνης**, ρυθμίζονται με την παρ.10¹¹¹ του Προοιμίου ΚατΔΠΔ, , το Άρθρο 17¹¹² του ΚατΔΠΔ, το Άρθρο 53¹¹³ του ΚατΔΠΔ και το Άρθρο

¹¹⁰ «Άρθρο 12

3. Αν κατά την παράγραφο 2, απαιτείται η αποδοχή Κράτους το οποίο δεν είναι μέρος στο παρόν Καταστατικό, το Κράτος αυτό δύναται, με δήλωση που κατατίθεται στον/στην Γραμματέα, να αποδεχθεί την άσκηση δικαιοδοσίας από το Δικαστήριο σε σχέση με το συγκεκριμένο έγκλημα. Το αποδεχόμενο Κράτος θα συνεργάζεται αμελλητί και χωρίς εξαίρεση με το Δικαστήριο, σύμφωνα με το Κεφάλαιο 9».

¹¹¹ Παράγραφος 10 του προοιμίου: «...το ΔΠΔ είναι συμπληρωματικό της δικαιοδοσίας των εθνικών ποινικών δικαστηρίων»

¹¹² «Άρθρο 17:

1. Έχοντας υπόψη την παράγραφο 10 του Προοιμίου και το άρθρο 1, το Δικαστήριο αποφαινεται ότι μία υπόθεση είναι απαράδεκτη όταν: (α) Η υπόθεση ερευνάται ή έχει ασκηθεί δίωξη από ένα Κράτος το οποίο έχει δικαιοδοσία επ' αυτής, εκτός αν το Κράτος είναι απρόθυμο ή βρίσκεται σε αληθινή αδυναμία να εκτελέσει την έρευνα ή δίωξη. (β) Η υπόθεση έχει ερευνηθεί από Κράτος το οποίο έχει δικαιοδοσία επ' αυτής και το Κράτος έχει αποφασίσει να μην ασκήσει δίωξη κατά του συγκεκριμένου προσώπου, εκτός αν η απόφαση οφείλεται στην απροθυμία ή την αληθινή αδυναμία του να ασκήσει δίωξη. (γ) Το συγκεκριμένο πρόσωπο έχει ήδη δικαστεί για συμπεριφορά η οποία είναι το αντικείμενο του αιτήματος, και το Δικαστήριο δεν επιτρέπεται να εκδικάσει την υπόθεση κατά το άρθρο 20, παράγραφος 3. (δ) Η υπόθεση δεν είναι επαρκώς βαρύτητας ώστε να δικαιολογεί περαιτέρω ενέργειες από το Δικαστήριο. 2. Για να προσδιοριστεί η απροθυμία σε μία συγκεκριμένη περίπτωση, το Δικαστήριο ερευνά, λαμβάνοντας υπόψη τις αρχές της ορθής διαδικασίας που αναγνωρίζονται από το διεθνές δίκαιο, εάν συντρέχουν ένα ή περισσότερα από τα ακόλουθα στοιχεία, κατά περίπτωση : (α) Η διαδικασία διεξήχθη ή διεξάγεται ή η εθνική απόφαση ελήφθη προκειμένου να προστατευθεί το συγκεκριμένο πρόσωπο από την ποινική ευθύνη για εγκλήματα που εμπίπτουν στη δικαιοδοσία του Δικαστηρίου όπως αυτή αναφέρεται στο άρθρο 5. (β) Υπήρξε αδικαιολόγητη καθυστέρηση στη διαδικασία η οποία υπό τις δεδομένες συνθήκες είναι ασυμβίβαστη με την πρόθεση να αχθεί το συγκεκριμένο πρόσωπο ενώπιον της δικαιοσύνης. (γ) Η διαδικασία δεν διεξήχθη ή δεν διεξάγεται ανεξάρτητα ή αμερόληπτα, και διεξήχθη ή διεξάγεται κατά τρόπον ο οποίος, υπό τις δεδομένες συνθήκες, είναι ασυμβίβαστος με την πρόθεση να αχθεί το συγκεκριμένο πρόσωπο ενώπιον της δικαιοσύνης. 3. Για να προσδιοριστεί η αδυναμία σε μία συγκεκριμένη υπόθεση το Δικαστήριο θα εξετάσει αν, λόγω πλήρους ή ουσιαστικής κατάρρευσης ή μη ύπαρξης του εθνικού του δικαστικού συστήματος, το Κράτος δεν είναι σε θέση να εξασφαλίσει την παρουσία του κατηγορουμένου ή να συλλέξει τα απαραίτητα αποδεικτικά στοιχεία και μαρτυρίες ή άλλως είναι ανίκανο να φέρει εις πέρας τη διαδικασία.»

¹¹³ «Άρθρο 53

1. Ο Εισαγγελέας, έχοντας εκτιμήσει τις πληροφορίες που ήλθαν σε γνώση του αρχίζει ανάκριση, εκτός αν κρίνει ότι δεν υπάρχει δικαιολογητική βάση για να προχωρήσει τη διαδικασία κατά το παρόν Καταστατικό. Προκειμένου να λάβει την απόφαση του αν θα αρχίσει ανάκριση, ο Εισαγγελέας εξετάζει αν: 25 (α) από τις πληροφορίες που έχει στην διάθεση του. προκύπτουν σοβαρές ενδείξεις ότι έχει τελεσθεί ή τελείται έγκλημα που εμπίπτει στη δικαιοδοσία του Δικαστηρίου. (β) η υπόθεση είναι ή θα μπορούσε να είναι παραδεκτή κατά το άρθρο 17 και (γ) λαμβάνοντας υπόψη τη βαρύτητα του εγκλήματος και τα συμφέροντα των θυμάτων, υπάρχουν, εντούτοις, ουσιώδεις λόγοι να πιστευθεί ότι η ανάκριση δεν υπηρετεί τα συμφέροντα της δικαιοσύνης. Αν ο Εισαγγελέας κρίνει ότι δεν υπάρχει δικαιολογητική βάση να προχωρήσει και η κρίση του στηρίζεται αποκλειστικά στο ανωτέρω εδάφιο (γ) ενημερώνει το Τμήμα Προδικασίας. 2. Αν ύστερα από ανάκριση, ο Εισαγγελέας καταλήξει στο συμπέρασμα ότι δεν υπάρχουν επαρκείς ενδείξεις για την άσκηση δίωξης διότι: (α) δεν υφίσταται επαρκής νομική ή πραγματική βάση να εκδώσει ένταλμα ή κλήση κατά το άρθρο 58. (β) η υπόθεση είναι απαράδεκτη κατά το άρθρο 17 ή (γ) η δίωξη δεν είναι προς το συμφέρον της δικαιοσύνης λαμβάνοντας υπ' όψιν όλες τις περιστάσεις,

20(3)¹¹⁴ Μια υπόθεση κρίνεται ως **παραδεκτή**, εάν το κράτος που έχει δικαιοδοσία επ' αυτής: (α) είναι απρόθυμο ή ανίκανο να ερευνήσει ή να ασκήσει διώξεις, (β) εάν έχει διεξάγει έρευνες, αλλά είναι απρόθυμο ή ανίκανο να προχωρήσει σε διώξεις και (γ) εάν οι φερόμενοι δράστες σεν έχουν ήδη δικαστεί για τις συγκεκριμένες συμπεριφορές. Δηλαδή αρχικά εξετάζεται εάν διεξάγονται έρευνες ή διώξεις, ή εάν έχουν διεξαχθεί στο παρελόν και το κράτος που είχε τη δικαιοδοσία αποφάσισε να μην προχωρήσει σε διώξεις και μόνο εάν οι απαντήσει σε αυτά τα ερωτήματα είναι καταφατικές, εξετάζεται στη συνέχεια η απροθυμία και η ανικανότητα. Η αδράνεια του κράτους καθιστά την υπόθεση παραδεκτή και υποκείμενη σε εκτίμηση της βαρύτητας.

Η **βαρύτητα** εξετάζεται τόσο ως προς το εάν τα άτομα ή ομάδες που ενδέχεται να αποτελέσουν αντικείμενο έρευνας, είναι από αυτούς που φέρουν **τη μεγαλύτερη ευθύνη** για τα εγκλήματα που φέρεται ότι διαπράχθηκαν, όσο και ως προς τη **φύση, τον τρόπο διάπραξης, την κλίμακα** και τις **επιπτώσεις** στα θύματα.

Ενώ η **δικαιοδοσία και το παραδεκτό είναι θετικές απαιτήσεις**, σε ό,τι αφορά το **συμφέρον της δικαιοσύνης**, σύμφωνα με το Άρθρο 53(1) που προαναφέρθηκε, πρέπει να **προκύπτει ότι δεν συντρέχουν λόγοι** που να δημιουργούν την πεποίθηση ότι **το συμφέρον της διακιοσύνης δεν θα εξυπηρετηθεί από τη δίωξη**. Πρόκειται για ένα ζήτημα που επίσης θα συζητηθεί στο δεύτερο μέρος της εργασίας.

συμπεριλαμβανομένων της βαρύτητας του εγκλήματος, των συμφερόντων των θυμάτων και της ηλικίας ή ασθένειας του φερομένου ως δράστη και του ρόλου του/της στο έγκλημα που του αποδίδεται. Ο Εισαγγελέας ενημερώνει το Τμήμα Προδικασίας και το Κράτος το οποίο κάνει την παραπομπή κατά το άρθρο 14 ή ενημερώνει το Συμβούλιο Ασφαλείας σε υπόθεση κατά το άρθρο 13 παρ. (β), για τα συμπεράσματα του και τους λόγους που τον οδήγησαν σε αυτά. 3.(α) Με αίτηση του Κράτους, το οποίο κάνει παραπομπή κατά το άρθρο 14 ή του Συμβουλίου Ασφαλείας κατά το άρθρο 13 περίπτωση (β), το Τμήμα Προδικασίας μπορεί να εξετάσει την απόφαση του Εισαγγελέα να μην προχωρήσει σε δίωξη κατά τις παραγράφους 1 ή 2 και μπορεί να ζητήσει από αυτόν να αναθεωρήσει την απόφαση αυτή. (β) Επιπροσθέτως, το Τμήμα Προδικασίας μπορεί αυτεπαγγέλτως να εξετάσει την απόφαση του Εισαγγελέα, αν αυτή στηρίζεται αποκλειστικά στις παραγράφους 1 (γ) ή 2 (γ). Σε αυτή την περίπτωση, η απόφαση του Εισαγγελέα, να μην προχωρήσει σε δίωξη, παράγει αποτελέσματα μόνο αν επικυρωθεί από το Τμήμα Προδικασίας. 4. Ο Εισαγγελέας μπορεί οποτεδήποτε να αναθεωρήσει την απόφαση σχετικά με την έναρξη ανάκρισης ή την κίνηση δίωξης επί τη βάση νέων στοιχείων ή πληροφοριών»

¹¹⁴ «Άρθρο 20

3. Ουδείς, ο οποίος δικάστηκε από άλλο δικαστήριο για συμπεριφορά η οποία επίσης απαγορεύεται κατά τα άρθρα 6, 7 ή 8, θα δικάζεται από το Δικαστήριο σε σχέση με την ίδια συμπεριφορά, εκτός αν οι διαδικασίες στο δικαστήριο: (α) Έλαβαν χώρα για να προστατεύσουν το πρόσωπο για το οποίο πρόκειται από την ποινική ευθύνη για εγκλήματα εντός της δικαιοδοσίας του Δικαστηρίου, ή (β) Με άλλο τρόπο δεν διεξήχθησαν ανεξάρτητα ή αμερόληπτα σύμφωνα με τους κανόνες της ορθής διαδικασίας που αναγνωρίζονται από το διεθνές δίκαιο και διεξήχθησαν με τρόπο που, υπό τις δεδομένες συνθήκες, δεν συμβιβάζεται με την πρόθεση να αχθεί το πρόσωπο για το οποίο πρόκειται ενώπιον της δικαιοσύνης».

3.4. Ο ρόλος του Τμήματος Προδικασίας στην περίπτωση εξέτασης Αιτήματος του Εισαγγελέα για έναρξη έρευνας

Το Τμήμα Προδικασίας εμπλέκεται στη διαδικασία διερεύνησης πιθανών εγκλημάτων που εμπίπτουν στο ΚατΔΠΔ όταν ο Εισαγγελέας κινείται αυτεπάγγελτα, ακριβώς για **να περιορίσει τη διακριτική του ευχέρεια**, προστατεύοντας τη δικαιοσύνη, από μάταιες επιπόλαιες ή άκαρπες έρευνες. Σύμφωνα με το Άρθρο 15(3) και (4), όταν ο Εισαγγελέας κρίνει, με βάση τα διαθέσιμα στοιχεία ότι υπάρχει επαρκής βάση για την έναρξη έρευνας, υποβάλει στο Τμήμα Προδικασίας σχετικό αίτημα συνοδευόμενο από τα στοιχεία, ενώ και τα θύματα έχουν τη δυνατότητα να κάνουν παραστάσεις στο Τμήμα Προδικασίας σύμφωνα με τους Κανόνες Διαδικασίας και Απόδειξης.

Το Τμήμα Προδικασίας εξετάζει το αίτημα του Εισαγγελέα και το υποστηρικτικό υλικό ως προς (α) την ύπαρξη επαρκούς βάσης για έναρξη έρευνας και (β) το εάν η υπόθεση φαίνεται να υπάγεται στη δικαιοδοσία του ΔΠΔ και εάν αποφασίσει καταφατικά εξουσιοδοτεί την έναρξη έρευνας, χωρίς η απόφαση αυτή να επηρεάζει ή να προκαταλαμβάνει μετέπειτα αποφάσεις του Δικαστηρίου σχετικά για τη δικαιοδοσία και το παραδεκτό της υπόθεσης.

Σύμφωνα με το άρθρο 53 του ΚατΔΠΔ, εάν ο Εισαγγελέας, εκτιμώντας τις πληροφορίες που ήλθαν σε γνώση του, κρίνει ότι δεν υπάρχει δικαιολογητική βάση να προχωρήσει σε ανάκριση και η κρίση του στηρίζεται αποκλειστικά στο ό,τι υπάρχουν ουσιώδεις λόγοι να πιστεύεται ότι η ανάκριση δεν υπηρετεί τα συμφέροντα της δικαιοσύνης, οφείλει να ενημερώσει το Τμήμα Προδικασίας. Ομοίως, ο Εισαγγελέας ενημερώνει το Τμήμα Προδικασίας, εάν μετά την ανάκριση κρίνει ότι δεν υπάρχουν επαρκείς ενδείξεις για άσκηση δίωξης. Και στις δύο αυτές περιπτώσεις (και μόνο σε αυτές), το Τμήμα Προδικασίας μπορεί να εξετάσει αυτεπάγγελτα την απόφαση του Εισαγγελέα **να μην** προχωρήσει σε ανάκριση ή σε δίωξη, ενώ απαιτείται επικύρωση από το Τμήμα Προδικασίας για να παράξει αποτελέσματα μια τέτοια απόφαση.

Επιπλέον, σε περίπτωση που η απόφαση του Εισαγγελέα να μην προχωρήσει σε δίωξη υπόθεσης που του έχει παραπεμφθεί από κράτος μέρος ή από το ΣΑ, το κράτος

μέρος ή το ΣΑ αντίστοιχα, μπορεί να αιτηθεί στο Τμήμα Προδικασίας να εξετάσει την απόφαση αυτή του Εισαγγελέα και να ζητήσει την αναθεώρησή της.

Τα όρια του τι εξετάζει και τι όχι το Τμήμα Προδικασίας με βάση το Καταστατικό, είναι κάτι που εξέτασε το Τμήμα Εφέσεων του ΔΠΔ στην περίπτωση του Αφγανιστάν και θα του δούμε στο Β' Μέρος.

Σε περίπτωση άρνησης του Τμήματος Προδικασίας να επιτρέψει την έρευνα, ο Εισαγγελέας μπορεί να υποβάλει **νέο αίτημα για την ίδια πραγματική κατάσταση**, συνοδευόμενο από **νέα στοιχεία**.

Κεφάλαιο 4. Η Διεθνής Αμνηστία

Μια μικρή αναφορά στη Διεθνή Αμνηστία κρίθηκε σκόπιμη, καθώς εδώ και 30 χρόνια με τη δράσης και τις εκστρατείες της ενάντια στα Βασανιστήρια κατάφερε να ασκήσει συνεχείς πιέσεις προς τις κυβερνήσεις κρατών ανά τον κόσμο για να σταματήσουν τη χρήση των βασανιστηρίων και να δεσμευθούν σύμφωνα με τους διεθνείς κανόνες. Επιπλέον η συνεχής παρακολούθηση εκ μέρους της καταστάσεων στις οποίες διεξάγονται βασανιστήρια και η συνεχής εκπόνηση εκθέσεων αποτελεί πολύτιμη πηγή για τα θεσμικά όργανα που επιθυμούν και επιδιώκουν το πέρας από την καθολική απαγόρευση, στην καθολική εξάλειψη των βασανιστηρίων.

Η εκστρατεία της Διεθνούς Αμνηστίας, «**Σταματήστε στα Βασανιστήρια**», έχει στόχο να απαιτήσει από τις κυβερνήσεις των κρατών ουσιαστική προστασία των πολιτών από κάθε μορφή απάνθρωπης κακομεταχείρισης. Η οργάνωση καλεί τις κυβερνήσεις να σεβαστούν τους πολίτες τους και να τηρήσουν τις δεσμεύσεις τους για οριστική κατάργηση των βασανιστηρίων. Συγκεκριμένα, η Διεθνής Αμνηστία καλεί τις κυβερνήσεις να εφαρμόσουν μηχανισμούς προστασίας για την πρόληψη και την τιμωρία των βασανιστηρίων –όπως για παράδειγμα την διενέργεια των κατάλληλων ιατρικών εξετάσεων, την άμεση πρόσβαση σε δικηγόρους, τους ανεξάρτητους ελέγχους σε χώρους κράτησης, την ανεξάρτητη και αποτελεσματική

διερεύνηση καταγγελιών για βασανισμούς, την δίωξη των υπόπτων για διάπραξη του βασανισμού, και την κατάλληλη αποζημίωση για τα θύματα.¹¹⁵

Τα τελευταία 5 χρόνια, η Διεθνής Αμνηστία έχει αναφέρει την χρήση βασανιστηρίων και άλλων μορφών απάνθρωπης κακομεταχείρισης σε τουλάχιστον 141 χώρες ανά την υφήλιο¹¹⁶ - ουσιαστικά, σχεδόν σε όλες τις χώρες στις οποίες η οργάνωση δραστηριοποιείται. Η ιδιαίτερη φύση της τακτικής των βασανιστηρίων, τα οποία συνήθως διαπράττονται κάτω από μυστικότητα, σημαίνει πως ο πραγματικός αριθμός των χωρών που χρησιμοποιούν τα βασανιστήρια μπορεί να είναι ακόμη μεγαλύτερος.

«Πριν από τριάντα χρόνια η Διεθνής Αμνηστία ξεκίνησε την εκστρατεία για μια παγκόσμια δέσμευση καταπολέμησης των βασανιστηρίων όπως προκύπτουν από την Σύμβαση ενάντια στα Βασανιστήρια του ΟΗΕ. Από τότε έχει σημειωθεί αρκετή πρόοδος, ωστόσο είναι απογοητευτικό το γεγονός ότι σήμερα εξακολουθούμε να χρειαζόμαστε μια παγκόσμια εκστρατεία για να εξασφαλίσουμε την εκπλήρωση αυτών των υποσχέσεων», σύμφωνα με τον Salil Shetty, Γενικό Γραμματέα της Οργάνωσης.

¹¹⁵ <https://www.amnesty.gr/action/campaigns/13574/stamatiste-ta-vasanistiria>

¹¹⁶ Σύμφωνα με Εκθέσεις της Διεθνούς Αμνηστίας, διαθέσιμες στο παραπάνω site

Β' ΜΕΡΟΣ : Τα βασανιστήρια ως έγκλημα πολέμου στο Αφγανιστάν και η προσπάθεια για καταλογισμό ευθυνών και τιμωρία ενόχων από το ΔΠΔ

«Μένεις κρεμασμένος από το ταβάνι για ώρες. Το ρεύμα τραντάζει το σώμα. Το νερό μπαίνει με πίεση στο στόμα, νιώθεις ότι πνίγεσαι. Ψεύτικες εκτελέσεις, βιασμός, εξευτελισμός. Οτιδήποτε μπορεί να σε ισοπεδώσει. Οτιδήποτε μπορεί να σε κάνει να υποκύψεις και να υπογράψεις μια ομολογία ή να δώσεις μια πληροφορία. Και είσαι κρυμμένος, μακριά από τα μάτια του κόσμου. Νιώθεις ξεχασμένος. Νιώθεις μόνος».

Ανώνυμος, θύμα βασανιστηρίων

Κεφάλαιο 1: Από την ανατροπή της κυβέρνησης του Daoud Khan το 1978, έως το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο

1.1.Ιστορικό πλαίσιο

Το Αφγανιστάν, μια ορεινή χώρα, με πολλαπλές εθνικές κοινότητες και κυρίως αγροτική οικονομία της¹¹⁷, έχει ιδιαίτερα μακρά ιστορία ένοπλων συγκρούσεων, εσωτερικών και διεθνών, τόσο παλαιότερα, στο πλαίσιο του ανταγωνισμού μεταξύ Ρωσικής αυτοκρατορίας και Ηνωμένου Βασιλείου για την κυριαρχία στην κεντρική Ασία, όσο και πιο πρόσφατα, με τους ισχυρότερους στρατούς του πλανήτη, τον Σοβιετικό και τον Αμερικανικό. Ο τρίτος αγγλοαφγανικός πόλεμος¹¹⁸ έληξε με την Αγγλοαφγανική Συνθήκη του **1919**, με την οποία **το Εμιράτο του Αφγανιστάν** πέτυχε την ανεξαρτησία του από τους Βρετανούς, για να ανακηρυχθεί σε **Βασίλειο** το **1927**, με το καθεστώς της **Συνταγματικής Μοναρχίας** να παραμένει ουδέτερο κατά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, να δημιουργεί σχέσεις με χώρες όπως η ΕΣΣΔ, Γαλλία, ΗΒ και ΗΠΑ και να διαρκεί έως το **1973**, οπότε και ανατράπηκε από τον Mohammed Daoud Khan, ο οποίος ανακήρυξε το πολίτευμα σε **δημοκρατία**, η διακυβέρνησή του ωστόσο υπήρξε αυταρχική. Μετά την **ανατροπή** της κυβέρνησης

¹¹⁷ και με την παράνομη καλλιέργεια του οπίου να αποτελεί σημαντικό ποσοστό της οικονομίας: «*Η οικονομία του όπιου αποτελεί κυμαίνεται μεταξύ 6-11% του Αφγανικού ΑΕΠ*»... «*τεράστιες περιφερειακές διαφοροποιήσεις: στο Κεντρικό Αφγανιστάν 2% των χωριών καλλιεργούσαν όπιο το 2018, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό στο Νότιο Αφγανιστάν ήταν 93%*», Έκθεση του Γραφείου του ΟΗΕ για τα Ναρκωτικά και το Έγκλημα (UNDOC), «Afghanistan opium survey 2018», Ιούλιος 2019, https://www.unodc.org/documents/crop-monitoring/Afghanistan/Afghanistan_opium_survey_2018_socioeconomic_report.pdf

¹¹⁸ Άλλοι δύο αγγλοαφγανικοί πόλεμοι διεξήχθησαν κατά τον 19^ο αιώνα

αυτής, με **στρατιωτικό πραξικόπημα το 1978** και έως σήμερα, μαίνονται συνεχώς ένοπλες συγκρούσεις, εσωτερικές ή διεθνείς:

- καλοκαίρι 1979 έως τη σοβιετική εισβολή στις 24 Δεκεμβρίου 1979: ένοπλη σύρραξη μεταξύ της κυβέρνησης του Λαϊκού Δημοκρατικού Κόμματος του Αφγανιστάν (PDPA) και αντίπαλων ένοπλων ομάδων (μη διεθνής)·
- 27 Δεκεμβρίου 1979 έως 15 Φεβρουαρίου 1989: σοβιετοαφγανικός πόλεμος (διεθνής σύγκρουση)
- 1989-1996: ένοπλη σύρραξη μεταξύ κυβερνητικών δυνάμεων και Μουτζαχεντίν (μη διεθνής σύγκρουση)
- 1996-2001: ένοπλη σύρραξη μεταξύ Ταλιμπάν και Βόρειας Συμμαχίας (ή Ενωμένου Μετώπου) (μη διεθνής σύγκρουση)
- Οκτώβριος 2001 έως Ιούνιο 2002: ένοπλη σύρραξη με επικεφαλής τις ΗΠΑ κατά του καθεστώτος των Ταλιμπάν (διεθνής σύγκρουση)
- Ιούνιος 2002 – σε εξέλιξη: Ταλιμπάν κατά της αφγανικής κυβέρνησης (μη διεθνής σύγκρουση)

1.1.1. Τα ιστορικά γεγονότα και η εξέλιξή τους

1978-1989: Το 1978 ο Αφγανικός Στρατός, ανέτρεψε και εκτέλεσε τον πρωθυπουργό Daoud Khan και την εξουσία ανέλαβε το PDPA, με τον Nur Muhammand Taraki, Γενικό Γραμματέα του Μαρξιστικού Κόμματος και Πρόεδρο του Επαναστατικού Συμβουλίου, να αναλαμβάνει την πρωθυπουργία. Κατά τη σύντομη διακυβέρνηση του PDPA η κατάσταση υπήρξε ιδιαίτερα ταραγμένη, με τοπικές εξεγέρσεις, στρατιωτικές ανταρσίες, συγκρούσεις και πραξικοπήματα στο εσωτερικό της κυβέρνησης μεταξύ αντίπαλων φατριών¹¹⁹, με αποτέλεσμα την πρόσκληση και εισβολή των στρατευμάτων της Σοβιετικής Ένωσης τον Δεκέμβριο του 1979.

Ο Σοβιετικός πόλεμος στο Αφγανιστάν διεξήχθη μεταξύ των σοβιετικών δυνάμεων, υποστηριζόμενων από το κυβερνών κόμμα PDPA και ένοπλων ομάδων ανταρτών, των Mujahideen, οι οποίες υποστηριζόταν από πλήθος δυνάμεων μεταξύ των οποίων οι ΗΠΑ, η Σαουδική Αραβία, η Κίνα, το Ιράν το Πακιστάν και

¹¹⁹ Situation in the Islamic Republic of Afghanistan, Pre-Trial Chamber III, 20 November 2017', ICC-02/17 https://www.icc-cpi.int/CourtRecords/CR2017_06891.PDF

άλλα μουσουλμανικά έθνη¹²⁰ διήρκεσε 9 έτη και οδήγησε εκατομμύρια Αφγανούς στην εξορία ως πρόσφυγες, κυρίως στο γειτονικά κράτη του Πακιστάν και του Ιράν. Κατόπιν των συμφωνιών της Γενεύης του 1988¹²¹, η ΕΣΣΔ απέσυρε τις δυνάμεις της από το Αφγανιστάν αν και συνέχισε, όπως και οι ΗΠΑ την παροχή στρατιωτικής και οικονομικής βοήθεια στους αντίστοιχους «πελάτες τους»¹²².

1988-2001: Υπό την κυβέρνηση του Προέδρου Najibullah υλοποιήθηκε προσπάθεια εθνικής συμφιλίωσης, στο πλαίσιο της οποίας υπεγράφη νέο σύνταγμα με περιορισμένες τις εξουσίες του προέδρου, το Αφγανιστάν μετονομάστηκε από Λαϊκή Δημοκρατία σε Δημοκρατία, το Επαναστατικό Συμβούλιο από διορισμένα μέλη, αντικαταστάθηκε από την Εθνοσυνέλευση, τα μέλη της οποία εκλέγονταν από το λαό. Αμέσως μετά την αποχώρηση των Σοβιετικών ξέσπασαν μάχες μεταξύ Mujahideen και Αφγανικού στρατού. Ωστόσο όταν σταμάτησε οριστικά η Ρωσική (είχε προκύψει πλέον η διάλυση της ΕΣΣΔ) βοήθεια, ο Αφγανικός στρατός κατέρρευσε και ο Najibullah αποδέχθηκε σχέδιο των ΗΕ για παράδοση της εξουσίας σε 7μελές συμβούλιο. Μετά την κατάρρευση της κυβέρνησης Najibullah το 1992,¹²³ ξέσπασε εμφύλιος πόλεμος και μεταξύ 1992 και 1996, η Καμπούλ παραδόθηκε στη βία έντονων συγκρούσεων μεταξύ αντίπαλων ομάδων Mujahideen για τη διεκδίκηση της εξουσίας, με αποτέλεσμα το θάνατο χιλιάδων πολιτών και την καταστροφή ολόκληρων τμημάτων της πόλης.

Κατά την ίδια περίοδο σχηματίστηκε το στρατιωτικό σώμα των φονταμελιστών ισλαμιστών Ταλιμπάν¹²⁴, το οποίο κατέλαβε το 1994 το Kandahar, τη σπουδαιότερη πόλη του Νότιου Αφγανιστάν, το 1996 την Kabul, με την υπογραφή της Συμφωνίας της Peshawar, με την οποία δημιουργήθηκε το νέο Ισλαμικό Κράτος του Αφγανιστάν, και το 1998, το Mazar-e-Sharif, μια από τις μεγαλύτερες πόλεις του Βόρειου Αφγανιστάν. Παράλληλα το 1989 εμφανίστηκε δημόσια για πρώτη φορά η ένοπλη

¹²⁰ Η σύγκρουση υπήρξε σύγχρονη με την Ισλαμική Επανάσταση του 1979 και τον Ιρανο-ιρακινό Πόλεμο.

¹²¹ Στις 14 Απριλίου 1988, οι κυβερνήσεις Αφγανιστάν και Πακιστάν υπέγραψαν τις Συμφωνίες της Γενεύης, με εγγυητές την ΕΣΣΔ και τις ΗΠΑ. Σύμφωνα με τις Συμφωνίες, ο Σοβιετικός στρατός έπρεπε να αποχωρήσει έως τις 15 Φεβρουαρίου 1989.

¹²² Situation in the Islamic Republic of Afghanistan, Pre-Trial Chamber III, 20 November 2017', ICC-02/17 https://www.icc-cpi.int/CourtRecords/CR2017_06891.PDF

¹²³ Ο Najibullah συνελήφθη από τους Ταλιμπάν και εκτελέστηκε δημόσια στις 27 Σεπτεμβρίου 1996

¹²⁴ Ό.π.: Η λέξη Ταλιμπάν σημαίνει «θρησκευόμενοι σπουδαστές», στην επίσημη γλώσσα του Αφγανιστάν Pashto

τρομοκρατική οργάνωση της Al Qaeda, δημιούργημα του Osama Bin Ladin, ως αρχηγείο των Mujahideen, η οποία εξελίχθηκε σε διεθνές δίκτυο τρομοκρατικών οργανώσεων.¹²⁵

Εως το τέλος της δεκαετίας του 90 οι Ταλιμπάν κατείχαν τα 2/3 του Αφγανιστάν, ενώ η εξόριστη κυβέρνηση σχημάτισε το συνασπισμό της Βόρειας Συμμαχίας με στόχο την ανάκτηση της εξουσίας και οι σφοδρές συγκρούσεις συνεχίστηκαν. Ωστόσο το Ισλαμικό Κράτος του Αφγανιστάν, όπως μετονομάστηκε από τους Ταλιμπάν, αποτελούσε το διεθνώς αναγνωρισμένο εκπρόσωπο της χώρας στα ΗΕ έως το 2001 και η κυβέρνηση Μπους των ΗΠΑ διατηρούσε διάλογο με το καθεστώς, απέχοντας από οποιαδήποτε στρατιωτική βοήθεια προς τη Βόρεια Συμμαχία.

2001-2015: Μετά τις επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου 2001 και ως απάντηση σε αυτές, οι ΗΠΑ κήρυξαν τον «πόλεμο κατά της τρομοκρατίας». Την επόμενη μέρα, το **Συμβούλιο Ασφαλείας των ΗΕ** καταδίκασε ομόφωνα τις επιθέσεις¹²⁶, χαρακτηρίζοντάς τες «απειλή για τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια», κάλεσε όλα τα κράτη να συνεργαστούν για να εντοπιστούν οι δράστες και να παραδοθούν στη δικαιοσύνη και δήλωσε την ετοιμότητά του να λάβει «όλα τα απαραίτητα βήματα, ως απάντηση στις τρομοκρατικές επιθέσεις... και να πολεμήσει κάθε μορφή τρομοκρατίας». Στις 14 Σεπτεμβρίου με Απόφασή του το **Κογκρέσο**¹²⁷ «εξουσιοδότησε τον Πρόεδρο στη χρήση κάθε απαραίτητης και κατάλληλης βίας (force), εναντίον εθνών, οργανισμών, ή ατόμων, που σχεδίασαν, εξουσιοδότησαν, διέπραξαν ή βοήθησαν τις τρομοκρατικές επιθέσεις της 11^{ης}/Σεπτεμβρίου...». Στις 28 Σεπτεμβρίου 2001, το ΣΑ με νέα Απόφαση¹²⁸ επιβεβαίωσε το δικαίωμα ατομικής και συλλογικής άμυνας, όπως αναγνωρίζεται από το Χάρτη των ΗΕ και ενεργώντας κάτω από το Κεφάλαιο VII του Χάρτη «τόνισε την ανάγκη ενίσχυσης του συντονισμού...με σκοπό την ενίσχυση μιας παγκόσμιας απάντησης σε αυτή τη σοβαρή πρόκληση και

¹²⁵ https://www.un.org/securitycouncil/sanctions/1267/aq_sanctions_list/summaries/entity/al_qaida

¹²⁶ UN Security Council Resolution S/RES/1368(2001), 12 September 2001, <https://digitallibrary.un.org/record/448051>

¹²⁷ S.J.Res.23- 107th Congress (2001-2002) Authorization for Use of Military Force, 14.09.2001, <https://www.congress.gov/bill/107th-congress/senate-joint-resolution/23>

¹²⁸ UN Security Council Resolution S/RES/1373(2001), 28 September 2001, <https://www.un.org/ruleoflaw/blog/document/security-council-resolution-1373-2001-on-threats-to-international-peace-and-security-caused-by-terrorist-acts/>

απειλή κατά της διεθνούς ασφάλειας», **χωρίς ωστόσο ρητή εξουσιοδότηση στις ΗΠΑ για διεξαγωγή στρατιωτικής επιχείρησης.**

Λίγες μέρες αργότερα, στις 7 Οκτωβρίου 2001, ο πρόεδρος των ΗΠΑ ανακοίνωσε στο ΣΑ ότι οι ΗΠΑ είχαν πέσει θύμα μαζικής και βίαιης επίθεσης και ότι εξασκούσαν το δικαίωμα άμυνάς τους, σύμφωνα με το άρθρο 51 του Χάρτη των ΗΕ, εξαπολύοντας, στο ευρύτερο πλαίσιο του «παγκόσμιου πολέμου κατά της τρομοκρατίας», εναντίον του Αφγανιστάν, τη **στρατιωτική Επιχείρηση** (Operation «Enduring Freedom» -**OEF**) με σκοπό την καταπολέμηση της Αλ Κάιντα και της κυβέρνησης των Ταλιμπάν που στήριζε την Al Qaeda και την ηγεσία της¹²⁹, τη σύλληψη των ηγετών της Al Qaeda και την εξάλειψη των τρομοκρατικών δραστηριοτήτων στη χώρα. Η OEF, με αρχική παρουσία 5000 Αμερικανών στρατιωτών, αφορούσε κυρίως αεροπορικές επιθέσεις εναντίον υποδομών των τρομοκρατών και στρατοπέδων εκπαίδευσης και σε αυτή συμμετείχαν, εκτός από τα αμερικανικά στρατιωτικά σώματα (United States Special operations Command – USSOCOM), τμήμα της CIA και βρετανικές στρατιωτικές δυνάμεις, ενώ σύμμαχοί τους στο Αφγανιστάν ήταν η Βόρεια Συμμαχία. Ακολούθησαν χειρσαίες επιχειρήσεις και σύντομα η Βόρεια Συμμαχία κατέλαβε τις πόλεις Mazar-e-Sharif, Kabul και Kandahar και έως το τέλος του 2001, οι Ταλιμπάν είχαν εκδιωχθεί από την εξουσία, χωρίς ωστόσο, να συλληφθεί ο Οσάμα Μπιν Λάντεν. Η OEF έληξε το 2014.

Παράλληλα, το **Συμβούλιο Ασφαλείας**, με βάση τη συμφωνία της Βόννης¹³⁰ εξουσιοδότησε το **NATO**¹³¹ για την εγκατάσταση για 6 μήνες στην Kabul, της διεθνούς δύναμης International Security Assistance Force (**ISAF**), αποτελούμενης από 5000 στρατιώτες, από τους οποίους 1800 Βρετανοί, με καθήκον διαφορετικό από αυτό των αμερικανικών δυνάμεων, δηλαδή τη **δημιουργία συνθηκών ασφάλειας**, την **αποκατάσταση της ειρήνης** και τη διευκόλυνση της πρόσβασης της **ανθρωπιστικής βοήθειας**. Με νέα Απόφαση¹³² τον Οκτώβριο του 2003, το ΣΑ επέκτεινε την εντολή της ISAF στην περιοχή γύρω από την Kabul, ενώ στις 11

¹²⁹ “Address to the Joint Session of the 107th Congress”, 20 September 2001, and “Address to the Nation on Operations in Afghanistan”, 7 October 2001, both cited in White House Archive, “Selected Speeches of George W. Bush 2001-2008”, AFG-OTP-0007-2264, at 2337-2339 and 2346-2347.

¹³⁰ Βλ. Σελ.63

¹³¹ UN Security Council Resolution S/RES/1386(2001), <https://digitallibrary.un.org/record/454998>

¹³² UN Security Council Resolution, 14 October 2003, S/RES/1510 (2003) <https://digitallibrary.un.org/record/503843>

Αυγούστου 2003 το NATO ανέλαβε τη στρατηγική διοίκηση τον έλεγχο και το συντονισμό της ISAF¹³³, διαδεχόμενο τη Γερμανία και την Ολλανδία¹³⁴. Η διαδικασία επέκτασης προς Βορρά, Δύση, Νότο, Ανατολή και τέλος σε όλη την επικράτεια, ολοκληρώθηκε τον Οκτώβριο του 2006.

2015- σήμερα: Την 1η Ιανουαρίου 2015 ξεκίνησε η **Resolute Support – RS**, μη μάχιμη επιχείρηση του **NATO**, με 16.000 στρατιώτες και στόχο την παροχή συμβουλών και βοήθειας στις δυνάμεις ασφαλείας και τα θεσμικά όργανα του Αφγανιστάν. Ήταν αποτέλεσμα της συμφωνίας Status of Forces Agreement (**SOFA**), η οποία υπεγράφη στην Kabul στις 30 Σεπτεμβρίου 2014 από τον πρόεδρο του Αφγανιστάν Ashraf Ghani και τον Ανώτερο Πολιτικό Αντιπρόσωπο του NATO στο Αφγανιστάν και επικυρώθηκε από το Αφγανικό Κοινοβούλιο στις 27 Νοεμβρίου 2014. Η αποστολή είχε προγραμματιστεί να λειτουργήσει στην Kabul και στις πόλεις Mazar-e-Sharif, Herat, Kandahar και Laghman

Το 2017 η κυβέρνηση **Trump** στο πλαίσιο της «**νέας στρατηγικής για το Αφγανιστάν**» αύξησε τις δυνάμεις της στο Αφγανιστάν και αποφάσισε την ενίσχυση των αεροπορικών επιδρομών και των επιχειρήσεων των ειδικών δυνάμεων¹³⁵. Παράλληλα οι συνομιλίες μεταξύ Ταλιμπάν και ΗΠΑ¹³⁶ με στόχο τον τερματισμό του πολέμου εντάθηκαν κατά το 2018 αλλά μετά ένα χρόνο περίπου, (Σεπτέμβριο 2019), ο Αμερικανός πρόεδρος αποφάσισε να τις διακόψει, με αφορμή το θάνατο Αμερικανού στρατιώτη, μετά από επίθεση των Ταλιμπάν. Ένα μήνα αργότερα πραγματοποιήθηκε ανταλλαγή κρατουμένων μεταξύ ΗΠΑ και Αφγανιστάν και τηλεφωνική επικοινωνία μεταξύ Donald Trump και Ashraf Ghani κατά την οποία ο Trump επέμεινε στην κήρυξη **εκεχειρίας**, ή αλλιώς, «μείωσης των βιαιοτήτων» ως απαραίτητη προϋπόθεση για την έναρξη ειρηνευτικών συνομιλιών με τους Ταλιμπάν με στόχο την υπογραφή συμφωνίας για τη σταδιακή αποχώρηση των αμερικανικών

¹³³ Μετά την ανάληψη της διοίκησής της από το NATO, η ISAF ίδρυσε τις Επαρχιακές Ομάδες Ανασυγκρότησης (PRT)

¹³⁴ NATO on line library, Press Release (2003) 091, 08.12.2003, <https://www.nato.int/docu/pr/2003/p03-091e.htm>

¹³⁵ Ψήφισμα Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με την κατάσταση στο Αφγανιστάν/2017/2932 (RSP) https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/B-8-2017-0678_EL.html

¹³⁶ Στις διαπραγματεύσεις δεν συμμετείχε η Αφγανική κυβέρνηση, ύστερα από απαίτηση των Ταλιμπάν, οι οποίοι δήλωσαν μέσω του εκπροσώπου τους, Ζαμπιουλάχ Μουτζαχίντ, ότι θα συνομιλήσουν με όλες τις αφγανικές πλευρές, αλλά όχι με την αφγανική κυβέρνηση ως «νόμιμο κράτος», μόλις οι ΗΠΑ αποχωρήσουν από το Αφγανιστάν.

στρατευμάτων,¹³⁷ με αντάλλαγμα κυρίως εγγυήσεις για την ασφάλεια¹³⁸. Στις 22 Φεβρουαρίου ξεκίνησε η **εβδομάδα της εκεχειρίας**¹³⁹ και στις **29 Φεβρουαρίου 2020** υπεγράφη τελικά στην **Doha του Katar** συμφωνία **τερματισμού του πολέμου των Αμερικανών στο Αφγανιστάν**¹⁴⁰, η οποία περιλάμβανε **σταδιακή αποχώρηση** των αμερικανικών και Νατοϊκών στρατευμάτων εντός 14 μηνών, απαγόρευση διεξαγωγής επιχειρήσεων από την Al Qaeda στα εδάφη που ελέγχουν οι Ταλιμπάν και έναρξη ειρηνευτικών συνομιλιών μεταξύ Ταλιμπάν και Αφγανικής κυβέρνησης.

Ωστόσο, παρά την υπογραφή της συμφωνίας, η κατάσταση δεν βελτιώθηκε και οι Αμερικανοί κατηγόρησαν τους Ταλιμπάν ότι συνέχισαν τις επιθέσεις σε περιοχές όπου βρίσκονται ξένες δυνάμεις¹⁴¹, ενώ οι Ταλιμπάν ισχυρίστηκαν ότι αντίθετα, μετά τη συμφωνία, μείωσαν τις επιθέσεις και κατηγόρησαν τις ΗΠΑ ότι δεν μεσολάβησαν για την απελευθέρωση φυλακισμένων Ταλιμπάν από τις αφγανικές φυλακές. Τον Απρίλιο 2020, οι Ταλιμπάν διέκοψαν τις διαπραγματεύσεις με την κυβέρνηση, κυρίως εξαιτίας της μη αποφυλάκισης 5000 φυλακισμένων Ταλιμπάν και το Μάιο 2020¹⁴², μετά από δύο αιματηρές τρομοκρατικές επιθέσεις με δεκάδες νεκρούς ο Πρόεδρος Ghani, ανακοίνωσε την επανέναρξη των στρατιωτικών επιχειρήσεων εναντίον των Ταλιμπάν, οι οποίοι αντέδρασαν διαμηνύοντας ότι είναι προετοιμασμένοι για πόλεμο με τον Πρόεδρο και τις δυνάμεις του. Η εξέλιξη αυτή έδειξε ότι ο πόλεμος ενδέχεται να μη σταματήσει, ακόμα κι αν αποχωρήσουν οι δυνάμεις των ΗΠΑ.¹⁴³

¹³⁷ Είναι χαρακτηριστικό ότι στις 29 Οκτωβρίου 2019, ο Ντόναλντ Τραμπ επισκέφθηκε αιφνιδιαστικά τους Αμερικανούς στρατιώτες στο Αφγανιστάν, πραγματοποιώντας την πρώτη επίσκεψη Αμερικανού προέδρου στη χώρα αυτή, από την έναρξη του πολέμου.

¹³⁸ Υπήρχαν δηλώσεις του Αμερικανού Υπουργού Εξωτερικών, Μάικ Πομπέο ότι «μόλις η μείωση των βιαιοτήτων πραγματοποιηθεί με επιτυχία, θα προχωρήσει η υπογραφή της συμφωνίας μεταξύ ΗΠΑ και Ταλιμπάν», του Υπουργού Άμυνας, Μαρκ Έσπερ, με μήνυμα στο Twitter ότι, αν οι Ταλιμπάν δεν καταδείξουν «τη δέσμευσή τους πραγματική μείωση της βίας», οι ΗΠΑ «παραμένουν έτοιμες να αμυνθούν και να υπερασπισθούν τους Αφγανούς εταίρους τους».

¹³⁹ Σύμφωνα με δηλώσεις του Αφγανού Προέδρου Ασράφ Γάνι σε ομιλία που μεταδόθηκε τηλεοπτικά, οι αφγανικές δυνάμεις ασφάλειας θα παρέμεναν κατά τη διάρκεια της εβδομάδας σε κατάσταση «ενεργού άμυνας» και «οι επόμενοι σταθμοί της ειρηνευτικής διαδικασίας θα εξαρτηθούν από την αξιολόγηση της μείωσης της βίας που θα επιτευχθεί αυτή την εβδομάδα».

¹⁴⁰ Χωρίς τη συμμετοχή της αφγανικής κυβέρνησης, ύστερα από απαίτηση των Ταλιμπάν

¹⁴¹ Οι επιθέσεις των ανταρτών αυξήθηκαν κατά 70% σε σχέση με το προηγούμενο έτος: 4500 επιθέσεις τις πρώτες 45 μέρες μετά την υπογραφή της συμφωνίας)

¹⁴² Liberal AMYNA & ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ, Αφγανιστάν: Τέλος του πολέμου ή νέος αιματηρός κύκλος; Γιώργος Μενεσιάν, 17.05.2020

<https://www.liberal.gr/diplomacy/afganistan-telos-tou-polemou-i-neos-aimatiros-kuklos/302487>

¹⁴³ Eidiseis.gr, Αφγανιστάν: ο πόλεμος σε αριθμούς, Παρασκευή 21 Φεβρουαρίου 2020.
<https://www.eidiseis.gr/kosmos/item/36243-afganistan-o-polemos-se-arithmoys>

Κάτω από αυτό το πνεύμα και σε συνέχεια της ανακοίνωσης Trump ότι βρίσκεται κοντά σε συμφωνία με τους Ταλιμπάν¹⁴⁴, για σταδιακή απόσυρση των αμερικανικών δυνάμεων από το Αφγανιστάν, αρχής γενομένης από περίπου 5.000 από τους συνολικά 14.000 στρατιώτες που βρίσκονται εκεί, το Σεπτέμβριο 2020, **εννέα πρώην πρόσβεις των ΗΠΑ**,¹⁴⁵ με επιστολή τους εξέφρασαν τον φόβο¹⁴⁶ ότι αν αποσυρθούν οι αμερικανικές δυνάμεις από το Αφγανιστάν, η χώρα ίσως διολισθήσει σε «γενικευμένο εμφύλιο πόλεμο»¹⁴⁷, ενώ μειώνεται η πιθανότητα συμφωνίας μεταξύ Ταλιμπάν και κυβέρνησης της χώρας. Στο κείμενο επισημαίνεται ότι η διατήρηση σημαντικής παρουσίας Αμερικανών στρατιωτών θα είναι κρίσιμη για την επιτυχία των διαπραγματεύσεων. Όσο για την επίτευξη ειρήνης θα είναι δύσκολη, μετά την απόσυρση των Αμερικανικών δυνάμεων, καθώς οι Ταλιμπάν, αφενός μπορεί να αισθανθούν στρατιωτικά ισχυροί, αφετέρου δεν έχουν ξεκαθαρίσει τις συνθήκες με τις οποίες θα δεχθούν ειρηνική λύση, ούτε έχουν ιστορικό συνεργασίας με άλλες πολιτικές δυνάμεις. Ο βασικός φόβος που εκφράζεται στο κείμενο είναι η επιστροφή σε γενικευμένο εμφύλιο πόλεμο, ο οποίος μπορεί να απειλήσει την ασφάλεια των ΗΠΑ, εάν οι Ταλιμπάν διατηρήσουν τη συμμαχία τους με την Al Qaeda.

1.1.2. Η αποτίμηση των γεγονότων μέσα από στοιχεία

Ο πόλεμος των Αμερικανών στο Αφγανιστάν¹⁴⁸ είναι ο πλέον μακροχρόνιος που έχουν διεξάγει ποτέ οι ΗΠΑ. Ο πόλεμος αυτός σε αριθμούς έχει ως εξής:

Οι δυνάμεις επί του πεδίου: Η Αμερική σήμερα βρίσκεται στο Αφγανιστάν μέσω της αποστολής RS του NATO,¹⁴⁹ στην οποία συμμετέχουν περίπου 17.000 στρατιώτες από 39 χώρες, ανάμεσά τους και η Ελλάδα, και οι οποίοι εκπαιδεύουν και υποστηρίζουν τον Αφγανικό στρατό. Όπως προαναφέρθηκε, Το NATO ενεπλάκη αρχικά με τη δύναμη ISAF, όμως οι ΗΠΑ συμμετείχαν με τη μεγαλύτερη αριθμητικά

¹⁴⁴ Και της ανακοίνωσης του Αμερικανού Ειδικού απεσταλμένου για το Αφγανιστάν Ζαλμάλ Χαλιλζάντ, για την κατάρτιση ενός σχεδίου ειρηνευτικής συμφωνίας με τους Ταλιμπάν

¹⁴⁵ Στους 9 διπλωμάτες των ΗΠΑ περιλαμβάνονται: 5 πρώην πρόσβεις στην Καμπούλ, 1 πρώην ειδικός απεσταλμένος στο Αφγανιστάν και 1πρώην υφυπουργός Εξωτερικών

¹⁴⁶ Η επιστολή δημοσιεύτηκε στο think tank Atlantic Council,

¹⁴⁷ Εφημερίδα των Συντακτών, «Φόβος για γενικευμένο εμφύλιο πόλεμο στο Αφγανιστάν, αν αποσυρθούν πλήρως οι Αμερικανοί», 03.09.2020, <https://www.efsyn.gr/node/209402>

¹⁴⁸ Capital.gr, Παρασκευή 21.02.2020

<https://www.capital.gr/diethni/3412595/o-polemos-sto-afganistan-sunexizetai-meta-apo-19-xronia-oi-stratiotes-oi-nekroi-to-kostos>

¹⁴⁹ Σήμερα η RS επισήμως είναι αποστολή εκπαίδευσης και αρωγής στον αφγανικό στρατό.

δύναμη, που έφτασε τους 98.000 στρατιώτες το 2001, σύμφωνα με στοιχεία του Πενταγώνου. Τον Φεβρουάριο του 2020 περίπου 16.500 στρατιώτες από 38 χώρες στάθμευαν ακόμη στο Αφγανιστάν, στο πλαίσιο της RS. Οι ΗΠΑ παραμένουν η μεγαλύτερη δύναμη, με 8.000 στρατιώτες και ακολουθούν η Γερμανία (1.300), το Ηνωμένο Βασίλειο (1.100), η Ιταλία (900), η Γεωργία (870) και η Ρουμανία (800). Η Γαλλία, που το 2010 είχε περίπου 4.000 στρατιώτες στο Αφγανιστάν, αποσύρθηκε από τη χώρα αυτή το 2012. Εκτός από την RS, πολλές χιλιάδες Αμερικανοί στρατιώτες συμμετέχουν στην αμερικανική επιχείρηση Freedom's Sentinel. Το Πεντάγωνο δεν έχει δημοσιοποιήσει τον ακριβή αριθμό των στρατιωτών που έχουν εμπλακεί σε αυτήν την αντιτζιχαντιστική επιχείρηση, όμως εκτιμάται ότι συνολικά οι Αμερικανοί στο Αφγανιστάν φτάνουν τις 14.000, ενώ ο Trump ανέφερε συχνά τον αριθμό 13.000.

Οι απώλειες: οι ΗΠΑ είναι η χώρα που πλήρωσε το βαρύτερο τίμημα, με 1.909 νεκρούς και 20.717 τραυματίες, μέχρι τις 20 Φεβρουαρίου 2020, σύμφωνα με στοιχεία του Πενταγώνου. Από τις άλλες χώρες του NATO, το Ηνωμένο Βασίλειο μετρά 454 νεκρούς και ακολουθούν ο Καναδάς (157) και η Γαλλία (89).¹⁵⁰ Η αφγανική κυβέρνηση έχει σταματήσει να δημοσιοποιεί τις απώλειες στις τάξεις των αφγανικών ενόπλων δυνάμεων, οι οποίες είναι πολύ υψηλές. Ο ΟΗΕ εκτιμά ότι 100.000 Αφγανοί πολίτες έχουν σκοτωθεί σε αυτόν τον πόλεμο¹⁵¹.

Το κόστος: Από το 2001 μέχρι τις 30 Σεπτεμβρίου 2019 το Πεντάγωνο εκτιμούσε επισήμως το κόστος των στρατιωτικών επιχειρήσεων στο Αφγανιστάν στα 776 δις. δολάρια, από τα οποία, τα 197,3 δις. δόθηκαν για την ανοικοδόμηση της χώρας και των θεσμών της. Ωστόσο, το κόστος αυτό είναι πολύ μεγαλύτερο, εάν ληφθεί υπόψη

¹⁵⁰ Σύμφωνα με τον ιστότοπο icasualties.org, ο οποίος καταγράφει τους νεκρούς και τους τραυματίες από τους πολέμους στο Ιράκ, τη Συρία και το Αφγανιστάν. <http://icasualties.org/App/AfghanFatalities>

¹⁵¹ Σύμφωνα με Ανακοίνωση των ΗΕ, την πρώτη ημέρα της εκεχειρίας (22.02.2020): Σχεδόν 3.500 άμαχοι σκοτώθηκαν και 7.000 τραυματίστηκαν το 2019 εξαιτίας του πολέμου στο Αφγανιστάν. Σύμφωνα με τη UNAMA, παρά το γεγονός ότι ο αριθμός των θυμάτων υποχώρησε κατά 5% σε σχέση με το 2018, είναι η έκτη διαδοχική χρονιά που υπερβαίνει τις 10.000: Εφημερίδα των Συντακτών, 22.02.2020

https://www.efsyn.gr/kosmos/asia/eiriniakos/232301_afganistan-100000-amahoi-thymata-se-10-hronia

η βοήθεια από το υπουργείο Εξωτερικών, οι υπηρεσίες πληροφοριών και η νοσηλεία των τραυματιών¹⁵².

1.1.3. Η κατάσταση σήμερα

Στο Αφγανιστάν τα τελευταία 18 χρόνια έχουν δημιουργηθεί πολλά καινούργια σχολεία, πανεπιστήμια, νοσοκομεία και βελτιώθηκε η θέση των γυναικών σε μια από τις πιο ανδροκρατούμενες και συντηρητικές κοινωνίες του κόσμου. Το κέντρο της Kabul διαθέτει καινούργια εστιατόρια, σύγχρονα καταστήματα με κάθε είδους καταναλωτικά αγαθά, αλλά και φρουρούς με καλάσνικοφ στις εισόδους και εξόδους. Ωστόσο, παρά τα εκατοντάδες δισεκατομμύρια που έχουν δοθεί από τη διεθνή κοινότητα για την ανοικοδόμησή του, το Αφγανιστάν παραμένει μια από τις φτωχότερες χώρες του κόσμου με την πλειονότητα των κατοίκων του απλά να επιβιώνουν.¹⁵³

Περίπου 50 Αφγανοί, άμαχοι και στρατιώτες χάνουν τη ζωή τους, ή τραυματίζονται, κάθε μέρα. Οι **επιθέσεις αυτοκτονίας**, άγνωστες στη χώρα ως τα μέσα της δεκαετίας του 2000, στοχεύουν πλέον τζαμιά, σχολεία και γαμήλια πάρτι. Το NATO έχει σταματήσει τις στρατιωτικές επιχειρήσεις από το 2014 και οι αιματηρές συγκρούσεις μεταξύ Ταλιμπάν και αφγανικού στρατού έχουν εξαπλωθεί σε επαρχίες που πριν από μερικά χρόνια ήταν σχετικά ήσυχες.¹⁵⁴ Για παράδειγμα, το τρίμηνο Ιουλίου-Σεπτεμβρίου 2019 χαρακτηρίστηκε σε έκθεση του ΟΗΕ ¹⁵⁵ «πρωτοφανές», ως προς τον αριθμό των άμαχων θυμάτων: 1.174 Αφγανοί σκοτώθηκαν και πάνω από 3.000 τραυματίστηκαν, σχεδόν οι μισοί γυναίκες και παιδιά. Ήταν το πιο αιματηρό τρίμηνο της τελευταίας δεκαετίας, κυρίως λόγω της αύξησης βομβιστικών και επιθέσεων αυτοκτονίας. Η χώρα είναι γεμάτη με θύματα από νάρκες, βομβιστικές επιθέσεις, σφαίρες, ασθενείς με πολιομυελίτιδα και χιλιάδες παιδιά με εγκεφαλική παράλυση, λόγω συχνών επιπλοκών κατά τη διάρκεια τοκετών σε μη ασφαλείς συνθήκες.

¹⁵² Το συνολικό κόστος των αντιζιχαντιστικών πολέμων που διεξάγουν οι ΗΠΑ στο Ιράκ, τη Συρία, το Αφγανιστάν και αλλού από το 2001 ανέρχεται στα 6,4 τρισεκατομμύρια δολάρια, Watson Institute, Brown University: Costs of war, <https://watson.brown.edu/costsofwar/>

¹⁵³ Το ποσοστό φτώχειας σύμφωνα με την Afghanistan Living Conditions Survey ανέβηκε στο 55% το 2016-17 από 38% το 2011-12 <https://www.nsia.gov.af:8080/wp-content/uploads/2019/04/ALCS-2016-17-Analysis-report-.pdf>

¹⁵⁴ Βλ. σημ.37

¹⁵⁵ UNAMA report, 30.07.2019, UN news, <https://news.un.org/en/story/2019/07/1043451>

Επιπλέον, το Αφγανιστάν εξακολουθεί να αντιμετωπίζει την ευρέως διαδεδομένη διαφθορά, το έλλειμμα δίκαιων διαδικασιών και την αναποτελεσματική απονομή της δικαιοσύνης. Το δικαστικό σύστημα σπανίως καταδικάζει ή αποκαθιστά τις παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ενώ συνεχίζει να είναι «καθεστώς» η ατιμωρησία. Η προοδευτική ενίσχυση του θρησκευτικού συντηρητισμού ασκεί πιέσεις στην κυβέρνηση και στο κοινοβούλιο για τον περιορισμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών. Το έλλειμμα νομικών μηχανισμών και υποδομών επιβολής του νόμου συνεχίζει να παρεμποδίζει τις προσπάθειες για την καταπολέμηση της εκμετάλλευσης και της διακριτικής μεταχείρισης των γυναικών, ειδικότερα της σεξουαλικής και έμφυλης βίας, των εξαναγκαστικών γάμων και των γάμων μεταξύ παιδιών. Στην τρέχουσα ανθρωπιστική κατάσταση έχουν συμβάλει, η δραματική αύξηση των τιμών των τροφίμων, οι ανίσχυρες, ή ανύπαρκτες κοινωνικές υπηρεσίες, η αύξηση του αριθμού των αμάχων, θυμάτων ενόπλων συγκρούσεων, η υπερβολική χρήση βίας, άλλες σοβαρές παραβιάσεις του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου, καθώς και η δραστική μείωση της ανθρωπιστικής δράσης του ΟΗΕ και άλλων οργανώσεων. Επιπλέον, το Αφγανιστάν παραμένει υπερβολικά εξαρτώμενο από τη διεθνή κοινότητα σε όλα τα επίπεδα, ενώ σήμερα το ερώτημα που γεννάται είναι εάν η επιστροφή των Ταλιμπάν στα πολιτικά δρώμενα μετά την επίτευξη ειρηνευτικής συμφωνίας, θέσει σε κίνδυνο την όποια πρόοδο έχει επιτευχθεί τα τελευταία 18 χρόνια, ειδικά όσον αφορά τα δικαιώματα των γυναικών.

1.1.3. Ο ρόλος του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών

Ο πρώτος διεθνής παράγοντας που ενεπλάκη στα προβλήματα του Αφγανιστάν μετά τη σοβιετική εισβολή το 1979 ήταν ο ΟΗΕ, μέσω της **Ύπατης Αρμοστείας των ΗΕ για τους Πρόσφυγες (UNHCR)**¹⁵⁶, ανταποκρινόμενος στο αίτημα του Πακιστάν για βοήθεια στην αντιμετώπιση της ροής προσφύγων στο έδαφός του. Μέχρι τη σοβιετική εισβολή, ο αριθμός των προσφύγων στο Πακιστάν είχε φτάσει τις 400.000, ενώ στο αποκορύφωμά του, το 1990, ήταν περίπου 3,3 εκατομμύρια. Το Συμβούλιο Ασφαλείας, η Γενική Συνέλευση, ο Γενικός Γραμματέας και άλλα όργανα του ΟΗΕ ενεπλάκησαν με διαφορετικούς τρόπους, χωρίς ωστόσο οι προσεγγίσεις τους να έχουν συνοχή μεταξύ τους.

¹⁵⁶ Security Council Report, Profile Report:Afghanistan, 2006,
<https://reliefweb.int/report/afghanistan/afghanistan-profile-report-07-nov-2006>

Το **Συμβούλιο Ασφαλείας των ΗΕ** μετά το **βέτο** που άσκησε η ΕΣΣΔ στη σχετική πρόταση απόφασης¹⁵⁷ το Δεκέμβριο του 1979, απείχε από οποιαδήποτε δράση έως το 1994, οπότε και καταδίκασε τη βία και τις παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, που είχαν κλιμακωθεί σε υψηλά επίπεδα. Ακολούθησε πλήθος ψηφισμάτων, τα οποία παρατίθενται στο σχετικό Παράρτημα.

Η **Γενική Συνέλευση**, ωστόσο, αμέσως μετά τη σοβιετική εισβολή και ακολουθώντας την Απόφαση 462 (1980) του ΣΑ, στο πλαίσιο της διαδικασίας **Uniting for Peace** υιοθέτησε, κατά την Έκτη Έκτακτη Ειδική Σύνοδο, ψήφισμα¹⁵⁸ ES.6 / 2 στις 14 Ιανουαρίου 1980, με το οποίο αποδοκίμασε την ένοπλη παρέμβαση και ζήτησε την άμεση απόσυρση ξένων δυνάμεων από το Αφγανιστάν. Κατά τη δεκαετία του 1980 η ΓΣ των ΗΕ υιοθέτησε σειρά ψηφισμάτων για τον τερματισμό της σύγκρουσης και την απόσυρση ξένων στρατευμάτων, την πολιτική διευθέτηση και τη διεθνή βοήθεια για τους πρόσφυγες και όσους πλήττονταν από τη σύγκρουση.

Παράλληλα, η **Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων** όρισε **Ειδικό Εισηγητή στο Αφγανιστάν** τον Μάιο του 1984, στις εκθέσεις του οποίου αποτυπώθηκε η επιδείνωση της κατάστασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο Αφγανιστάν μέχρι το 2003, προκαλώντας την υιοθέτηση σχετικών ψηφισμάτων από τη ΓΣ.

Ο **ΓΓ των ΗΕ** ασχολήθηκε με το Αφγανιστάν, μεταξύ άλλων, διορίζοντας Προσωπικούς Αντιπροσώπους και Ειδικούς Απεσταλμένους¹⁵⁹, με πρώτο τον Javier Pérez de Cuellar από τον Απρίλιο του 1981 έως το διορισμό του ως ΓΓ των ΗΕ, τον Ιανουάριο του 1982.

Οι αποστολές του ΟΗΕ στο Αφγανιστάν έως το 2001:

¹⁵⁷ Η ΕΣΣΔ, στις 7 Ιανουαρίου 1980, ως μόνιμο μέλος του ΣΑ άσκησε βέτο στην πρόταση απόφασης του ΣΑ, για άμεση, άνευ όρων και καθολική απόσυρση των σοβιετικών στρατευμάτων από το Αφγανιστάν. Δύο μέρες αργότερα, με την Απόφαση 462(1980) του ΣΑ, στην οποία αναγνωρίστηκε ότι **η έλλειψη ομοφωνίας των μόνιμων μελών του ΣΑ εμπόδιζε το πρωταρχικό του καθήκον, δηλαδή τη διατήρηση της ειρήνης και ασφάλειας**, προτάθηκε έκτακτη ειδική σύνοδος της ΓΣ, η οποία πραγματοποιήθηκε (έκτη έκτακτη ειδική σύνοδος της ΓΣ) στις 10-14 Ιανουαρίου 1980, μετά την υιοθέτηση της Απόφασης με 12 ψήφους υπέρ, 2 κατά (Αν. Γερμανία, ΕΣΣΔ) και 1 αποχή (Ζάμπια)

¹⁵⁸ Resolution ES-6.2/ 14.01.1980 “The situation in Afghanistan and its implications for international peace and security”, General Assembly-Sixth Emergency Special Session, <https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/Afgh%20ARESES6%202.pdf>

¹⁵⁹ Άλλοι Προσωπικοί Αντιπρόσωποι ήταν ο Diego Córdovez (1982-88), επικεφαλής διαμεσολαβητής στις διαπραγματεύσεις της Γενεύης και ο Μπενόν Σεβάν που κατείχε τη θέση το 1989.

α) **1988 -1990:** Η **UNGOMAP** (United Nations Good Office Mission in Afghanistan and Pakistan)¹⁶⁰ ήταν αποτέλεσμα της συμφωνίας μεταξύ Αφγανιστάν, Πακιστάν, ΕΣΣΔ και ΗΠΑ, η εντολή της περιελάμβανε παρακολούθηση της μη παρέμβασης από όλα τα μέρη, της απόσυρσης των σοβιετικών στρατευμάτων και της εθελοντικής επιστροφής προσφύγων και έληξε στις 15 Μαρτίου 1990, ένα έτος μετά το τέλος της αποχώρησης των σοβιετικών στρατευμάτων.

β) **1990-1996:** Το **OSGAP** (Office of Secretary General in Afghanistan and Pakistan)¹⁶¹ διαδέχθηκε την UNGOMAP και είχε την ευθύνη για την παρακολούθηση πολιτικών πτυχών της κρίσης και την προώθηση ειρηνευτικής διαδικασίας. Οι ανθρωπιστικές προσπάθειες συντονίστηκαν από το Γραφείο του Συντονιστή των ΗΕ για το Αφγανιστάν (UNOCA) και στη συνέχεια από το Γραφείο Συντονισμού των Ανθρωπιστικών Υποθέσεων των Ηνωμένων Εθνών (OCHA) στο Αφγανιστάν και σε αυτό το πλαίσιο έγιναν διαπραγματεύσεις για συμφωνίες που θα επέτρεπαν στους ανθρωπιστικούς φορείς την πρόσβαση¹⁶². Το 1996 το OSGAP μετονομάστηκε και ενσωματώθηκε στην Ειδική Αποστολή του ΟΗΕ στο Αφγανιστάν (UNSMAS).

γ) **1993-2001:** Η **UNSMAS** (United Nations Special Mission in Afghanistan) ιδρύθηκε από τον ΓΓ των ΗΕ, κατόπιν σχετικού αιτήματος που διατυπώθηκε σε ψήφισμα της Γενικής Συνέλευσης των ΗΕ,^{163,164} με στόχο την παροχή βοήθειας στους ηγέτες των αντιμαχόμενων ομάδων, τη διευκόλυνση της αποκατάστασης των μεταξύ τους σχέσεων και την ανοικοδόμησή της χώρας¹⁶⁵. Η UNSMAS είχε πολύ μικρή επιτυχία στο στόχο της και η κατάσταση στο Αφγανιστάν συνέχισε να επιδεινώνεται, καθώς η αποστολή, κάτω από την «αδύναμη» εντολή της Γενικής Συνέλευσης, δεν διέθετε τους πόρους ή την ισχύ αποστολών που προέρχονταν από εντολές του ΣΑ. Η προσπάθεια να διευκολύνει τον διάλογο στο εσωτερικό και μεταξύ των

¹⁶⁰ UN Security Council Resolution S/RES/622(1988),

¹⁶¹ UN General Assembly A/Res/44/15(1990),

¹⁶² Ο διαχωρισμός μεταξύ πολιτικών και ανθρωπιστικών προσπαθειών θεωρήθηκε σημαντικός για τη διατήρηση της ουδέτερης και αμερόληπτης φύσης της ανθρωπιστικής αποστολής, αν και για μεγάλα χρονικά διαστήματα, επικεφαλής και των δύο ήταν το ίδιο άτομο.

¹⁶³ United Nations General Assembly A/RES/48/208/ 21 December 1993

<https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/Afgh%20ARES48%20208.pdf>

¹⁶⁴ Security Council, Statement by the president of the SC, S/PRST/1994/4, 24.01.94,

<https://www.refworld.org/pdfid/3b00f1424.pdf>

¹⁶⁵ ίδρυσε τη μονάδα αστικών υποθέσεων εντός της UNSMAS, όπως εγκρίθηκε από τη Γενική Συνέλευση

αντιμαχόμενων φατριών, ακολουθούσε το παραδοσιακό μοντέλο διμερούς συζήτησης μεταξύ κρατών μελών του ΟΗΕ, ανεφάρμοστο μεταξύ μη κρατικών δρώντων, που **συχνά αμφισβητούσαν το ρόλο, το πλαίσιο και τη νομιμότητα της παρουσίας του ΟΗΕ.**

Ο ρόλος των ΗΕ στο Αφγανιστάν έγινε ακόμη πιο περίπλοκος όταν ο πρώην πρόεδρος Najibullah, γνωστός ως «ο Χασάπης», κατά τη θητεία του ως επικεφαλής της μυστικής αστυνομίας, κατέφυγε στην Kabul, διωκόμενος από την κυβέρνηση των Rabbani, θέτοντας τον εαυτό του υπό την προστασία του ΟΗΕ για 4 χρόνια. Καθώς πλησίαζαν οι Ταλιμπάν και ο ΟΗΕ απέσυρε το ανώτερο προσωπικό του, η κυβέρνηση πρόσφερε στον Najibullah ασφαλή έξοδο από την Kabul, την οποία απέρριψε. Οι Ταλιμπάν δεν σεβάστηκαν το απαραβίαστο της προστασίας του ΟΗΕ, ένα δυσοίωνο πρότυπο που επρόκειτο να επαναλάβουν.

Μετά τον διορισμό του, ο νέος ΓΓ Kofi Annan ενίσχυσε τις προσπάθειες του ΟΗΕ στο Αφγανιστάν διορίζοντας, τον Ιούλιο του 1997, ως Ειδικό Απεσταλμένο υψηλού επιπέδου, τον Πρέσβη Lakhdar Brahimi, πρώην υπουργό Εξωτερικών της Αλγερίας και έμπειρο διπλωμάτη του ΟΗΕ, για να επιβλέπει την προσπάθεια. Ο ανέλαβε μια εποχή που η κατάσταση ήταν ιδιαίτερα δύσκολη και περίπλοκη, ενώ οι σχέσεις του με τους Ταλιμπάν ήταν δύσκολες, λόγω της μη αναγνώρισης του καθεστώτος τους. Μετά την κατάληψη της Kabul από τους Ταλιμπάν τον Σεπτέμβριο του 1996, η κυβέρνηση Rabbani στο Βορρά, συνέχισε να διατηρεί τη διεθνή αναγνώριση και να κατέχει την έδρα του Αφγανιστάν στα ΗΕ, ενώ τα μόνα κράτη μέλη του ΟΗΕ που αναγνώρισαν τους Ταλιμπάν ήταν το Πακιστάν, η Σαουδική Αραβία και τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα. Ωστόσο, οι Ταλιμπάν ήλεγχαν το μεγαλύτερο μέρος της επικράτειας και του πληθυσμού στο Αφγανιστάν και αυτό περιέπλεκε σημαντικά τον ρόλο του ΟΗΕ στη χώρα. Κάθε όργανο του ΟΗΕ, μεταξύ των οποίων και οι ανθρωπιστικές επιχειρήσεις, αγωνίζονταν να αντιμετωπίσει την περίπλοκη και σκληρή κατάσταση και αντιμετώπιζε προβλήματα πρόσβασης. Επιπλέον, τα διάφορα όργανα ακολούθησαν το καθένα τις εντολές του και χωρίς αναγνωρισμένη κυβέρνηση να συντονίζει ή να καταρτίσει εθνικό σχέδιο, οι επιχειρήσεις λειτουργούσαν σε χαοτικό περιβάλλον, ενώ τα διατάγματα που εξέδιδαν οι Ταλιμπάν δυσκόλευσαν την πρόσβαση των δικαιούχων στα προγράμματα.

Η 11^η Σεπτεμβρίου 2001: Οι επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου 2001 έδειξαν ότι εξασθενημένα κράτη, όπως το Αφγανιστάν μπορούν να απειλήσουν τη διεθνή ειρήνη με πολλούς τρόπους. Η υποτιθέμενη σχέση μεταξύ της παραμελημένης, από τη διεθνή κοινότητα, κατάστασης του Αφγανιστάν και της εξέλιξής του σε καταφύγιο τρομοκρατικών δραστηριοτήτων έστρεψε την προσοχή της διεθνούς κοινότητας στη χώρα αυτή και οδήγησε στη διεθνή δέσμευση για συμβολή στην πολιτική μετάβαση, και στη διαδικασία ανοικοδόμησης. Το ΣΑ εξέδωσε δύο ψηφίσματα κατά της τρομοκρατίας και αναγνώρισε το εγγενές δικαίωμα αυτοάμυνας, ως νόμιμη απάντηση σε μια τέτοια επίθεση. Το ΣΑ δεν έπαιξε άμεσο ρόλο στην έγκριση της μεταγενέστερης χρήσης στρατιωτικής δύναμης στο Αφγανιστάν από συμμαχικές δυνάμεις. Ωστόσο, επιβεβαίωσε με απόφασή του, ότι ο ΟΗΕ πρέπει να διαδραματίσει κεντρικό ρόλο στη στήριξη των προσπαθειών για τη δημιουργία νέας διοίκησης¹⁶⁶

Ο ρόλος των ΗΕ στη Συμφωνία της Βόννης: Το Δεκέμβριο 2001 συναντήθηκαν υπό την αιγίδα του ΟΗΕ 25 Αφγανοί ηγέτες¹⁶⁷ στη Βόννη της Γερμανίας, με τον Lakhdar Brahimi να διευκολύνει τις μεταξύ τους συνομιλίες. Οι συνομιλίες παρήγαγαν μια συμφωνία για προσωρινή κυβέρνηση, την Ενδιάμεση Διοίκηση, με επικεφαλής τον Πρόεδρο Hamid Karzai,¹⁶⁸ η οποία προετοίμασε τη σύγκληση έκτακτης Loya Jirga¹⁶⁹ για την εκλογή μεταβατικής διοίκησης, έως ότου γίνουν εθνικές εκλογές. Επίκεντρο της συμφωνίας ήταν η ενίσχυση του Αφγανιστάν με περιορισμένη διεθνή παρουσία, προσέγγιση που έγινε γνωστή ως η προσέγγιση «ελαφρού αποτυπώματος» και αποτελούσε απότομη απόκλιση από την προηγούμενη προσέγγιση που χρησιμοποιήθηκε στο Timor Leste και στο Κοσσυφοπέδιο, η οποία είχε βασιστεί σε μαζική διεθνή παρουσία σε όλα τα επίπεδα. Η Συμφωνία της Βόννης δεν ήταν, ωστόσο, μια παραδοσιακή ειρηνευτική συμφωνία, αλλά, συμφωνία εξωτερικής διαμεσολάβησης μεταξύ των νικητών σε έναν πόλεμο, την οποία κέρδισαν κυρίως οι ΗΠΑ. Οι Αφγανοί που παρευρέθηκαν ήταν κυρίως από τη Βόρεια Συμμαχία¹⁷⁰, πράγμα που σήμαινε ότι, μετά τη Συμφωνία, ορισμένες

¹⁶⁶ UN Security Council Resolution S/RES/1374 (2001), 14.11.2001
<https://www.refworld.org/docid/3c4e945531.html>

¹⁶⁷ Διεθνής Διάσκεψη για το Αφγανιστάν, Βόννη 2001

¹⁶⁸ UN Security Council Report S/2001/1154, <https://www.securitycouncilreport.org/un-documents/document/afgh-s2001-1154.php>

¹⁶⁹ Η Loya Jirga είναι η παραδοσιακή συμβουλευτική συνέλευση του Αφγανιστάν, στην οποία οι ηγέτες των φυλών συναντώνται για να διευθετήσουν τις διαφορές τους και να συζητήσουν μεταρρυθμίσεις.

¹⁷⁰ η φιλοβασιλική Ομάδα της Ρώμης και την αποκαλούμενη Ομάδα Κύπρου του Homayoun Jareer

εθνικές ομάδες κυριάρχησαν στις βασικές θέσεις εξουσίας στο Αφγανιστάν. Επιπλέον, η Συμφωνία δεν περιελάμβανε διατάξεις για την ένταξη των ηττημένων μερών (κυρίως των Ταλιμπάν) στο μεταπολεμικό περιβάλλον. Βασικά ζητήματα, όπως η αποστράτευση, η σύνθεση του νέου εθνικού στρατού και η φύση των σχέσεων μεταξύ της Kabul και των επαρχιών του Αφγανιστάν δεν συμπεριλήφθηκαν και έμειναν υπό διαπραγμάτευση υπό την αιγίδα του ΟΗΕ.

Σε παράρτημα της Συμφωνίας ζητήθηκε από το ΣΑ να εγκρίνει την ανάπτυξη πολυεθνικής δύναμης, ως βοήθεια την κυβέρνηση στην παροχή ασφάλειας, με αποτέλεσμα τη δημιουργία της ISAF, η οποία αναπτύχθηκε σε συνδυασμό με, αλλά διακριτή από, τις δυνάμεις συνασπισμού υπό την αμερικανική διοίκηση, την Επιχείρηση Enduring Freedom, η οποία συνέχισε τις επιχειρήσεις εναντίον των Ταλιμπάν και της Al Qaeda στο Αφγανιστάν. Ο ΟΗΕ αύξησε την παρουσία του στο Αφγανιστάν τον Μάρτιο του 2002, με την Αποστολή UNAMA, με εντολή την υποστήριξη της εφαρμογής της Συμφωνίας της Βόννης.

Η Συμφωνία της Βόννης καθόρισε επίσης αρκετά σημεία για τη μελλοντική πρόοδο στο Αφγανιστάν, η οποία κορυφώθηκε με εκλογές τον Σεπτέμβριο του 2005 και εγκατάσταση του νέου κοινοβουλίου στις 19 Δεκεμβρίου. Η μακροχρόνια διεθνής συμμετοχή στο Αφγανιστάν συζητήθηκε και συμφωνήθηκε στο Λονδίνο τον Ιανουάριο του 2006 σε μια συνάντηση την οποία παρακολούθησαν εκπρόσωποι της αφγανικής κυβέρνησης και εκπρόσωποι από πάνω από εβδομήντα άλλα κράτη, διεθνή ιδρύματα και δωρητές. Η στρατηγική που προέκυψε, «**Το Σύμφωνο του Αφγανιστάν**», ήταν ένα 5ετές σχέδιο οικοδόμησης της ειρήνης και επιβεβαίωνε τη δέσμευση της διεθνούς κοινότητας να βοηθήσει στην ειρηνευτική διαδικασία, με την υπόσχεση διάθεσης επιπλέον 10,5 δισ δολαρίων για την ανοικοδόμηση της χώρας. στο Αφγανιστάν¹⁷¹. Το Σύμφωνο είχε χρονοδιάγραμμα και προέβλεπε ότι ο ΟΗΕ θα συμπορεύει με την αφγανική κυβέρνηση σε μηχανισμό συντονισμού βοήθειας.

Αποστολή του ΟΗΕ στο Αφγανιστάν 2002 – σήμερα: Η UNAMA (United Nations Assistance Mission in Afghanistan) ιδρύθηκε τον Μάρτιο του 2002, με Απόφαση του ΣΑ¹⁷² σε συνέχεια της συμφωνίας της Βόννης και αντιπροσωπεύει ένα μοναδικό μοντέλο για τις επιχειρήσεις του ΟΗΕ αυτού του τύπου. Σχεδιάστηκε ως μικρή

¹⁷¹ UN Security Council Report S/2006/105, <https://www.securitycouncilreport.org/un-documents/document/AFGH-S2006-105.php>

¹⁷² UN Security Council S/RES/1401 (2002), 28 March 2002, <http://unscr.com/en/resolutions/1401>

αποστολή συγκριτικά με το μέγεθος προηγούμενων και βασίστηκε στην αρχή της τοπικής ηγεσίας. Πέρα από το μικρό μέγεθος, περιοριζόταν περαιτέρω από την έλλειψη ασφάλειας εκτός της Kabul, τον ελλιπή χαρακτήρα της Συμφωνίας της Βόννης, τη δομή της εξουσίας μετά από αυτή και την πολυπλοκότητα της ενδοαφγανικής πολιτικής διαδικασίας. Η εντολή της ήταν να δημιουργήσει πολιτική νομιμότητα μέσω του εκδημοκρατισμού, να διατηρήσει την ειρήνη και σταθερότητα, μέσω διαπραγματεύσεων με τη βοήθεια των καλών γραφείων του ΓΓ, να παρακολουθεί και να υποβάλλει εκθέσεις για παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων, να λειτουργεί συμβουλευτικά για την ανάπτυξη θεσμών, να συμβάλλει στο συντονισμό της εξωτερικής βοήθειας και να διαχειριστεί συνολικά, την ανθρωπιστική βοήθεια, την ανάκαμψη και την ανασυγκρότηση, σε συντονισμό με την κυβέρνηση.

Η UNAMA σχεδιάστηκε με **δύο ξεχωριστούς πυλώνες**: τον Πυλώνα Ι (Πολιτικές Υποθέσεις) και τον Πυλώνα 2 (Ανακούφιση, Ανάκαμψη και Ανάπτυξη), κάθε ένας από τους οποίους είχε ως επικεφαλής, έναν Αναπληρωτή Ειδικό Εκπρόσωπο του ΓΓ. Επιφορτίστηκε με την ενσωμάτωση των διαφόρων δραστηριοτήτων του ΟΗΕ στο Αφγανιστάν, ώστε να τεθούν υπό την εποπτεία του Ειδικού Εκπροσώπου του ΓΓ και του Αρχηγού Αποστολής¹⁷³ και διέθετε Ειδικούς Συμβούλους για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, το Φύλο, τα Ναρκωτικά, το Κράτος Δικαίου, την Αστυνομία, το Στρατό και την Αποστράτευση και για Νομικά Θέματα. Ενώ η δομή των δύο πυλώνων ακολούθησε την προσέγγιση «ελαφρού αποτυπώματος», η αρχική έλλειψη συντονισμού μεταξύ των δύο πυλώνων προκάλεσε προβλήματα. Από την αρχή, τονίστηκε η σημασία της τοπικής ιδιοκτησίας και του ελαφρού παρεμβατισμού και βρέθηκε στη δύσκολη θέση να υποστηρίζει και να συνεργάζεται με την Ενδιάμεση Διοίκηση και ταυτόχρονα να εργάζεται για την οικοδόμηση ευρύτερης κυβέρνησης. Παράλληλα, αντιμετώπιζε τις τεράστιες αναπτυξιακές προκλήσεις μιας χώρας με κατεστραμμένη υποδομή, ύστερα από δεκαετίες συγκρούσεων. Βοήθησε με επιτυχία στην εποπτεία των εκλογών, στον αφοπλισμό των αφγανικών δυνάμεων και στις έρευνες για παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Η εντολή της UNAMA ανανεώνεται κάθε χρόνο και η τελευταία ανανέωση έγινε στις 15 Σεπτεμβρίου 2020 με την Απόφαση 2453(2020)¹⁷⁴ του ΣΑ. Οι ετήσιες εκθέσεις της

¹⁷³ Tom Koenigs της Γερμανίας

¹⁷⁴ United Nations Security Council, S/RES/2543 (2020), 15 September 2020, https://unama.unmissions.org/sites/default/files/resolution_2543_2020_english.pdf

από το 2012 και μετά προετοιμάζονται από κοινού με το Γραφείο του Υπατου Αρμοστή των ΗΕ για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (OHCHR) και τα ευρήματά της κοινοποιούνται στα αντιμαχόμενα μέρη, για να βοηθήσουν στην κατανόηση των επιπτώσεων των επιχειρήσεων στους άμαχους πληθυσμούς.

1.2.Οι πληροφορίες για τα βασανιστήρια στο Αφγανιστάν – Οι εκθέσεις της Διεθνούς Αμνηστίας και του ΟΗΕ

Υπάρχει πολύ μεγάλος όγκος πληροφοριών για τα εγκλήματα που έχουν διαπραχθεί και συνεχίζουν να διαπράττονται στο Αφγανιστάν και οι πηγές των πληροφοριών αυτών είναι έγκυρες και βάσιμες, όπως θα δούμε άλλωστε στο Αίτημα της Εισαγγελέως για έναρξη έρευνας, στο Β΄Μέρος. Πρόκειται για Εκθέσεις της Διεθνούς Αμνηστίας, οργάνων του ΟΗΕ (Εκθέσεις του ΓΓ ΗΕ, της UNAMA, των κατά καιρούς Ειδικών Απεσταλμένων του ΓΓ, της Υπατης Αρμοστείας), της Επιτροπής κατά των Βασανιστηρίων, της Ανεξάρτητης Αφγανικής Επιτροπής για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, αλλά και πιο ειδικές εκθέσεις, όπως η Έκθεση Schlesinger, η Έκθεση της Εκκλησίας, Έκθεση της Επιλεγμένης Επιτροπής Πληροφοριών της Γερουσίας των ΗΠΑ, Εκθέσεις του Γραφείου Επαγγελματικής Ευθύνης του Υπουργείου Δικαιοσύνης των ΗΠΑ, του Γενικού Επιθεωρητή του Υπουργείου Δικαιοσύνης των ΗΠΑ, Έκθεση Ομάδας ΜΚΟ από το Αφγανιστάν, της Αντιπροσωπείας Διερεύνησης Γεγονότων του Προέδρου¹⁷⁵ και άλλες.

Από το πλήθος αυτό θα γίνει αναφορά σε Εκθέσεις της Διεθνούς Αμνηστίας και της UNAMA, ξεκινώντας με την Έκθεση της Διεθνούς Αμνηστίας το 2007¹⁷⁶ στην οποία αναφέρεται ότι **οι χώρες του NATO διακινδυνεύουν να κατηγορηθούν για συνενοχή σε βασανιστήρια στο Αφγανιστάν¹⁷⁷, καθώς η ISAF εκθέτει τους κρατούμενους σε πραγματικό κίνδυνο βασανισμού ή άλλης μορφής**

¹⁷⁵ Τον Ιανουάριο του 2013, ο τότε Πρόεδρος Χαμίτ Καρζάι διόρισε μια αντιπροσωπεία διερεύνησης γεγονότων (a fact-finding delegation) για να διερευνήσει τους ισχυρισμούς για διενέργεια βασανιστηρίων που περιέχονται στην Έκθεση που δημοσίευσε η UNAMA τον ίδιο μήνα.

¹⁷⁶ Διεθνής Αμνηστία, Δελτίο Τύπου 13.11.2007

<https://www.amnesty.gr/news/press/article/3212/afganistan-oi-hores-toy-nato-diakindyneyoyyn-ti-synenohi-toys-se-vasanistiria>

¹⁷⁷ Ο Κλαούντιο Κορντόνε, Διευθυντής για την Έρευνα της Διεθνούς Αμνηστίας τόνισε ότι «*Τα κράτη της διεθνούς δύναμης είναι υποχρεωμένα να μην παραδίδουν κρατούμενους σε αφγανικές αρχές από τις οποίες κινδυνεύουν να βασανιστούν ή να υποστούν άλλης μορφής κακοποίηση... Τέτοιου είδους ενέργειες πρέπει να ανασταλούν μέχρι να υπάρξουν αποτελεσματικά μέτρα που θα εγγυώνται την ασφάλειά τους.*»

κακομεταχείρισης από τις αφγανικές αρχές¹⁷⁸. Η Έκθεση υπενθυμίζει έκκληση του ΟΗΕ να διερευνηθούν οι καταγγελίες για βασανιστήρια και κακομεταχείριση από αυτές την υπηρεσίες, σύμφωνα με τις οποίες οι κρατούμενοι εκτέθηκαν σε μαστίγωμα, ακραίο ψύχος και στέρηση τροφής¹⁷⁹ μετά την παράδοσή τους στις αφγανικές αρχές, ενώ σε ορισμένες περιπτώσεις χάθηκαν τα ίχνη τους (σύμφωνα με τις κυβερνήσεις Βελγίου και Νορβηγίας).

Η έκθεση παρουσιάζει επίσης ενδιαφέρον, ως προς την αναφορά της στα **Μνημόνια Συνεννόησης και άλλες διμερείς συμφωνίες** μεταξύ αφγανικής κυβέρνησης και διεθνών δυνάμεων, (πχ Βρετανίας, Δανίας, Καναδά, Νορβηγίας Ολλανδίας) επισημαίνοντας την ανεπάρκεια των συμφωνιών και προτείνει μέτρα όπως:

- η προσωρινή διακοπή παράδοσης κρατουμένων στις αφγανικές αρχές,
- η δημοσίευση του μυστικού Προεδρικού Διατάγματος για την Εθνική Διεύθυνση Ασφαλείας
- η μεταρρύθμιση του αφγανικού συστήματος κράτησης και η τοποθέτηση διεθνούς προσωπικού στα αφγανικά κρατητήρια για να επιβλέπει και να εκπαιδεύει τους νέους Αφγανούς δεσμοφύλακες.
- η επικύρωση από το Αφγανιστάν του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου της Σύμβασης κατά των Βασανιστηρίων και πρόσκληση προς τον Ειδικό Εισηγητή του ΟΗΕ για τα Βασανιστήρια (να επισκεφτεί και τα κρατητήρια)
- η απεριόριστη και ανεμπόδιστη πρόσβαση σε ανεξάρτητους επιτηρητές σε όλα τα κέντρα κράτησης και χωρίς επιτήρηση στους κρατούμενους¹⁸⁰.

Σε πλήθος εκθέσεων¹⁸¹ του ΟΗΕ¹⁸² αναφέρεται ότι στο Αφγανιστάν¹⁸³ η υπηρεσία πληροφοριών και η αστυνομία συστηματικά βασανίζουν κρατούμενους, ανάμεσά

¹⁷⁸ Τεκμηριώνεται ότι οι Νατοϊκές Δυνάμεις (ιδίως Βελγίου, Βρετανίας, Καναδά, Νορβηγίας, Ολλανδίας) παρέδωσαν κρατούμενους στην υπηρεσία πληροφοριών και την Εθνική Διεύθυνση Ασφαλείας του Αφγανιστάν, παρά τις συστηματικές καταγγελίες για βασανιστήρια και κακομεταχείριση από αυτές.

¹⁷⁹ Μαρτυρία που δόθηκε στη Διεθνή Αμνηστία το Δεκέμβριο 2005: «Μας μετέφεραν στο συγκρότημα της υπηρεσίας πληροφοριών στην Κανταχάρ... Με χτύπησαν στην πλάτη και κυρίως στα νεφρά με ένα μεταλλικό καλώδιο... Τοποθέτησαν μια μεταλλική μπάρα κάτω από τα αλυσοδεμένα χέρια και τα γόνατα μου και με κρέμασαν από ένα γάντζο στο ταβάνι και συνέχισαν να με χτυπούν. Έμεινα κρεμασμένος σ' αυτή τη θέση για καμιά ώρα ίσως και μετά λιποθύμησα.»

¹⁸⁰ Έκθεση Διεθνούς Αμνηστίας «Αφγανιστάν: Κρατούμενοι μεταφέρονται για να βασανιστούν: Συνενοχή της ISAF;» <http://web.amnesty.org/library/index/engasa110112007>

¹⁸¹ Από το 2010 έως σήμερα έχουν δημοσιευτεί 5 περιοδικές εκθέσεις της UNAMA για το ζήτημα.

τους και παιδιά, σε εγκαταστάσεις κράτησης και υπάρχουν πλήθος μαρτυρίες ότι η Διεύθυνση Εθνικής Ασφάλειας (NDS) και η εθνική αφγανική αστυνομία (ANP) κακοποίησαν σωματικά, ή ψυχικά με ξυλοδαρμούς, χρήση ηλεκτροσόκ και αφαίρεση νυχιών, κρέμασμα από τα χέρια από τους τοίχους ή το ταβάνι, χτυπήματα με πλαστικούς σωλήνες, ηλεκτρικά καλώδια ή ξύλα, αναγκαστική παραμονή σε άβολες στάσεις, κουκούλες, κλείσιμο ματιών. Σύμφωνα με τις Εκθέσεις αυτές, με την πάροδο του χρόνου, η κατάσταση επιδεινώνονταν,¹⁸⁴ ενώ το 2014, ενόψει της αποχώρησης των δυνάμεων της ISAF, εκατοντάδες κρατούμενοι μεταφέρθηκαν σε κέντρα κράτησης ελεγχόμενα από Αφγανούς και η κατάσταση συνέχισε να επιδεινώνεται, παρά τις κατά καιρούς αντιδράσεις της Αφγανικής κυβέρνησης, με διαψεύσεις των καταγγελιών, υποσχέσεις διερεύνησης, παραδοχής ορισμένων,¹⁸⁵ διαβεβαιώσεις ότι τα βασανιστήρια δεν αποτελούν πολιτική της Κυβέρνησης, αλλά και με τη δημιουργία Υποδιεύθυνσης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα κάτω από τη Διεύθυνση Εθνικής Ασφάλειας.

Η **μεθοδολογία** με την οποία εκπονήθηκαν οι εκθέσεις της **UNAMA** παρουσιάζει ενδιαφέρον, καθώς δεν περιλαμβάνει έρευνα, ή εξέταση μεμονωμένων περιπτώσεων, αλλά ακολουθεί **προσέγγιση προληπτικής παρακολούθησης**, με **επισκέψεις σε χώρους κράτησης** για τον εντοπισμό παραγόντων κινδύνου για βασανιστήρια και κακομεταχείριση και συστημικών ανεπαρκειών που θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Στο πλαίσιο αυτό, πραγματοποιεί **δομημένες και εμπιστευτικές συνεντεύξεις**, επικεντρωμένες σε κρατούμενους από συγκρούσεις – δεν εξετάστηκε η μεταχείριση κρατουμένων για αδικήματα που δεν σχετίζονταν με τις συγκρούσεις -**σε εγκαταστάσεις των NDS και**

¹⁸² Στην Έκθεση του ΟΗΕ του 2011 και τουλάχιστον ένας Αφγανός πέθανε από βασανιστήρια στην Κανταχάρ τον Απρίλιο του 2011

¹⁸³ NEWSBEAST, 11.10.2011, Καθημερινό φαινόμενο τα βασανιστήρια στο Αφγανιστάν, Έκθεση κόλαφος του ΟΗΕ, κατά των πρακτικών της αφγανικής ΕΥΠ
<https://www.newsbeast.gr/world/arthro/242535/kathimerino-fainomeno-ta-vasanistiria-sto-afganistan>

¹⁸⁴ Σύμφωνα με την Έκθεση ΟΗΕ 2013 οι μισοί και πλέον κρατούμενοι από αυτούς που ρωτήθηκαν, κατήγγειλαν ότι υπέστησαν βασανιστήρια. Πρώτο Θέμα: 21.01.2013
<https://www.protothema.gr/world/article/251633/anhstyxia-toy-ohe-gia-ta-basanisthria-stis-fylakes-toy-afganistan/>

¹⁸⁵ Ο Αϊμάλ Φάιζι, εκπρόσωπος του προέδρου του Αφγανιστάν Χαμίντ Καρζάι, εξέφρασε πικρία για τα «κίνητρα αυτής της έκθεσης» (του ΟΗΕ 2013) και «τον τρόπο με τον οποίο διεξήχθη» και διαβεβαίωσε ότι η κυβέρνηση εξετάζει «πολύ σοβαρά τις καταγγελίες αυτές» και διεξάγει αλλά , δεν «εμπλέκεται σε εγκλήματα εναντίον των κρατούμενων»,

ANP¹⁸⁶, παρά τον κίνδυνο να υποστούν βασανιστήρια ή άλλες μορφές κακομεταχείρισης.

Σε κάθε χώρο κράτησης, η UNAMA συναντήθηκε με τις αρχές κράτησης και κυβερνητικούς αξιωματούχους¹⁸⁷ και εξέτασε το μητρώο κρατούμενων, ενώ κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων με κρατούμενους, συγκέντρωσε πληροφορίες για τη συμπεριφορά κατά τη σύλληψη και την κράτηση και τεκμηρίωσε το βαθμό των διαδικαστικών εγγυήσεων των κρατούμενων υπό το αφγανικό και διεθνές δίκαιο ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Για τη διασφάλιση **της αξιοπιστίας και της ακρίβειας**, οι ταυτότητες των κρατούμενων διατηρήθηκαν εμπιστευτικές και δεν υπήρχε παρέμβαση προς τις αρχές σε μεμονωμένες περιπτώσεις λόγω του κινδύνου ενδεχόμενης τιμωρίας του κρατούμενου¹⁸⁸. Οι κρατούμενοι - σχετιζόμενοι με συγκρούσεις- **επελέγησαν τυχαία** και οι συνεντεύξεις έγιναν **ιδιωτικά** χωρίς την παρουσία προσωπικού κράτησης, κυβερνητικών αξιωματούχων, ή άλλων κρατούμενων. **Πριν τη συνέντευξη**, οι αξιωματικοί της UNAMA αναγνωρίστηκαν ως αξιωματικοί των HE για τα ανθρώπινα δικαιώματα δικαιώματα, εμφάνισαν τις ταυτότητες των HE, εξήγησαν την εντολή και τη λειτουργία τους και η συνέντευξη γινόταν **μόνο εάν ο κρατούμενος συναινεούσε ελεύθερα**, αφού είχε ενημερωθεί και διεξάγονταν στη **μητρική γλώσσα των κρατούμενων** (Pashto ή Dari), με διερμηνείς της UNAMA. Οι ερευνητές απέφυγαν να θέτουν ερωτήσεις και ζήτησαν από τους κρατούμενους να πουν την ιστορία τους με αόριστο τρόπο¹⁸⁹. Για κάθε συνέντευξη, οι ερευνητές

¹⁸⁶ Συγκεκριμένα, οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν στα επαρχιακά και περιφερειακά κεντρικά γραφεία της ANP, στα κεντρικά γραφεία του NDS, στις φυλακές και κέντρα κράτησης της Κεντρικής Δ/σης φυλακών, καθώς και σε εθνικές εγκαταστάσεις, όπως η αφγανική εθνική εγκατάσταση κράτησης στο Parwan, η NDS 241 και η NDS 501 (εθνικές υπηρεσίες καταπολέμησης της τρομοκρατίας και έρευνας).

¹⁸⁷ Επιπλέον, η UNAMA συναντήθηκε με μέλη του δικαστικού σώματος, εισαγγελείς, σύμβουλους άμυνας, αρχές κράτησης και μηχανισμούς εσωτερικής επιθεώρησης, και συγκεντρώθηκαν και αναλύθηκαν πληροφορίες από νόμους και άλλα επίσημα έγγραφα και εκθέσεις, αντάλλαξε αλληλογραφία με την NDS, το Υπουργείο Εσωτερικών, το Υπουργείο Άμυνας, το Γραφείο του Γενικού Εισαγγελέα και της Ανεξάρτητης Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Αφγανιστάν σχετικά με έρευνες για κατηγορίες βασανιστηρίων ή άλλων μορφών κακομεταχείρισης και λογοδοσίας των φερόμενων δραστών.

¹⁸⁸ Υπέρτατη προτεραιότητα της UNAMA κατά τις συνεντεύξεις με κρατούμενους είναι «να μην κάνει κακό».

¹⁸⁹ Όλοι οι ερευνητές της UNAMA έλαβαν τυποποιημένη καθοδήγηση και εκπαίδευση σχετικά με τον τρόπο διεξαγωγής συνεντεύξεων, αξιολόγησης της αξιοπιστίας των πληροφοριών που συλλέγονται, προστατεύουν την εμπιστευτικότητα και επιβεβαιώνουν και ελέγχουν τις πληροφορίες σχετικά με θέματα κράτησης, βασανιστηρίων και κακομεταχείρισης, με εκτεταμένη

κατέγραψαν λεπτομερή περιγραφή της, η οποία αξιολογήθηκε για αξιοπιστία και διασταυρώθηκε, ενώ για λόγους ασφάλειας και εμπιστευτικότητας, δεν αναγνωρίζονται μεμονωμένοι κρατούμενοι.

Επιπλέον ως **πρότυπο απόδειξης**, χρησιμοποιήθηκε το **όριο «επαρκώς αξιόπιστης και βάσιμης μαρτυρίας»¹⁹⁰** για να προσδιοριστεί εάν μια συγκεκριμένη μαρτυρία πρέπει να αποτελέσει μέρος της έκθεσης. Δεδομένου ότι οι αξιωματικοί της UNAMA για τα ανθρώπινα δικαιώματα εργάζονται εντός περιορισμένης εντολής, δεν είναι αξιωματικοί επιβολής του νόμου, δεν έχουν εξουσία να κλητεύσουν μάρτυρες και δεν είναι σε θέση να εφαρμόζουν στα πορίσματά τους τα πρότυπα επαλήθευσης των δικαστικών διαδικασιών, σταθμίζουν όλες τις διαθέσιμες πληροφορίες για να προσδιοριστεί, εάν είναι αρκετά αξιόπιστες, ενώ κριτήρια αξιολόγησης αποτελούν το επίπεδο λεπτομέρειας των δηλώσεων, της συνοχής των πληροφοριών, της ύπαρξης προτύπων και άλλων επιβεβαιωτικών στοιχείων. Όταν η αλήθεια μιας μαρτυρίας δεν κρίνεται ως ικανοποιητική, δεν συμπεριλαμβάνονταν στο δείγμα επαρκώς αξιόπιστων και βάσιμων περιστατικών βασανιστηρίων ή κακομεταχείρισης¹⁹¹.

Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι ερευνητές παρατήρησαν **σημάδια τραυματισμών, επιδέσμους και άλλα ιατρικά στοιχεία** σε κρατούμενους, τα οποία συμφωνούσαν με τους ισχυρισμούς για βασανιστήρια και κακομεταχείριση, ενώ πολλοί κρατούμενοι κατά τη συνέντευξη ανέφεραν ότι χρειάζονταν ιατρική περίθαλψη λόγω τραυματισμών κατά την ανάκριση και την κράτησή τους. Σε περιορισμένο αριθμό περιπτώσεων, η UNAMA έλαβε φωτογραφικές και άλλες ενδείξεις τραυματισμών, καθώς και ιατρικά στοιχεία. Ωστόσο, σε πολλές εγκαταστάσεις, δεν μπορούσαν να έχουν μαζί τους κατά τις συνεντεύξεις κινητά τηλέφωνα, κάμερες, βιντεοκάμερες, συσκευές εγγραφής ή υπολογιστές.

επίβλεψη από ειδικούς και επόπτες στην Υπηρεσία Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων της UNAMA και το OHCHR.

¹⁹⁰ αντικατοπτρίζει το γεγονός ότι σε ποινικές δίκες απαιτείται υψηλό επίπεδο απόδειξης («πέρα από εύλογη αμφιβολία») για να αποδοθεί ατομική ποινική ευθύνη.

¹⁹¹ Στα δείγματα των κρατουμένων από τους οποίους πήρε συνέντευξη η UNAMA περιελάμβανονταν πολλοί που δεν ανέφεραν βασανιστήρια ή κακομεταχείριση, ή που οι ισχυρισμοί τους δεν αξιολογήθηκαν, ως αξιόπιστοι.

Επιπλέον ως **κριτήριο αξιολόγησης** για την παρουσίαση των **ευρημάτων** για βασανιστήρια και κακομεταχείριση, χρησιμοποιήθηκε και ο αριθμός των συνεντεύξεων. Έτσι, στις Εκθέσεις της UNAMA παρουσιάζονται **ευρήματα μόνο από εγκαταστάσεις ή επαρχίες**, από τις οποίες **ο αριθμός των κρατουμένων από τους οποίους πάρθηκαν συνεντεύξεις ήταν αρκετά υψηλός**. Για παράδειγμα, το 2011, η UNAMA διαπίστωσε ότι τα **βασανιστήρια ασκούσαν «συστηματικά» σε 5 Εγκαταστάσεις του NDS** (Herat, Kandahar, Khost Laghman, και Kabul). Τον Ιανουάριο 2013, η UNAMA ανέφερε ότι 326 από τους κρατούμενους από τους οποίους πήρε συνέντευξη (51%) υπέστησαν βασανιστήρια ή σκληρή μεταχείριση από τις NDS, ANP, ANA ή ALP, Ανάμεσά τους 105 παιδιά, τα 80 από τα οποία (76%) ανέφεραν ότι βασανίστηκαν. Παρόμοια ευρήματα για χρήση βασανιστηρίων περιέχονται στις Εκθέσεις της UNAMA του 2015¹⁹² και 2017¹⁹³. Τα ευρήματα αυτά επιβεβαιώνονται από τις Εκθέσεις της AIHRC¹⁹⁴, που διεξάγει τακτική παρακολούθηση των εγκαταστάσεων κράτησης και αναφέρει ότι με βάση τη δική της παρακολούθηση και συνεντεύξεις κρατουμένων σε εγκαταστάσεις των NDS και ANP, οι κρατούμενοι υποβλήθηκαν σε ανάκριση από κυβερνητικούς αξιωματούχους, με μέσα και μεθόδους ίδια με αυτά που αναφέρει η UNAMA, που προκάλεσαν σοβαρό σωματικό ή ψυχικό πόνο και ταλαιπωρία που συνιστούν βασανιστήρια.

Αξίζει να αναφερθεί ότι **τη διενέργεια βασανιστηρίων** στις εγκαταστάσεις κράτησης του Αφγανιστάν **επιβεβαίωσε** το 2013, η Αντιπροσωπεία Διερεύνησης Γεγονότων

¹⁹² Εκθεση UNAMA 2015: σχεδόν οι μισοί κρατούμενοι από τους οποίους πήραν συνέντευξη στις επαρχίες Κανταχάρ, Χεράτ και Μπαγκλάν **βασανίστηκαν** από ANP ή ANBP. 49 τεκμηριωμένες περιπτώσεις **βασανιστηρίων και σκληρής μεταχείρισης** σε 18 άλλες επαρχίες. Επίσης τεκμηρίωσε περαιτέρω κατηγορίες βασανιστηρίων και σκληρής μεταχείρισης από **τοπικές αστυνομικές μονάδες** σε διάφορες επαρχίες του Αφγανιστάν. Συγκεκριμένα μεταξύ Φεβρουαρίου 2013 και Δεκεμβρίου 2014, 18 από τους 42 κρατούμενους που κρατήθηκαν από μονάδες ALP σε 11 διαφορετικές επαρχίες σε ολόκληρη τη χώρα είχαν βασανιστεί ή υποστεί κακομεταχείριση. Κατά τη διάρκεια κράτησης από την ANA πριν τη μεταφορά τους, 18 από τους 58 κρατούμενους από τους οποίους πήραν συνέντευξη σε 9 διαφορετικές επαρχίες, βασανίστηκαν ή υπέστησαν κακομεταχείριση <https://unama.unmissions.org/release-unamas-2015-annual-report-protection-civilians-armed-conflict>

¹⁹³ Εκθεση UNAMA 2017: αύξηση 14% από το 2015 στον αριθμό κρατουμένων (77) που φέρεται να βασανίστηκαν από τις ANP ή ANBP, μεταξύ των οποίων, 20 αγόρια κάτω των 18 ετών. Υψηλότερα επίπεδα κακοποίησης στις επαρχίες Kandahar και Nangarhar και αναφορές παραβιάσεων σε 20 άλλες επαρχίες: 22 κρατούμενοι σε 12 διαφορετικές επαρχίες ξυλοκοπήθηκαν σοβαρά από την ALP, είτε κατά **τη σύλληψη** είτε κατά τη διάρκεια της **κράτησης**. Κατά τη διάρκεια κράτησης από την ANA 8 κρατούμενοι βασανίστηκαν ή υπέστησαν κακομεταχείριση <https://unama.unmissions.org/afghanistan-10000-civilian-casualties-2017-un-report-suicide-attacks-and-ieds-caused-high-number>

¹⁹⁴ Afghanistan Independent Human Rights Commission: ιδρύθηκε με βάση (α) τη Συμφωνία της Βόννης, (β) Διάταγμα του Προέδρου της Ενδιάμεσης Διοίκησης (γ) Ψήφισμα 134/48 (1993) της ΓΣ ΗΕ (δ) το άρθρο 58 του Συντάγματος της Ισλαμικής Δημοκρατίας του Αφγανιστάν.

του Προέδρου Karzai, αποκαλύπτοντας 136 επιβεβαιωμένες περιπτώσεις βασανιστηρίων από 284 κρατούμενους, από τους οποίους πήρε συνέντευξη (48%). Ωστόσο, **απέρριψε** τα ευρήματα της UNAMA **ότι τα βασανιστήρια ήταν συστηματικά**, καθώς και τους ισχυρισμούς **για βιασμούς και σεξουαλική βία**.

Εξάλλου, ανώτεροι αξιωματούχοι της NDS παραδέχτηκαν ότι οι κρατούμενοι υποβλήθηκαν σε **σκληρή μορφή μεταχείρισης** στις εγκαταστάσεις της NDS υπό την εποπτεία τους. Για παράδειγμα, ο επικεφαλής της NDS στο Kandahar δήλωσε τον Αύγουστο του 2011 στη UNAMA ότι οι ανακριτές του NDS *«επιβάλλουν τιμωρία»* στους αντάρτες ως κανονικές μεθόδους απόσπασης πληροφοριών και δήλωσε ότι *«πρέπει να χρησιμοποιούμε ορισμένες μεθόδους, ώστε οι τρομοκράτες να ομολογήσουν και να μας δώσουν πληροφορίες για το τι έκαναν»*¹⁹⁵. Ομοίως, ο επικεφαλής της NDS Keshim District και ο επικεφαλής ανάκρισης της NDS Badakhshan παραδέχτηκαν στην AIHRC ότι το 2011 είχαν κακοποιήσει κρατούμενο.

Στην πρόσφατη Έκθεση της UNAMA το 2019,¹⁹⁶ ερωτήθηκαν 618 κρατούμενοι (που σχετίζονται με συγκρούσεις), 536 ενήλικες (1γυναίκα) και 82 ανήλικοι (3κορίτσια) σε 77 εγκαταστάσεις¹⁹⁷ σε 28 επαρχίες. Από αυτούς, 197 (31,9%) έδωσαν αξιόπιστες και βάσιμες μαρτυρίες ότι υπέστησαν βασανιστήρια κατά την κράτηση από την ANDSF, ενώ 47 από τους 197 ανέφεραν ότι βασανίστηκαν σε περισσότερες από 1 εγκαταστάσεις. Στη συγκεκριμένη Έκθεση **δεν εξετάζεται η μεταχείριση των κρατουμένων τη στιγμή της σύλληψης**, αλλά μετά τη μεταφορά τους στο στενά ελεγχόμενο περιβάλλον μιας εγκατάστασης ANP, NDS ή ANA, όπου βρίσκονται υπό τον πλήρη και αποτελεσματικό έλεγχο των αρχών κράτησης.¹⁹⁸ Στις εγκαταστάσεις αυτές, στις οποίες η χρήση βασανιστηρίων ή κακομεταχείρισης γίνεται σε τακτική και διαδεδομένη βάση, περισσότερο το 50% των κρατούμενων, από τους οποίους πήραν συνέντευξη, παρείχαν επαρκώς

¹⁹⁵ UNAMA 2015 Report on Conflict-Related Detainees , AFG-OTP-0003-5541 at 5594.

¹⁹⁶ «UNAMA Preventing Torture»: Η 5η περιοδική έκθεση από το 2010 και αφορά την περίοδο από την 1η Ιανουαρίου 2017 έως τις 31 Δεκεμβρίου 2018 εκπονήθηκε από την UNAMA και το Γραφείο του Υπατού Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (OHCHR).

¹⁹⁷ Οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν στα επαρχιακά και περιφερειακά κεντρικά γραφεία της ANP, στα κεντρικά γραφεία του NDS, στις φυλακές και κέντρα κράτησης της Κεντρικής Δ/νσης φυλακών, καθώς και σε εθνικές εγκαταστάσεις, όπως η αφγανική εθνική εγκατάσταση κράτησης στο Parwan, η NDS 241 και η NDS 501

¹⁹⁸ Έτσι, η UNAMA εφαρμόζει την «ισορροπία πιθανότητας», δηλαδή περισσότερα στοιχεία υποστηρίζουν τη διαπίστωση παρά την καταρρίπτουν

αξιόπιστες και βάσιμες πληροφορίες ότι είχαν υποστεί βασανιστήρια ή άλλες μορφές κακομεταχείρισης. Ως αποτέλεσμα, τεκμηριώνονται περισσότερες από 1.444 περιπτώσεις κράτησης, από την εξέταση των οποίων, προκύπτει ότι τα ποσοστά των κρατουμένων που υφίστανται βασανιστήρια και κακομεταχείριση παραμένουν ανησυχητικά υψηλά (1 στους 3) και επιπλέον ότι:

- Τα νεαρά άτομα διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο να υποστούν βασανιστήρια ή κακομεταχείριση κατά την κράτηση.
- Η μεταχείριση των κρατουμένων που σχετίζονται με συγκρούσεις παραμένει ανησυχητική, σε πολλές εγκαταστάσεις (ενδεικτικά στην εγκατάσταση της ANP στο Kandahar, το 77% των κρατουμένων υποβάλλονται στις πιο βάνανυες μορφές βασανιστηρίων ή κακομεταχείρισης).
- στο κέντρο κράτησης του Εθνικού Στρατού στο Parawhan επικρατούν κακές συνθήκες κράτησης (ανεπαρκής φωτισμός, υπερπληθυσμός, χρήση απομόνωσης, περιορισμοί οικογενειακών επισκέψεων, περιορισμένη πρόσβαση σε δικηγόρους).
- Συνεχίζεται η απουσία καταλογισμού ευθύνης στους δράστες, ενώ οι έρευνες είναι εσωτερικές και αδιαφανείς, με πολύ περιορισμένες παραπομπές σε δίωξη.
- Δεν παρέχεται δυνατότητα δικαστικής ή διοικητικής προσφυγής των κρατούμενων.

Παράλληλα, στη συγκεκριμένη έκθεση αναγνωρίζεται η πρόοδος που σημείωσε η κυβέρνηση του Αφγανιστάν μεταξύ 01.01.2017 και 31.12.2018,¹⁹⁹ καθώς τα κανονιστικά και νομοθετικά μέτρα οδήγησαν σε απτές βελτιώσεις σε σύγκριση με την προηγούμενη περίοδο αναφοράς (01.01. 2015 – 31.12.2016)²⁰⁰.

Κεφάλαιο 2: Οι εθνικές και διεθνείς νομικές δεσμεύσεις του Αφγανιστάν και ως προς την απαγόρευση των βασανιστηρίων

Σε εθνικό επίπεδο, το νομικό πλαίσιο για την απαγόρευση βασανιστηρίων και σκληρής μεταχείρισης στο Αφγανιστάν είναι σήμερα αρκετά ολοκληρωμένο, σε

¹⁹⁹ Έναρξη ισχύος του αναθεωρημένου Ποινικού Κώδικα (Φεβρουάριο 2018), προσχώρηση του Αφγανιστάν στο Προαιρετικό Πρωτόκολλο της Σύμβασης (Απρίλιο 2018), θέσπιση του νόμου κατά των βασανιστηρίων (Οκτωβρίου 2018)

²⁰⁰-Συνολική μείωση του ποσοστού κρατουμένων των ANDSF, που έδωσαν αξιόπιστες αναφορές βασανιστηρίων και κακομεταχείρισης, από 39% σε 31,9 %

-Σημαντική μείωση (από 29% σε 19,4%) στην επιβολή βασανιστηρίων ή κακομεταχείρισης, με ιδιαίτερη βελτίωση στις περιοχές Kandahar (από 60% σε 7,4%) και Herat (από 48% έως 8,4%)

-Σημαντική μείωση των υψηλών ποσοστών βασανιστηρίων και κακομεταχείρισης από την Αφγανική Εθνική Αστυνομία (ANP) από 45% σε 31,2%.

σχέση με το παρελθόν. Το Αφγανικό δίκαιο απαγορεύει ρητά τα βασανιστήρια με διάταξη του Συντάγματος, σύμφωνα με την οποία, *«κανένας δεν επιτρέπεται κάνει ή να διατάξει βασανιστήρια ακόμη και για την ανακάλυψη της αλήθειας από κάποιον που βρίσκεται υπό ανάκριση, σύλληψη, κράτηση ή έχει καταδικαστεί σε τιμωρία»*, απαγόρευση που ενισχύθηκε με το νόμο του 2018 κατά των βασανιστηρίων. Επιπλέον, το Σύνταγμα προβλέπει δικαίωμα προσφυγής στο δικαστήριο για αποζημίωση για οποιονδήποτε υποστεί ζημιά από κυβερνητική δράση.

Οι πιο πρόσφατες σχετικές νομοθετικές ρυθμίσεις είναι οι εξής:

- (i) Ο **Αναθεωρημένος Ποινικός Κώδικας**, που περιλαμβάνει ορισμό των βασανιστηρίων, εναρμονισμένο με τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών Κατά των Βασανιστηρίων και κάθε σκληρής, απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης ή τιμωρίας, από το Φεβρουάριο του 2018.
- (ii) **Προσχώρηση του Αφγανιστάν στο Προαιρετικό Πρωτόκολλο της Σύμβασης Κατά των Βασανιστηρίων** τον Απρίλιο του 2018.
- (iii) **Απόσυρση της επιφύλαξης του Αφγανιστάν ως προς τη Σύμβαση Κατά των Βασανιστηρίων**, τον Απρίλιο του 2018
- (iv) **Αναγνώριση της εξουσίας της Επιτροπής Κατά των Βασανιστηρίων** να διεξάγει **εμπιστευτικές έρευνες** σε περιπτώσεις ισχυρισμών για βασανιστήρια, σύμφωνα με το άρθρο 20 της Σύμβασης).
- (v) **Υποβολή των συμπερασμάτων της Έκθεσης παρακολούθησης της Επιτροπής** κατά των βασανιστηρίων, τον Ιούνιο του 2018,
- (vi) **Θέσπιση Νόμου κατά των βασανιστηρίων** τον Οκτώβριο 2018.
- (vii) Εφαρμογή του **Νόμου κατά των βασανιστηρίων**, ο οποίος περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, διατάξεις για την πρόληψη των βασανιστηρίων, την προστασία των θυμάτων, των μαρτύρων και του προσωπικού που είναι υπεύθυνο για τη διερεύνηση καταγγελιών βασανιστηρίων, καθώς και αποζημίωσης για τα θύματα, και ιδρύει **Επιτροπή κατά των βασανιστηρίων** για την υποστήριξη της εφαρμογής του νόμου, τον Οκτώβριο 2018. Η Επιτροπή κατά των βασανιστηρίων καθοδηγείται από την Ανεξάρτητη Αφγανική Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και αποτελείται από κυβερνητικές αρχές και εκπροσώπους της κοινωνίας των πολιτών.

Ο **Νόμος κατά των βασανιστηρίων** θεσπίζει την υποχρέωση των αρχών να προστατέψουν μάρτυρες και ανακριτές, απαιτεί από τις αρχές την υιοθέτηση

μέτρων πρόληψης στους χώρους κράτησης και τη διασφάλιση καταλογισμού ευθυνών, περιλαμβάνει κεφάλαιο για την αποζημίωση, ιδιαίτερα των θυμάτων βασανιστηρίων, καθιερώνει ότι η αξίωση του θύματος σε αποζημίωση δεν εξαρτάται από την κατάληξη της ποινικής διαδικασίας και διασφαλίζει το δικαίωμα πρόσβασης των κρατουμένων σε ιατρικές εξετάσεις και σε υγειονομική περίθαλψη. Επιπλέον ο νέος νόμος καταργεί τη διοικητική κράτηση και θεσπίζει υποχρέωση των αρχών να κρατούν τους ανήλικους κρατούμενους που σχετίζονται με ένοπλη σύγκρουση, στα Κέντρα Αποκατάστασης Ανηλίκων.

Ο **Αναθεωρημένος Ποινικός Κώδικας** ενσωματώνει ποινικές διατάξεις για την πράξη των βασανιστηρίων, η οποία αποτελεί έγκλημα, καθιερώνει ποινική ευθύνη για την απόπειρα διάπραξης βασανιστηρίου, για τη συνενοχή και άλλες μορφές συμμετοχής και προβλέπει τη θέση του δράστη σε διαθεσιμότητα, πλέον της τιμωρίας. Επίσης προβλέπει το δικαίωμα της οικογένειας του κρατούμενου να ενημερωθεί για τη σύλληψη, καθιστά υποχρεωτική την παρουσία συνήγορου υπεράσπισης σε όλα τα στάδια της διώξης, αποκλείει τη χρήση στοιχείων που ελήφθησαν μέσω βασανιστηρίων και επιβάλλει θετική υποχρέωση στον εισαγγελέα και στο δικαστήριο να διασφαλίσουν το απαράδεκτο των στοιχείων που προκύπτουν από παραβίαση του ποινικού κώδικα.

Ωστόσο, ο νέος Ποινικός Κώδικας επιτρέπει **εξαιρέσεις** για εγκλήματα που σχετίζονται με συγκρούσεις, όπως το ότι επιτρέπεται (α) στο προσωπικό ασφαλείας να κρατά υπόπτους έως και 10 ημέρες, προκειμένου να ολοκληρωθεί η διαδικασία συγκέντρωσης ενοχοποιητικών στοιχείων και (β) στους εισαγγελείς να διατάξουν την παράταση της κράτησης έως 60 ημέρες, εάν υπάρχουν επαρκή ενοχοποιητικά στοιχεία, με αποτέλεσμα συνολική κράτηση 70 ημερών χωρίς δικαστική εποπτεία.

Η κράτηση έως και 70 ημέρες χωρίς δικαστική εποπτεία υπερβαίνει σημαντικά το χρονικό πλαίσιο που η Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων των ΗΕ έχει αξιολογήσει ως εύλογη, βάσει του διεθνούς δικαίου. Το δικαίωμα του συλληφθέντος να παραπεμφθεί **άμεσα** σε αμερόληπτο δικαστή είναι μια από τις κύριες διασφαλίσεις **κατά της αυθαίρετης στέρησης** της ελευθερίας του και του επιτρέπει να αμφισβητήσει τη βάση της κράτησής του. Παρέχει επίσης στον

δικαστή την ευκαιρία να ερευνήσει τη μεταχείριση που έλαβε ο κρατούμενος κατά την κράτησή του. Ενώ η ακριβής έννοια του «**άμεσα**» μπορεί να διαφέρει ανάλογα με τις αντικειμενικές συνθήκες, **το διεθνές δίκαιο απαιτεί οι καθυστερήσεις να μην υπερβαίνουν τις λίγες ημέρες από τη στιγμή της σύλληψης. Επίσης, ένας εισαγγελέας δεν μπορεί να αντικαταστήσει τη δικαστική εποπτεία.**

Το χρονοδιάγραμμα για τον εντοπισμό και τη διερεύνηση εγκλημάτων που σχετίζονται με συγκρούσεις συνδέεται επίσης με τον **τόπο κράτησης**. Το Αφγανικό δίκαιο διακρίνει τρεις τύπους τόπων στέρησης της ελευθερίας: **κέντρα φύλαξης, κέντρα κράτησης και φυλακές**. Οι μονάδες αυτές διοικούνται από το Υπουργείο Εσωτερικών, το Υπουργείο Άμυνας και το Υπουργείο Δικαιοσύνης.

Σε ό,τι αφορά τις **διεθνείς δεσμεύσεις** του Αφγανιστάν, ε ίναι κράτος -μέρος του **Καταστατικού της Ρώμης του ΔΠΑ**, από την **1η Μαΐου 2003**. Επιπλέον, το Φεβρουάριο **1985 υπέγραψε τη ΣΚΒ** των ΗΕ, την οποία **επικύρωσε** τον Απρίλιο του **1987**, χωρίς να υπογράψει το Προαιρετικό Πρωτόκολλο. Επίσης έχει **υπογράψει** (8 Δεκεμβρίου 1949) και **επικυρώσει** (26 Σεπτεμβρίου 1956) τις **τέσσερις Συμβάσεις της Γενεύης**. Τέλος, έχει **υπογράψει** (27 Σεπτεμβρίου 1990) και **επικυρώσει** (28 Μαρτίου 1994) τη **Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού**, καθώς και τη **Διεθνή Σύμβαση για την Καταστολή της Παράνομης Κατάσχεσης Αεροσκαφών** (υπογραφή 16 Δεκεμβρίου 1970, επικύρωση 29 Αυγούστου 1979)²⁰¹

Κεφάλαιο 3: Το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο για τα βασανιστήρια στο Αφγανιστάν

3.1. Διαδικαστικό ιστορικό – Πώς έφτασε η υπόθεση στο ΔΠΑ

Η κατάσταση στο Αφγανιστάν αποτέλεσε αντικείμενο προκαταρκτικής εξέτασης από το Γραφείο του Εισαγγελέα από το 2006, έτος κατά το οποίο, η Εισαγγελία ήρθε σε επαφή με την κυβέρνηση του Αφγανιστάν και τις κυβερνήσεις των χωρών από τις οποίες προέρχονται οι δυνάμεις της ISAF, προκειμένου να συλλέξει και να επαληθεύσει πληροφορίες για φερόμενα εγκλήματα. Στο πλαίσιο αυτό, η

²⁰¹ <http://hrlibrary.umn.edu/research/ratification-afghanistan1.html>

Εισαγγελία έχει υποβάλει 29 επίσημα αιτήματα παροχής πληροφοριών σύμφωνα με το άρθρο 15(2)²⁰² του Κατ ΔΠΔ και τον κανόνα 104²⁰³ των Κανόνων Διαδικασίας και Απόδειξης, για τα οποία έχει λάβει 15 απαντήσεις και 125 σχετικές ανακοινώσεις. Η προκαταρκτική εξέταση **παρεμποδίστηκε** κυρίως από τη δυσκολία να αποδοθούν τα περιστατικά σε συγκεκριμένες ομάδες λόγω περιορισμένης, ή απρόθυμης συνεργασίας, δυσκολίας επαλήθευσης πληροφοριών και σοβαρότητας των ισχυρισμών, ώστε να αποδοθεί πιθανή ευθύνη, κυρίως σε σχέση με πληροφορίες αφορούσαν τις Αφγανικές αρχές και τις ΗΠΑ, ως κράτος-μη μέρος του ΚατΔΠΔ. Επιπλέον, η κατάσταση στο Αφγανιστάν περιόρισε τη δυνατότητα για πραγματοποίηση πολλών αποστολών.

Ωστόσο, μέχρι το τέλος του 2013, η Εισαγγελία είχε αποκτήσει αρκετά αξιόπιστες και λεπτομερείς πληροφορίες για **περίπου 200 περιστατικά** ώστε να υπάρχει **εύλογη βάση για να υποστηριχθεί** ότι έχουν διαπραχθεί **εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας και εγκλήματα πολέμου**. Σημαντικός αριθμός πρόσθετων πληροφοριών ήρθε στο φως με τη δημοσίευση Έκθεσης²⁰⁴ για το Πρόγραμμα Ανάκρισης της CIA, τον Δεκέμβριο του 2014. Έκτοτε, η Εισαγγελία επικεντρώθηκε στην ανάλυση του παραδεκτού των πιθανών υποθέσεων, ενώ συνέχισε να συλλέγει και να αξιολογεί πληροφορίες για φερόμενα εγκλήματα που αναφέρονται σχεδόν σε καθημερινή βάση. Η αξιολόγηση του παραδεκτού πραγματοποιήθηκε κυρίως με βάση δημόσιες πηγές, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται πληροφορίες που υποβάλλονται και αναφέρονται από όργανα των ΗΕ καθώς και δημοσιοποιημένα αποτελέσματα των

²⁰² «Άρθρο 15.

2. Ο Εισαγγελέας εξετάζει τη σοβαρότητα των πληροφοριών που έλαβε. Για το σκοπό αυτό, δύναται να αναζητήσει επί πλέον πληροφορίες από Κράτη, όργανα των Ηνωμένων Εθνών, διακυβερνητικές ή μη κυβερνητικές οργανώσεις, ή άλλες αξιόπιστες πηγές τις οποίες κρίνει κατάλληλες, και δύναται να λαμβάνει γραπτές ή προφορικές καταθέσεις στην έδρα του Δικαστηρίου».

²⁰³ Regulations of the Court ICC-BD/01-01-04

«Rule 104

Evaluation of information by the Prosecutor 1. In acting pursuant to article 53, paragraph 1, the Prosecutor shall, in evaluating the information made available to him or her, analyse the seriousness of the information received. 2. For the purposes of sub-rule 1, the Prosecutor may seek additional information from States, organs of the United Nations, intergovernmental and non-governmental organizations, or other reliable sources that he or she deems appropriate, and may receive written or oral testimony at the seat of the Court. The procedure set out in rule 47 shall apply to the receiving of such testimony».

²⁰⁴ Senate Select Committee on Intelligence, Committee Study of the Central Intelligence Agency's Detention and Interrogation Program, Declassification Revisions 3 December 2014, AFG-OTPO003-5696 ("Report of the Senate Select Committee on Intelligence"). <https://www.intelligence.senate.gov/sites/default/files/publications/CRPT-113srpt288.pdf>

ερευνών του Κογκρέσου και του Υπουργείου Δικαιοσύνης των ΗΠΑ²⁰⁵. Επιπλέον, η ανακοίνωση της Εισαγγελέως τον Νοέμβριο του 2016, ότι εξετάζει το ενδεχόμενο να ξεκινήσει σχετική έρευνα, προκάλεσε την υποβολή πρόσθετων πληροφοριών από τις Αφγανικές αρχές.

Αξιίζει να σημειωθεί ότι η σχεδόν πλήρης ατιμωρησία ήταν ο κανόνας, όχι η εξαίρεση, σε μια χώρα με αποδεκατισμένους κρατικούς θεσμούς και συνεχή άσκηση βίας εναντίον αμάχων και στην οποία το κοινοβούλιο ψήφισε νόμο περί αμνηστίας το 2007 για όλα τα εγκλήματα που διαπράχθηκαν σε σχέση με τις συγκρούσεις, μεταξύ των οποίων εγκλήματα πολέμου και εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας, ενώ η τροποποίηση του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας και του Ποινικού Κώδικα, που ενσωματώνει ρητά τα εγκλήματα του ΚατΔΠΔ, έγινε πολύ καθυστερημένα.

Λαμβάνοντας υπόψη τη **σοβαρότητα των πράξεων** που διαπράχθηκαν και την **απουσία εθνικών διαδικασιών** εναντίον των κυρίως υπευθύνων, καθώς και τα **συμφέροντα των θυμάτων**, η Εισαγγελία έκρινε ότι οι πιθανές υποθέσεις που θα προκύψουν από την έρευνα της κατάστασης θα ήταν **παραδεκτές**, καθώς και ότι δεν υπάρχουν ουσιαστικοί λόγοι ότι μια έρευνα δεν θα εξυπηρετούσε τα **συμφέροντα της δικαιοσύνης** και υπέβαλε, στις 20.11.2017, σύμφωνα με το άρθρο 15²⁰⁶ του ΚατΔΠΔ

²⁰⁵ Παρά τις αποκαλύψεις ερευνών του Κογκρέσου, για τις ανακρίσεις που διεξήγαγαν οι ένοπλες δυνάμεις και η CIA, ενώ έχουν γίνει και άλλες ανασκοπήσεις εσωτερικά ή από το Υπουργείο Δικαιοσύνης («DOJ»). Παρ' όλα αυτά, στη γνώση της εισαγγελίας, εκτός από έναν πολύ περιορισμένο αριθμό περιπτώσεων όπου η υποτιθέμενη χρήση τεχνικών ανάκρισης οδήγησε σε θάνατο υπό κράτηση, είτε δεν έχουν διεξαχθεί εθνικές έρευνες ή διώξεις ή συνεχίζονται στις ΗΠΑ εναντίον των προσώπων ή ομάδων ατόμων που εμπλέκονται η συμπεριφορά που φέρεται ότι ορίζεται στην παρούσα Αίτηση και στο εμπιστευτικό της μέρος παραρτήματα, ή οι διαθέσιμες πληροφορίες δεν επαρκούν για τον προσδιορισμό του περιγράμματος οποιονδήποτε σχετικών εθνικών διαδικασιών. Εάν το Επιμελητήριο το εγκρίνει μια έρευνα για την κατάσταση, η Εισαγγελία θα συνεχίσει να αξιολογεί η ύπαρξη εθνικών διαδικασιών για όσο διάστημα παραμένει η κατάσταση υπό διερεύνηση, συμπεριλαμβανομένων σε σχέση με τυχόν πρόσθετες πληροφορίες που μπορεί να παρέχεται από αρμόδια κράτη με δικαιοδοσία σύμφωνα με το άρθρο 18 του καταστατικού.

²⁰⁶ «Άρθρο 15.-

1. Ο Εισαγγελέας μπορεί να αρχίσει έρευνα αυτεπαγγέλτως επί τη βάση πληροφοριών για εγκλήματα υπαγόμενα στη δικαιοδοσία του Δικαστηρίου.

2. Ο Εισαγγελέας εξετάζει τη σοβαρότητα των πληροφοριών που έλαβε. Για το σκοπό αυτό, δύναται να αναζητήσει επί πλέον πληροφορίες από Κράτη, όργανα των Ηνωμένων Εθνών, διακυβερνητικές ή μη κυβερνητικές οργανώσεις, ή άλλες αξιόπιστες πηγές τις οποίες κρίνει κατάλληλες, και δύναται να λαμβάνει γραπτές ή προφορικές καταθέσεις στην έδρα του Δικαστηρίου.

3. Αν ο Εισαγγελέας συμπεράνει ότι υπάρχει επαρκής βάση για να αρχίσει έρευνα, υποβάλλει αίτημα στο Τμήμα Προδικασίας συμπεράνει ότι υπάρχει επαρκής βάση, μαζί με οποιαδήποτε στοιχεία που στηρίζουν το αίτημα. Τα θύματα μπορούν να κάνουν παραστάσεις στο Τμήμα Προδικασίας σύμφωνα με τους Κανόνες Διαδικασίας και Απόδειξης.

4. Αν το Τμήμα Προδικασίας, μετά από εξέταση του αιτήματος και του υλικού που το στηρίζει, θεωρήσει ότι υπάρχει επαρκής βάση για να αρχίσει έρευνα, και ότι η υπόθεση φαίνεται να υπάγεται στη

Αίτημα προς το Τμήμα Προδικασίας, ζητώντας εξουσιοδότηση για την έναρξη έρευνας σε σχέση με εικαζόμενα εγκλήματα που διαπράχθηκαν στο έδαφός του Αφγανιστάν, από 1^η Μαΐου 2003, καθώς και με εικαζόμενα εγκλήματα, σχετιζόμενα με την ένοπλη σύγκρουση στο Αφγανιστάν και επαρκώς συνδεδεμένα με την κατάσταση, στο έδαφος άλλων κρατών-μερών του ΚατΔΠΔ, από 1η Ιουλίου 2002. Το χρονολόγιο των ενεργειών που ακολούθησαν έχει ως εξής

30.10.2017: Η εισαγγελέας ενημέρωσε την προεδρία για την απόφαση να υποβάλει Αίτημα

03.11.2017: η Προεδρία ανέθεσε²⁰⁷ την κατάσταση στο Τμήμα Προδικασίας ΙΙΙ

09.11.2017 το Τμήμα Προδικασίας ΙΙΙ δέχθηκε²⁰⁸ το αίτημα της Εισαγγελέως για επέκταση του ορίου σελίδων του Αιτήματος και εξέδωσε εντολή προς το Τμήμα Συμμετοχής και Αποζημίωσης των θυμάτων, για τη σωστή οργάνωση της εκπροσώπησης των θυμάτων.

20.11.2017 :Η Εισαγγελέας υπέβαλε το «Αίτημα»

05.12.2017: Το Τμήμα Προδικασίας ΙΙΙ διέταξε την Εισαγγελέα να παρέχει πρόσθετες πληροφορίες σχετικά, μεταξύ άλλων, με «ισχυρισμούς που αποδίδονται σε ειδικές δυνάμεις διεθνών δυνάμεων που έδρασαν στο Αφγανιστάν».

12.12.2017: η Εισαγγελέας υπέβαλε τις πρόσθετες πληροφορίες²⁰⁹

14 και 18.12.2017: η Εισαγγελέας υπέβαλε περαιτέρω πρόσθετες πληροφορίες²¹⁰ σχετικά με τις εθνικές έρευνες και /ή διώξεις στο Αφγανιστάν

20.11.2017 - 31.01.2018: το Δικαστήριο έλαβε τις εκπροσωπήσεις των θυμάτων, οι οποίες διαβιβάστηκαν στο Τμήμα Προδικασίας ΙΙΙ, μαζί με αναφορές που περιείχαν προκαταρκτική εκτίμηση των εκπροσωπήσεων.

05.02.2018: το Τμήμα Προδικασίας ΙΙΙ ζήτησε πρόσθετες πληροφορίες από την Εισαγγελέα για τη δομή οργάνωση και συμπεριφορά των αφγανικών δυνάμεων και του Ισλαμικού κράτους που δρούσε στο Αφγανιστάν και για τη δομή και τις πολιτικές ανάκρισης των δυνάμεων των ΗΠΑ για συγκεκριμένες χρονικές περιόδους.

δικαιοδοσία του Δικαστηρίου, επιτρέπει την έναρξη της έρευνας, άνευ βλάβης των μετέπειτα αποφάσεων του Δικαστηρίου σχετικά με τη δικαιοδοσία και το παραδεκτό της υπόθεσης. 5. Η άρνηση του Τμήματος Προδικασίας να επιτρέψει την έρευνα δεν αποκλείει την υποβολή μεταγενέστερου αιτήματος από τον Εισαγγελέα βασιζόμενου επί νέων γεγαυονότων ή αποδείξεων σχετικά με την ίδια πραγματική κατάσταση»

²⁰⁷ The Presidency, Decision assigning the situation in the Islamic Republic of Afghanistan. 3 November 2017, ICC-02/17-1. <https://www.icc-cpi.int/Pages/record.aspx?docNo=ICC-02/17-1>

²⁰⁸ Pre-Trial Chamber III, Decision on the Prosecutor's Request for Extension of the Page Limit. ICC-02/17-5. <https://www.icc-cpi.int/Pages/record.aspx?docNo=ICC-02/17-5>

²⁰⁹ ICC-02/17-12, with one confidential ex parte annex.

²¹⁰ ICC-02/17-13-Secret-Exp; ICC-02/17-14-Secret-Exp.

09.02.2018: Η Εισαγγελέας χορήγησε τις πρόσθετες πληροφορίες²¹¹.

20.02.2018: το Μητρώο του ΔΠΔ υπέβαλε συγκεντρωτική αναφορά με τις εκπροσωπήσεις των θυμάτων και τις απόψεις τους σχετικά με το αν επιθυμούν ή όχι εξουσιοδότηση έρευνας για την κατάσταση στο Αφγανιστάν.

16.03.2018: η Προεδρία επανασύνθεσε τα Τμήματα του Δικαστηρίου και ανέθεσε την κατάσταση του Αφγανιστάν στο Τμήμα.

22.03.2018: οι δικαστές του Τμήματος εξέδωσαν απόφαση ότι Προεδρεύων του Τμήματος θα είναι ο Δικαστής Antoine Kesia-Mbe Mindua.

12.04.2019: Το Τμήμα Προδικασίας ΙΙI απέρριψε ομόφωνα το Αίτημα της Εισαγγελέως

17.09.2019: Το Τμήμα Προδικασίας ΙΙI ενέκρινε την άσκηση Έφεσης της Εισαγγελέως επι της απόφασης του Τμήματος Προδικασίας ΙΙI

05.03.2020: Τα Τμήμα Εφέσεων με ομόφωνη απόφαση εξουσιοδότησε την Εισαγγελέα για την έναρξη έρευνας

3.2. Το αίτημα της εισαγγελέως του ΔΠΔ, το 2017²¹²

Στις 20 Νοεμβρίου 2017, η Εισαγγελέας του ΔΠΔ, Fatu Bensunda, υπέβαλε στο Τμήμα Προδικασίας ΙΙI αίτημα για εξουσιοδότηση έναρξης έρευνας της κατάστασης στην Ισλαμική Δημοκρατία του Αφγανιστάν κατά την περίοδο από την 1^η Ιουλίου 2002, σύμφωνα με το Άρθρο 15(3) του ΚατΔΠΔ. Σύμφωνα με το Αίτημα, από τις ένοπλες συγκρούσεις στο Αφγανιστάν κατά τις τελευταίες 4 δεκαετίες, χιλιάδες πολίτες έχουν πέσει θύματα πράξεων σοβαρής βίας, μερικές από τις οποίες μπορεί να εμπίπτουν στη δικαιοδοσία του ΔΠΔ, καθώς και ότι, τουλάχιστον από τις 19 Ιουνίου 2002, στη χώρα διεξάγονται ένοπλες συγκρούσεις μη διεθνούς χαρακτήρα και συγκεκριμένης έντασης μεταξύ οργανωμένων ένοπλων ομάδων και της αφγανικής κυβέρνησης και των διεθνών δυνάμεων που την υποστηρίζουν.

Οι φερόμενες ομάδες, υπεύθυνες για τα εγκλήματα για τα οποία ζητείται άδεια διερεύνησης, ταξινομούνται στο Αίτημα σε τρεις «κατηγορίες»: (α) Ταλιμπάν και

²¹¹ Συνολικά το Τμήμα Προδικασίας ΙΙI έλαβε 806 κομμάτια υποστηρικτικού υλικού, που έφταναν τις 20157 σελίδες.

²¹²No.: ICC-02/17 Date: 20 November 2017 PRE-TRIAL CHAMBER III Before: Judge Antoine Kesia-Mbe Mindua, Presiding Judge Judge Chang-ho Chung Judge Raul C. Pangalangan SITUATION IN THE ISLAMIC REPUBLIC OF AFGHANISTAN
https://www.icc-cpi.int/CourtRecords/CR2017_06891.PDF

άλλες ένοπλες ομάδες, (β) Αφγανικές Εθνικές δυνάμεις ασφαλείας (ANSF), (γ) Αμερικανικές δυνάμεις και CIA.

Σε ό,τι αφορά τα **περιστατικά** που περιλαμβάνονται στο Αίτημα, αφορούν, επιθέσεις από ένοπλους, βομβιστές και βομβιστές αυτοκτονίας με αποτέλεσμα δολοφονίες και τραυματισμούς αμάχων σε δημόσιους και ιδιωτικούς χώρους, εκτελέσεις υποτιθέμενων συνεργατών και κατασκόπων της κυβέρνησης και των ξένων δυνάμεων, ακρωτηριασμούς, απαγωγές πολιτών, επιθέσεις εναντίον δημοσίων υπαλλήλων, αστυνομικών, δικαστών, κυβερνητών, μελών του κοινοβουλίου και των επαρχιακών και επαρχιακών συμβουλίων, ηγετών θρησκευτικών, φυλετικών και τοπικών κοινοτήτων, δασκάλων, υγειονομικού προσωπικού, δημοσιογράφων, αγροτών και εργαζομένων σε περιοχές αποναρκοθέτησης, προσωπικού των ΗΕ, ΜΚΟ και ανθρωπιστικών οργανώσεων, με αποτέλεσμα τη δολοφονία ή τον τραυματισμό μελών τους, χρήση παιδιών στρατιωτών²¹³, συλλήψεις και κρατήσεις αμάχων, **βασανιστήρια** για την απόσπαση πληροφοριών ή ομολογιών, ή ως τιμωρία, με πρόκληση σοβαρού σωματικού και ψυχικού πόνου, ιδιαίτερα βάνανση, σκληρή έως και θανατηφόρα μεταχείριση, ταπεινωτική, εξευτελιστική, ή άλλη απάνθρωπη μεταχείριση, στέρηση ικανοποίησης βασικών υλικών και πνευματικών αναγκών, (ύπνος, φαγητό, νερό, προσευχή), σεξουαλική βία, κα.

Οι πληροφορίες στο Αίτημα της Εισαγγελέως βασίζονται: (α) σε εκθέσεις και εσωτερικά αρχεία του ΟΗΕ για τα εγκλήματα που φέρεται ότι διέπραξαν οι Ταλιμπάν και άλλες ένοπλες ομάδες, (β) σε εκθέσεις της UNAMA και της AIHRC για τα εγκλήματα που αποδίδονται στις ANSF και (γ) σε εκθέσεις που έχουν συνταχθεί από την Επιτροπή Πληροφοριών της Γερουσίας των ΗΠΑ και την Επιτροπή Ένοπλων Υπηρεσιών της Γερουσίας των ΗΠΑ για τα εγκλήματα που φέρεται να διαπράχθηκαν από τις ένοπλες δυνάμεις των ΗΠΑ και της CIA.

3.2.1. Ο χαρακτήρας της σύγκρουσης, σύμφωνα με το Αίτημα της Εισαγγελίας

Στο Αίτημα **τεκμηριώνεται** το γεγονός ότι οι συμπεριφορές για τις οποίες υπάρχει **εύλογη βάση ισχυρισμού** ότι διεπράχθησαν ως Εγκλήματα κατά της Ανθρωπότητας ή Εγκλήματα Πολέμου, έλαβαν χώρα στο πλαίσιο **ένοπλης σύγκρουσης μη διεθνούς**

²¹³ σε ορισμένες περιπτώσεις ακόμη και σε βομβιστικές επιθέσεις αυτοκτονίας.

χαρακτήρα, ή συνδέονται με αυτή. Η τεκμηρίωση αυτή στοιχειοθετείται, ως ακολούθως:

Μεταξύ 7 Οκτωβρίου 2001 και 19 Ιουνίου 2002, υπήρξε διεθνής ένοπλη σύγκρουση μεταξύ Αφγανιστάν, υπό την Κυβέρνηση Ταλιμπάν και του συνασπισμού υπό την ηγεσία των ΗΠΑ, με αποτέλεσμα την πτώση των Ταλιμπάν από την εξουσία. Η Συμφωνία της Βόννης οδήγησε στην εγκαθίδρυση προσωρινής Διοίκησης και στη σύγκληση της Loya Jirga για την εκλογή αρχηγού του κράτους και μελών της Μεταβατικής διοίκησης προς αντικατάσταση της Προσωρινής, εντός έξι μηνών.

Οι εχθροπραξίες συνεχίστηκαν μετά την πλήρη εγκαθίδρυση της Μεταβατικής Διοίκησης (19.06.2002) μεταξύ των Ταλιμπάν, της Al Qaeda, της HIG και άλλων ένοπλων ομάδων²¹⁴ από τη μία πλευρά, και του συνασπισμού υπό την ηγεσία των ΗΠΑ από την άλλη, συμπεριλαμβανομένων των δυνάμεων της «Βόρειας Συμμαχίας» που ανέλαβαν την εξουσία και έγιναν κυβερνητικές δυνάμεις. Επομένως από τα μέσα /τέλη Δεκεμβρίου 2001 οι Διεθνείς δυνάμεις δρούσαν στο Αφγανιστάν με τη **συγκατάθεση και σε συνεργασία με τις Αφγανικές αρχές**. Ως εκ τούτου, μετά την πτώση των Ταλιμπάν από την κυβέρνηση, οι ξένες δυνάμεις δεν συμμετείχαν σε αντιπαράθεση μεταξύ Κρατών²¹⁵.

Η ένοπλη σύγκρουση στο Αφγανιστάν μετά τις 19 Ιουνίου 2002, έχει επίσης πιστοποιηθεί ως μη διεθνής, από τη Διεθνή Επιτροπή του Ερυθρού Σταυρού (ICRC), καθώς και από τη UNAMA και την AIHRC και η αξιολόγηση αυτή παραμένει έγκυρη υπό το φως της συνεχούς φύσης της ένοπλης σύγκρουσης, των ταυτοτήτων των εμπλεκομένων μέρη και του γεγονότος ότι οι διεθνείς δυνάμεις συνεχίζουν να δρουν στο Αφγανιστάν με τη συγκατάθεση της κυβέρνησης.

Το **επίπεδο έντασης** της ένοπλης σύγκρουσης **και ο βαθμός οργάνωσης** των μερών της χαρακτηρίζουν επίσης την ένοπλη σύγκρουση ως **μη διεθνούς χαρακτήρα** και αυτό αφορά τους Ταλιμπάν και Haqqani, αλλά και άλλες μη κρατικές ένοπλες ομάδες που έχουν το απαιτούμενο επίπεδο οργάνωσης για να χαρακτηριστούν ως μέρος της

²¹⁴ Οι κυριότερες ένοπλες ομάδες που δρούσαν στο Αφγανιστάν ήταν οι Ταλιμπάν, η HIG (Hizb-i-Islami Gulbuddin και το δίκτυο Haqqani

²¹⁵ Η Εισαγγελία δεν προσδιόρισε το **απαραίτητο επίπεδο ελέγχου** των αντικυβερνητικών ομάδων από άλλο κράτος που θα καθιστούσε τις ένοπλες συγκρούσεις διεθνείς.

ένοπλης σύγκρουσης, όπως η HIG.²¹⁶ Επίσης, ο αριθμός τόσο των εθνικών, όσο και των διεθνών (συμπεριλαμβανομένων των αμερικανικών) στρατευμάτων, στο Αφγανιστάν αυξήθηκε σημαντικά²¹⁷, ενώ σύμφωνα με εκτιμήσεις²¹⁸, μεταξύ των ετών 2001-2014 σκοτώθηκαν συνολικά 92.000 άτομα (στρατιωτικοί και άμαχοι).

Επιπλέον, τα μέρη στη σύγκρουση χρησιμοποίησαν **ποικίλα και εξελιγμένα όπλα**. Οι αντικυβερνητικές ένοπλες ομάδες έχουν πραγματοποιήσει επιθέσεις με μικρά όπλα και ελαφριά πυρομαχικά, ενώ οι διεθνείς δυνάμεις έχουν χρησιμοποιήσει βαριά όπλα, πυροβολικό, βαριά βομβαρδιστικά και ελικόπτερα. Αρχικά οι δυνάμεις της ISAF του NATO στην Καμπούλ ήταν ελαφρώς οπλισμένες, αλλά συνεχώς αυξάνονταν η χρήση βαρέως πυροβολικού και αεροπορικής ισχύος στις στρατιωτικές επιχειρήσεις, ιδίως στις νότιες και ανατολικές επαρχίες. Από το 2001, το Συμβούλιο Ασφαλείας των ΗΕ ανέλαβε την κατάσταση στο Αφγανιστάν κάτω από το Κεφάλαιο VII του Χάρτη και συνέχισε να χαρακτηρίζει την κατάσταση ως ένοπλη σύγκρουση.

3.2.2. Τα άτομα ή ομάδες και τα φερόμενα εγκλήματά τους σύμφωνα με το Αίτημα της Εισαγγελίας

Όπως προαναφέρθηκε, τα άτομα ή ομάδες, στο Αίτημα ανήκουν σε **3 κατηγορίες**:

3.2.2.1. Οι Ταλιμπάν και οι άλλες αντικυβερνητικές ένοπλες ομάδες

Μεταξύ των πολλαπλών αντικυβερνητικών ένοπλων ομάδων που δραστηριοποιούνται στο Αφγανιστάν, η Εισαγγελία επικέντρωσε την ανάλυσή της στα μέλη των **Ταλιμπάν** και του συνδεδεμένου με αυτούς δικτύου **Haqqani**, που εμφανίζονται κυρίως υπεύθυνοι για τον μεγαλύτερο αριθμό σοβαρών εγκλημάτων και για τους οποίους υπάρχει εύλογη βάση ισχυρισμού ότι διέπραξαν εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας και εγκλήματα πολέμου, ενώ θεμελιώνεται ο σύνδεσμος ανάμεσα στα εγκλήματα και την ένοπλη σύγκρουση (Βλ.321)

²¹⁶ Πρόκειται για την τρίτη μεγαλύτερη αντικυβερνητική ένοπλη ομάδα στο Αφγανιστάν τουλάχιστον έως τη σύναψη ειρηνευτικής συμφωνίας με την κυβέρνηση του Αφγανιστάν τον Σεπτέμβριο του 2016.

²¹⁷ Brookings Institute, Afghanistan Index, AFG-OTP-0003-0872 at 0877, FIGURE 1.4.: Μεταξύ 2002-2014 από τουλάχιστον 12.000 (το 2002) έως άνω των 100.000 (2010-2011) . Ο αριθμός των στρατευμάτων του ANSF αυξήθηκε από 6.000 το 2003 σε περισσότερους από 330.000

²¹⁸ Crawford, N., "War-related Death, Injury, and Displacement in Afghanistan and Pakistan 2001 - 2014", Watson Institute for International Studies, Brown University , Costs of War Project, 22 May 2015, AFG-OTP-0003-0981.

Για τις ομάδες αυτές υπάρχει **εύλογη βάση ισχυρισμού** ότι έχουν διαπράξει **3 εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας** (φόνος, φυλάκιση ή στέρηση της ελευθερίας, διωγμός ομάδων) ως μέρος ευρείας και συστηματικής επίθεσης²¹⁹ εναντίον αμάχων που θεωρήθηκαν ότι υποστηρίζουν την κυβέρνηση ή ξένες δυνάμεις, ή ήταν ιδεολογικά αντίθετοι, καθώς και εναντίον προστατευμένων χώρων (νοσοκομεία και τζαμιά), εγκλήματα στα οποία εμπλέκονται δημοσιοί λειτουργοί, βουλευτές τοπικοί κυβερνήτες, πολέμαρχοι, θρησκευτικοί ηγέτες, γιατροί, δάσκαλοι, μαθητές, δικαστικές αρχές. Και οι δύο ομάδες αποτελούν οργανώσεις με στρατιωτική και διοικητική δομή και ημιδικαστικές αρχές²²⁰. Η συμμαχία τους φτάνει στα ανώτατα επίπεδα ηγεσίας και δείχνει κοινή ιδεολογία και πολιτική και κοινό σχεδιασμό και εκτέλεση στρατιωτικών επιχειρήσεων σε στρατηγικό και τακτικό επίπεδο. Επιπλέον, η ηγεσία των Ταλιμπάν έχει δηλώσει δημόσια την πολιτική επίθεσης κατά αμάχων.

Επίσης, για τις ομάδες αυτές υπάρχει **εύλογη βάση ισχυρισμού** ότι έχουν διαπράξει **6 εγκλήματα πολέμου στο πλαίσιο μη διεθνούς ένοπλης σύρραξης** (φόνος, εκ προθέσεως επιθέσεις εναντίον πολιτών, προσωπικού ανθρωπιστικών οργανώσεων, προστατευμένων αντικειμένων, στρατολόγηση παιδιών μικρότερων των 15 ετών, ανθρωποκτονίες ή τραυματισμοί αντιπάλων μαχίμων με δόλια τεχνάσματα).

3.2.2.2. Οι εθνικές δυνάμεις Άμυνας και Ασφάλειας (ANSF)

Οι διαθέσιμες πληροφορίες παρέχουν εύλογη βάση ισχυρισμού ότι κατά την περίοδο από την 1η Μαΐου 2003, **μέλη των Εθνικών Δυνάμεων Άμυνας και Ασφάλειας του Αφγανιστάν εμπλέκονται σε 3 εγκλήματα πολέμου στο πλαίσιο μη διεθνούς ένοπλης σύγκρουσης: βασανιστήρια και σκληρή και απάνθρωπη μεταχείριση, προσβολή της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας και σεξουαλική βία**. Οι Αφγανικές δυνάμεις εθνικής ασφάλειας και Άμυνας ANSF και ANDF αποτελούνται από τον

²¹⁹ Μεταξύ 2009-2016 η UNAMA αναφέρει 17.700 θανάτους και 33.000 τραυματισμούς αμάχων που αποδίδονται στους Ταλιμπάν (6.994 απώλειες μόνο το 2016), στοιχεία που καταδεικνύουν την «ευρεία» διάσταση, ενώ η «συστηματική» καταδεικνύεται από το επαναλαμβανόμενο μοτίβο των επιθέσεων και τη σχεδιασμένη φύση τους.

²²⁰ Ταλιμπάν: 60.000-70.000 εργαζόμενους, με 20.000-30.000 πλήρους και μερικής απασχόλησης μαχητές

Αφγανικό Εθνικό Στρατό (ΑΝΑ)²²¹, την Αφγανική Πολεμική Αεροπορία (ΑΑΦ), την Αφγανική Εθνική Αστυνομία (ΑΝΡ)²²², το ΑΛΡ²²³, τη ΝΔΣ²²⁴, την Αφγανική Εθνική Συνοριακή Αστυνομία (ΑΝΒΡ).

Βασανιστήρια: Σε ό,τι αφορά το **έγκλημα των βασανιστηρίων και της σκληρής και απάνθρωπης μεταχείρισης**, με βάση τις διαθέσιμες πληροφορίες, υπάρχει η εύλογη βάση ισχυρισμού ότι έχουν εμπλακεί σε συστηματικά μοτίβα βασανιστηρίων και σκληρής μεταχείρισης κρατουμένων, μέλη της ΝΔΣ, της ΑΝΡ, του ΑΝΑ, της ΑΛΡ, της ΑΝΒΡ. Πηγές, όπως η ΑΙΗΡΚ, η UNAMA και η Επιτροπή που διορίστηκε από τον Πρόεδρο του Αφγανιστάν το 2013, έχουν αναφέρει διενέργεια βασανιστηρίων στις Αφγανικές Κυβερνητικές εγκαταστάσεις κράτησης, ενώ δημοσιογράφοι έχουν δημοσιεύσει δηλώσεις ατόμων που ισχυρίζονται ότι υπέστησαν βασανιστήρια ή άλλες μορφές σκληρής μεταχείρισης, ενώ τελούσαν υπό κράτηση.

Η UNAMA δημοσίευσε σειρά εκθέσεων με τα ευρήματα και αποτελέσματα²²⁵ από το 2010 έως το 2017, με βάση συνεντεύξεις κρατουμένων και συναντήσεις με αρχές κράτησης και κυβερνητικούς αξιωματούχους, σύμφωνα με τις οποίες υψηλό ποσοστό κρατουμένων υπέστησαν τεχνικές ανάκρισης που αποτελούν βασανιστήρια²²⁶. Οι διαθέσιμες πληροφορίες παρέχουν **εύλογη βάση ισχυρισμού** ότι τα βασανιστήρια επιβλήθηκαν σε άτομα που ήταν **πρώην μαχητές, ή πολίτες που δεν συμμετείχαν ενεργά στις εχθροπραξίες**, για απόσπαση πληροφοριών ή ομολογιών, ή ως μορφή τιμωρίας. Οι πληροφορίες από διαφορετικές πηγές συμπίπτουν και επιβεβαιώνονται από ανώτερους αξιωματούχους των Αφγανικών αρχών.²²⁷

²²¹ Αποτελεί το κύριο τμήμα των Αφγανικών ενόπλων δυνάμεων που ευθύνονται για τον πόλεμο και ελέγχεται από το Υπουργείο Άμυνας.

²²² Το Υπουργείο Εσωτερικών ελέγχει την ΑΝΡ, υπεύθυνη για τη διατήρηση του νόμου και της τάξης καθώς και για τα συνηθισμένα εγκλήματα, αλλά και αυτά που σχετίζονται με τη σύγκρουση

²²³ Στα μέσα του 2010, ο Πρόεδρος Karzai καθιέρωσε την ΑΛΡ ως προσωρινή αμυντική πρωτοβουλία για την προστασία των αγροτικών περιοχών από αντικυβερνητικές ένοπλες ομάδες και στρατολόγησε ντόπιους υπό την επίβλεψη του Υπουργείου Εσωτερικών, ενώ κανονικοποίησε τοπικές ομάδες αυτοάμυνας, θέτοντάς τες υπό τον έλεγχο της κυβέρνησης. **Η ΑΛΡ πρέπει να λειτουργεί μόνο τοπικά και δεν έχει εξουσίες σύλληψης ή ανάκρισης**

²²⁴ Η ΝΔΣ είναι ο κύριος εσωτερικός και εξωτερικός φορέας συλλογής πληροφοριών του Αφγανιστάν και παίζει βασικό ρόλο στη σύλληψη και ανάκριση ατόμων που είναι ύποπτα για αδικήματα που σχετίζονται με συγκρούσεις.

²²⁵ Βλ. Β' Μέρος, Ενότητα 1.2, σελ.66

²²⁶ Ο.π

²²⁷ Ο.π.

Προσβολή της ανθρώπινης αξιοπρέπειας: Με βάση τις διαθέσιμες πληροφορίες, υπάρχει εύλογη βάση ισχυρισμού ότι τα μέλη του ANSF έχουν διαπράξει αυτό το έγκλημα πολέμου και ότι αξιωματούχοι της NDS και της ANP **με πρόθεση** προσέβαλαν αν την αξιοπρέπεια των κρατουμένων που σχετίζονται με συγκρούσεις και βρέθηκαν υπό τον έλεγχό τους. Όπως προαναφέρθηκε, οι πράξεις ήταν τόσο εξευτελιστικές και υποβαθμιστικές της αξιοπρέπειας, ώστε κάθε λογικό άτομο θα ήταν εξοργισμένο από μια τέτοια συμπεριφορά. Οι κρατούμενοι ήταν στο έλεος των κρατούντων, που τους προκάλεσαν **απάνθρωπες κακοποιήσεις όπως στέρηση φαγητού, νερού και προσωπικού χρόνου προσευχής**. Οι φερόμενοι δράστες ταπείνωσαν περαιτέρω τα θύματα και προσέβαλαν την αξιοπρέπειά τους υποβάλλοντας τους σε **σωματικά και ψυχολογικά βασανιστήρια** και άλλες μορφές απάνθρωπης μεταχείρισης. Τους **ανάγκασαν να ομολογήσουν** σοβαρά εγκλήματα, τους **στέρησαν το δικαίωμα πρόσβασης σε ιατρική περίθαλψη** και συνήγορους υπεράσπισης και τους δημιούργησαν το αίσθημα ότι βρίσκονται στο έλεος των κρατούντων, χωρίς ελπίδα ελευθερίας. Τα θύματα ήταν κατά κύριο λόγο άνδρες, υπό τον έλεγχο των NDS και ANP σε εθνικές εγκαταστάσεις κράτησης σε όλη τη χώρα.

Άσκηση σεξουαλικής βίας, υπάρχει εύλογη βάση ισχυρισμού ότι χρησιμοποιήθηκε από τις NDS και ANP εναντίον ανδρών κρατούμενων σχετιζόμενων με συγκρούσεις, **ως ανακριτική μέθοδος**, υπό την έννοια ότι αυτού του είδους η άσκηση φυσικής και ψυχολογικής βίας μεγιστοποιεί τη σοβαρότητα του φυσικού και ψυχολογικού πόνου και επομένως τιμωρεί, ελέγχει και εξευτελίζει τους κρατούμενους. Η **σοβαρότητα** των πράξεων αυτών είναι συγκρίσιμη της **σοβαρής παραβίασης του κοινού άρθρου 3 των τεσσάρων Συμβάσεων της Γενεύης**, δεδομένου ότι η σοβαρότητα του εξευτελισμού, του πόνου και της ταλαιπωρίας ήταν συγκρίσιμη με πράξεις που συνιστούν προσβολή της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, απάνθρωπη μεταχείριση και **βασανιστήρια**. Οι πράξεις αυτές των αξιωματούχων των NDS και ANP, όπως ανέφεραν οι κρατούμενοι, ήταν εξαιρετικά επώδυνες και ορισμένες φορές λιποθυμούσαν²²⁸. Οι Αφγανοί αξιωματούχοι επίσης ανέφεραται ότι **τρομοκρατούσαν με την απειλή σεξουαλικών επιθέσεων** και τα θύματα ζούσαν με το διαρκή φόβο ότι θα υποβληθούν σε βασανιστήρια, ότι θα σκοτωθούν, ή ότι θα

²²⁸ UNAMA 2011 Report on Conflict-Related Detainees, AFG-OTP-0001-2893, παρ. 2917, 2921, 2923; UNAMA 2013 Report on Conflict-Related Detainees, AFG-OTP-0003-4133 παρ. 4194-4195, 4198; UNAMA 2015 Report on Conflict-Related Detainees, AFG-OTP-0003-5541 παρ. 5587, 5607; AIHRC, Treatment of Conflict-Related Detainees, AFG-OTP-0003-3951 παρ. 3966.

καταστραφούν τα γεννητικά τους όργανα, πράξεις που κατέστρεφαν τη σεξουαλική αξιοπρέπεια των θυμάτων.

Σε ό,τι αφορά την **κλίμακα**, οι διαθέσιμες πληροφορίες δεν καταδεικνύουν ξεκάθαρα εάν τα φερόμενα εγκλήματα από μέλη του ANSF εναντίον κρατούμενων σχετιζόμενων με συγκρούσεις, έχουν διαπραχθεί ως **μέρος σχεδίου** σε επίπεδο **εγκατάστασης, νομού ή επαρχίας**, αλλά σε κάθε περίπτωση καταδεικνύουν ότι **διεπράχθησαν σε μεγάλη κλίμακα**. Αν και η ύπαρξη σχεδίου ή πολιτικής σε μεγάλη κλίμακα δεν είναι προϋπόθεση για την άσκηση δικαιοδοσίας του ΔΠΔ για τα εγκλήματα πολέμου²²⁹ αυτές οι πληροφορίες βοήθησαν την Εισαγγελία να καθορίσει εάν υπάρχει εύλογη βάση ισχυρισμού ότι τα συγκεκριμένα εγκλήματα διεπράχθησαν. Επίσης βοήθησαν **στην εκτίμηση του παραδεκτού, ως προς τη βαρύτητα**.

Η **σύνδεση** μεταξύ μεμονωμένων πράξεων και ένοπλης σύγκρουσης προκύπτει από τις διαθέσιμες πληροφορίες, σύμφωνα με τις οποίες τα εγκλήματα έλαβαν μέρος στο **πλαίσιο ή σχετίζονταν** με την ένοπλη σύγκρουση στο Αφγανιστάν.

3.2.2.3. Οι διεθνείς δυνάμεις, οι ένοπλες δυνάμεις των ΗΠΑ²³⁰ και η CIA.

Η Κεντρική Διοίκηση των ΗΠΑ (CENTCOM)²³¹ υπάγεται στο Υπουργείο Άμυνας των ΗΠΑ (DOD)²³² και είναι υπεύθυνη για στρατιωτικές επιχειρήσεις στη Μέση Ανατολή, τη Βόρεια Αφρική και την Κεντρική Ασία, συμπεριλαμβανομένου του Αφγανιστάν. Τον Ιούνιο 2002, η Συνδυασμένη Κοινή Ομάδα Κρούσης - 180 (CJTF-180)²³³ ανέλαβε το συνολικό έλεγχο των ένοπλων δυνάμεων των ΗΠΑ στο Αφγανιστάν υπό τη CENTCOM. Η Διοίκηση των Συνδυασμένων Δυνάμεων-Αφγανιστάν (CFC-A) σχηματίστηκε τον Οκτώβριο 2003, και περιέβαλε την CJTF-180, η οποία μετονομάστηκε σε CJTF-76 τον Απρίλιο 2004. Η CFC-A

²²⁹ ICC-01/05-01/087, The prosecutor v. Jean Pierre Bemba, Trial Chamber III, Judgment, para. 126, https://www.icc-cpi.int/courtrecords/cr2016_02238.pdf

²³⁰ Οι ένοπλες δυνάμεις των ΗΠΑ αποτελούσαν την πλειονότητα των διεθνών αποστολών ISAF και OEF, που επιχειρούσαν στο Αφγανιστάν έως το 2014, ενώ συμμετείχαν και στρατεύματα από άλλες χώρες, για διάφορες χρονικές περιόδους και δεν είναι πάντα δυνατό να προσδιοριστεί η ιθαγένεια των διεθνών δυνάμεων που φέρεται να έχουν συμμετάσχει σε συγκεκριμένα περιστατικά. Επομένως, ο όρος «διεθνείς δυνάμεις» στο αίτημα, αναφέρεται γενικά στις δυνάμεις ISAF και OEF.

²³¹ United States Central Command

²³² US Department of Defense

²³³ Combined Joint Task Force 180

λειτουργήσε συνολικά ως αρχηγείο των αμερικανικών ενόπλων δυνάμεων στο Αφγανιστάν και Α διαλύθηκε το Φεβρουάριο του 2007, οπότε η γενική διοίκηση των στρατιωτικών δυνάμεων των ΗΠΑ επανήλθε στη CENTCOM, μέχρι τη δημιουργία της **USFOR-A**²³⁴ τον Οκτώβριο του 2008. Από τότε, ο διοικητής της **USFOR-A** διοικεί επίσης την ISAF, αν και οι υποκείμενες Διοικήσεις παρέμειναν ξεχωριστές.

Η **CIA**, η μη στρατιωτική υπηρεσία πληροφοριών της κυβέρνησης των ΗΠΑ, αναφέρεται στον Διευθυντή Εθνικών Πληροφοριών, μέλος του Εθνικού Συμβουλίου Ασφαλείας (NSC), που αναφέρεται απευθείας στον πρόεδρο των ΗΠΑ. Το Κέντρο Αντιτρομοκρατίας (CTC)²³⁵ αποτελεί τμήμα της CIA, που αναφέρεται απευθείας στην ηγεσία. Ο διευθυντής της CIA διόρισε επίσημα την Ομάδα Εκδόσεων²³⁶ του CTC, ως **υπεύθυνη για τη διαχείριση και τη συντήρηση των ανακριτικών εγκαταστάσεων της CIA** στις αρχές Δεκεμβρίου 2002.

Οι διαθέσιμες πληροφορίες παρέχουν **εύλογη βάση ισχυρισμού** ότι κατά την περίοδο από την 1η Μαΐου 2003, **μέλη των ενόπλων δυνάμεων των ΗΠΑ** εμπλέκονται στα **εγκλήματα πολέμου βασανιστηρίων και σκληρής μεταχείρισης, προσβολής της προσωπικής αξιοπρέπειας, βιασμού και άλλων μορφών σεξουαλικής βίας**, στο πλαίσιο μη διεθνούς ένοπλης σύγκρουσης, τόσο στο έδαφος του Αφγανιστάν, όσο και στα εδάφη άλλων κρατών-μερών του καταστατικού. Ο συνολικός αριθμός ατόμων που φέρονται να υποβλήθηκαν σε βασανιστήρια, σκληρή μεταχείριση, προσβολή προσωπικής αξιοπρέπειας και / ή βιασμού και άλλων μορφών σεξουαλικής βίας από μέλη των ενόπλων δυνάμεων των ΗΠΑ ή από τη CIA στο πλαίσιο της κατάστασης στο Αφγανιστάν ποικίλλει ανάλογα με την πηγή. Οι πηγές επίσης δεν παρέχουν πάντα σαφείς διακρίσεις μεταξύ ατόμων που κρατούνταν στο πλαίσιο των Αφγανικών και άλλων ένοπλων συγκρούσεων, ή στο πλαίσιο αντιτρομοκρατικών δραστηριοτήτων. Η Εισαγγελία απέκλεισε άτομα που αρχικά κρατήθηκαν στο πλαίσιο της ένοπλης σύγκρουσης στο Αφγανιστάν, αλλά υπόκεινται σε εικαζόμενα εγκλήματα στο έδαφος κρατών που δεν είναι συμβαλλόμενα μέρη στο καταστατικό, όπως η ναυτική βάση των ΗΠΑ στον κόλπο του Γκουαντάναμο, στη Δημοκρατία της Κούβας («Κούβα»). Η Εισαγγελία έχει **περιορίσει τα ευρήματά της στα εγκλήματα που φέρεται να**

²³⁴ US Forces-Afghanistan

²³⁵ Counter-Terrorism Center

²³⁶ CTC Renditions Group

διαπράχθηκαν στο πλαίσιο της ένοπλης σύγκρουσης στο Αφγανιστάν και συνδέονται επαρκώς με την παρούσα κατάσταση.

Στο πλαίσιο αυτό, η Εισαγγελία έχει ταυτοποιήσει στο όριο εύλογης βάσης ένα αριθμό θυμάτων εντός ενός ευρύτερου συνόλου θυμάτων που φέρονται να έχουν σχέση με τη σύγκρουση. Οι διαθέσιμες πληροφορίες παρέχουν εύλογη βάση ισχυρισμού ότι τουλάχιστον **54 κρατούμενοι** (επιλέχθηκαν από ένα ευρύτερο φάσμα αναφερόμενων θυμάτων) **υπέστησαν βασανιστήρια, σκληρή μεταχείριση, προσβολή προσωπικής αξιοπρέπειας, βιασμό και / ή σεξουαλική βία από μέλη των ενόπλων δυνάμεων των ΗΠΑ στο έδαφος του Αφγανιστάν**, κυρίως κατά την περίοδο 2003-2004, καθώς και ότι τουλάχιστον **24 κρατούμενοι** (επιλεγμένοι επίσης από ένα ευρύτερο φάσμα αναφερόμενων θυμάτων) υποβλήθηκαν σε **βασανιστήρια, σκληρή μεταχείριση, προσβολή προσωπικής αξιοπρέπειας, βιασμός ή / και σεξουαλική βία από μέλη της CIA στο έδαφος του Αφγανιστάν και άλλων συμβαλλόμενων κρατών στο καταστατικό και συγκεκριμένα στην Πολωνία, Ρουμανία και Λιθουανία**), κυρίως κατά την περίοδο 2003-2004. Τα εγκλήματα πολέμου που φέρεται ότι διαπράχθηκαν από μέλη των αμερικανικών ενόπλων δυνάμεων και της CIA έλαβαν χώρα στο πλαίσιο ή συνδέονταν με ένοπλη σύγκρουση μη διεθνούς χαρακτήρα.

Βασανιστήρια: Σε ότι αφορά τα βασανιστήρια και τη σκληρή μεταχείριση, υπάρχει εύλογη βάση ισχυρισμού ότι τα μέλη των ενόπλων δυνάμεων των ΗΠΑ και της CIA εφάρμοζαν συχνά μια σειρά τεχνικών ανάκρισης, σωρευτικά και σταθερά για παρατεταμένες περιόδους, εναντίον κρατουμένων με σκοπό την απόσπαση πληροφοριών, ορισμένες από τις οποίες πληρούν το κατώφλι της σοβαρότητας και αποτελούν βασανιστήρια ή σκληρή μεταχείριση, καθώς προκαλούν σοβαρό πόνο ή ταλαιπωρία²³⁷. Σύμφωνα με τις διαθέσιμες πληροφορίες, τα θύματα εμφάνισαν συμπεριφορικά και ψυχολογικά συμπτώματα, όπως «οράματα, παράνοια, αϋπνία» και απόπειρες αυτο-ακρωτηριασμού²³⁸. Οι πληροφορίες δείχνουν επίσης ότι μέλη των ενόπλων δυνάμεων των ΗΠΑ και μέλη της CIA εφάρμοσαν τέτοιες τεχνικές με σκοπό την απόσπαση πληροφοριών ή τη λεγόμενη «active intelligence». Οι κρατούμενοι υπέστησαν τέτοιες συμπεριφορές, ως **πρώην μαχητές**,

²³⁷ Elements of Crimes, article 8(2)(c)(i)-3 and 8(2)(c)(i)-4

²³⁸ Τέτοια συμπτώματα κατεγράφησαν χαρακτηριστικά στην εγκατάσταση COBALT

ύποπτοι για μέλη ένοπλων οργανώσεων, ή για συνεργασία μαζί τους και ανακρίθηκαν επειδή γνώριζαν, πραγματικά, ή υποθετικά για τις επιχειρήσεις, για τα σχέδια, τις τοποθεσίες των ηγετών ή των στρατοπέδων εκπαίδευσης των Ταλιμπάν και της Al Qaeda, ή για οποιαδήποτε άλλη πληροφορία.

Άτομα που συνελήφθησαν από ένοπλες δυνάμεις των ΗΠΑ κρατήθηκαν σε διάφορες τοποθεσίες στο Αφγανιστάν, συχνά αρχικά σε μια Βάση Προώθησης (FOB) και στη συνέχεια σε άλλη εγκατάσταση, όπως στην Bagram Airbase, όπου συνέβη η πλειονότητα των φερόμενων πράξεων βασανιστηρίων και σκληρής μεταχείρισης, στη Kandahar Airbase, καθώς και σε ορισμένες FOB, (Gardez, στην επαρχία Paktya, και Asadabad στην επαρχία Kunar). Η κράτηση ατόμων στο πλαίσιο του προγράμματος ανάκρισης της CIA δεν αναγνωρίστηκε επίσημα. Οι εγκαταστάσεις που χρησιμοποιήθηκαν, ήταν γνωστές ως «**μαύροι τόποι**» και η τοποθεσία τους διατηρήθηκε μυστική. Τουλάχιστον 4 τέτοιες εγκαταστάσεις βρίσκονταν στο έδαφος του Αφγανιστάν με τις ονομασίες «**COMBALT**²³⁹», «**GREY**», «**ORANGE**» και «**BROWN**»²⁴⁰.

Επίσης «**μαύροι τόποι**» της CIA βρίσκονταν εκτός Αφγανιστάν, στο έδαφος άλλων κρατών-μερών του ΚατΔΠΔ. Κρατούμενοι που σχετίζονται με συγκρούσεις, όπως μέλη των Ταλιμπάν ή της AlQaeda, φέρεται να μεταφέρθηκαν σε αυτά τα κέντρα κράτησης και να υποβλήθηκαν σε πράξεις που συνιστούν εγκλήματα εντός της δικαιοδοσίας του ΔΠΔ. Η εγκατάσταση κράτησης «**BLUE**» φαίνεται να βρίσκεται στην **Πολωνία** και λειτουργούσε από το Δεκέμβριο 2002 έως το Σεπτέμβριο 2003, περίοδο κατά την οποία τουλάχιστον 5 άτομα υποβλήθηκαν σε βασανιστήρια και σκληρή μεταχείριση. Η εγκατάσταση κράτησης «**BLACK**» φαίνεται να βρίσκεται στη **Ρουμανία** και άρχισε να λειτουργεί από τον Σεπτέμβριο 2003 έως το Νοέμβριο 2005, περίοδος κατά την οποία, ένας κρατούμενος φέρεται ότι είχε υποστεί το

²³⁹ Η εγκατάσταση «combalt», επίσης γνωστή ως «το Salt Pit», λειτουργούσε από τον Σεπτέμβριο του 2002 έως τον Απρίλιο του 2004, και σύμφωνα με πληροφορίες υπήρξαν 64 κρατούμενοι κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου. Ανώτερος αξιωματικός της CIA περιέγραψε το "Cobalt" ως Ενισχυμένη Τεχνική Ανάκρισης, και ο επικεφαλής των ανακρίσεων το περιέγραψε ως μπουντρούμι, με εξαιρετικά σκληρές συνθήκες που αποσκοπούσαν στη **μεγιστοποίηση της στέρησης αισθήσεων και του αποπροσανατολισμού**.

²⁴⁰ Οι ακριβείς τοποθεσίες των 3 άλλων τόπων κράτησης στο Αφγανιστάν δεν είναι δημόσια γνωστές. Στο «GREY» κρατήθηκαν 8 άτομα το 2003, στο «ORANGE» 34 άτομα μεταξύ 2004 και 2006 (συμπεριλαμβανομένων ατόμων που μεταφέρθηκαν από το "COMBALT") και στο "BROWN" 12 άτομα μεταξύ 2006 και 2008.

waterboarding 183 φορές μέσα 1 μήνα, , ενώ τουλάχιστον 3 άτομα, φέρεται να υπέστησαν βασανιστήρια και σκληρή μεταχείριση. Η εγκατάσταση «**VIOLET**» φαίνεται να βρίσκεται στην Antaviliai της **Λιθουανίας** και λειτουργούσε από το Φεβρουάριο 2005 έως το Μάρτιο 2006, περίοδος κατά την οποία, τουλάχιστον δύο άτομα υποβλήθηκαν σε βασανιστήρια ή σκληρή μεταχείριση.

Στο Αίτημα της Εισαγγελέως υπενθυμίζεται ότι δεν υπάρχει απαίτηση να πληρούται το όριο σοβαρότητας για κάθε μεμονωμένη πράξη βασανιστηρίων ή σκληρής μεταχείρισης, αλλά η σοβαρότητα του πόνου και της ταλαιπωρίας του θύματος μπορεί να προκύπτει από μια συνεχή μεταχείριση.

Επίσης κάνει αναφορά στη **νομολογία του ICTY**, σύμφωνα με την οποία, κατά την εκτίμηση της σοβαρότητας πράξεων, που αποτελούν κατηγορίες για βασανιστήρια, πρέπει να ληφθούν υπόψη **αντικειμενικοί και υποκειμενικοί παράγοντες** της υπόθεσης, όπως η φύση και το πλαίσιο της επιβολής του πόνου, η προμελέτη και θεσμοθέτηση της κακομεταχείρισης, η φυσική κατάσταση του θύματος, η σωματική ή ψυχική επίδραση της μεταχείρισης, ο τρόπος και η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκαν, η κατώτερη ιεραρχικά θέση του θύματος, το κοινωνικό, πολιτιστικό και θρησκευτικό υπόβαθρο του θύματος. Ειδικότερα, στο βαθμό που ένα άτομο έχει υποστεί κακομεταχείριση για παρατεταμένη χρονική περίοδο ή επαναλαμβανόμενα, η σοβαρότητα των πράξεων πρέπει να είναι αξιολογείται συνολικά στο βαθμό που μπορεί να αποδειχθεί ότι **η διάρκεια ή η επανάληψη των πράξεων είναι αλληλένδετες, ακολουθούν ένα μοτίβο ή έχουν τον ίδιο απαγορευμένο στόχο**. Η πρόκληση μόνιμης βλάβης δεν είναι προϋπόθεση για τα βασανιστήρια, οι αποδείξεις του πόνου δεν χρειάζεται να είναι ορατές μετά, τη ενώ η βλάβη στην ψυχική υγεία πρέπει επίσης να ληφθεί υπόψη. Επιπλέον, σκληρή μεταχείριση μπορεί να αποτελούν οι συνθήκες κράτησης αυτές καθεαυτές.

Προσβολή της προσωπικής αξιοπρέπειας: με βάση τις διαθέσιμες πληροφορίες, υπάρχει **εύλογη βάση ισχυρισμού** ότι μέλη των ενόπλων δυνάμεων των ΗΠΑ και μέλη της CIA διέπραξαν αυτό το έγκλημα πολέμου. Η Εισαγγελία θεωρεί ότι **ο απαιτούμενος βαθμός σοβαρότητα υφίσταται**, δεδομένου ότι οι συμπεριφορές που περιγράφονται ως βασανιστήρια και σκληρή μεταχείριση θα πληρούσαν επίσης το κατώφλι για ταπεινωτική και εξευτελιστική μεταχείριση. Ωστόσο, σε αυτό το

πλαίσιο, υπενθυμίζει ότι τα στοιχεία εγκλήματος λαμβάνουν υπόψη «**τις σχετικές πτυχές του πολιτιστικού υπόβαθρου του θύματος**». Σύμφωνα με τις διαθέσιμες πληροφορίες, οι κρατούμενοι ταπεινώνονταν και εξευτελιζόνταν μέσω της εκμετάλλευσης πολιτιστικών, θρησκευτικών και σεξουαλικών ταμπού. Για παράδειγμα, αντικείμενα θρησκευτικής αξίας για τους κρατούμενους αντιμετωπίζονταν με τρόπο που να προκαλεί προσβολή, αγωνία και ντροπή. Οι κρατούμενοι εκτίθονταν σκόπιμα γυμνοί στο αντίθετο φύλο, ή σε πολλά άτομα του δικού τους φύλου, ή υποβλήθηκαν σε σεξουαλική ταπείνωση ή προσβολή ως μορφή ταπείνωσης, κατά παράβαση των πολιτιστικών παραδόσεων της προσωπικής τους σεμνότητας. Η χρήση σκύλων για απειλή και εκφοβισμό είχε επίσης ως στόχο την εκμετάλλευση του φόβου και του γεγονότος ότι οι σκύλοι θεωρούνται θρησκευτικά μη καθαροί στους μουσουλμανικούς πολιτισμούς.

Βιασμός και άλλου είδους σεξουαλική βία: υπάρχει εύλογη βάση ισχυρισμού ότι στρατιώτες των ΗΠΑ και της CIA διέπραξαν ή έχουν εμπλακεί σε αυτά τα εγκλήματα. Κάθε ένα από τα θύματα φέρεται να υπέστη πρωκτική διείσδυση με διάφορα αντικείμενα, σεξουαλική ταπείνωση, με το να εκτεθούν γυμνοί μπροστά σε άλλους, να φωτογραφηθούν γυμνοί με δεμένα μάτια, και / ή ενώ κακοποιούνταν σεξουαλικά. Τουλάχιστον 2 κρατούμενοι φέρεται να υπέστησαν από ανακριτές της CIA κακοποιήσεις γνωστές ως «**ενυδάτωση από το ορθό**», «**σίτιση από το ορθό**» και «**εξέταση από το ορθό**»²⁴¹. Παρά το ότι δεν καταχωρούνται ανάμεσα στις επίσημες «**Ενισχυμένες Τεχνικές Ανάκρισης**» (EITs) σε ορισμένες περιπτώσεις, η χρήση είχε εξουσιοδοτηθεί από ανώτερο προσωπικό. Μάλιστα η CIA δικαιολόγησε τις πρακτικές λέγοντας ότι γίνονταν για ιατρικούς λόγους για απεργούς πείνας.

3.2.2.4. Τα είδη βασανιστηρίων από όλες τις ομάδες και το Πρόγραμμα Ανάκρισης της CIA

Όπως περιγράφεται στις διαθέσιμες πηγές οι συμπεριφορές που εφαρμόζονταν στους κρατούμενους και συνιστούν βασανιστήρια και κακομεταχείριση αφορούσαν:

²⁴¹ Αυτές συνίστανται στην τοποθέτηση του κρατούμενου με το κεφάλι σκυμένο χαμηλότερα από τον κορμό, την εισαγωγή σωλήνα «όσο πιο πολύ γίνεται» στο ορθό και την παροχέτευση υγρών ή αλεσμένων τροφών. Η ορθική εξέταση σύμφωνα με τα αρχεία της CIA γινόταν με υπερβολική βία. Αυτές οι πρακτικές φαίνεται ότι εφαρμόζονταν σε κρατούμενους που βρίσκονταν σε απεργία πείνας ή θεωρούνταν μη συνεργάσιμοι

- Σωματική ή ψυχική κακοποίηση: ξυλοδαρμοί, χρήση ηλεκτροσόκ, αφαίρεση νυχιών, κρέμασμα από τα χέρια από τους τοίχους ή το ταβάνι, χτυπήματα με πλαστικούς σωλήνες, ηλεκτρικά καλώδια ή ξύλα, κοιλιακό χαστούκι.
- Επιβολή «θέσεων στρες» σχεδιασμένων να προκαλούν μυϊκή κόπωση, όπως η απαίτηση να στέκονται ενάντια σε έναν τοίχο με το σωματικό βάρος τους να ακουμπά στα χέρια και τα πόδια τους, ή διατήρηση σε δυσάρεστες θέσεις για μεγάλα χρονικά διαστήματα
- Απειλή για άσκηση βίας και σεξουαλικές επιθέσεις στους ίδιους και σε μέλη της οικογένειάς τους
- Πρόκληση με πρόθεση πληγών στα γεννητικά όργανα, με συστροφή, στραμπούληγμα, χτυπήματα και κάψιμο του πέους και των όρχεων με πένσα ή συσκευή τύπου κλειδιού, με ηλεκτροσόκ στους όρχεις, κρέμασμα βαρών από τους όρχεις, μαστίγωμα του πέους με καλώδια.
- Κράτηση χωρίς επικοινωνία και παρατεταμένη και συνεχής απομόνωση
- Στέρηση αισθήσεων, με χρήση κουκούλας, επιβολή σταθερών συνθηκών σκότους ή φωτός, ή αφαίρεση εξωτερικών ερεθισμάτων με χρήση γυαλιών συσκότισης και ακουστικών αποκλεισμού ήχου
- Αισθητηριακή υπερδιέγερση, με έκθεση σε δυνατή μουσική, άλλες μορφές θορύβου και φως ή φώτα που αναβοσβήνουν
- Χειραγώγηση του περιβάλλοντος, ιδιαίτερα έκθεση σε ακραία ζέστη, ή κρύο
- Εκμετάλλευση φοβιών και πολιτιστικών, θρησκευτικών και σεξουαλικών ταμπού, όπως χρήση σκύλων, επιβεβλημένη γύμνια, χρήση πάνας, ώστε οι κρατούμενοι να ουρούν και να αφοδεύουν πάνω τους, σεξουαλική ταπείνωση ή προσβολές, προσβλητική χρήση ειδών θρησκευτικής σημασίας.
- Στερέωση σε κατακόρυφη θέση που επιβάλλει έλλειψη ύπνου και προκαλεί επιπλέον πόνο
- Στέρηση ύπνου με διάφορους τρόπους
- Στέρηση τροφής και χειραγώγηση, προκαλώντας ή ικανοποιώντας την πείνα
- Ποικίλους βαθμούς σωματικής επίθεσης, όπως άρπαγμα, χαστούκια, χτυπήματα, ή κλωτσιές, προσομοίωση ή απειλή μορφών επίθεσης που θα μπορούσαν να προκαλέσουν σωματικό τραυματισμό, όπως το «walling», με το οποίο οι κρατούμενοι με ελεγχόμενα μέσα, χτυπώνται πάνω σε τοίχο
- Περιορισμός (για παράδειγμα με την τοποθέτηση κρατουμένων σε κουτιά)

- Σεξουαλική βία, συμπεριλαμβανομένης της «ορθικής επανυδάτωσης» ή «σίτισης από το ορθό» με υπερβολική δύναμη
- Πρόκληση ασφυξίας με νερό, το λεγόμενο «waterboarding»²⁴², που αποτελεί προσομοίωση πνιγμού
- τοποθέτηση σε μπανιέρα με παγωμένο νερό
- σοβαρή απομόνωση
- παρατεταμένη χρήση πάνας

Ενδεικτικά, οι κρατούμενοι της CIA στη μονάδα κράτησης «COBALT», περπατούσαν γυμνοί, ή ήταν δεμένοι με τα χέρια πάνω από τα κεφάλια τους για παρατεταμένες χρονικές περιόδους και υποβλήθηκαν σε αυτό που περιγράφηκε ως «τραχιά λήψη», στην οποία περίπου 5 αξιωματικοί της CIA ούρλιαζαν σε έναν κρατούμενο, τον έσερναν έξω από το κελί του, έκοβαν τα ρούχα του και τον έδεναν με ταινία. Στη συνέχεια του έβαζαν κουκούλα και τον έσερναν πάνω κάτω σε έναν μακρύ διάδρομο, ενώ τον χαστούκιζαν και τον γρονθοκοπούσαν. Η μονάδα αυτή, επίσης γνωστή ως «Salt Pit», λειτουργούσε από τον Σεπτέμβριο 2002 έως περίπου τον Απρίλιο 2004 και σύμφωνα με πληροφορίες υπήρξαν 64 κρατούμενοι κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου. Ο επικεφαλής των ανακρίσεων της CIA περιέγραψε τη μονάδα ως μπουντρούμι, με εξαιρετικά σκληρές συνθήκες που αποσκοπούσαν στη μεγιστοποίηση της στέρησης αισθήσεων και του αποπροσανατολισμού.

Το **πρόγραμμα ανάκρισης της CIA** εγκρίθηκε επίσημα εντός της CIA και άλλων κλάδων της κυβέρνησης των ΗΠΑ. Σε αντίθεση με τις ένοπλες δυνάμεις των ΗΠΑ, οι **ανακριτές της CIA ζήτησαν ρητή έγκριση από υψηλό επίπεδο** (δεν λήφθηκε πάντα) για τη χρήση ορισμένων ενισχυμένων ανακριτικών τεχνικών. Στις 17 Σεπτεμβρίου 2001, **χορηγήθηκαν στη CIA άνευ προηγουμένου αντιτρομοκρατικές εξουσίες**, όπως η εξουσία συγκαλυμμένης σύλληψης και κράτησης ατόμων που παρουσιάζουν «συνεχή, σοβαρή απειλή βίας ή θανάτου σε άτομα και συμφέροντα των ΗΠΑ ή σχεδιάζουν τρομοκρατικές δραστηριότητες». Το Μνημόνιο Γνωστοποίησης της μυστικής δράσης που υπεγράφη από τον τότε Πρόεδρο των ΗΠΑ

²⁴² Η πρακτική να αναγκάζεις ένα άτομο να βιώνει μια σωματική και ψυχολογική αίσθηση παρόμοια με εκείνη του πνιγμού, τυλίγοντας το προς τα κάτω σε μια κεκλιμένη σανίδα με το στόμα και τη μύτη καλυμμένη, ενώ το νερό χύνεται πάνω από το πρόσωπό του, συνήθως για να αναγκαστεί να συνεργαστεί σε μια ανάκριση.

και ανέθεσε αυτή την εξουσία δεν έκανε καμία αναφορά σε ανακρίσεις ή τεχνικές ανάκρισης.

Αρχικά, η CIA θεώρησε ότι οι εγκαταστάσεις κράτησης θα έπρεπε να πληρούν τα πρότυπα φυλακών των ΗΠΑ και ότι οι μέθοδοι ανάκρισης θα έπρεπε να συμμορφώνονται με τις «κοινώς αποδεκτές πρακτικές που θεωρούνται νόμιμες από τα δικαστήρια των ΗΠΑ». Ωστόσο, μέχρι τον Ιούλιο του 2002, το Αρχηγείο της CIA αναζητούσε «**νέες μεθόδους ανάκρισης**» που θα επιβάλλονταν στον πρώτο κρατούμενο, Abu Zubaydah. Στο πλαίσιο αυτό, δύο **ψυχολόγοι** ανέπτυξαν τις **Ενισχυμένες Τεχνικές Ανάκρισης (ΕΙΤ)** που εγκρίθηκαν για χρήση εναντίον του Abu Zubaydah και των επόμενων κρατούμενων και διεξήγαγαν οι ίδιοι ανακρίσεις ορισμένων από τους πιο σημαντικούς κρατούμενους, όπου χρησιμοποίησαν τις τεχνικές αυτές²⁴³. Οι 2 ψυχολόγοι έπαιξαν κεντρικό ρόλο στην επιχείρηση, τις εκτιμήσεις και τη διαχείριση του Προγράμματος Ανάκρισης και Κράτησης της CIA.

Οι τεχνικές προέρχονταν από την Αμερικανική Στρατιωτική Σχολή SERE (Survival, Evasion, Resistance and Escape) και σχεδιάστηκαν για να προσομοιώνουν τα μέλη της υπηρεσίας σε βίαιη μεταχείριση που ενδεχομένως υποστούν εάν συλληφθούν. Οι ΕΙΤ βασίστηκαν σε δοκιμασμένη θεωρία ανάκρισης, που ονομάζεται «**επίκτητη αδυναμία**²⁴⁴» και περιγράφεται ως «η θεωρία κατά την οποία οι κρατούμενοι γίνονται παθητικοί και καταθλιπτικοί, ως ανταπόκριση σε ανεπιθύμητα ή ανεξέλεγκτα γεγονότα, και έτσι συνεργάζονται και παρέχουν πληροφορίες»²⁴⁵. Στόχος των ΕΙΤ²⁴⁶ ήταν να εξαλείψουν τις προσδοκίες του υποκειμένου και να ξεπεράσουν την αντίστασή του και ως εκ τούτου να τον παρακινήσουν να παρέχει τις πληροφορίες που η CIA ζητούσε» και «προσπαθώντας να επιτύχει αυτό το στόχο, η ανάκριση θα μπορούσε να παράγει μια σειρά ψυχικών καταστάσεων στο υποκείμενο, συμπεριλαμβανομένου, ενδεικτικά, του φόβου, της επίκτητης αδυναμίας, συμμόρφωσης, ή ψευδή ελπίδα»²⁴⁷.

²⁴³ Επιλεγμένη Επιτροπή Πληροφοριών της Γερουσίας

²⁴⁴ «learned helplessness»

²⁴⁵ Report of the Senate Select Committee on Intelligence, AFG-OTP-0003-5696 at 5721, fn. 32

²⁴⁶ Σύμφωνα με την κατάθεση του πρώην διευθυντή του CTC της CIA, σε δίκωξη που ασκήθηκε εναντίον των δύο ψυχολόγων

²⁴⁷ US District Court for the Eastern District of Washington, Salim v. Mitchell, No. 2:15-cv-286- JLQ, transcripts of videotaped deposition of Jose Rodriguez, Washington, D.C., 7 March 2017, AFG-OTP-0007-0070 at 0154 (referring to what Dr. Mitchell had explained to him). The case was brought by the

Η CTC της CIA συνέταξε επιστολή προς το Γενικό Εισαγγελέα των ΗΠΑ, ζητώντας από το Υπουργείο Δικαιοσύνης των ΗΠΑ **«επίσημη απόρριψη της δίωξης, εκ των προτέρων, για τυχόν υπαλλήλους των ΗΠΑ, καθώς και για οποιονδήποτε άλλο προσωπικό που ενεργεί για λογαριασμό των ΗΠΑ, το οποίο μπορεί να χρησιμοποιεί μεθόδους στην ανάκριση του Abu Zubaydah που διαφορετικά θα μπορούσε να τους υποβάλει σε δίωξη»**, γεγονός που υποδείκνυε ότι οι μέθοδοι που επιδιώκονταν να χρησιμοποιηθούν, απαγορεύονταν από το καθεστώς των βασανιστηρίων

Στις 13 Ιουλίου 2002, αξιωματούχοι της CIA περιέγραψαν 12 προτεινόμενες ανακριτικές μεθόδους σε εισαγγελείς της NSC και του OLC και ζήτησαν μια τυπική καθοριστική γνώμη του Υπουργείου Δικαιοσύνης σχετικά με τη νομιμότητά τους,²⁴⁸ με αποτέλεσμα, ο Αναπληρωτής Βοηθός Γενικός Εισαγγελέας John Yoo να απευθύνει επιστολή στον Αναπληρωτή Γενικό Σύμβουλο της CIA John A. Rizzo, παρέχοντας μια αρχική καθοδήγηση του πεδίου του εγκλήματος των βασανιστηρίων, σύμφωνα με τον Κώδικα των ΗΠΑ, σημειώνοντας ότι θα ακολουθούσε πιο λεπτομερές μνημόνιο.

Την 1^η Αυγούστου 2002, το OLC εξέδωσε **2 υπομνήματα**, το πρώτο, προς το Σύμβουλο του Προέδρου, Alberto R. Gonzales, που υιοθετούσε **στενή ερμηνεία της νομικής απαγόρευσης των βασανιστηρίων**, περιορίζοντας τον ορισμό, σε προκλήση πόνου ισοδύναμου σε ένταση «με τον πόνο που συνοδεύει σοβαρό φυσικό τραυματισμό, όπως οργανική ανεπάρκεια, βλάβη σωματικών λειτουργιών ή ακόμη και θάνατο», ή καθαρά ψυχικό πόνο, ή ταλαιπωρία που οδηγεί σε «σημαντική ψυχολογική βλάβη σημαντικής διάρκειας, (μήνες ή και χρόνια)». Έτσι, το μνημόνιο περιορίστηκε στην απαγόρευση βασανιστηρίων, καθώς «ορισμένες πράξεις μπορεί να είναι σκληρές, απάνθρωπες, ή εξευτελιστικές, αλλά δεν προκαλούν πόνο και

American Civil Liberties Union on behalf of three former CIA detainees held in Afghanistan during 2002-2003, Suleiman Abdullah Salim, Mohamed Ahmed Ben Soud, and the late Gul Rahman, who died as a result of his torture. On 17 August 2017, on the eve of the case going to trial, the plaintiffs and defendants settled the lawsuit under the terms of a confidential settlement and agreed to a joint statement which two psychologists “acknowledge that they worked with the CIA to develop a program for the CIA that contemplated the use of specific coercive methods to interrogate certain detainees”. ACLU, “On eve of trial, psychologists agree historic settlement in ACLU case on behalf of three torture victims”, 17 August 2017, AFG-OTP-0007-0501, at 0502. https://www.aclu.org/sites/default/files/field_document/239_memo_opinion_re_msj_8.7.17.pdf

²⁴⁸ Report of the Senate Select Committee on Intelligence, AFG-OTP-0003-5696 at 5754; DOJ OPR Report, AFG-OTP-0005-5127 at 5175.

ταλαιπωρία τέτοιας έντασης, ώστε να εμπίπτουν στο πεδίο απαγόρευσης των βασανιστηρίων».²⁴⁹

Το **δεύτερο υπόμνημα**²⁵⁰ ανέλυσε τη νομιμότητα 10 ανακριτικών τεχνικών που προτάθηκαν από τη CIA και κατέληγε στην έγκριση συνδυασμένης εφαρμογής τους «όπως χρειάζεται» (as needed) και με κλιμακούμενο τρόπο,²⁵¹ καθώς και στο ότι καμία από τις τεχνικές δεν ξεπερνούσε το κατώφλι πόνου που είναι «δύσκολο για το άτομο να αντέξει και είναι έντασης παρόμοιας με πόνο που συνοδεύει σωματικό τραυματισμό»²⁵². Το μνημόνιο τόνιζε την πρόθεση της CIA «οι πράξεις να μη γίνουν με σημαντική επανάληψη, ώστε να μην υπάρχει πιθανότητα σοβαρού σωματικού πόνου από την επανάληψη» και συμβούλευε οι τεχνικές σε καμία περίπτωση να μην παραβιάζουν την ποινική απαγόρευση των βασανιστηρίων. Μεταγενέστερα μνημόνια που εκδόθηκαν από την OLC μεταξύ 2003 και 2005 επικύρωσαν αυτές τις μεθόδους.

Η **Επιλεγμένη Επιτροπή Πληροφοριών της Γερουσίας** αργότερα διαπίστωσε ότι η CIA είχε «επανειλημμένα παρέξει **ανακριβείς πληροφορίες**²⁵³ στο Υπουργείο Δικαιοσύνης», όταν διαμορφώθηκαν οι νομικές γνώμες του OLC και απέρριψε τις νομικές αιτιολογήσεις της CIA ότι οι τεχνικές ήταν «απαραίτητες για να σώσουν ζωές» και θα μπορούσαν να αποτελούν «νέα εφαρμογή άμυνας», ως ανακριβείς και για την αποτελεσματικότητά τους, καθώς δεν αποδείχθηκαν αποτελεσματικό μέσο απόκτησης πληροφοριών ή συνεργασίας από κρατούμενους. Επιπλέον, στις 28 Ιανουαρίου 2003, ο **διευθυντής της CIA** υπέγραψε επίσημες οδηγίες ανάκρισης και περιορισμού του προγράμματος κράτησης και ανάκρισης της CIA. Σε αντίθεση με

²⁴⁹ U.S. Department of Justice Office of Legal Counsel, “Memorandum for Alberto R. Gonzales, Counsel to the President Re: Standards of Conduct for Interrogation under 18 U.S.C. §§2340- 2340A”, AFG-OTP-0005-4971 at 4971. <https://www.justice.gov/olc/file/886061/download> See also CIA Inspector General Report, AFG-OTP-0003- 7989 at 8094, para.253

²⁵⁰ Απευθυνόταν στον John Rizzo, δικηγόρο της CIA επί 34 έτη

²⁵¹ απόσπαση προσοχής, στάση μπροστά σε τοίχο (walling), λαβή προσώπου, χαστούκι προσώπου, περιορισμός, όρθιος σε τοίχο, θέσεις πίεσης, στέρηση ύπνου, έντομα τοποθετημένα σε κουτί εγκλεισμού και waterboarding

²⁵² Η νομική άποψη επί της μη ικανοποίησης αυτού του κατωφλίου χρησιμοποιήθηκε επίσης στην περίπτωση της υδάτινης σανίδας: με βάση την περιγραφή, ανάλυση και βοήθεια από τη CIA, το μνημόνιο συμπέρανε ότι η διαδικασία «δεν προκαλεί πόνο, ή πραγματική βλάβη» και ήταν «απλά ένα ελεγχόμενο οξύ επεισόδιο, χωρίς την παράλληλη έννοια της παρατεταμένης χρονικής περιόδου, που δίνεται γενικά στον πόνο».

²⁵³ Επίσης χαρακτηρίστηκαν ανακριβείς οι πληροφορίες της CIA σχετικά με το καθεστώς του Abu Zubaydah στην Al Qaeda και την κατηγορία ότι απέκρυπτε πληροφορίες για σχεδιασμένες τρομοκρατικές επιθέσεις, στις οποίες βασίστηκε η έγκριση από το OLC, για πρώτη φορά, της χρήσης των 10 ειδικών ανακριτικών τεχνικών.

την προηγούμενη κατανόηση ότι οι εγκαταστάσεις κράτησης πρέπει να πληρούν τα πρότυπα φυλακών των ΗΠΑ, οι κατευθυντήριες γραμμές απαιτούσαν οι εγκαταστάσεις κράτησης να ανταποκρίνονται μόνο στις βασικές υγειονομικές ανάγκες. Ως αποτέλεσμα, η έκθεση της Γερουσίας σημειώνει ότι *«ακόμη και μια εγκατάσταση όπως η COBALT, όπου οι κρατούμενοι βρίσκονταν σε πλήρες σκοτάδι και απομόνωση, με ένα κουβά για τα απόβλητά τους, και χωρίς θέρμανση κατά τους χειμερινούς μήνες, ικανοποιούσε τις προϋποθέσεις»*.

Οι οδηγίες του διευθυντή της CIA απαριθμούσαν 12 EITs που απαιτούσαν προηγούμενη έγκριση από τον Διευθυντή του Κέντρου Αντιτρομοκρατίας της CIA, συμπεριλαμβανομένων δύο τεχνικών που δεν είχαν προηγουμένως εγκριθεί από το σημείωμα OLC του 2002²⁵⁴, αφήνοντας ασαφή την κατάσταση άλλων πρακτικών ανάκρισης που είχαν χρησιμοποιηθεί σε χώρους της CIA. Το αρχηγείο της CIA ενέκρινε αργότερα αιτήματα για επιπλέον χρήση καταβρέγματος, αναγκαστικό ξεγύμνωμα και διατροφικό χειρισμό, παρά το γεγονός ότι αυτές οι τεχνικές δεν είχαν εξεταστεί από το Υπουργείο Δικαιοσύνης. Επιπλέον οι οδηγίες του διευθυντή της CIA παρείχαν ευρεία εξουσιοδότηση για τη χρήση ορισμένων «τυπικών τεχνικών»²⁵⁵, που απαιτούσαν **προηγούμενη έγκριση**, μόνο **«όποτε είναι εφικτό»**, δίνοντας στους αξιωματικούς της CIA σημαντική διακριτική ευχέρεια. Όπως σημειώνει η έκθεση της Γερουσίας: «σύμφωνα με τις οδηγίες ανάκρισης, καθ' όλη τη διάρκεια του 2003, αξιωματικοί της CIA (μεταξύ των οποίων και μη εκπαιδευμένοι στην ανάκριση) θα μπορούσαν, κατά τη διακριτική τους ευχέρεια, να απογυμνώσουν έναν κρατούμενο, να τον δέσουν σε όρθια θέση για έως και 72 ώρες, και να τον καταβρέχουν επανειλημμένα με κρύο νερό, χωρίς έγκριση από το αρχηγείο της CIA, εάν αυτοί οι αξιωματικοί έκριναν ότι η έγκριση δεν ήταν «εφικτή» πρακτικά. **Στην πράξη, το προσωπικό της CIA εφάρμοζε τακτικά αυτές τις ανακριτικές τεχνικές χωρίς προηγούμενη έγκριση**».

Μετά την ψήφιση από το Κογκρέσο των ΗΠΑ του νόμου περί μεταχείρισης κρατουμένων τον Δεκέμβριο 2005, η CIA ανέστειλε προσωρινά το πρόγραμμα ανάκρισης. Το Σεπτέμβριο 2006, ο Πρόεδρος Μπους αναγνώρισε επίσημα την

²⁵⁴ Χρήση πάνας για παρατεταμένες περιόδους και κοιλιακό χαστούκι.

²⁵⁵ Η στέρηση ύπνου έως 72 ώρες, μειωμένη πρόσληψη θερμίδων, χρήση δυνατής μουσικής, απομόνωσης και χρήση πάνας «γενικά όχι για πάνω από 72 ώρες».

ύπαρξη του προγράμματος και ανακοίνωσε ότι οι υπόλοιποι 14 κρατούμενοι θα μεταφερθούν σε στρατιωτική εγκατάσταση στο Γκουαντάναμο. Φαίνεται ότι η CIA δεν χρησιμοποίησε ξανά ενισχυμένες τεχνικές ανάκρισης μέχρι τον Ιούλιο 2007, όταν ζήτησε και έλαβε έγκριση, που επιβεβαιώθηκε από το Εκτελεστικό Διάταγμα²⁵⁶ για να χρησιμοποιήσει 6 EITs για την ανάκριση του τελευταίου κρατούμενου στο χώρο κράτησης BROWN. Στις 22 Ιανουαρίου 2009, ο Πρόεδρος Ομπάμα εξέδωσε την εκτελεστική εντολή 13491, που απαιτούσε από τη CIA να «κλείσει όσο το δυνατόν ταχύτερα τις εγκαταστάσεις κράτησης ...και... να μην λειτουργεί τέτοιες στο μέλλον» και απαγόρευσε σε οποιονδήποτε υπάλληλο της κυβέρνησης των ΗΠΑ τη χρήση τεχνικών ανάκρισης, εκτός εκείνων του Εγχειρίδιου 2-22.3²⁵⁷

Συμπερασματικά, η χρήση από την CIA των προαναφερόμενων τεχνικών ανάκρισης **επιτράπηκε ως επίσημη πολιτική**, είτε σύμφωνα με παραμέτρους που εξουσιοδοτήθηκαν από το Υπουργείο Δικαιοσύνης, ή με εξουσιοδότηση που υπερβαίνει αυτές τις παραμέτρους, από τον διευθυντή της CIA ή τον διευθυντή του CTC. Η χρήση ορισμένων τεχνικών φαίνεται να έχει εγκριθεί από ανώτερο προσωπικό της CIA και η συμπεριφορά που αποδίδεται στη CIA φαίνεται να ήταν ιδιαίτερα σοβαρή.

Ως προς τη **σύνδεση μεμονωμένων πράξεων με την ένοπλη σύγκρουση**, στο Αίτημα αναφέρεται ότι, σύμφωνα με τις διαθέσιμες πληροφορίες τα αναφερόμενα εικαζόμενα εγκλήματα έλαβαν χώρα στο πλαίσιο και συνδέονταν με την ένοπλη σύγκρουση, καθώς φέρονταν να διαπράττονται εναντίον κρατουμένων, ύποπτων ως μέλη των Ταλιμπάν ή/και της Al Qaeda, ή για συνεργασία μαζί τους.

²⁵⁶ US White House, President Bush, “Executive Order 13440: Interpretation of the Geneva Conventions Common Article 3 as Applied to a Program of Detention and Interrogation Operated by the Central Intelligence Agency”, 20 July 2007, AFG-OTP-0005-2803. <https://fas.org/irp/offdocs/eo/eo-13440.htm>

²⁵⁷ Εγχειρίδιο στρατιωτικού πεδίου των ΗΠΑ σχετικά με τις επιχειρήσεις συλλογής πληροφοριών από ανθρώπους (Human Intelligence Collector Operations), σύμφωνα με το οποίο απαιτείται: «συλληφθέντες ή κρατούμενοι, ανεξάρτητα από το καθεστώς, θα αντιμετωπίζονται με ανθρώπινο τρόπο... και κανένα άτομο υπό κράτηση ή υπό τον έλεγχο του Υπουργείου Άμυνας, ανεξάρτητα από ιθαγένεια ή φυσική τοποθεσία, δεν θα υπόκειται σε βασανιστήρια ή σκληρή, απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση ή τιμωρία, σύμφωνα και με τη νομοθεσία των ΗΠΑ». Συνεχίζει καταρτίζοντας μια μη εξαντλητική λίστα με απαγορευμένες ενέργειες σε συνδυασμό με ανακρίσεις, όπως: ξεγύμνωμα, εξαναγκασμός τέλεσης σεξουαλικής επαφής, τοποθέτηση σε σεξουαλική θέση, κουκούλες ή σάκους στ κεφάλι, κολλητική ταινία πάνω στα μάτια, ξυλοδαρμός, ηλεκτροπληξία, εγκαύματα ή άλλες μορφές σωματικού πόνου, waterboarding, χρήση στρατιωτικών σκύλων πρόκληση υποθερμίας, εικονικές εκτελέσεις, στέρηση τροφής, νερού ή ιατρικής φροντίδας.

Στην περίπτωση των **Αμερικανικών ένοπλων δυνάμεων** τα φερόμενα εγκλήματα πρωταρχικά συνέβησαν κατά τη διάρκεια ανακρίσεων που σχεδιάστηκαν για την απόσπαση πληροφοριών στο πλαίσιο των Αμερικανικών στρατιωτικών επιχειρήσεων στο Αφγανιστάν. Στη περίπτωση της **CIA**, το πρόγραμμα κράτησής της, ήταν παγκόσμιο στη φύση του και περιελάμβανε άτομα χωρίς άμεση σύνδεση με την σύγκρουση στο Αφγανιστάν όπως κρατούμενους σε σχέση με άλλες ένοπλες συγκρούσεις ή άτομα ύποπτα για σχεδιασμό επιθέσεων εναντίον των ΗΠΑ. Σε κάθε περίπτωση, η Εισαγγελία **περιόρισε στο αίτημα τα ευρήματα σε εκείνα τα άτομα που έχουν σχέση με την ένοπλη σύγκρουση στο Αφγανιστάν και εναντίον των οποίων διεπράχθησαν εγκλήματα εντός της δικαιοδοσίας του ΔΠΑ στο έδαφος ενός κράτους μέλους**. Πρόκειται ιδίως για άτομα που θεωρήθηκαν ύποπτα να συνδέονται με ή να έχουν πληροφορίες για τις επιθέσεις της 11^{ης} Σεπτεμβρίου 2001. Αν και επίσημα η CIA είναι πολιτικός οργανισμός, το προσωπικό της φαίνεται να έχει συμμετάσχει άμεσα σε εχθροπραξίες και συντονισμένες επιχειρήσεις με το στρατό των ΗΠΑ, κατά την ένοπλη σύγκρουσή του στο Αφγανιστάν. Επιπλέον, οι ανακριτές της CIA και του στρατού σύμφωνα με τις αναφορές μοιράζονταν πληροφορίες, και μετέφεραν κρατούμενους από μια μονάδα κράτησης σε άλλη.

Σε ό,τι αφορά τα εγκλήματα που αναφέρεται ότι διέπραξαν μέλη της CIA **εκτός Αφγανιστάν**, τα θύματα που αναφέρονται στο Αίτημα²⁵⁸ συνελήφθησαν στο πλαίσιο της ένοπλης σύγκρουσης στο Αφγανιστάν και φέρονται να έχουν υποβληθεί σε κακομεταχείριση στα εδάφη της Πολωνίας, Ρουμανίας και Λιθουανίας. Σε αυτή την κατηγορία περιλαμβάνονται άτομα που αρχικά συνελήφθησαν στο έδαφος τρίτου κράτους, όπως το Πακιστάν. Η Εισαγγελία υπενθύμισε ότι η ΟΕΦ που καθοδηγήθηκε από τις ΗΠΑ ξεκίνησε από τις επιθέσεις της 11^{ης} Σεπτεμβρίου 2001 και στόχο είχε να καταπολεμήσει την ΑλΚάιντα και την κυβέρνηση των Ταλιμπάν. Μετά την πτώση της κυβέρνησης των Ταλιμπάν, ο «πυρήνας» της Al Qaeda διέφυγε στο Πακιστάν, όπου συνέχισε τις δραστηριότητές του, μεταξύ των οποίων, η ένοπλη σύγκρουση στο Αφγανιστάν. Έτσι, η σύλληψη ατόμων, ύποπτων ότι ανήκουν ή συσχετίστηκαν με την ηγεσία της Al Qaeda ή με τους Ταλιμπάν, στο Πακιστάν ή στο έδαφος άλλων τρίτων κρατών, που έγινε στο πλαίσιο ή σχετίζεται με τη συνεχιζόμενη ένοπλη σύγκρουση στο Αφγανιστάν, και η μετέπειτα φερόμενη κακομεταχείρισή τους στο

²⁵⁸ Περιλαμβάνονται στο παράρτημα 2Γ του Αιτήματος.

έδαφος κράτους -μέρους, **συνδυάζουν την παροχή της απαραίτητης σχέσης και της δικαιοδοτικής βάσης για την άσκηση της δικαιοδοσίας του ΔΠΔ.**

Η Εισαγγελία επεσήμανε ότι **έχει αποκλείσει** από το Αίτημα:,(α) άτομα που αρχικά κρατήθηκαν στο πλαίσιο της ένοπλης σύγκρουσης στο Αφγανιστάν, αλλά υπόκεινται σε **φερόμενα εγκλήματα στο έδαφος κρατών που δεν είναι μέρη στο Καταστατικό** όπως η ναυτική βάση του **Γκουαντάναμο** στην Κούβα (β) άτομα που κρατήθηκαν και φέρεται να κακομεταχειρίστηκαν στο έδαφος κράτους- μέρους, αλλά χωρίς καθαρή σύνδεση με την ένοπλη σύγκρουση στο Αφγανιστάν.

Η Εισαγγελία επίσης υπενθύμισε ότι η μεταφορά κρατούμενου έξω από το πεδίο της ένοπλης σύγκρουσης δεν παρέχει την προστασία του εφαρμοστέου διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου. Πράγματι, **δεν υπάρχει εδαφικός περιορισμός στην εφαρμογή του κοινού άρθρου 3 των Συμβάσεων της Γενεύης**, υπό τον όρο ότι οι εν λόγω πράξεις πραγματοποιούνται στο πλαίσιο ένοπλης σύγκρουσης. Μεταξύ των κρατούμενων σε αυτές τις τοποθεσίες ήταν άτομα, ύποπτα για μέλη του πυρήνα των Ταλιμπάν και / ή της Al Qaeda, ή ύποπτα για συνεργασία μαζί τους και ανακρίθηκαν για να ληφθούν πληροφορίες που θα βοηθήσουν τις στρατιωτικές επιχειρήσεις των ΗΠΑ στο Αφγανιστάν. Κατά συνέπεια, για τους λόγους που αναφέρονται παραπάνω, **ο απαιτούμενος σύνδεσμος μπορεί να θεμελιωθεί μεταξύ των εγκλημάτων που φέρεται να διαπράχθηκαν από μέλη των ενόπλων δυνάμεων των ΗΠΑ και μέλη της CIA και της ένοπλης σύγκρουσης.**

Σχετικά με ισχυρισμούς για **πράξεις που φέρεται να διαπράχθηκαν από μέλη διεθνών ενόπλων δυνάμεων**, η Εισαγγελία σε αυτό το στάδιο **δεν κατέληξε ότι υπάρχει εύλογη βάση ισχυρισμού**, ότι έχουν διαπραχθεί εγκλήματα εντός της δικαιοδοσίας του Δικαστηρίου, με την επιφύλαξη τυχόν ευρημάτων από τη διερεύνηση της κατάστασης.

3.2.3. Ζητήματα δικαιοδοσίας στο Αίτημα της Εισαγγελίας

Στο αίτημα της Εισαγγελέως περιελήφθησαν οι επικρατέστεροι και πιο τεκμηριωμένοι ισχυρισμοί, δηλαδή **203 περιστατικά**, που αντικατοπτρίζουν **τα σοβαρότερα περιστατικά** και τους κύριους τύπους θυματοποίησης. Η επιλογή

έγινε από πολύ μεγάλο αριθμό εγκλημάτων σχετιζόμενων με συγκρούσεις που αναφέρεται ότι διεπράχθησαν στο έδαφος του Αφγανιστάν από τον Μάιο του 2003 και στα εδάφη άλλων κρατών μερών του ΚατΔΠΔ από τον Ιούλιο του 2002, αλλά και από μεγάλο αριθμό σχετιζόμενων ένοπλων ομάδων και δυνάμεων,

Στο Αίτημα απαριθμείται σειρά εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας και εγκλημάτων πολέμου²⁵⁹ για τα οποία θεωρείται ότι υπάρχει εύλογη βάση υποστήριξης ότι διεπράχθησαν, βάσει των διαθέσιμων πληροφοριών και με την επιφύλαξη ότι κατά τη διάρκεια της έρευνας μπορεί να προκύψουν επιπλέον πιθανά εγκλήματα εντός της δικαιοδοσίας του ΔΠΔ. Τα βασανιστήρια αναφέρονται μεταξύ αυτών, ως έγκλημα πολέμου, σύμφωνα με το Άρθρο 8(2)(γ)(ι) του Καταστατικού.

Σε σχέση με τη δικαιοδοσία **ratione loci**, τα παραπάνω εγκλήματα φέρονται να έχουν διαπραχθεί στο έδαφος του Αφγανιστάν, και στις 34 επαρχίες του, με περισσότερο πληγείσες, τις Kandahar και Helmand. Από τα 203 προαναφερόμενα περιστατικά περίπου 20% έλαβαν χώρα στην επαρχία Kandahar , 20% στην επαρχία Kabul και τα υπόλοιπα κατανέμονται σχετικά ομοιόμορφα στην υπόλοιπη χώρα. Μεταξύ 2003 και 2008, οι συγκρούσεις περιορίζονταν κυρίως στις νότιες και νοτιοανατολικές περιοχές του Αφγανιστάν, αλλά από το 2009 και μετά, οι αντικυβερνητικές ένοπλες ομάδες επέκτειναν τη δράση τους σε ορισμένες από τις επαρχίες που περιβάλλουν την Kabul (Wardak και Logar), καθώς και σε ορισμένες επαρχίες στο βορρά (Kunduz, Baghlan, Badakhshan, Balkh, Faryab και Jawjzan). Όσον αφορά τις στρατιωτικές εγκαταστάσεις κράτησης των ΗΠΑ, δημιουργήθηκαν στο Αεροδρόμιο Bagram και σε 6 επαρχίες στο νοτιοανατολικό Αφγανιστάν.

²⁵⁹ (I) Συγκεκριμένα από τα εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας: δολοφονία (άρθρο 7(1)(a)), φυλάκιση ή άλλη σοβαρή στέρηση σωματικής ελευθερίας (άρθρο 7(1)(ε) και δίωξη εναντίον μιας αναγνωρίσιμης ομάδας ή κοινότητας για πολιτικούς λόγους και για λόγους φύλου (άρθρο 7 (1) (η)) · (II) Συγκεκριμένα από τα εγκλήματα πολέμου: δολοφονία (άρθρο 8 (2) (γ) (i)), σκληρή μεταχείριση και βασανιστήρια (άρθρο 8 (2) (γ) (i)), προσβολές κατά της προσωπικής αξιοπρέπειας, ιδίως ταπεινωτική και εξευτελιστική μεταχείριση (άρθρο 8 (2) (γ) (ii)), επιθέσεις με πρόθεση εναντίον αμάχων (άρθρο 8 (2) (ε) (i)) επιθέσεις με πρόθεση κεναντίον προσωπικού, εγκαταστάσεων, υλικού, μονάδων ή οχημάτων που χρησιμοποιούνται σε αποστολές ανθρωπιστικής βοήθειας ή ειρηνευτικές αποστολές (άρθρο 8(2)(ε)(iii)) επιθέσεις με πρόθεση εναντίον προστατευμένων αντικειμένων (άρθρο (8 (2) (ε) (iv)) , βιασμός και άλλες μορφές σεξουαλικής βίας (άρθρο 8 (2) (ε) (vi)) στρατολόγηση παιδιών κάτω των 15 ετών, ή χρησιμοποίησή τους για ενεργό συμμετοχή σε εχθροπραξίες (άρθρο 8 (2) (ε) (vii)), ανθρωποκτονία ή τραυματισμός αντιπάλων μαχίμων με δόλια τεχνάσματα (άρθρο 8 (2) (ε) (ix)).

Περιορισμένος αριθμός εικαζόμενων εγκλημάτων που σχετίζονται με τις Αφγανικές ένοπλες συγκρούσεις φέρονται να έχουν διαπραχθεί στα εδάφη της **Πολωνίας, Ρουμανίας και Λιθουανίας**, που είναι κράτη μέρη του Καταστατικού. Από το 2002 έως το 2008, άτομα που φέρεται να συμμετέχουν στις ένοπλες συγκρούσεις στο Αφγανιστάν, φέρεται να μεταφέρθηκαν παράνομα σε εγκαταστάσεις κράτησης της CIA που βρίσκονται στις χώρες αυτές και να έχουν υποστεί πράξεις που συνιστούν εγκλήματα εντός της δικαιοδοσίας του ΔΠΔ. Δεδομένου ότι αυτά τα εγκλήματα φέρεται ότι διαπράχθηκαν στο πλαίσιο της ένοπλης σύγκρουσης στο Αφγανιστάν και συνδέονται με αυτή, **εμπίπτουν στις παραμέτρους της παρούσας κατάστασης**.

Σε ό,τι αφορά τη δικαιοδοσία **ratione temporis**, σύμφωνα με το Αίτημα τόσο τα εγκλήματα που φέρεται να διαπράχθηκαν στο έδαφος του Αφγανιστάν από την 1η Μαΐου 2003 και μετά, όσο και τα εγκλήματα που φέρεται ότι διαπράχθηκαν στο πλαίσιο της ένοπλης σύγκρουσης στο Αφγανιστάν και συνδέονται με αυτή και διαπράχθηκαν στο έδαφος των 3 κρατών μερών-που προαναφέρθηκαν **εμπίπτουν στην αρμοδιότητα του Δικαστηρίου ratione temporis**, καθώς το καταστατικό τέθηκε σε ισχύ για την Πολωνία και τη Ρουμανία την 1η Ιουλίου 2002 και για Λιθουανία την 1η Αυγούστου 2003. Δηλαδή, η κατάσταση για την οποία η Εισαγγελέας ζητά άδεια περιλαμβάνει εγκλήματα που φέρεται ότι διαπράχθηκαν στο Αφγανιστάν από το την 1^η Μαΐου 2003, αλλά και στο έδαφος άλλων κρατών-μερών από την 1η Ιουλίου 2002.

Δεδομένου ότι το Αφγανιστάν είναι κράτος-μέρος από την 1η Μαΐου 2003, το ΔΠΔ μπορεί να ασκήσει δικαιοδοσία για όλα τα φερόμενα εγκλήματα που διαπράχθηκαν στο Αφγανικό έδαφος, από την ημερομηνία αυτή και μετά, ανεξάρτητα από την εθνικότητα των κατηγορουμένων, σύμφωνα με το Άρθρο 12(2)(α)²⁶⁰ και ανεξάρτητα από το εάν ο ύποπτος βρισκόταν στο έδαφος του Αφγανιστάν κατά τη διάπραξη του εγκλήματος, αρκεί το έγκλημα να έγινε στο έδαφος του Αφγανιστάν. Για τον τελευταίο ισχυρισμό, η Εισαγγελέας επικαλέστηκε προγενέστερες διατυπώσεις του

²⁶⁰ «Άρθρο 12.2. Στην περίπτωση του άρθρου 13, παράγραφος (α) ή (γ), το Δικαστήριο μπορεί να ασκήσει τη δικαιοδοσία του αν ένα ή περισσότερα από τα ακόλουθα Κράτη είναι Μέρη στο παρόν Καταστατικό ή έχουν αποδεχθεί τη δικαιοδοσία του Δικαστηρίου σύμφωνα με την παράγραφο 3. (α) Το Κράτος στο έδαφος του οποίου η συγκεκριμένη συμπεριφορά έλαβε χώρα ή, αν το έγκλημα διαπράχθηκε επί πλοίου ή αεροσκάφους, το Κράτος νηολογίου ή εγγραφής τους»

Τμήματος Εφέσεων επί ζητημάτων παραδεκτού²⁶¹, σε υποθέσεις συμπεριφορών που προκαλούν ποινική ευθύνη και στις οποίες ο ύποπτος δεν φέρεται να διέπραξε έγκλημα με φυσική παρουσία. Τότε, βάση της ποινικής υπόθεσης αποτελεί η συμπεριφορά, τόσο του υπόπτου, όσο και των άμεσων δραστών, καθώς ο ύποπτος μπορεί να διαπράττει έγκλημα μέσω άλλου προσώπου, ή με ανάθεση ή με εντολή, ή διευκολύνοντας, ή ως συνεργός. Σε κάθε περίπτωση απαιτείται έρευνα για να αποδοθεί συγκεκριμένη συμπεριφορά σε συγκεκριμένους ύποπτους στο πλαίσιο των υφιστάμενων κατηγοριών.

3.2.4. Ζητήματα παραδεκτού στο Αίτημα

Η Εισαγγελέας όφειλε να εξετάσει, σύμφωνα με το άρθρο 53(1)(β)²⁶² και τον κανόνα 48²⁶³, εάν η υπόθεση είναι παραδεκτή κάτω από το Άρθρο 17 του ΚατΔΠΔ. Στην περίπτωση του άρθρου 15, το παραδεκτό πιθανών υποθέσεων αξιολογείται σε σχέση με: (i) τα **άτομα** ή τις **ομάδες** που είναι πιθανό να αποτελέσουν αντικείμενο έρευνας με σκοπό τη διαμόρφωση μελλοντικής υπόθεσης και (ii) τα **εγκλήματα** εντός της δικαιοδοσίας του Δικαστηρίου που διαπράχθηκαν κατά τη διάρκεια γεγονότων που ενδέχεται να αποτελέσουν αντικείμενο έρευνας, με σκοπό τη διαμόρφωση μελλοντικής υπόθεσης.

Όσον αφορά το επίπεδο ειδικότητας και λεπτομέρειας που απαιτείται για το παραδεκτό, η Εισαγγελία διευκρινίζει ότι έχει λάβει υπόψη της τη φύση του σταδίου, κατά το οποίο υποβάλλεται το αίτημα (πριν την έναρξη έρευνας), το χαμηλό κατώτατο όριο που ισχύει, καθώς και το αντικείμενο και το σκοπό του άρθρου 15. Επομένως, ο προσδιορισμός γεγονότων, προσώπων και ομάδων, «σε αυτό το στάδιο είναι προκαταρκτικός, και μπορεί να αλλάξει, ως αποτέλεσμα της έρευνας». Επιπλέον, η αξιολόγηση των ατόμων, ή ομάδων που φέρονται να εμπλέκονται «είναι γενικής

²⁶¹ Prosecutor v. Saif Al-Islam Gaddafi and Abdullah Al-Senussi, Appeals Chamber, “Judgment on the appeal of Libya against the decision of Pre-Trial Chamber I of 31 May 2013 entitled ‘Decision on the admissibility of the case against Saif Al-Islam Gaddafi’”, ICC-01/11-01/11-547-Red, 21 May 2014, para. 62. <https://www.icc-cpi.int/Pages/record.aspx?docNo=ICC-01/11-01/11-547-Red>

²⁶² «Άρθρο 53.- 1. Ο Εισαγγελέας, έχοντας εκτιμήσει τις πληροφορίες που ήλθαν σε γνώση του αρχίζοντας ανάκριση, εκτός αν κρίνει ότι δεν υπάρχει δικαιολογητική βάση για να προχωρήσει τη διαδικασία κατά το παρόν Καταστατικό. Προκειμένου να λάβει την απόφαση του αν θα αρχίσει ανάκριση, ο Εισαγγελέας εξετάζει αν: (β) η υπόθεση είναι ή θα μπορούσε να είναι παραδεκτή κατά το άρθρο 17»

²⁶³ Rule 48 Determination of reasonable basis to proceed with an investigation under article 15(3) «In determining whether there is a reasonable basis to proceed with an investigation under article 15, paragraph 3, the Prosecutor shall consider the factors set out in article 53, paragraph 1 (a) to (c)»

φύσης και συμβατή με το γεγονός ότι η έρευνα δεν έχει ακόμη ανοίξει». Η Εισαγγελέας επιχειρηματολογώντας, επικαλείται προγενέστερες διατυπώσεις του Τμήματος Εφέσεων, όπως: «..το περίγραμμα των πιθανών υποθέσεων θα είναι συχνά σχετικά ασαφές. Συχνά, κανένας ύποπτος δεν εντοπίζεται σε αυτό το στάδιο, ούτε η ακριβής συμπεριφορά ή η νομική κατάταξή του είναι σαφής ».

Οι πληροφορίες που αποτελούν τη βάση των ισχυρισμών της Εισαγγελέως περιλαμβάνονταν στο Αίτημα και το Παράρτημά του σε ό,τι αφορούσε άτομα, ή ομάδες, καθώς και στα εμπιστευτικά Παραρτήματα (2Α-Γ), σε ό,τι αφορά πληροφορίες για εγκλήματα που φέρεται να διεπράχθησαν κατά τη διάρκεια των περιστατικών που **είναι πιθανό να αποτελέσουν αντικείμενο έρευνας**. Μεταξύ αυτών περιλαμβάνεται μόνο ένα δείγμα από 200 περιστατικά που αντιπροσωπεύουν **τα σοβαρότερα γεγονότα και τους κύριους τύπους θυματοποίησης**. Δεδομένου του μεγάλου αριθμού φερόμενων εγκλημάτων που αναφέρονται από το 2003 στο πλαίσιο της ένοπλης σύγκρουσης, είναι φανερό ότι οι συμπεριφορές που προσδιορίζονται στο αίτημα, αντιπροσωπεύουν τους επικρατέστερους και καλύτερα τεκμηριωμένους ισχυρισμούς. Κατά συνέπεια, εφόσον η Εισαγγελία εξουσιοδοτηθεί για έναρξη θα **πρέπει να της επιτραπεί να επεκτείνει την έρευνά** σε ενέργειες, ομάδες ή άτομα, εφόσον είναι επαρκώς συνδεδεμένα με την κατάσταση για την οποία εξουσιοδοτήθηκε.

3.2.4.1. Συμπληρωματικότητα

Όπως προαναφέρθηκε, το άρθρο 17(1)(α) και (β) καθιερώνει διπλό τεστ για τη συμπληρωματικότητα: ι) εάν υφίσταται τρέχουσα έρευνα ή δίωξη της ίδιας υπόθεσης σε εθνικό επίπεδο και εάν, εάν αυτό απαντηθεί καταφατικά, ιι) εάν το κράτος είναι απρόθυμο ή ανίκανο να διεξάγει την έρευνα ή τη δίωξη. Η αδράνεια του κράτους καθιστά μια υπόθεση παραδεκτή ενώπιον του Δικαστηρίου, υποκείμενη σε εκτίμηση της βαρύτητας υπό το άρθρο 17(1)(δ). Αναφορικά με τις περιπτώσεις που είναι πιθανό να ερευνηθούν και τη σχέση συμπληρωματικότητας μεταξύ του ΔΠΔ και των εθνικών ποινικών διαδικασιών, η Εισαγγελία παρατηρεί ότι **δεν φαίνεται να έχουν διεξαχθεί πλήρεις ποινικές έρευνες και όσες διεξήχθησαν δεν είχαν πλήρη ερευνητική εξουσία**, παρά το ό,τι εκκινήθηκαν από τις αρμόδιες διωκτικές ή δικαστικές αρχές, διεξήχθησαν από προσωπικό υπεύθυνο για την επιβολή του νόμου,

με ορισμένες δικαστικές και ερευνητικές εξουσίες και εξουσιοδότηση να ζητούν περαιτέρω έρευνα. Επομένως **πιθανές υποθέσεις** που έχει εντοπίσει στο Αίτημα και τα εμπιστευτικά παραρτήματα:

- **σχετικά με εγκλήματα που φέρεται να διαπράχθηκαν από μέλη των Ταλιμπάν και συνδεδεμένων ένοπλων ομάδων, είναι επί του παρόντος παραδεκτές**, καθώς δεν υπάρχει σύγκρουση δικαιοδοσίας μεταξύ Αφγανιστάν και ΔΠΔ.
- **εγκλήματα που φέρονται να έχουν διαπραχθεί από μέλη της ANSF είναι παραδεκτές**, δηλαδή δεν υπάρχει σύγκρουση δικαιοδοσίας μεταξύ Αφγανιστάν και ΔΠΔ.
- **οποιαδήποτε πιθανή υπόθεση σχετίζεται με τη μεταχείριση κρατουμένων από τις ένοπλες δυνάμεις των ΗΠΑ στο Αφγανιστάν είναι επί του παρόντος αποδεκτή**, αφού, παρά τις διαβεβαιώσεις των αρμόδιων αρχών για το πλήθος ερευνών και προσπαθειών του Υπουργείου Δικαιοσύνης, η Εισαγγελία δεν πέκτησε πληροφορίες, ή στοιχεία, επαρκούς βαθμού εξειδίκευσης και αποδεικτικής αξίας, ότι έχουν κινηθεί διαδικασίες σχετικές με τη φερόμενη κακοποίηση κρατουμένων
- Σε ό,τι αφορά την κακοποίηση κρατουμένων της CIA και τις περιπτώσεις ανακρίσεων που οδήγησαν σε θάνατο κρατούμενων, διενεργήθηκαν διαδικασίες και διεξήχθησαν ποινικές έρευνες ή/και δίωξεις αλλά, με τον **εκ των προτέρων αποκλεισμό ενδεχόμενης δίωξης** όποιου ενήργησε με καλή πίστη, σύμφωνα με τη νομική καθοδήγηση του OLC, Αντίθετα, φαίνεται ότι **δεν υπήρχε ποινική έρευνα ή δίωξη οποιουδήποτε επινόησε, εξουσιοδότησε ή είχε την ευθύνη επίβλεψης** για την εφαρμογή, από μέλη της CIA, τεχνικών ανάκρισης που αποτελούν βασανιστήρια, σκληρή μεταχείριση, ή προσβολή προσωπικής αξιοπρέπειας, είτε πρόκειται για αυτά που έχουν εγκριθεί επίσημα από το OLC ή εκείνα που ξεπέρασαν το πεδίο εφαρμογής της νομικής καθοδήγησης.

Για την πληρότητα της ανάλυσης, η Εισαγγελία εξέτασε τα ευρήματα κάτω από το άρθρο 17(1)(α)(β), ως ακολούθως:

(α) Οι Αφγανικές εθνικές διαδικασίες σχετικά με φερόμενα εγκλήματα ένοπλων ομάδων: Οι διαθέσιμες πληροφορίες δείχνουν ότι δεν υφίστανται έρευνες ή διώξεις εναντίον υπεύθυνων για εγκλήματα που φέρεται να έχουν διαπράξει μέλη των Ταλιμπάν και των συνδεδεμένων με αυτούς ένοπλων ομάδων (όπως ορίζονται στο Αίτημα και τα εμπιστευτικά Παραρτήματά του). Στις περιπτώσεις σύλληψης και κράτησης μελών αντικυβερνητικών ένοπλων ομάδων, **οι κατηγορίες αφορούσαν κυρίως διάπραξη εγκλημάτων κατά του κράτους και της εσωτερικής και εξωτερικής ασφάλειας.**

Παρά το ό,τι το 2005 εγκρίθηκε από την Αφγανική κυβέρνηση εθνικό Σχέδιο Δράσης για τη μεταβατική δικαιοσύνη, για την καθιέρωση αποτελεσματικών μηχανισμών λογοδοσίας, την αναζήτηση της αλήθειας, την προώθηση της συμφιλίωσης και της εθνικής ενότητας και σύμφωνα με το οποίο δεν έπρεπε να προβλεφθεί αμνηστία για τα εγκλήματα πολέμου, εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας και άλλες σοβαρές παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων, **το σχέδιο αυτό παραμένει ανεφάρμοστο και έχει γίνει ξεπερασμένο.** Επιπλέον, το αφγανικό κοινοβούλιο ψήφισε το 2007 νόμο για **γενική αμνηστία**, που τέθηκε σε ισχύ το 2009 και προβλέπει νόμιμη ασυλία σε όλα τα αντιμαχόμενα μέρη, χωρίς χρονικό περιορισμό ή εξαίρεση για τα διεθνή εγκλήματα. Ωστόσο, η Εισαγγελία σημειώνει ότι τα τελευταία χρόνια, η Αφγανική κυβέρνηση καταβάλλει προσπάθειες να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις της από το Καταστατικό της Ρώμης και να διευκολύνει τις εθνικές έρευνες και διώξεις για εγκλήματα της δικαιοδοσίας του ΔΠΔ.

(β) Εθνικές Διαδικασίες σχετικά με φερόμενα εγκλήματα μελών του ANSF: Σύμφωνα με τις διαθέσιμες πληροφορίες, παρά τη **φήμη, την κλίμακα και τον συστημικό χαρακτήρα** των ισχυρισμών για **βασανιστήρια και σκληρή μεταχείριση**, ιδίως σε ορισμένες εγκαταστάσεις κράτησης των NDS και ANP, δεν έχουν διεξαχθεί, ούτε διεξάγονται εθνικές έρευνες ή διώξεις, εναντίον των κυρίως υπεύθυνων για τα εγκλήματα που φέρεται να έχουν διαπράξει μέλη του ANSF, ενώ ο περιορισμένος αριθμός διαδικασιών που έχουν ξεκινήσει από τις Αφγανικές αρχές σχετικά με τα βασανιστήρια ή τη σκληρή μεταχείριση κρατουμένων που σχετίζονται με συγκρούσεις στρέφεται μόνο εναντίον ανακριτών χαμηλού επιπέδου, απευθείας δραστών, ή- άμεσα προϊσταμένων τους, και όχι εναντίον των κυρίως υπεύθυνων. Οι

διαδικασίες που ακολουθήθηκαν για τη διεξαγωγή, ή όχι ποινικών ερευνών κατά την χρονική περίοδο 2013 – 2016, σύμφωνα με τις παραπάνω πληροφορίες,²⁶⁴ ήταν:

(1) Παραπομπή σε ποινική έρευνα για βασανιστήρια: Από 133 περιπτώσεις υποτιθέμενων βασανιστηρίων που εξετάστηκαν από το Γραφείο του Γενικού Εισαγγελέα, 55 παραπέμφθηκαν σε ποινική έρευνα, μετά από την οποία απορρίφθηκαν όλες, χωρίς απαγγελία κατηγοριών ή διώξεις. Λόγοι απόρριψης ήταν, μεταξύ άλλων, η απόσυρση του ισχυρισμού από τα θύματα, η αδυναμία εντόπισης των θυμάτων και η απουσία ορατών σημαδιών βασανιστηρίων στα θύματα.

(2) Άσκηση διώξεων για βασανιστήρια: -2 αξιωματικοί της NDS διώχθηκαν από τις Αφγανικές αρχές για βασανιστήρια, για βασανισμό κρατούμενου στην κύρια μονάδα κράτησης της NDS στην περιοχή Tirin Kot, της επαρχίας Uruzgan, ύστερα από καταγγελία αξιωματικών της ISAF, που ήταν αυτόπτες μάρτυρες. Το πρωτοβάθμιο δικαστήριο της Uruzgan τους καταδίκασε σε φυλάκιση 8 μηνών, ποινή για την οποία στη συνέχεια ασκήθηκε έφεση, διότι θεωρήθηκε πολύ ελαφριά, αλλά δεν υπάρχουν περαιτέρω διαθέσιμες πληροφορίες κατά τη χρονική στιγμή υποβολής του Αιτήματος. - 2 άτομα των Ειδικών Δυνάμεων της ANA καταδικάστηκαν σε φυλάκιση 6 ετών²⁶⁵ για απειλή βιασμού ενός κοριτσιού στην επαρχία Uruzgan, προκειμένου να εξαναγκάσουν τη μητέρα της να δώσει πληροφορίες .

- 3 άτομα της ANA καταδικάστηκαν σε ποινή φυλάκισης 18 και 16 ετών²⁶⁶, επειδή ξυλοκόπησαν μέχρι θανάτου συλληφθέντα αντάρτη στο Χέλμαντ (επικυρώθηκε από το Ανώτατο Δικαστήριο τον Ιανουάριο του 2016).

- 46 περιπτώσεις (12 μέλη του προσωπικού της ANP / ANBP, 32 μέλη του προσωπικού της ALP και 2 μέλη της φιλοκυβερνητικής πολιτοφυλακής, κατά τα έτη 2015-2016) παραπέμφθηκαν σε ποινική έρευνα, δίωξης ή/και καταδίκης, αλλά τα περιστατικά αφορούσαν εγκλήματα που δεν εμπίπτουν στον ορισμό των βασανιστηρίων ή/και κακομεταχείρισης κρατουμένων που σχετίζονται με συγκρούσεις. Μόνο 4 περιπτώσεις ξυλοδαρμών από μέλη της ANP / ANBP και 5 από μέλη της ALP, χαρακτηρίστηκαν ως «βασανιστήρια», χωρίς να έχουν δοθεί περαιτέρω πληροφορίες από τη κυβέρνηση για την έκβαση αυτών των υποθέσεων,

²⁶⁴ Οι πληροφορίες, σύμφωνα με το Αίτημα, προέρχονται από το Γραφείο του Γενικού Εισαγγελέα του Αφγανιστάν, από τις εκθέσεις της UNAMA και AIHRC, από την Επιτροπή κατά των Βασανιστηρίων και την Εξεταστική Επιτροπή που ορίστηκε από τον Πρόεδρο και το Υπουργείο Άμυνας του Αφγανιστάν

²⁶⁵ Επιβεβαιώθηκε από το Ανώτατο Δικαστήριο

²⁶⁶ Επιβεβαιώθηκε από το Ανώτατο Δικαστήριο

εκτός από μία περίπτωση φερόμενου φόνου από μέλος του προσωπικού της ALP που τελικά αθωώθηκε και αφέθηκε ελεύθερος.

- 22 περιπτώσεις καταδίκης μελών της ANA για σειρά σοβαρών εγκλημάτων (εκ προθέσεως δολοφονίας αμάχων, ξυλοδαρμού μέχρι θανάτου, αιχμαλώτων πολέμου και άσκηση βίας κατά γυναικών), αλλά δεν ήταν σαφές εάν κάποιες από αυτές τις υποθέσεις αποτελούν βασανιστήρια ή/και κακομεταχείριση κρατούμενων σχετικών με συγκρούσεις.

(3) Μέτρα αντιμετώπισης διαφορετικά από ποινική έρευνα, ή διώξεις: θέση σε διαθεσιμότητα ή μετακίνηση: Αξιωματούχοι (επαρχιακοί διευθυντές, διευθυντές εγκαταστάσεων κράτησης, επικεφαλής ανακριτών, επικεφαλής αντιτρομοκρατικών μονάδων), που φέρονται να εμπλέκονται σε βασανιστήρια τέθηκαν προσωρινά σε διαθεσιμότητα ή μετακινήθηκαν σε άλλη εγκατάσταση κράτησης, είτε ακόμη και διατήρησαν τη θέση τους. Οι διευθυντές των εγκαταστάσεων της NDS στο Khost και το Laghman, όπου διεξάγονταν βασανιστήρια συστηματικά,²⁶⁷ μετακινήθηκαν και τοποθετήθηκαν ως επικεφαλής και αναπληρωτής επικεφαλής στις εγκαταστάσεις της NDS στις επαρχίες Gardez και Nangarhar, αντίστοιχα, ενώ άλλοι υψηλόβαθμοι παρέμειναν στην υπηρεσία της NDS, συχνά στην ίδια εγκατάσταση, ενώ **ούτε ένας** από όλους τους παραπάνω δεν **βρέθηκε αντιμετώπος με ποινικές διαδικασίες**.

Γενικά σε ό,τι αφορά τις διαδικασίες που ακολουθήθηκαν από τις Αφγανικές αρχές (NDS, Υπουργείο Εσωτερικών και ANA) αυτές διεξάχθηκαν **εσωτερικά, ήταν αδιαφανείς και περιόρισαν τη δυνατότητα των θυμάτων των βασανιστηρίων** για δικαστική ή διοικητική προσφυγή²⁶⁸. Επιπλέον, παρά τις βελτιώσεις του Αφγανικού δικαίου από το 2017, τη δημιουργία Μονάδων Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων σε 21 επαρχίες για την πρόληψη κακομεταχείρισης και βασανιστηρίων σε κέντρα κράτησης της NDS και τη δέσμευση του Γενικού Εισαγγελέα προς διερεύνηση και δίωξη όλων των υποθέσεων, **το ιδιαίτερα χαμηλό ποσοστό διώξεων και καταδικών**²⁶⁹ καταδεικνύει **ελλείψεις στην αποτελεσματική διερεύνηση και δίωξη καταγγελιών** βασανιστηρίων και κακομεταχείρισης από αξιωματούχους κατά την κράτηση και ανάκριση, ενώ η απόρριψη πολυάριθμων και αξιόπιστων ισχυρισμών για

²⁶⁷ UNAMA και AIHRC

²⁶⁸ Σύμφωνα με την Έκθεση της UNAMA για το 2017

²⁶⁹ Σύμφωνα με την Έκθεση της Επιτροπής Κατά των Βασανιστηρίων, Ιούνιος 2017

βασανιστήρια και/ η κακομεταχείριση, οφείλεται σε ελλιπή τεκμηρίωση, κυρίως επειδή η ιατρική εξέταση, είτε δεν πραγματοποιήθηκε, είτε καθυστέρησε ιδιαίτερα.

(γ) Διαδικασίες σχετικά με τα φερόμενα εγκλήματα που διαπράχθηκαν από μέλη διεθνών δυνάμεων: Δεν έχουν διεξαχθεί, ούτε διεξάγονται στο Αφγανιστάν έρευνες ή διώξεις, για εγκλήματα που φέρεται να έχουν διαπραχθεί από μέλη διεθνών δυνάμεων, με βάση συμφωνίες μεταξύ Αφγανιστάν και ΗΠΑ, καθώς και μεταξύ Αφγανιστάν και κρατών που συνεισέφεραν στρατιώτες στην ISAF, οι οποίες προβλέπουν αποκλειστική άσκηση ποινικής δικαιοδοσίας από το Κράτος αποστολής.

(δ) Εθνικές διαδικασίες στις ΗΠΑ: Η Εισαγγελία ζήτησε από τις αρχές των ΗΠΑ πληροφορίες για τις εθνικές διαδικασίες, κατά την εξέταση της συμπληρωματικότητας, ωστόσο **δεν έλαβε συγκεκριμένες απαντήσεις**, παρά μόνο **στατιστικά στοιχεία και αόριστες αναφορές**, με λίγη ή καθόλου τεκμηρίωση των γεγονότων που αφορούσαν συγκεκριμένες **περιπτώσεις κακοποίησης κρατουμένων από μέλη των ενόπλων δυνάμεων των ΗΠΑ στο Αφγανιστάν**, εντός της χρονικής δικαιοδοσίας του ΔΠΔ, εκ των οποίων έχουν εντοπιστεί **τουλάχιστον 54 θύματα**, που αναφέρονται στο Αίτημα και το εμπιστευτικό Παράρτημα 2Γ.

Δεδομένου ότι οι ΗΠΑ φαίνεται να αμφισβητούν την αξιολόγηση συμπληρωματικότητας της Εισαγγελίας, η Εισαγγελέας υπενθυμίζει ότι, όπως έχει αποφανθεί στο παρελθόν το Τμήμα Εφέσεων, **ένα κράτος που αμφισβητεί το παραδεκτό μιας υπόθεσης έχει το βάρος της απόδειξης**. Δεν επαρκεί να υποστηρίζει απλώς ότι οι έρευνες βρίσκονται σε εξέλιξη, αλλά πρέπει να παράσχει στο Δικαστήριο αποδεικτικά στοιχεία επαρκούς βαθμού εξειδίκευσης και αξιοπιστίας, ότι πράγματι διερευνά την υπόθεση.²⁷⁰

Όσον αφορά τα εικαζόμενα εγκλήματα που διαπράχθηκαν από μέλη των ένοπλων δυνάμεων των ΗΠΑ και της CIA, το Υπουργείο Δικαιοσύνης των ΗΠΑ είχε αποφασίσει **ότι δεν θα διώξει κανένα άτομο** που ενήργησε με καλή πίστη στο

²⁷⁰ICC-01/09-01/11 OA The Appeals Chamber, Situation in the Republic of Kenya, Prosecutor v. William Samoei Ruto, Henry Kiprono Kogsey and Joshua Arap Sang Judgment on the appeal of the Republic of Kenya against the decision of Pre-Trial Chamber H of 30 May 2011 entitled "Decision on the Application by the Government of Kenya Challenging the Admissibility of the Case Pursuant to Article 19(2)(b) of the Statute", 20 September 2011
https://www.icc-cpi.int/CourtRecords/CR2011_16046.PDF

πλαίσιο της νομικής καθοδήγησης από το Γραφείο Νομικών Συμβούλων²⁷¹(OLC), σχετικά με την ανάκριση κρατουμένων. Επιπλέον, φαίνεται ότι περιορισμένες έρευνες έχουν διεξαχθεί κατά προσώπων που ενήργησαν εκτός αυτής της καθοδήγησης (χρήση τεχνικών που δεν είχαν εγκριθεί από το OLC ή είχαν εγκριθεί, αλλά χρησιμοποιήθηκαν με τρόπους εκτός της δοθείσας εξουσιοδότησης ή «προτύπων τεχνικών», εφαρμογή «ενισχυμένων τεχνικών ανάκρισης» από μη εξουσιοδοτημένους ανακριτές). Όπως έπραξε το Υπουργείο Άμυνας, οι αρχές των ΗΠΑ δεν έδωσαν συγκεκριμένες πληροφορίες σχετικά με πιθανές υποθέσεις κακοποίησης κρατουμένων από μέλη της CIA, πέρα όσες ήταν δημόσια διαθέσιμες.

Οι ΗΠΑ ισχυρίστηκαν ότι πραγματοποίησαν χιλιάδες έρευνες για την κακοποίηση κρατουμένων κατά την κράτηση και την ανάκριση, αλλά οι πληροφορίες που έδωσαν είναι περιορισμένες και σύμφωνα με τα αποτελέσματα αυτών των ερευνών:

- καμία δεν εξέτασε την ποινική ευθύνη** όσων ανέπτυξαν, εξουσιοδότησαν ή έφεραν την ευθύνη για την εφαρμογή από μέλη των ενόπλων δυνάμεων των ΗΠΑ των τεχνικών ανάκρισης που αναφέρονται στο Αίτημα.
- **επικεντρώθηκαν** σε εικαζόμενες πράξεις των άμεσων φυσικών δραστών ή / και των άμεσα ανωτέρων
- κατηγοριοποιούν** συνήθως τις πράξεις σε ομάδες στατιστικών.

Ενδεικτικά:

- Σύμφωνα με την **Έκθεση της Εκκλησίας**,²⁷² : 27 έρευνες του Υπουργείου Δικαιοσύνης των ΗΠΑ, επί ισχυρισμών για κακοποίηση 25-50 κρατουμένων, από 65 μέλη των αμερικανικών δυνάμεων, το Σεπτέμβριο του 2004 στο Αφγανιστάν, κατέληξαν ότι: οι ισχυρισμοί δεν τεκμηριώθηκαν, ή οδήγησαν σε **διοικητικά μέτρα**, όπως η έκδοση επιστολής επίπληξης προς τους δράστες, ή η απομάκρυνσή τους από περαιτέρω επιχειρήσεις που σχετίζονται με κρατούμενους.
- Σύμφωνα με την **έκθεση Schlesinger**²⁷³: εξέταση 300 ισχυρισμών για κακοποίηση κρατουμένων στο Αφγανιστάν, το Ιράκ και το Γκουαντάναμο από τα

²⁷¹ Υπεύθυνος του Γραφείου Νομικών Συμβούλων των ΗΠΑ, που παρέχει νομικές συμβουλές στον Πρόεδρο και σε όλους τους οργανισμούς είναι ο Βοηθός Γενικός Εισαγγελέας.

²⁷² Church Report, AFG-OTP-0003-4294 at 4529-4530

²⁷³ US The Schlesinger Report, Final Report of the Independent Panel to Review DoD Detention Operations, August 2004. <https://casebook.icrc.org/case-study/us-schlesinger-report>

μέσα Αυγούστου 2004, οδήγησε σε 155 ολοκληρωμένες έρευνες και 66 τεκμηριωμένες περιπτώσεις και κατέληξε ότι διεπράχθησαν κακοποιήσεις διαφορετικής σοβαρότητας, σε διαφορετικές τοποθεσίες, υπό διαφορετικές συνθήκες και περιβάλλον, οι οποίες ήταν ευρέως διαδεδομένες και, παρόλο που επιβλήθηκαν σε ένα μικρό ποσοστό κρατούμενων, ήταν **σοβαρές τόσο σε αριθμό όσο και σε αποτέλεσμα**, και έγινε **χρήση μη εγκεκριμένων διαδικασιών**, χωρίς ένδειξη πολιτικής κακοποίησης κατευθυνόμενης από ανώτερους αξιωματούχους. Ωστόσο, **υπάρχει τόσο θεσμική, όσο και προσωπική ευθύνη σε υψηλότερα επίπεδα.**

- Η ετήσια έκθεση του 2006 του Γραφείου Ερευνών κατευθυνόμενης κακοποίησης, του Γενικού Επιθεωρητή του Υπουργείου Δικαιοσύνης των ΗΠΑ, σχετικά με 653 ποινικές έρευνες για μεταχείριση κρατουμένων (επίθεση, δολοφονία, κλοπή), κατέληξε, μέσω δειγματοληπτικής εξέτασης 50 κλειστών αρχείων ερευνών, ότι **οι κατηγορίες για κακοποίηση κρατουμένων δεν διαχειρίστηκαν, ούτε διερευνήθηκαν αποτελεσματικά, συστηματικά έγκαιρα και με συνέπεια, λόγω ασαφούς καθοδήγησης και ανεπαρκούς ή ανύπαρκτης επίβλεψης από τη διοίκηση**, με αποτέλεσμα, να μην καταστεί γνωστό σε κανένα επίπεδο διοίκησης, το εύρος και η έκταση της κακοποίησης. Το ίδιο δείγμα των 50 περιπτώσεων εξετάστηκε από το Γραφείο του Γενικού Επιθεωρητή Υπουργείου Άμυνας, το οποίο διαπίστωσε επίσης **καθυστερήση παραπομπής στη Διοίκηση Ποινικής Έρευνας του Στρατού των ΗΠΑ, απουσία ιατρικών αρχείων, αυτοψιών και ελέγχου της άσκησης θανατηφόρας βίας εναντίον των κρατουμένων**, ενώ ως προς τη θεσμική εποπτεία, σε μια ανασκόπηση προηγούμενων Εκθέσεων του και 13 Εκθέσεων ανώτερων αξιωματούχων, κατέληξε ότι **οι κακοποιήσεις οφείλονταν σε ασαφή πολιτική καθοδήγηση, ανεπαρκή εκπαίδευση και αποτυχία εφαρμογής εντολών.**

- Σύμφωνα με τις τελικές παρατηρήσεις για το 2014 της **Επιτροπής κατά των Βασανιστηρίων**, οι ΗΠΑ παρείχαν ελάχιστα στοιχεία για τον αριθμό ερευνών, διώξεων, πειθαρχικών διαδικασιών, αποζημιώσεων, ποινικών ή πειθαρχικών κυρώσεων, με αποτέλεσμα την **αδυναμία εκτίμησης της συμμόρφωσης των ΗΠΑ με τη Σύμβαση**, όσον αφορά τη διασφάλιση ταχείας και αμερόληπτης έρευνας οπουδήποτε υπάρχουν εύλογοι λόγοι ισχυρισμού για διάπραξη βασανιστηρίων.

- Σύμφωνα με την ενημέρωση της Επιτροπής **Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων** από τις ΗΠΑ, το 2015, περισσότερες από 70 έρευνες του Υπουργείου Δικαιοσύνης για κακοποίηση κρατουμένων από στρατιωτικό προσωπικό στο Αφγανιστάν, κατέληξαν σε στρατοδικεία και σχεδόν 200 έρευνες κατέληξαν, είτε σε μη δικαστική τιμωρία είτε σε διοικητικές ποινές και πολλές άλλες που κατέληξαν σε δράση σε χαμηλότερο επίπεδο. Η Εισαγγελία δεν εντόπισε εντός της χρονικής και εδαφικής δικαιοδοσίας του ΔΠΔ **κανένα άτομο από τις ένοπλες δυνάμεις, κατηγορούμενο σε στρατοδικείο για κακομεταχείριση κρατουμένων.**

Περιπτώσεις οι οποίες φαίνεται ότι έχουν διερευνηθεί και διωχθεί από τις αρχές:

- η δολοφονία 16 αμάχων στην επαρχία Kandahar από το λοχία Robert Bales στις 11 Μαρτίου 2012, που κατέληξε σε καταδίκη σε ισόβια κάθειρξη χωρίς απαλλαγή,
- η δολοφονία 3 αμάχων στην επαρχία Kandahar το 2010 από το λοχία Calvin Gibbs και άλλα μέλη της 5ης Ταξιαρχίας, 2ο τμήμα πεζικού,
- πυροβολισμός και θανάτωση δύο επιβατών σε όχημα μετά από τροχαίο που οδήγησε σε καταδίκη των εξωτερικών συνεργατών των ΗΠΑ (εργολάβων) Κρίστοφερ Drotleff και Justin Cannon, από το Εφετείο των ΗΠΑ
- δήλωση ενοχής του Don Ayala, εξωτερικού συνεργάτη, για ανθρωποκτονία από πρόθεση, ενός ατόμου στις 3 Φεβρουαρίου 2009.

Εθνικές διαδικασίες των ΗΠΑ σχετικά με τα φερόμενα εγκλήματα που διαπράχθηκαν από μέλη της CIA: Όπως προέκυψε από πολλές πηγές,²⁷⁴ σε σχέση με το πρόγραμμα κράτησης και ανάκρισης, η CIA:

- *«απέφυγε ενεργά ή εμπόδισε την εποπτεία του προγράμματος από το Κογκρέσο»,*
- *«παρεμπόδισε την αποτελεσματική επίβλεψη και λήψη αποφάσεων του Λευκού Οίκου»,*
- *« παρεμπόδισε την εποπτεία από το Γραφείο Γενικού Επιθεωρητή της CIA ».*
- *περιορίστηκε να «συντονίζει την κυκλοφορία εσωτερικών διαβαθμισμένων συχνά ανακριβών, πληροφοριών για την αποτελεσματικότητα των EITs*
- *«περιθωριοποίησε και αγνόησε πολλές εσωτερικές κριτικές και αντιρρήσεις σχετικά με τη λειτουργία και διαχείριση του προγράμματος κράτησης και ανάκρισης».*

²⁷⁴ Έκθεση της Επιλεγμένης Επιτροπής Πληροφοριών της Γερουσίας, Έκθεση Γενικού Επιθεωρητή της CIA, Έκθεση του Βοηθού Συνήγορου των ΗΠΑ, Έκθεση του Γραφείου Επαγγελματικής Ευθύνης των ΗΠΑ και επανεξέτασή της με Υπόμνημα του Αναπληρωτή Εισαγγελέα

- διέταξε την καταστροφή βιντεοταινιών που αποτελούσαν τεκμήριο για τις ανακρίσεις της CIA, ύστερα από πρόταση της Γερουσίας για δημιουργία ανεξάρτητης επιτροπής για τη διερεύνηση πολιτικών κρίτησης και καταγγελιών κακοποίησης κρατουμένων.
- *«σπάνια επιπλήττει ή κατηγορεί προσωπικό υπεύθυνο για σοβαρές και σημαντικές παραβιάσεις, ακατάλληλες δραστηριότητες, και συστημικές, ή ατομικές αποτυχίες διαχείρισης»,*
- *«Αξιωματικοί και εξωτερικοί συνεργάτες της CIA που διαπιστώθηκε ότι παραβίασαν ή έκαναν κατάχρηση των πολιτικών της βρέθηκαν υπόλογοι, ή απομακρύνθηκαν από θέσεις ευθύνης.»*
- δεν πληρούσε τα νομικά πρότυπα κρίτησης,
- χρησιμοποιούσε μη εξουσιοδοτημένων τεχνικών ανάκρισης
- παρείχε ανακριβείς πληροφορίες προς τους ανώτερους, με αποτέλεσμα να μη γίνονται διορθωτικές ενέργειες
- δεν καταλόγισε ευθύνες σε Διευθυντές, που γνώριζαν τις αποτυχίες και αδυναμίες του προγράμματος, αλλά δεν παρενέβησαν, ή απέτυχαν στην ηγεσία και διαχείριση.
- η ηγεσία παρέκαμψε συστάσεις για λογοδοσία²⁷⁵
- δεν φαίνεται να έγιναν διαδικασίες εξέτασης της ποινικής ευθύνης όσων ανέπτυξαν, εξουσιοδότησαν ή έχουν ευθύνη εποπτείας των τεχνικών ανάκρισης.
- χρησιμοποίησε μη εξουσιοδοτημένες ανακριτικές τεχνικές,²⁷⁶ καθ' υπέρβαση της νομικής καθοδήγησης του OLC σχετικά με την «μη σημαντική επανάληψη»
- Επικαλέστηκε την καθοδήγηση του OLC για να μη διωχθούν άτομα, ύστερα από την Έκθεση του Βοηθού Συνηγόρου για διερεύνηση παραβίασης νόμων κατά την ανάκριση, ή να περιοριστεί η εξέταση σε κατώτερο προσωπικό.

²⁷⁵ Σε δύο περιπτώσεις ο Γενικός Επιθεωρητής της CIA εντόπισε ότι οι συστάσεις για λογοδοσία παρακάμφθηκαν από την ηγεσία της CIA. Σε μία περίπτωση, που αφορά το θάνατο κρατούμενης στην εγκατάσταση COBALT, το αρχηγείο της CIA αποφάσισε να μην αναλάβει δράση εναντίον του αξιωματικού που εμπλέκονταν, διότι έκρινε ότι «κίνητρο του ήταν η απόσπαση όλων των δυνατών πληροφοριών» από την κρατούμενη. Σε μια άλλη περίπτωση παράνομης κράτησης, δεν έγινε καμία ενέργεια εναντίον αξιωματικού της CIA γιατί, *«ο Διευθυντής πιστεύει ακράδαντα ότι πρέπει να αναμένονται λάθη σε μια επιχείρηση γεμάτη αβεβαιότητα»...* και *«ότι η απόφαση σχετικά με την αποδοχή λαθών πρέπει να λαμβάνεται συγχωρώντας την υπερβολή στη δράση, από τη λιγότερη δράση»*. Σε καμία περίπτωση δεν ελήφθη διοικητική δράση κατά της διαχείρισης του προσωπικού της CIA.

²⁷⁶ εικονικές εκτελέσεις, εκφοβισμός με πιστόλι και τρυπάνι, απειλές θανάτωσης και σεξουαλικής επίθεσης εναντίον μελών της οικογένειας του κρατουμένου, χρήση πούρου και καπνού τσιγάρου για να προκαλέσουν εμετό και επαναλαμβανόμενη χρήση του waterboarding, 183 φορές στην περίπτωση του Khalid Shaykh Muhammad, και τουλάχιστον 83 φορές στην περίπτωση του Abu Zubaydah

Σε ό,τι αφορά τη νομική καθοδήγηση του OLC²⁷⁷, διατυπώθηκε η άποψη ότι ενδεχομένως διεπράχθη το επαγγελματικό παράπτωμα παραβίασης καθήκοντος για «ανεξάρτητη νομική κρίση» και «διεξοδική, αντικειμενική και ειλικρινή εντολή», ότι τα μνημόνια αποτελούν «ένα ατυχές κεφάλαιο στην ιστορία του OLC», ότι περιείχαν «ελαττωματική» ανάλυση και σφάλματα «κάτι παραπάνω από δευτερεύοντα».

Σχετικά με αυτό το ζήτημα, η Εισαγγελία θεωρεί ότι **το πεδίο εξουσιοδότησης** παραβίασε τις ισχύουσες απαγορεύσεις βάσει του Καταστατικού της Ρώμης και του διεθνούς δικαίου γενικότερα κατά των βασανιστηρίων, της σκληρής μεταχείρισης και της προσβολής της προσωπικής αξιοπρέπειας.

Περιπτώσεις οι οποίες φαίνεται ότι έχουν διερευνηθεί και διωχθεί από τις αρχές:

-2 υποθέσεις,²⁷⁸ το 2004, για χρήση μη εξουσιοδοτημένων τεχνικών ανάκρισης που κατέληξε σε θάνατο κρατούμενου. Στην πρώτη, ο κατηγορούμενος καταδικάστηκε σε 100 μήνες φυλάκισης, η καταδίκη επιβεβαιώθηκε από το Εφετείο των ΗΠΑ, αλλά το Επαρχιακό Δικαστήριο μείωσε την ποινή σε 80 μήνες, ενώ στη δεύτερη είχαν διαγραφεί τα στοιχεία

- έναρξη πλήρους ποινικής διερεύνησης των θανάτων δύο κρατούμενων της CIA στο εξωτερικό, το 2011, μετά την εξέταση πιθανής εμπλοκής της CIA στην ανάκριση 101 κρατουμένων στις ΗΠΑ, μετά τις τρομοκρατικές επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου 2001. Η διερεύνηση κατέληξε ότι τα αποδεκτά αποδεικτικά στοιχεία δεν επαρκούν για διαμόρφωση υπόθεσης.

Εθνικές διαδικασίες στην Πολωνία, τη Ρουμανία, τη Λιθουανία: Έχει αναφερθεί ότι διεξάγονται ποινικές έρευνες στην Πολωνία, τη Ρουμανία και τη Λιθουανία σχετικά με εικαζόμενα εγκλήματα που διαπράχθηκαν σε σχέση με την κράτηση σε εγκαταστάσεις της CIA στις περιοχές τους.

²⁷⁷ Σύμφωνα με την Έκθεση του Γραφείου Επαγγελματικής Ευθύνης (29.07.2009) και του υπομνήματος επανεξέτασης της Έκθεσης από τον Αναπληρωτή Εισαγγελέα, κ. David Margolis

²⁷⁸ Ο Αναπληρωτής Διευθυντή Επιχειρήσεων της CIA υπέβαλε το 2004 αίτημα προς το Γενικό Επιθεωρητή της Υπηρεσίας για τη διερεύνηση ισχυρισμών ότι το προσωπικό της CIA χρησιμοποίησε μη εξουσιοδοτημένες τεχνικές ανάκρισης με ένα κρατούμενο, καθώς και πληροφοριών που προκαλούν ερωτήματα σχετικά με το κατά πόσον η συγκεκριμένη μυστική δραστηριότητα της υπηρεσίας σε έναν χώρο κράτησης και ανάκρισης στο εξωτερικό ενδέχεται να συνδέεται με παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Το αποτέλεσμα ήταν η σύνταξη Ειδικής Έκθεσης, η οποία δόθηκε στη δημοσιότητα τον Αύγουστο του 2009.

Πολωνία: Το γραφείο του Γενικού Εισαγγελέα της Πολωνίας ξεκίνησε έρευνα το 2008 για εικαζόμενη πολωνική συνενοχή στη μονάδα κράτησης της CIA στην επικράτειά της, ενώ πολωνική εφημερίδα ανέφερε το 2012 ότι ο πρώην επικεφαλής της Πολωνικής υπηρεσίας πληροφοριών, Zbigniew Siemiatkowski, κατηγορήθηκε για παραβίαση του Πολωνικού και διεθνούς δίκαιου. Σύμφωνα με πληροφορίες, η έρευνα καθστέρησε λόγω έλλειψης συνεργασίας της κυβέρνησης των ΗΠΑ²⁷⁹.

Ρουμανία: Το Μάιο του 2012 κινήθηκαν προκαταρκτικές ποινικές διαδικασίες εξ ονόματος του Abd al Rahim al Nashiri, ενός από τους κρατούμενους της CIA στη χώρα αυτή. Η Εισαγγελία της Ρουμανίας καταχώρισε την καταγγελία και ξεκίνησε έρευνα, που σύμφωνα με πληροφορίες εξακολουθεί να βρίσκεται σε εξέλιξη. Η καταγγελία στη συνέχεια υποβλήθηκε στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιώματα για λογαριασμό του ίδιου κρατουμένου τον Αύγουστο του 2012.

Λιθουανία: Στις 22 Ιανουαρίου 2010 ο Γενικός Εισαγγελέας ξεκίνησε έρευνα για καταγγελίες παράνομης μεταφοράς και κράτησης από τη CIA σε λιθουανική επικράτεια, βάσει πορισμάτων σχετικής κοινοβουλευτικής έρευνας από την κοινοβουλευτική Επιτροπή Εθνικής Ασφάλειας και Άμυνας. Η απόφαση του Εθνικού Εισαγγελέα τον Ιανουάριο του 2014 να τερματίσει την έρευνα, ανακλήθηκε και η έρευνα άνοιξε εκ νέου στις 22 Ιανουαρίου 2015 μετά την ανακοίνωση των ευρημάτων της έκθεσης της Γερουσίας των ΗΠΑ σε σχέση με τις εγκαταστάσεις κράτησης της CIA στη Λιθουανία.

Ξεχωριστά, την 1^η Φεβρουαρίου 2014, ο Γενικός Εισαγγελέας της Λιθουανίας ξεκίνησε έρευνα με βάση ισχυρισμούς ότι οι λιθουανικές αρχές συμμετείχαν στη μεταφορά, μυστική κράτηση, βασανιστήρια και απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση ενός κρατουμένου της CIA. Το πεδίο αυτής της έρευνας φαίνεται να περιορίζεται σε λιθουανούς υπηκόους που κατηγορούνται για παράνομη μεταφορά προσώπων πέρα από τα κρατικά σύνορα και κατάχρηση εξουσίας, αν και η λιθουανική κυβέρνηση δήλωσε ότι «μπορεί να επεκταθεί εάν συλλεχθούν επαρκή στοιχεία, ή άλλα ποινικά αδικήματα κατά την πορεία της διαδικασίας».

²⁷⁹ Επιπλέον, το ΕΔΔΑ σε τελικές αποφάσεις (2 Φεβρουαρίου 2015) επί δύο υποθέσεων, διαπίστωσε ότι «η ποινική έρευνα στην Πολωνία υπολείπεται των προτύπων αποτελεσματικής έρευνας», που θα έπρεπε να είχε διεξαχθεί σύμφωνα με το άρθρο 3.

Καταλήγοντας ως προς τη συμπληρωματικότητα, η Εισαγγελέας επισημαίνει ότι οι αξιολογήσεις του Αιτήματος παραμένουν προσωρινές και μπορεί να αναθεωρηθούν υπό το φως πληροφοριών που οι αρχές του Αφγανιστάν, ή των ΗΠΑ, επιλέξουν να παρέχουν στο πλαίσιο του Άρθρου 18, ή κατά την πορεία των ερευνών που θα ακολουθήσουν, εάν το Τμήμα Προδικασίας εγκρίνει το αίτημα,²⁸⁰ οπότε η Εισαγγελία θα συνεχίσει να αξιολογεί την πρόοδο οποιασδήποτε σχετικής εθνικής διαδικασίας, ενώ κρίνει πιθανό να προκύψουν επιπλέον υποθέσεις εναντίον μελών των αφγανικών αρχών, των Ταλιμπάν ή συνδεδεμένων με αυτούς ένοπλων ομάδων, των ενόπλων δυνάμεων των ΗΠΑ και της CIA, από τη διερεύνηση της κατάστασης,

3.2.4.2. Βαρύτητα

Η εκτίμηση της βαρύτητας στο αίτημα αφορά συγκεκριμένες περιπτώσεις και όχι τόσο τη βαρύτητα της συνολικής κατάστασης, ενώ παράγοντες όπως η φύση, η κλίμακα, ο τρόπος ανάθεσης των φερόμενων εγκλημάτων και ο αντίκτυπός τους στα θύματα, αποτελούν δείκτες της σοβαρότητας μιας υπόθεσης. Με βάση τις διαθέσιμες πληροφορίες οι πιθανές υποθέσεις που αφορούν φερόμενα εγκλήματα, από μέλη των **Ταλιμπάν και φιλικών ένοπλων ομάδων**, μέλη του **ANSF** και μέλη των **ενόπλων δυνάμεων των ΗΠΑ και της CIA**, είναι **επαρκούς βαρύτητας** για να δικαιολογήσουν περαιτέρω δράση από το Δικαστήριο.

Τα άτομα που περιγράφονται στο Αίτημα, σύμφωνα με τον Κανόνα 49(2)(c)²⁸¹ και προέρχονται και από τις 3 προαναφερόμενες ομάδες, διαθέτουν **το επίπεδο ευθύνης, που σχετίζεται με το να επινοήσουν, να κατευθύνουν, να διατάξουν, να επιβλέψουν, να διευκολύνουν, ή με άλλο τρόπο να συνεισφέρουν στην διάπραξη των φερόμενων εγκλημάτων**. Σχετικά με την κλίμακα, τη συστηματικότητα και

²⁸⁰ Αν και δεν σχετίζεται άμεσα με την αξιολόγηση της συμπληρωματικότητας, ο αριθμός αστικών αγωγών έχει επίσης ασκηθεί στις ΗΠΑ σχετικά με ισχυρισμούς για κακοποίηση κρατουμένων των ΗΠΑ στο Αφγανιστάν: Mohamed et al κατά Jeppesen Dataplan, El-Masri κατά ΗΠΑ και Salim κατά Mitchell, Ali κατά Rumsfeld και Allaithi κατά Rumsfeld

²⁸¹ «Regulation 49: The request for authorisation

2. c. *A request by the Prosecutor to a Pre-Trial Chamber for authorisation of an investigation pursuant to article 15, paragraph 3, shall be in writing and shall contain: The persons involved, if identified, or a description of the persons or groups of persons involved.*»

τον τρόπο διάπραξης των φερόμενων εγκλημάτων, η κάθε μια από τις προαναφερόμενες ομάδες φέρεται να έδρασε ως ακολούθως:

(α) **Ταλιμπάν και σχετιζόμενες με αυτούς ένοπλες ομάδες:** Ο κατάλογος των εγκλημάτων που φέρεται να έχουν διαπραχθεί, είτε, ως μέρος συστηματικής και ευρείας επίθεσης, με διάπραξη πολλαπλών απαγορευμένων πράξεων, είτε στο πλαίσιο οργανωμένης πολιτικής, είναι ιδιαίτερα εκτενής και αντιστοιχεί σε μεγάλο αριθμό άμεσων και έμμεσων θυμάτων. Τα εγκλήματα φέρεται να έχουν συμβεί σε κάθε επαρχία, **σε όλη την επικράτεια του Αφγανιστάν** με αυξανόμενη συχνότητα, με τρόπο που προκαλούσε τη **μέγιστη βλάβη ή τον τραυματισμό του μέγιστου αριθμού** θυμάτων (βομβιστικές επιθέσεις αυτοκτονίας σε πολυσύχναστα μέρη, όπως τζαμιά κατά την προσευχή της Παρασκευής). Η ευρεία χρήση ύπουλων τακτικών επίσης έθεσε τον άμαχο πληθυσμό σε αυξημένο κίνδυνο επίθεσης από κυβερνητικές και διεθνείς δυνάμεις. Τα ποσοτικά στοιχεία που επιβεβαιώνουν τα παραπάνω ποικίλουν, ανάλογα με την περίοδο αναφοράς, όπως φαίνεται στον ακόλουθο πίνακα.

Είδος εγκλήματος	Χρονική περίοδος	Αριθμός εγκλημάτων	Πλήθος θανάτων αμάχων	Πλήθος τραυματισμών αμάχων	Πληθος απαγωγών αμάχων
Επιχ/ειρήσεις αυτοκτονίας/ σύνθετες επιθέσεις, χρήση αυτοσχέδιων εκρηκτικών μηχανισμών (IEDs)	2009-2016		17.700	33.032	
Στοχευμένες και εκ προθέσεως δολοφονίες			6.903		
Επιθέσεις εναντίον εργαζομένων στην ανθρωπιστική βοήθεια	2003-2017	399	325	212	363
Επιθέσεις εναντίον εκπαιδευτικών εγκαταστάσεων	2006-2008	1.153			
Επιθέσεις εναντίον τόπων λατρείας	2012-2014	60	45	62	

Πολλές από τις φερόμενες συμπεριφορές διεπράχθησαν με **ιδιαίτερη σκληρότητα**, ή με **πρόθεση να τρομοκρατηθεί** ο άμαχος πληθυσμός, η στόχευση βασίστηκε στις πραγματικές ή εικαζόμενες πολιτικές πεποιθήσεις, ή το γένος των θυμάτων και κατευθύνονταν ιδιαίτερα εναντίον ηγετών φυλών ή κοινοτήτων, δασκάλων και θρησκευτικών αρχηγών, οι στοχευμένες δολοφονίες των οποίων, στέρησαν από τις τοπικές κοινωνίες σημαντικούς θεσμούς. Η μεγάλη διάρκεια τέλεσης εγκλημάτων σε καθημερινή βάση, είχε σοβαρή κοινωνική και ψυχολογική επίπτωση στον Αφγανικό πληθυσμό. Σε πολλά μέρη της χώρας, ο πληθυσμός αρνήθηκε την πρόσβαση σε

ανθρωπιστική βοήθεια και βασικές κυβερνητικές υπηρεσίες, όπως η ιατρική περίθαλψη, ενώ μεγάλες περιοχές τέθηκαν ουσιαστικά, εκτός των ορίων των εργαζομένων στην ανθρωπιστική βοήθειας και οι συνεχιζόμενες επιθέσεις ανάγκασαν πολλούς διεθνείς οργανισμούς να σταματήσουν τις ανθρωπιστικές επιχειρήσεις στη χώρα, και δυσκόλεψαν πολύ την αποτελεσματική παράδοση της βοήθειας για όσους παρέμειναν. Τα φερόμενα εγκλήματα είχαν ιδιαίτερα ευρεία και σοβαρή επίπτωση σε γυναίκες και κορίτσια, καθώς χιλιάδες κορίτσια έχασαν το δικαίωμα στην εκπαίδευση, ή οδηγήθηκαν σε αναγκαστικούς, πρόωρους γάμους, με ανταλλαγή χρεών.

(β) Οι Εθνικές Δυνάμεις Ασφάλειας (ANSF = NDS, ANP, ANA, ALP): Τα μέλη τους επίσης διέπραξαν εγκλήματα σε ευρεία κλίμακα. Σε ό,τι αφορά ειδικά τα **βασανιστήρια**, αποτελούσαν **κυρίαρχη και συστηματική πρακτική**, σε πολλές επαρχίες, **σε όλη τη χώρα**, ενώ σε ορισμένες εγκαταστάσεις διπαράτονταν **με θεσμικό τρόπο**.

Η Εισαγγελία υπενθυμίζει την καθολικότητα της απαγόρευσης των Βασανιστηρίων ως κανόνα *jus cogens*, καθώς και σύμφωνα με το ΔΔΧ²⁸², με αποφάσεις του ΔΠΔΓ²⁸³ και με την Επιτροπή Κατά των Βασανιστηρίων²⁸⁴, οποία σημείωσε επιπλέον τη **βαρύτητα** του εγκλήματος των βασανιστηρίων.

²⁸² Αποτελεί κανόνα *jus cogens*, σύμφωνα με το ΔΔΧ, η απαγόρευση «θεμελιώνεται σε ευρέως διαδεδομένη διεθνή πρακτική και στην πεποίθηση δικαίου (*opinion juris*) των κρατών...εμφανίζεται σε πολυάριθμα διεθνή όργανα οικουμενικής εφαρμογής ... έχει εισαχθεί στο εθνικό δίκαιο σχεδόν όλων των Κρατών» και «πράξεις βασανιστηρίων αποκηρύσσονται συστηματικά σε εθνικά και διεθνή φόρα».

²⁸³ Σύμφωνα με το ΔΠΔΓ «η απαγόρευση των βασανιστηρίων είναι καθολική και μη διαπραγματεύσιμη σε καμία περίπτωση (Βλ. Επίσης Μέρος Α)

²⁸⁴ Σύμφωνα με το Γενικό Σχόλιο 2 της Επιτροπής κατά των Βασανιστηρίων των ΗΕ «καμία εξαιρετική περίπτωση δε μπορεί να επικαλεστεί κράτος μέρος για να δικαιολογήσει πράξεις βασανιστηρίων σε κανένα έδαφος κάτω από τη δικαιοδοσία του», συμπεριλαμβανομένων «κατάσταση πολέμου ή απειλή πολέμου, εσωτερική πολιτική αστάθεια ή άλλη κατάσταση έκτακτης ανάγκης» ή «οποιαδήποτε απειλή τρομοκρατικών πράξεων ή βίαια εγκλήματα, καθώς και ένοπλη σύγκρουση διεθνής ή μη διεθνής», ενώ «αμνηστίες ή άλλα εμπόδια που αποκλείουν ή δείχνουν απροθυμία για παροχή κατάλληλης και δίκαιης δίωξης και τιμωρίας αυτών που διαπράττουν βασανιστήρια ή κακομεταχείριση παραβιάζει την αρχή της μη δυνατότητας παραβίασης». Επιπλέον, «η μη δυνατότητα παραβίασης της απαγόρευσης βασανιστηρίων αντικατοπτρίζεται ε στην αρχή, που περιλαμβάνεται στο άρθρο 2(3) της Σύμβασης κατά των Βασανιστηρίων, δηλαδή ότι διαταγή ανωτέρου ή δημόσιας αρχής δεν μπορεί να επικαλεστεί ως δικαιολογία για τα βασανιστήρια», καθώς και ότι «... Οι υφισταμένοι δεν μπορούν να αναζητήσουν καταφύγιο σε ανώτερη εξουσία και πρέπει να λογοδοτήσουν ατομικά. Ταυτόχρονα, όσοι ασκούν ανώτερη αρχή - συμπεριλαμβανομένων των δημοσίων υπαλλήλων - δεν μπορούν να αποφύγουν την ευθύνη ή και την εγκληματική ευθύνη για βασανιστήρια ή κακομεταχείριση από υφισταμένους για τα οποία γνώριζαν ή έπρεπε να γνωρίζουν ότι συνέβαιναν ή ήταν πιθανό να συμβούν και δεν κατάφεραν να λάβουν λογικά και απαραίτητα προληπτικά μέτρα... είναι απαραίτητο να διερευνηθεί πλήρως, από αρμόδιο, ανεξάρτητο και αμερόληπτο εισαγγελέα και δικαστικές αρχές, η ευθύνη κάθε ανωτέρου

Ο τρόπος με τον οποίο φέρεται ότι διαπράχθηκαν τα εγκλήματα αυτά φαίνεται να ήταν ιδιαίτερα **σκληρός, παρατεταμένος και σοβαρός**, με **πρόθεση** να προκληθεί μέγιστος πόνος και συμπεριέλαβε πράξεις σεξουαλικής βίας, με αποτέλεσμα πλήθος κρατούμενων να εξαναγκαστούν σε ψευδείς ομολογίες και αν και αθώοι, να παραμένουν φυλακισμένοι, στερούμενοι περαιτέρω των οικογένειών τους και των θεμελιωδών δικαιωμάτων τους. Επιπλέον, ανώτεροι αξιωματούχοι της NDS παραδέχτηκαν ότι οι κρατούμενοι υπέστησαν σκληρή μεταχείριση στις εγκαταστάσεις της, υπό την εποπτεία τους.

Τα φερόμενα εγκλήματα είχαν **σοβαρές βραχυπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες επιπτώσεις**, ψυχικές και σωματικές, καθώς και μόνιμους σωματικούς τραυματισμούς ενώ συχνά, κατά την ανάκριση, οι κρατούμενοι βίωναν τόσο σοβαρό πόνο, που έχαναν τις αισθήσεις τους. Μερικοί κατέρρεαν σε τέτοιο βαθμό από την κακοποίηση («broken husks»), ώστε να μην κοιμούνται από το συνεχή πόνο και να ξεχνούν απλά πράγματα, όπως το να κατεβάσουν το παντελόνι τους, όταν πήγαιναν στην τουαλέτα.

Οι ένοπλες δυνάμεις των ΗΠΑ και της CIA: Τα φερόμενα εγκλήματα φαίνεται να έχουν διαπραχθεί με **ιδιαίτερη σκληρότητα**, δηλαδή πρόκληση σοβαρού σωματικού και ψυχικού τραυματισμού, για **παρατεταμένο χρονικό διάστημα**, με τρόπο που υπολογίζεται ότι **προσβάλλει πολιτιστικά και θρησκευτικά ταμπού**, και αφήνοντας τα **θύματα βαθιά τραυματισμένα**. Κρατούμενοι που υποβλήθηκαν σε Ενισχυμένες Τεχνικές Ανάκρισης και σε παρατεταμένη απομόνωση, επέδειξαν στη συνέχεια, παραισθήσεις, παράνοια, αϋπνία και απόπειρες αυτοτραυματισμού και αυτοακρωτηριασμού, ενώ η έλλειψη ανθρώπινης επαφής προκάλεσε ψυχιατρικά προβλήματα.

Τα φερόμενα εγκλήματα από τις ένοπλες δυνάμεις των ΗΠΑ, φαίνεται να έχουν επιβληθεί σε **σχετικά μικρό ποσοστό** του συνόλου των κρατουμένων²⁸⁵ και η διάπραξή τους αφορά περιορισμένη χρονική διάρκεια, καθώς στη συνέχεια η χρήση αυτών των τεχνικών επίσημα ακυρώθηκε και το εγχειρίδιο του στρατού των ΗΠΑ

υπαλλήλου, είτε για άμεση ηθική αυτοουργία, είτε για ενθάρρυνση, ή για συγκατάθεση σε βασανιστήρια ή κακομεταχείριση».ειδική βαρύτητα»του εγκλήματος των βασανιστηρίων». Η επιτροπή κατά των βασανιστηρίων παρατήρησε επίσης ότι

²⁸⁵ περίπου 10.000 άτομα κατά την εξεταζόμενη χρονική περίοδο

αναγόρευσε τις Συμβάσεις της Γενεύης, ως βάση για τη μεταχείριση και ανάκριση των κρατουμένων. Ωστόσο, οι πράξεις ήταν **σοβαρές ως προς τον αριθμό και το αποτέλεσμα τους** και εφαρμόστηκαν σύμφωνα με εξουσιοδότηση που δόθηκε τοπικά και όχι σε επίπεδο αρχηγείου, γεγονός που συνεπάγεται **προσωπική ευθύνη εντός της διοικητικής δομής**.

Η μεταχείριση των κρατουμένων της CIA, αξιολογούμενη ποιοτικά, φαίνεται να ήταν ιδιαίτερα σοβαρή. Σύμφωνα με επίσημες πληροφορίες²⁸⁶ «οι ανακρίσεις κρατουμένων της CIA ήταν βάνανσες και κατά πολύ χειρότερες από ό, τι η CIA παρουσίαζε στους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής και σε άλλους», ενώ εφαρμόστηκαν οι Ενισχυμένες Τεχνικές Ανάκρισης «με σημαντική επανάληψη για ημέρες ή εβδομάδες κάθε φορά», «σε συνδυασμό, συχνά, με στέρηση ύπνου και ξεγύμνωμα» και ο ισχυρισμός της CIA ότι αρχικά χρησιμοποίησε «ανοιχτή, μη απειλητική προσέγγιση» ή ότι ξεκίνησε τις ανακρίσεις με τη «λιγότερο δυνατή καταναγκαστική τεχνική και κλιμακώθηκε σε πιο καταναγκαστικές τεχνικές μόνο όταν ήταν απαραίτητο», απορρίφθηκε.

Διενεργούνταν συγκεκριμένα βασανιστήρια²⁸⁷, όπως ενδεικτικά το waterboarding, «σωματικά επιβλαβές, προκαλούσε σπασμούς και έμετο»²⁸⁸, ή η στέρηση στέρηση ύπνου για έως και 180 ώρες,²⁸⁹ το αποτέλεσμα των οποίων μεγιστοποιούνταν με τη δημιουργία της πεποίθησης ότι δεν θα έφευγαν ζωντανοί, αλλά «μόνο σε κουτί με σχήμα φέρετρου, καθώς και ότι είναι στο έλεος των ανακριτών, οι οποίοι δεν θα οδηγηθούν στη δικαιοσύνη αφού «δεν μπορούμε ποτέ να αφήσουμε τον κόσμο να μάθει τι σου έχω κάνει», απειλές ότι θα βλάψουν τις οικογένειές τους.²⁹⁰ Επιπλέον, λόγω «προτεραιότητας» στην ανάκριση κρατουμένων «υψηλής αξίας», έναντι της ιατρικής τους φροντίδας, επιδεινώνονταν τους σωματικά και ψυχολογικά. Οι συνθήκες εγκλεισμού των κρατούμενων της CIA ήταν **ιδιαίτερα σκληρές** και αποτελούσαν **αναπόσπαστο κομμάτι της ανακριτικής διαδικασίας** και της συνολικής μεταχείρισης, ιδιαίτερα κατά την έναρξη του προγράμματος ανάκρισης.

²⁸⁶ Έκθεση της επιτροπής της Γερουσίας

²⁸⁷ Βλ. Β' Μέρος κεφ.3.2.2.4

²⁸⁸ Στην Έκθεση της Γερουσίας αναφέρεται ότι ο Abu Zubaydah έγινε «εντελώς μη ανταποκρίσιμος, με φουσαλίδες να ανεβαίνουν από το ανοιχτό, γεμάτο στόμα του », ενώ σύμφωνα με εσωτερικά αρχεία της CIA ο Khalid Shaykh Mohammad υπέστη «σειρά σχεδόν πνιγμών».

²⁸⁹ Στην ίδια Έκθεση αναφέρεται ότι οι κρατούμενοι εμφάνιζαν ψευδαισθήσεις κατά τη διάρκεια της παρατεταμένης στέρησης ύπνου.

²⁹⁰ Απειλή ότι θα κακοποιήσουν σεξουαλικά ή θα σφάζουν τη μητέρα κρατούμενου.

Οι διαθέσιμες πληροφορίες περιορίζονται από τη μυστική φύση του προγράμματος κράτησης και ανάκρισης, τις προσπάθειες απόκρυψης του αριθμού και της ταυτότητας των θυμάτων, την άρνηση πρόσβασης σε εθνικούς και διεθνείς μηχανισμούς αναφοράς και την καταστροφή των βιντεοταινιών της CIA από ανακρίσεις κρατουμένων. Επιπλέον, η πληροφόρηση παραποιήθηκε, αφού ορισμένα θύματα φαίνεται ότι εξαναγκάστηκαν να υπογράψουν δηλώσεις ότι δεν υπέστησαν κακομεταχείριση, ή κακοποίηση, ή ότι είχαν τρομοκρατηθεί με απειλές πρόκλησης βλάβης σε μέλη των οικογενειών τους.

Επιπλέον παράγοντες εξηγούν την περιορισμένη υποβολή αναφορών, όπως κοινωνικοπολιτισμικοί κανόνες και θρησκευτικοί παράγοντες, ιδιαίτερα στην αφγανική κοινωνία, που μπορεί να οδήγησαν στο να μην αναφερθούν περιστατικά, ειδικά σεξουαλικής βίας, καθώς τα θύματα είναι ιδιαίτερα διστακτικά, λόγω ντροπής, ενοχής και φόβου για στιγματισμό από τις κοινότητές τους. Άλλοι παράγοντες ήταν απειλές που δέχτηκαν από ανακριτές για τις οικογένειές τους, ή ο φόβος αντιποίνων από τις ντόπιες Αφγανικές αρχές, αφγανούς κυβερνητικούς αξιωματούχους και αντικυβερνητικά στοιχεία²⁹¹. Επιπλέον, μέχρι σήμερα δεν υπάρχει μηχανισμός αναφοράς για τη συλλογή καταθέσεων από μάρτυρες και επιζώντες, που βρίσκονται σε απομακρυσμένες και ανασφαλείς περιοχές του Αφγανιστάν, ή που θα μπορούσε να είναι στη διάθεση θυμάτων, πρόθυμων να παρουσιάσουν τις μαρτυρίες τους. Οι οικογένειες των θυμάτων συχνά αγνοούν την τύχη των συγγενών τους, οι κοινότητές τους θεωρήθηκαν ύποπτες για σχέση με τους Ταλιμπάν ή την Αλ Κάιντα και δέχθηκαν κατηγορίες για τα μέλη τους. Οι διαθέσιμες πληροφορίες δείχνουν ότι τα θύματα τραυματίστηκαν βαθιά από τη μεταχείρισή τους κατά την κράτηση από το Υπουργείο Δικαιοσύνης ή τη CIA.

Ο αριθμός κρατουμένων της CIA ήταν **σημαντικά μικρότερος** από αυτόν των ενόπλων δυνάμεων των ΗΠΑ, αν και δεν είναι γνωστό το πλήρες πεδίο εφαρμογής του προγράμματος της CIA. Σύμφωνα με την Έκθεση της Γερουσίας «η CIA δεν διενήργησε ολοκληρωμένη ή ακριβή καταμέτρηση του αριθμού των κρατουμένων» και «η πλήρης καταμέτρηση κρατήσεων και ανακρίσεων της CIA μπορεί να είναι αδύνατη, καθώς τα υφιστάμενα αρχεία συχνά είναι ανύπαρκτα, ή σπάνια και ανεπαρκή».

²⁹¹ Μερικά από τα θύματα που αποφάσισαν να μιλήσουν δημόσια για την κακοποίηση που βίωσαν απειλήθηκαν, παρενοχλήθηκαν ή δέχθηκαν επίθεση, όταν το έκαναν.

Ωστόσο, για τους λόγους που προαναφέρονται, οι ισχυρισμοί, για τους οποίους η Εισαγγελία έχει αναγνωρίσει σχέση με την ένοπλη σύγκρουση στο Αφγανιστάν και αποτελούν αντικείμενο πιθανών υποθέσεων στο Αίτημα και τα συνοδευτικά παραρτήματα, **πληρούν το όριο βαρύτητας** του άρθρου 17 (1) (δ) του ΚατΔΠΔ.

3.2.4.3. Συμφέρον της Δικαιοσύνης

Σε ό,τι αφορά το συμφέρον της Δικαιοσύνης, η Εισαγγελία υπενθυμίζει τη **βαρύτητα**, τη **σοβαρότητα** και **έκταση** των εγκλημάτων πολέμου και εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας που φέρεται να διεπράχθησαν στο Αφγανιστάν, την **εκτεταμένη περίοδο** κατά την οποία τα εγκλήματα διαπράχθηκαν και συνεχίζουν να διαπράττονται, το **μεγάλο εύρος των υπευθύνων** από όλα τα μέρη της σύγκρουσης, τα **επαναλαμβανόμενα μοτίβα** εγκληματικότητας και την **περιορισμένη προοπτική λογοδοσίας** σε εθνικό επίπεδο, **στοιχεία όλα που βαρύνουν υπερ της ερευνας**.

Επιπλέον, **τα ίδια τα θύματα έχουν εκδηλώσει το ενδιαφέρον τους να αποδοθεί δικαιοσύνη**, καθώς η Εισαγγελία αφενός διεξήγαγε διαβουλεύσεις με οργανώσεις θυμάτων στο Αφγανιστάν, αφετέρου εξέτασε τις διαθέσιμες στο κοινό πληροφορίες. Επίσης, σύμφωνα με **εθνική διαβούλευση**²⁹² που διεξήγαγε το 2005 η Ανεξάρτητη Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Αφγανιστάν, για τις απόψεις των θυμάτων σχετικά με τη μεταβατική δικαιοσύνη και τα μέτρα συμφιλίωσης, η **επιθυμία για ποινική δικαιοσύνη ήταν ισχυρή** και πολλοί συμμετέχοντες θεώρησαν τις **ποινικές δίκες** για παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που σχετίζονται με τις συγκρούσεις, **αναγκαίες**, προκειμένου να αποτραπούν μελλοντικές παραβιάσεις, να αποφευχθούν φόνοι εκδίκησης, να αποκατασταθεί η αξιοπρέπεια των θυμάτων και να επέλθει συμφιλίωση²⁹³. Η πλειονότητα των ερωτηθέντων ήταν της άποψης ότι οι δίκες θα μπορούσαν να περιοριστούν σε εκείνους που είχαν διαπράξει σοβαρές παραβιάσεις και τους διοικητές τους, ή μόνο στους διοικητές και χαρακτήρισαν την

²⁹² Η διαβούλευση διήρκεσε 8 μήνες και περιέλαβε 2.000 συμμετέχοντες από τις 32 εκ των 34 επαρχιών του Αφγανιστάν, 4.151 ατομικές συνεντεύξεις και 200 συζητήσεις με ομάδες εστίασης

²⁹³ Το 85% των ερωτηθέντων θεώρησε ότι η δικαστική διαδικασία θα βοηθούσε στη συμφιλίωση, ενώ το 11% το αντίθετο. Το 61% των ερωτηθέντων απέρριψε τη χορήγηση αμνηστίας σε εγκληματίες πολέμου και οι περισσότεροι (44,9%) ήθελαν τις δίκες άμεσα, το 25,5% εντός 2 ετών, 18,8% εντός 2-5 ετών και το 8,4% σε περισσότερα από πέντε έτη.

ασφάλεια, ως την πιο σοβαρή και άμεση ανησυχία τους, ενώ πολλοί θεώρησαν ότι υπάρχει σχέση **μεταξύ ασφάλειας και δικαιοσύνης**.²⁹⁴

Κατά τα επόμενα χρόνια, δεν κατέστη δυνατή η διενέργεια ερευνών, ή διαβουλεύσεων στο Αφγανιστάν, αλλά, συνέδρια και συναντήσεις θυμάτων δείχνουν ότι συνεχίζουν να εκφράζουν παρόμοιες απόψεις: Το 2010, με δήλωση Συνέλευση θυμάτων στην Kabul ζητήθηκε ο τερματισμός της ατιμωρησίας, η άμεση ακύρωση του νόμου περί αμνηστίας, η αναζήτηση δραστών εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας και εγκλημάτων πολέμου, καθώς και η υποστήριξη της μεταβατικής διαδικασίας δικαιοσύνης στο Αφγανιστάν από τη διεθνή κοινότητα. Το 2012, 15 οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών υπέγραψαν κοινή επιστολή προς την Εισαγγελέα του ΔΠΔ, ζητώντας άμεση δράση για την αντιμετώπιση της κατάστασης στη χώρα τους. Το 2013, κατά τη διάρκεια της επίσκεψης του Υπατου Αρμοστή των ΗΕ για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα στο Αφγανιστάν, 28 Αφγανικές ΜΚΟ δημοσίευσαν ανοιχτή επιστολή, καλώντας το ΔΠΔ να ανοίξει έρευνες για εγκλήματα που διαπράχθηκαν στο Αφγανιστάν από το 2003 και να ανταποκριθεί στην ανάγκη αποζημίωσης των θυμάτων. Πιο πρόσφατα, η Ομάδα Συντονισμού Μεταβατικής Δικαιοσύνης (TJCG) ζήτησε έρευνα του ΔΠΔ και η AIHRC κάλεσε την κυβέρνηση να παραπέμψει την κατάσταση στην Εισαγγελέα του ΔΠΔ, αν δεν είναι σε θέση να διώξει τους υπεύθυνους για εγκλήματα πολέμου, που διαπράχθηκαν μεταξύ 28 Σεπτεμβρίου και 13 Οκτωβρίου 2015. Όλα τα παραπάνω είναι ενδεικτικά έντονου ενδιαφέροντος των θυμάτων να αποδοθεί δικαιοσύνη. Κατά συνέπεια, η Εισαγγελία **δεν εντόπισε ουσιαστικούς λόγους να πιστεύει ότι η έναρξη διερεύνησης της κατάστασης δεν θα εξυπηρετούσε τα συμφέροντα της δικαιοσύνης**.

Η εκπροσώπηση των θυμάτων: Παράλληλα με την υποβολή του Αιτήματος, η Εισαγγελία ενημέρωσε το Τμήμα ότι, σύμφωνα με τον κανόνα 50²⁹⁵, θα ειδοποιήσει τα θύματα και τους εκπροσώπους τους για την πρόθεσή της να ζητήσει άδεια

²⁹⁴ Συγκεκριμένα, τα 3/4 των ερωτηθέντων (76%) θεώρησαν ότι το να αρθούν οι εγκληματίες πολέμου ενώπιον της δικαιοσύνης, θα αύξανε την ασφάλεια στο Αφγανιστάν, σε αντίθεση με το 7,6% που δήλωσε το αντίθετο, ενώ το 12,9% δεν είχε άποψη. Η εθνική διαβούλευση οδήγησε στην έγκριση του εθνικού σχεδίου δράσης για την Ειρήνη, Συμφιλίωση και Δικαιοσύνη, το οποίο, παρά τις δεσμεύσεις του, δεν εφαρμόστηκε και αντί αυτού, το κοινοβούλιο ψήφισε νόμο περί αμνηστίας.

²⁹⁵ «Rule 50. 4. *The Pre-Trial Chamber, in deciding on the procedure to be followed, may request additional information from the Prosecutor and from any of the victims who have made representations, and, if it considers it appropriate, may hold a hearing.*»

έναρξης έρευνας και θα τους ενημερώσει για την προθεσμία τους (έως 31 Ιανουαρίου 2018) να κάνουν παραστάσεις στο Τμήμα Προδικασίας, μέσω της Ενότητας Συμμετοχής και Επιδιορθώσεων («VPRS») του Μητρώου Θυμάτων.²⁹⁶ Ως αποτέλεσμα, ένας μεγάλος αριθμός θυμάτων προσήλθε και παρουσίασε τις απόψεις του για το εάν πρέπει το Τμήμα Προδικασίας να δώσει την εξουσιοδότηση²⁹⁷.

Κεφάλαιο 4: Η απόρριψη του Αιτήματος, η Έφεση και η εξουσιοδότηση της έρευνας από το Τμήμα Εφέσεων

4.1. Η απόρριψη του αιτήματος από το Τμήμα Προδικασίας²⁹⁸

Το Τμήμα Προδικασίας ΙΙΙ **απέρριψε**²⁹⁹ το Αίτημα της Εισαγγελέως, κρίνοντας ότι η διεξαγωγή έρευνας για την κατάσταση στο Αφγανιστάν **δεν εξυπηρετούσε τα συμφέροντα της Δικαιοσύνης**³⁰⁰ και επικαλέστηκε έλλειψη επαρκών στοιχείων και μικρές προοπτικές συνεργασίας με τα κράτη.

Η επιχειρηματολογία του Τμήματος Προδικασίας κινήθηκε γύρω από το συγκεκριμένο, θεμελιώδη και αποφασιστικό ρόλο που αυτό διαθέτει, να **φιλτράρει τις διαδικασίες** στην περίπτωση που ο Εισαγγελέας κινείται **proprio motu**³⁰¹, καθώς

²⁹⁶ Η Εισαγγελία θα επισυνάψει στην ειδοποίησή της σύνδεσμο προς τη φόρμα και τις οδηγίες που αναπτύχθηκαν από το VPRS στα Αγγλικά, Pashto και Dari. Η ειδοποίηση προς τα θύματα θα αναρτηθεί στον ιστότοπο του ICC και θα σταλεί στη διεύθυνση επαφής της βάσης δεδομένων του ICC για περίπου 4.000 καταχωρήσεις παγκοσμίως, συμπεριλαμβανομένων των Αφγανικών μέσων ενημέρωσης, δηλαδή εθνική τηλεόραση και ραδιόφωνο, πρακτορεία ειδήσεων, ειδησεογραφικά sites νέων, ηλεκτρονικά και έντυπα μέσα.

²⁹⁷ Συνολικά το Δικαστήριο έλαβε 794 εκπροσωπήσεις (γλώσσες Dari and Pashto, as well as Arabic, English and German) από τις οποίες 699 διαβιβάστηκαν στο Τμήμα ως εξής: 668 εκπροσωπήσεις εκ μέρους 6220 ατόμων, 17 εκπροσωπήσεις εκ μέρους 1690 οικογενειών, 13 εκπροσωπήσεις εκ μέρους αρκετών εκατομμυρίων θυμάτων από 26 χωριά και 1 εκπροσώπηση εκ μέρους ενός ιδρύματος, ενώ οι εκπρόσωποι των θυμάτων συμπλήρωσαν και υποστήριξαν τις πληροφορίες που παρασχέθηκαν από την Εισαγγελέα στο Αίτημα.

²⁹⁸ <https://www.icc-cpi.int/Pages/record.aspx?docNo=ICC-02/17-33>

²⁹⁹ Σύμφωνα με την Απόφαση του Τμήματος Προδικασίας: «Το Σώμα αποφασίζει διά του παρόντος πως μια έρευνα για την κατάσταση στο Αφγανιστάν σε αυτό το στάδιο δεν θα εξυπηρετήσει τα συμφέροντα της δικαιοσύνης και κατά συνέπεια απορρίπτει το αίτημα»,

³⁰⁰ Η άρνηση του Τμήματος Προδικασίας για εξουσιοδότηση της έρευνας δεν αποκλείει την παρουσίαση μεταγενέστερου αιτήματος του Εισαγγελέα, βάσει νέων γεγονότων ή αποδεικτικών στοιχείων σχετικά με την ίδια κατάσταση, σύμφωνα με το άρθρο 15(5) του ΚατΔΠΔ

³⁰¹ Όπως αναφέρεται στο Αίτημα, η **ανάγκη συμβιβασμού** ανάμεσα σε δύο δραστηκά αντίθετες θέσεις οδήγησε στη Ρώμη σε ένα **διπλό σύστημα**. Εάν η δικαιοδοσία ενεργοποιείται ύστερα από παραπομπή από κράτος-μέρος, ή από το Συμβούλιο Ασφαλείας, η Εισαγγελία, αφού αναλύσει τις πληροφορίες, μπορεί να ξεκινήσει έρευνες οποιαδήποτε στιγμή, εκτός εάν αποφασίσει ότι δεν υπάρχει εύλογη βάση για να προχωρήσει σύμφωνα με το άρθρο 53(1). Αντίθετα, εάν η Εισαγγελία σκοπεύει να ξεκινήσει

πρέπει να εξετάσει, αποκλειστικά βάσει των πληροφοριών που διατίθεται από τον Εισαγγελέα, εάν πληρούνται οι απαιτήσεις του άρθρου 53(1)(α)-(γ). Ο μηχανισμός αυτός του φιλτραρίσματος από το Τμήμα Προδικασίας και της απαίτησης να καθοριστεί εάν η έρευνα υπηρετεί το συμφέρον της δικαιοσύνης, έχει σχεδιαστεί για να **θέτει όρια** και να **περιορίζει τη διακριτική ευχέρεια** της **Εισαγγελίας** να δρα **αυτεπάγγελτα**, ώστε να αποφευχθούν προδήλως αβάσιμες έρευνες, λόγω έλλειψης επαρκών πραγματικών ή νομικών θεμελιωδών στοιχείων και κυρίως να **προφυλάσσει το ΔΠΔ** από εμπλοκή σε έρευνες που είναι πιθανό να μην καταλήξουν κάπου. Δηλαδή, ο έλεγχος του Τμήματος Προδικασίας συνδέεται όχι μόνο με τη **διαφύλαξη** της **αξιοπιστίας** του ΔΠΔ, αλλά με την ίδια τη **λειτουργία** και τη **νομιμότητά** του, καθώς επιπόλαιες, αβάσιμες ή πιθανά ασαφείς έρευνες, θα παραβίαζαν **άσκοπα ατομικά δικαιώματα** χωρίς να εξυπηρετούν, ούτε τα συμφέροντα της δικαιοσύνης, ούτε καμία από τις καθολικές αξίες που διέπουν το Καταστατικό, σύμφωνα με το προοίμιο του, δηλαδή τη λήξη της ατιμωρησίας και την αποτροπή μαζικών θηριωδών για την ειρήνη, ασφάλεια και ευημερία των ανθρώπων.

Πριν την υποβολή του Αιτήματος, η Εισαγγελέας όταν κινείται αυτεπάγγελτα, έχει την αποκλειστική ευθύνη, να εντοπίζει και να επιλέγει, κατά την προκαταρκτική εξέταση, συγκεκριμένα περιστατικά και συμπεριφορές, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 53, καθώς και να αξιολογεί την πιθανή σκοπιμότητας μιας έρευνας, λαμβάνοντας υπόψη και εξισορροπώντας αφενός, τις ρεαλιστικές προσδοκίες για συνεργασία με τις αρμόδιες εθνικές αρχές στη συλλογή αποδεικτικών στοιχείων και στην παράδοση πιθανών υπόπτων και αφετέρου τα συμφέροντα της δικαιοσύνης και των θυμάτων.

Μετά την υποβολή του Αιτήματος, καθήκον και ευθύνη του Τμήματος Προδικασίας είναι ο έλεγχος των αξιολογήσεων του Εισαγγελέα. Κατά συνέπεια, το Τμήμα Προδικασίας υποχρεούται να εξετάσει μόνο τη νομιμότητα και καταλληλότητα των ερευνών που στοχεύουν στη διαπίστωση διάπραξης εγκλημάτων εντός της δικαιοδοσίας του ΔΠΔ, δηλαδή να επαληθεύσει εάν η πληροφορία σύμφωνα με την οποία έχει διαπραχθεί έγκλημα υπό την δικαιοδοσία του ΔΠΔ (notitia criminis) είναι αξιόπιστη και αξίζει να εξεταστεί περαιτέρω μέσω ερευνών. Κατά την αξιολόγηση

έρευνα **αυτεπάγγελτα**, απουσία παραπομπή και στο πλαίσιο μιας από τις «καταστάσεις» που έχει παρατηρήσει, πρέπει να ζητήσει **προηγούμενη έγκριση από το Τμήμα Προδικασίας**.

της αξιοπιστίας, το Τμήμα λαμβάνει υπόψη τις εγγενείς ιδιότητες των πληροφοριών (πληρότητα, συνάφεια, συνέπεια) και την εγκυρότητα της πηγής τους, για τον προσδιορισμό της «εύλογης» βάσης. Επομένως, η ευθύνη του Τμήματος Προδικασίας περιορίζεται στην απόφαση για έγκριση, ή μη, της έρευνας, λαμβάνοντας υπόψη τους όρους που καθορίζονται από το Καταστατικό, μεταξύ των οποίων και τα συμφέροντα της δικαιοσύνης

Το Τμήμα Προδικασίας υποστηρίζει ότι ο έλεγχός του πρέπει να περιλαμβάνει, όχι μόνο την ύπαρξη «εύλογης βάσης», το χαμηλότερο όριο στο θεσμικό πλαίσιο του ΔΠΔ³⁰², αλλά και **θετικό καθορισμό ότι οι έρευνες πρέπει να εξυπηρετούν το συμφέρον της δικαιοσύνης**, ως προς τη **βαρύτητα** των φερόμενων συμπεριφορών, το **συμφέρον** των πιθανών θυμάτων, και την πιθανότητα η **έρευνα να είναι εφικτή** και να έχει **νόημα**, κάτω από τις δεδομένες συνθήκες. Στηρίζει αυτή την άποψη λέγοντας ότι το χαμηλό πρότυπο της εύλογης βάσης αφορά το στάδιο πριν την έρευνα, κατά το οποίο δεν υπάρχουν αποδεικτικά στοιχεία, ο δικαστικός έλεγχος αφορά απλώς «πληροφορίες» και όχι «αποδείξεις» και **δεν διακυβεύεται η ατομική ποινική ευθύνη**. Τα αποδεικτικά πρότυπα κάθε σταδίου γίνονται αυστηρότερα και υψηλότερα, ακολουθώντας τον αντίκτυπο και τις επιπτώσεις των δικαστικών αποφάσεων στα ατομικά δικαιώματα:

-Έναρξη έρευνας: «εύλογη βάση για να προχωρήσουμε σε έρευνα» (άρθρο 15)

-Κλήτευση ή έκδοση ενταλμάτων σύλληψης: «βάσιμοι λόγοι να πιστεύουμε ότι το άτομο διέπραξε έγκλημα», (άρθρο 58)

-Επιβεβαίωση των κατηγοριών πριν από τη δίκη: «ουσιαστικοί λόγοι να πιστεύουμε ότι το άτομο διέπραξε κάθε ένα από τα εγκλήματα», (άρθρο 61)

-Καταδίκη κατηγορουμένου: «πέρα από κάθε αμφιβολία», (άρθρο 66)

Εξουσιοδοτώντας την έρευνα, το Τμήμα Προδικασίας υποστηρίζει ότι **θα θέσει και τα όριά της**, δηλαδή η **Εισαγγελέας μπορεί να ερευνήσει μόνο** για: (α) τα **συγκεκριμένα περιστατικά** που αναφέρονται στο Αίτημα και εξουσιοδοτήθηκαν από το Τμήμα και περιλαμβάνονται εντός του γεωγραφικού, χρονικού και γενικότερου πεδίου της εξουσιοδότησης και (β) όσα συνδέονται **στενά** και όχι

³⁰² Το Καταστατικό δεν ερμηνεύει με ακρίβεια το πρότυπο της **εύλογης βάσης**. Από τα Τμήματα έχει ερμηνευτεί ως «εύλογη και βάσιμη αιτιολόγηση της πεποίθησης ότι ένα έγκλημα που εμπίπτει στη δικαιοδοσία του Δικαστηρίου έχει διαπραχθεί ή διαπράττεται».

«επαρκώς», όπως είναι η διατύπωση της Εισαγγελέως – με την εξουσιοδοτηθείσα κατάσταση. **Διαφωνώντας** με την Εισαγγελέα, το Τμήμα Προδικασίας θεωρεί ότι η έγκριση της έρευνας δεν μπορεί να συμπεριλαμβάνει τη διερεύνηση πράξεων, περιστατικών, ομάδων ή ατόμων που συνδέονται επαρκώς με την κατάσταση, αλλά δεν περιλαμβάνονται στο Αίτημα, διότι η εξουσιοδότηση δεν καλύπτει την κατάσταση ως σύνολο, καθώς αυτό θα ισοδυναμούσε με «**εξουσιοδότηση με λευκή επιταγή**» καταστρατηγώντας το ρόλο φιλτραρίσματος και την περιοριστική λειτουργία του Τμήματος. Για διερεύνηση περαιτέρω περιστατικών απαιτείται **νέο Αίτημα** και εκ νέου έλεγχος δικαιοδοσίας, συμπληρωματικότητας, σοβαρότητας και συμφέροντος της δικαιοσύνης

Επιπλέον το Τμήμα Προδικασίας σημειώνει ότι εάν χορηγήσει την εξουσιοδότηση, η Εισαγγελέας απαιτείται να ενεργήσει διεξοδικά και γρήγορα, κάτι ενδεχομένως δύσκολο, δεδομένης της πολυπλοκότητας της κατάστασης, της μεγάλης διάρκειας της προκαταρκτικής εξέτασης και υπενθυμίζει ότι η Εισαγγελέας έχει τη διακριτική ευχέρεια για το εάν, τότε και πώς θα υποβάλει αίτημα για εξουσιοδότηση έρευνας.

Το Τμήμα Προδικασίας **συμφώνησε** με το Αίτημα ως προς τη **δικαιοδοσία** και έκρινε ότι οι πληροφορίες του προκύπτουν από έγκυρες, αξιόπιστες και βάσιμες πηγές³⁰³, συχνά επιβεβαιωμένες από άλλες, εξίσου αξιόπιστες.

Ως προς τη **ratione loci** δικαιοδοσία, το Τμήμα Προδικασίας επισημαίνει ότι, σε αυτό το αρχικό στάδιο της διαδικασίας δεν απαιτείται να προσδιοριστεί η συγκεκριμένη δύναμη ή ομάδα στην οποία ανήκουν οι φερόμενοι ως εμπλεκόμενοι σε εγκληματική συμπεριφορά. Επίσης, το γεγονός ότι η πλειοψηφία των συμπεριφορών έλαβε χώρα στο Αφγανιστάν, ένα κράτος-μέρος, καθιστά περιττό σε αυτό το στάδιο το ζήτημα της ατομικής ευθύνης, καθώς ζητούμενο είναι να καθοριστεί εάν υπάρχει εύλογη βάση για ισχυρισμού ότι οι φερόμενοι δράστες είναι υπήκοοι κράτους-μέρους.

Σε ό,τι αφορά τη συμφωνία της 30ής Σεπτεμβρίου 2014 μεταξύ ΗΠΑ και Αφγανιστάν³⁰⁴, που απαιτεί τη συγκατάθεση του κράτους αποστολής για να

³⁰³ Ειδικότερα Βλ σελ.37

παραδοθεί υπήκοός του στο Δικαστήριο, το Τμήμα συμφωνεί με την Εισαγγελία ότι σύμφωνα με το άρθρο 98(2) του καταστατικού **εμπίπτουν στη δικαιοδοσία του Δικαστηρίου και πρόσωπα που καλύπτονται από τέτοιες συμφωνίες**. Αντιθέτως, το άρθρο 98(2) λειτουργεί σε περιπτώσεις όπου η δικαιοδοσία του Δικαστηρίου έχει ήδη καθιερωθεί σύμφωνα με τα άρθρα 11 και 12 και προβλέπει εξαίρεση από την υποχρέωση των κρατών μερών να συλλάβουν και να παραδώσουν άτομα.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει **η διαφωνία του Τμήματος Προδικασίας** με τις απόψεις της Εισαγγελέως, για την εφαρμογή της προστασίας του διεθνούς ανθρωπιστικού και ποινικού δικαίου σε κρατούμενους που έχουν υποστεί βασανιστήρια. Συγκεκριμένα, το Τμήμα Προδικασίας θεωρεί ότι οι απαιτήσεις για «πλαίσιο» και για «σύνδεση με» είναι **αθροιστικές** και όχι διαζευκτικές και επικαλείται: (α) το κοινό άρθρο 3 στις Συμβάσεις της Γενεύης, που περιορίζει το εδαφικό πεδίο εντός των συνόρων του κράτους όπου λαμβάνουν χώρα οι εχθροπραξίες³⁰⁵, (β) προγενέστερες αποφάσεις του Τμήματος Εφέσεων, σύμφωνα με τις οποίες, η απαίτηση της σύνδεσης του Nexus, έχει ερμηνευτεί με αυστηρότητα, ως προειδοποίηση κατά «οποιασδήποτε αδικαιολόγητης επέκτασης της εμβέλειας των εγκλημάτων του δικαίου του πολέμου». Κατά συνέπεια θεωρεί ότι **δεν τεκμηριώνεται δικαιοδοσία του ΔΠΔ** για κακομεταχείριση με πρόκληση «σοβαρού σωματικού ή διανοητικού πόνου ή ταλαιπωρίας» κρατουμένων, η οποία διεπράχθη **στην επικράτεια κράτους-μη μέρους** του ΚατΔΠΔ, ακόμα και εάν η σύλληψή τους έγινε στο Αφγανιστάν στο πλαίσιο της συνεχιζόμενης μη διεθνούς ένοπλης σύγκρουσης, θέτοντας τους κρατούμενους υπό την προστασία του διεθνούς ανθρωπιστικού και ποινικού δικαίου και υποστηρίζει ότι για να έχει το ΔΠΔ δικαιοδοσία για το έγκλημα βασανιστηρίων, **θα έπρεπε αυτή καθαυτή η συμπεριφορά και όχι ή σύλληψη ή η απαγωγή**, να έχει συμβεί, τουλάχιστον εν μέρει, **στην επικράτεια κράτους- μέρους**.

Επιπλέον, το Τμήμα Προδικασίας έκρινε ότι **δεν τεκμηριώνεται η επέκταση** του πεδίου εφαρμογής του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου **πέραν της επικράτειας του**

³⁰⁴ Διμερής συμφωνία ασφάλειας, μετά την ορκομωσία του Ghani, η οποία καθόριζε το πλαίσιο παραμονής των αμερικανικών δυνάμεων στο αφγανικό έδαφος, μετά τη λήξη της αποστολής του ΝΑΤΟ και την απόσυρση όλων των δυνάμεων έως το τέλος του 2014

³⁰⁵ Σε περίπτωση ένοπλης σύγκρουσης μη διεθνούς χαρακτήρα στην επικράτεια ενός από τα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη, κάθε Μέρος της σύγκρουσης δεσμεύεται να εφαρμόσει, τουλάχιστον, τις ακόλουθες διατάξεις

Αφγανιστάν και ότι τα θύματα φερόμενων εγκλημάτων πολέμου, που συνελήφθησαν εκτός της χώρας **δεν εμπίπτουν στη δικαιοδοσία** του ΔΠΔ, λόγω της έλλειψης συνδέσμου με εσωτερική ένοπλη σύγκρουση που απαιτείται για την εφαρμογή του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου και τη δικαιοδοσία του ΔΠΔ. Οι κρίσεις αυτές έχουν άμεσο και συγκεκριμένο αντίκτυπο στα περιστατικά που αποδίδονται στη CIA στο πλαίσιο του Προγράμματος κράτησης και ανάκρισης, για τα οποία το Τμήμα Προδικασίας έκρινε ότι: για άτομα που κρατήθηκαν χωρίς άμεση σύνδεση με τη σύγκρουση στο Αφγανιστάν, ως ύποπτοι για δεσμούς με την Al Qaeda, ή τους Ταλιμπάν, και επομένως ύποπτοι για τις τρομοκρατικές επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου 2001 και υπέστησαν κακομεταχείριση στην επικράτεια άλλου κράτους-μέρους, **δεν αρκεί η σύλληψη να έχει γίνει στο πλαίσιο της ένοπλης σύγκρουσης στο Αφγανιστάν, ή να συνδέεται με αυτήν, για να εμπίπτει η συμπεριφορά στην αρμοδιότητα του ΔΠΔ**, δηλαδή δεν παρέχεται η απαραίτητη σύνδεση.

Σε ό,τι αφορά τη Ratione materiae δικαιοδοσία το Τμήμα Προδικασίας έκρινε ότι **υπάρχει εύλογη βάση ισχυρισμού:**

(1) ότι τα περιστατικά του Αιτήματος συνέβησαν και ενδέχεται να αποτελούν εγκλήματα εντός της δικαιοδοσίας του Δικαστηρίου, δηλαδή να συνιστούν εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας, εφόσον πληρούν το στοιχείο πλαισίου που απαιτείται από το άρθρο 7³⁰⁶ ή εγκλήματα πολέμου, εφόσον (α) ένοπλη μη διεθνής σύγκρουση συμβαίνει κατά το χρόνο τέλεσης (β) τα θύματα είναι πρώην μαχητές, ή άτομα που δεν συμμετέχουν στις εχθροπραξίες (γ) η συμπεριφορά έχει πραγματοποιηθεί στο πλαίσιο της μη διεθνούς σύγκρουσης και συνδέεται με αυτή.

(2) για την ύπαρξη ένοπλης σύγκρουσης μη διεθνούς χαρακτήρα στο Αφγανιστάν κατά τη στιγμή των φερόμενων εγκληματικών συμπεριφορών, σύμφωνα με την απαίτηση του άρθρου 8(2)(γ) και (ε), καθώς πρόκειται για παρατεταμένες ένοπλες εχθροπραξίες μεταξύ κυβερνητικών αρχών και οργανωμένων ομάδων, καθώς και συγκρούσεις μεταξύ των ομάδων, σε έκταση που υπερβαίνει το χαρακτήρα και την ένταση εσωτερικής αναταραχής ή απομονωμένων ή σποραδικών πράξεων βίας.

³⁰⁶ «εκτεταμένη ή συστηματική επίθεση εναντίον αμάχων», ενώ ως επίθεση ορίζεται «συμπεριφορά που περιλαμβάνει πολλαπλή εκτέλεση πράξεων ... εναντίον άμαχου πληθυσμού, σύμφωνα με ή ακολουθώντας ενέργειες κρατικές ή οργανωτικής πολιτικής για τη διάπραξη της επίθεσης».

(3) ότι οι Ταλιμπάν και άλλες ένοπλες ομάδες ακολούθησαν σχέδιο **σκόπιμων επιθέσεων εναντίον αμάχων**, ενώ τα φερόμενα θύματα ήταν αντιπροσωπευτικά διαφορετικού κοινωνικού, επαγγελματικού και εθνικού υπόβαθρου³⁰⁷.

Το Τμήμα Προδικασίας υπενθύμισε ότι η ύπαρξη σχεδίου, πολιτικής ή μεγάλης κλίμακας δεν αποτελεί προϋπόθεση για την Αρμοδιότητα του ΔΠΔ, σε ό,τι αφορά τα εγκλήματα πολέμου, σε αντίθεση με ό,τι προβλέπεται για τα εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας. Επίσης για τον προσδιορισμό της επαρκούς βαρύτητας σύμφωνα με άρθρο 17 δεν απαιτείται τέτοιο σχέδιο, πολιτική ή μεγάλης κλίμακας συμπεριφορά. Επομένως **υπάρχει εύλογη βάση ισχυρισμού ότι ικανοποιούνται τα στοιχεία πλαισίου των εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας και των εγκλημάτων πολέμου** για τα υποτιθέμενα γεγονότα, ιδίως υπό το φως της κλίμακας και του μεγέθους τους³⁰⁸.

Ωστόσο, απέρριψε την εξουσιοδότηση διερεύνησης «άλλων πράξεων» που ενδέχεται να έχουν διαπραχθεί από μέλη των διεθνών ένοπλων δυνάμεων που βρίσκονται στο Αφγανιστάν, και δεν περιλαμβάνονται επακριβώς στο Αίτημα, κρίνοντας ότι δεν εμπίπτουν στον έλεγχο του και επομένως το πεδίο της εξουσιοδοτημένης έρευνας δεν μπορεί να επεκταθεί αυτεπάγγελτα από το Γραφείο του Εισαγγελέα, όπως ισχύει και για εγκλήματα που ενδέχεται να έχουν συμβεί μετά την υποβολή του Αιτήματος

Σε ό,τι αφορά τα ζητήματα **παραδεκτού**, το Τμήμα Προδικασίας, αφού προέβη στη διπλή αξιολόγηση της **συμπληρωματικότητας** και της **βαρύτητας**,³⁰⁹ **συμφώνησε** με την Εισαγγελέα, καθώς σε ό,τι αφορά τη **συμπληρωματικότητα**, έκρινε **ότι θεωρούνται επι του παρόντος παραδεκτές πιθανές υποθέσεις** και σε ό,τι αφορά τη **βαρύτητα**, έκρινε **ότι πληρούνται το κατώτατο όριο βαρύτητας** του άρθρου 17(1)(δ) για **όλες τις «κατηγορίες» εγκλημάτων** για τα οποία η Εισαγγελία ζητά

³⁰⁷ δημόσιοι υπάλληλοι, δικαστικοί αξιωματούχοι, κυβερνήτες, μέλη του κοινοβουλίου και των περιφερειακών και επαρχιακών συμβουλίων, θρησκευτικοί, φυλετικοί και άλλοι ηγέτες τοπικών κοινοτήτων, δάσκαλοι, πάροχοι υγειονομικής περίθαλψης, δημοσιογράφοι, προσωπικό των ΗΕ και διαφόρων ΜΚΟ, αγρότες και εργαζόμενοι

³⁰⁸ Οι πληροφορίες, προερχόμενες κυρίως από τη UNAMA κρίνονται ως έγκυρες, αξιόπιστες και βάσιμες και σύμφωνα με αυτές, οι απώλειες πολιτών κατά την περίοδο 2009-2016 στο Αφγανιστάν ξεπέρασαν τις 50.000 (17.700 θάνατοι και πάνω από 33.000 τραυματισμοί)

³⁰⁹ Πρόκειται για προγνωστική εκτίμηση, βασισμένη στους ενδεικτικούς καταλόγους των πιο σοβαρών περιστατικών και στους προκαταρκτικούς καταλόγους ατόμων ή ομάδων της Εισαγγελίας και έγινε με την επιφύλαξη αποφάσεων επόμενου σταδίου.

εξουσιοδότηση για έρευνα και που αφορούν (α) μέλη των **Ταλιμπάν και άλλων αντικυβερνητικών ένοπλων ομάδων** (β) τις **Αφγανικές Δυνάμεις**, (γ) τις **δυνάμεις των ΗΠΑ και της CIA**.

Το κρίσιμο σημείο της Απόφασης του Τμήματος Προδικασίας, στο οποίο στηρίχθηκε και η απόρριψη του Αιτήματος, αφορά τα **συμφέροντα της δικαιοσύνης** και παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Η απόφαση του Τμήματος Προδικασίας βασίστηκε στον **ελεγκτικό του ρόλο** ως προς την εισαγγελική διακριτική ευχέρεια και στην άποψη ότι μια έρευνα υπηρετεί τα συμφέροντα της δικαιοσύνης εάν, κατ' ελάχιστο, φαίνεται **κατάλληλη** να οδηγήσει σε **αποτελεσματική διερεύνηση** και επακόλουθη **δίωξη** εντός **εύλογου χρονικού πλαισίου** και **δεν είναι καταδικασμένη** σε αποτυχία. Με βάση τα παραπάνω, τα επιχειρήματα του Τμήματος χτίζονται ως εξής:

(α) Ο **χρόνος** που μεσολάβησε μεταξύ των φερόμενων εγκλημάτων και της υποβολής του Αιτήματος ήταν ιδιαίτερα σημαντικός, ακόμη και για τα δεδομένα της διεθνούς ποινικής δικαιοσύνης. Η αυξανόμενη πολιτική αστάθεια και η ενδεκαετής διάρκεια της προκαταρκτικής εξέτασης, κατά την οποία, με παραδοχή της Εισαγγελίας δεν ήταν δυνατό να ενεργεί ουσιαστικά για τη διατήρηση αποδεικτικών στοιχείων ή για την προστασία των μαρτύρων, καθιστούν απίθανη τη σημερινή διαθεσιμότητα αποδεικτικών στοιχείων, ιδιαίτερα για εγκλήματα που χρονολογούνται εδώ και πολύ καιρό, ενώ σε όλη αυτή την περίοδο η Εισαγγελία **δεν υπέβαλε αίτημα³¹⁰ για τη διατήρηση αποδεικτικών** στοιχείων.

(β) Η **δύσκολη και αραιή συνεργασία³¹¹** της Εισαγγελίας με τις αρμόδιες αρχές, σε όλη την περίοδο, ακόμη και για τη συλλογή πληροφοριών και όχι αποδεικτικών στοιχείων κατά την προκαταρκτική εξέταση, , οδηγούν στη λογική υπόθεση ότι η διαπιστωμένη δυσκολία εξασφάλισης, έστω και ελάχιστης συνεργασίας από τις αρμόδιες αρχές, θα αποδειχθεί ακόμη πιο περίπλοκη στο πλαίσιο μιας έρευνας. Επιπλέον, η πολυπλοκότητα και αστάθεια του πολιτικού κλίματος, τόσο στο Αφγανιστάν, όσο και στα βασικά κράτη (μέρη και μη μέρη του καταστατικού), καθιστούν εξαιρετικά δύσκολη την προοπτική συνεργασίας των αρμοδίων αρχών για

³¹⁰ σύμφωνα με το άρθρο 57(3) (γ) του ΚατΔΠΔ και τον κανόνα 47

³¹¹ η οποία παρουσιάζεται από την Εισαγγελία ως ένας από τους λόγους που εξηγούν την ασυνήθιστη διάρκεια της προκαταρκτικής εξέτασης

το μέλλον, είτε σε σχέση με έρευνες είτε με παράδοση υπόπτων και τίποτα στην παρούσα συγκυρία δε αντικρούει αυτή την άποψη.

(γ) Η πιθανότητα να είναι διαθέσιμα και προσιτά τα αποδεικτικά στοιχεία και οι πιθανοί ύποπτοι, στις ερευνητικές προσπάθειες της Εισαγγελίας σε ενδεχόμενη έρευνα φαίνεται πολύ μικρή, καθώς εκτός από τα παραπάνω, **η συνέχιση της έρευνας απαιτεί σημαντικό αριθμό πόρων**, ενώ στον προϋπολογισμό του ΔΠΔ για τα επόμενα έτη προβλέπεται απουσία πρόσθετων πόρων. Η χρηματοδότηση της συγκεκριμένης έρευνας, θα μπορούσε να θέσει σε κίνδυνο τις πιθανότητες επιτυχίας άλλων ερευνών, με πιο ρεαλιστικές προοπτικές να οδηγήσουν σε δίκες και, επομένως, να προωθήσουν αποτελεσματικά τα συμφέροντα της δικαιοσύνης.

Σε ό,τι αφορά την **εκφρασμένη επιθυμία των θυμάτων για απόδοση δικαιοσύνης**, το Τμήμα εξέφρασε την άποψη ότι όχι μόνο δεν θα ικανοποιηθεί αυτή η επιθυμία, αλλά αντίθετα, η εξουσιοδότηση για έρευνα θα δημιουργήσει απογοήτευση και πιθανώς εχθρότητα έναντι του ΔΠΔ, λόγω των πολύ μικρών προοπτικών επιτυχούς έρευνας και δίωξης εντός των συνθηκών που επικρατούν στο Αφγανιστάν.

Καταλήγοντας λοιπόν, το Τμήμα Προδικασίας και επικαλούμενο τις συνέπειες που μπορεί να έχει μια εσφαλμένη κρίση του στους πρωταρχικούς στόχους του Καταστατικού και ως εκ τούτου στην **αξιοπιστία, την οργανωτική και οικονομική βιωσιμότητα του ΔΠΔ**, καθώς και στην ικανότητά του να επιδιώκει αξιόπιστα τους στόχους για τους οποίους δημιουργήθηκε, έκρινε ότι **«η έρευνα για την κατάσταση στο Αφγανιστάν στο παρόν στάδιο δεν θα εξυπηρετούσε τα συμφέροντα της δικαιοσύνης»** και απέρριψε το Αίτημα³¹²

4.2. Η Έφεση

Η Εισαγγελέας ζήτησε την αναίρεση της παραπάνω απόφασης του Τμήματος Προδικασίας, προβάλλοντας τους ακόλουθους δύο λόγους: δηλαδή ότι το **Τμήμα Προδικασίας (α) υπέπεσε σε νομική πλάνη** επιδιώκοντας **θετικό προσδιορισμό των συμφερόντων** της δικαιοσύνης και, **(β) καταχράστηκε τη διακριτική του ευχέρεια** κατά την **εκτίμηση των συμφερόντων** της δικαιοσύνης.

³¹² Ο δικαστής Mindua υπέβαλε ξεχωριστή γνώμη.

4.2.1. Πρώτος λόγος αναιρέσεως

Η Εισαγγελέας **αντέκρουσε κατά κύριο λόγο**, το επιχείρημα της απορριπτικής Απόφασης ότι απαιτείται όχι μόνο να καθοριστεί ότι «υπάρχει εύλογη βάση ισχυρισμού ότι έχουν διαπραχθεί εγκλήματα υπό τη δικαιοδοσία του ΔΠΔ», αλλά και να **καθοριστεί θετικά «ότι οι έρευνες θα ήταν προς το συμφέρον της δικαιοσύνης, ως προς τη σοβαρότητα των υποτιθέμενων συμπεριφορών, των συμφερόντων των πιθανών θυμάτων και της πιθανότητας ότι η έρευνα είναι εφικτή και ουσιαστική κάτω από τις σχετικές περιστάσεις»**, όπως αναφέρεται στο **σχετικό μέρος της επίμαχης απόφασης (Impugned Decision)**.

Η Εισαγγελέας υποστηρίζει ότι τα άρθρα 15(4) και 53(1)(γ) απαιτούν ή επιτρέπουν στο « *Τμήμα Προδικασίας να καθορίσει εάν συμφωνεί με τον Εισαγγελέα ότι δεν υπάρχουν ουσιαστικοί λόγοι να πιστεύουμε ότι μια έρευνα δεν θα εξυπηρετούσε τα συμφέροντα της δικαιοσύνης*»³¹³, ... «*περιορίζοντας την εκτίμησή του για τα συμφέροντα της δικαιοσύνης στην αξιολόγηση που πραγματικά διενεργήθηκε από τον Εισαγγελέα*», ενώ εάν είχε « *οποιαδήποτε αυτονόητη, ή φαινομενική ανησυχία* », θα έπρεπε να «*ζητήσει από την Εισαγγελέα πρόσθετες πληροφορίες σχετικά με την αξιολόγησή της*». **Ελλείψει «οποιασδήποτε αιτίας για να αμφισβητήσει την απόφαση του Εισαγγελέα ότι δεν υπήρχαν ουσιαστικοί λόγοι να πιστεύεται ότι μια έρευνα δεν θα ήταν προς το συμφέρον της δικαιοσύνης»**, το Τμήμα Προδικασίας **θα έπρεπε να έχει συναινέσει στην αξιολόγησή της, σύμφωνα με το άρθρο 53(1)(γ) του καταστατικού και να εξουσιοδοτήσει την έρευνα**. Δηλαδή, το επιχείρημα της Εισαγγελέως είναι ότι, ναι μεν το Τμήμα Προδικασίας, σύμφωνα με το Άρθρο 15(4) του ΚατΔΠΔ πρέπει να λαμβάνει υπόψη τον παράγοντα «*συμφέροντα της δικαιοσύνης*», αλλά **ο τρόπος με τον οποίο το Τμήμα Προδικασίας έλαβε υπόψη αυτόν τον παράγοντα στην παρούσα υπόθεση ήταν λανθασμένος**.

³¹³ Η άποψη αυτή της Εισαγγελέως βασίζεται στην κατανόηση ότι το περίγραμμα των αποφάσεων των προδικαστικών Τμημάτων, σύμφωνα με το άρθρο 15(4) θα πρέπει να αντικατοπτρίζει το περίγραμμα των αποφάσεων του Εισαγγελέα σύμφωνα με το άρθρο 15(3), «δεδομένου του σαφούς συνδέσμου μεταξύ των δύο αξιολογήσεων, οι οποίες έχουν την ίδια λογική βάση».

Επιπλέον η Εισαγγελέας υπενθυμίζει απόψεις θυμάτων αλλά και *amici curiae*,³¹⁴ για το ρόλο του Τμήματος Προδικασίας, όπως ότι: (α) πρέπει να περιορίζεται στα θέματα αρμοδιότητας και παραδεκτού, (β) δεν διαθέτει εξουσιοδότηση να ασχοληθεί με τα «συμφέροντα της δικαιοσύνης», (γ) δεν μπορεί, με βάση τα συμφέροντα της δικαιοσύνης να απορρίψει απόφαση του Εισαγγελέα να προχωρήσει σε έρευνα, αλλά μόνο να απορρίψει απόφαση του Εισαγγελέα να μην προχωρήσει σε έρευνα

4.2.2 Δεύτερος λόγος αναιρέσεως

Η Εισαγγελέας υποστηρίζει ότι το Τμήμα Προδικασίας, κρίνοντας ότι η έναρξη έρευνας για την κατάσταση στο Αφγανιστάν δεν είναι προς το συμφέρον της δικαιοσύνης, έκανε κατάχρηση της διακριτικής του ευχέρειας, διότι παρέλειψε να ζητήσει πρόσθετες πληροφορίες από την Εισαγγελέα, παρενόησε τους παράγοντες που έλαβε υπόψη για την απόφασή του, έλαβε υπόψη παράγοντες που δεν έπρεπε να λάβει και απέτυχε να λάβει επαρκώς υπόψη άλλους σχετικούς παράγοντες.

4.3. Η απόφαση του Τμήματος Εφέσεων

Το Τμήμα Εφέσεων, με την ιστορική ομόφωνη απόφαση των πέντε δικαστών,³¹⁵ καθώς ήταν η πρώτη φορά που έλεγξε νομολογία του Τμήματος Προδικασίας σχετικά με την εξουσιοδότηση έρευνας, υπό το Άρθρο 15(4) του Καταστατικού, **ανέτρεψε την απόφαση του Τμήματος Προδικασίας ΙΙ**, με την οποία είχε απορριφθεί το Αίτημα της Εισαγγελέως για έναρξη έρευνας σχετικά με την κατάσταση στο Αφγανιστάν. Το τμήμα Εφέσεων διαπίστωσε ότι *«το Τμήμα Προδικασίας υπέπεσε σε σφάλμα ερμηνείας του άρθρου 15(4) του ΚατΑΠΔ, όταν δεσμεύτηκε να αξιολογήσει τους παράγοντες σύμφωνα με το άρθρο 53(1)»* και έκρινε ότι το Τμήμα Προδικασίας δεν εξουσιοδοτείται να χρησιμοποιήσει τη διακριτική του ευχέρεια για να καθορίσει «τα συμφέροντα της δικαιοσύνης», όταν ο Εισαγγελέας ζητά έγκριση για έρευνα, ότι υπάρχει μια εύλογη βάση ισχυρισμών και ότι οι πιθανές υποθέσεις εμπίπτουν στη δικαιοδοσία του ΑΠΔ. Επιπλέον, **διεύρυνε το πεδίο έρευνας της Εισαγγελέως,**

³¹⁴Το Office of the Public Counsel of Victims (OPCV), το Κέντρο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Queen's University του Μπέλφαστ, οι Legal Representatives of Victims (LV1: για 82 θύματα, LV2: για 2 θύματα, LV3: για 1 θύμα, τα διασυννοριακά θύματα).

³¹⁵ Από τον Καναδά, το Περού, την Πολωνία, την Ουγκάντα και το Ηνωμένο Βασίλειο

ώστε να συμπεριλάβει και εγκληματικές πράξεις που ενδεχομένως αποκαλυφθούν κατά τη διερεύνηση της κατάστασης στο Αφγανιστάν.

Η ανάλυση του Τμήματος Εφέσεων, αφορά κυρίως την εξέταση της **σχέσης μεταξύ των άρθρων 15 και 53** του ΚατΔΠΔ και παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, καθώς αφορά την **ισορροπία ανάμεσα στη διακριτική ευχέρεια του Εισαγγελέα να εκκινήσει έρευνες και το βαθμό στον οποίο επιτρέπεται ο έλεγχος αυτής της διακριτικής ευχέρειας**. Το ζήτημα αυτό εξάλλου, είχε αποτελέσει αντικείμενο μακράς συζήτησης κατά τη σύνταξη του Καταστατικού της Ρώμης και το τελικό κείμενο θεωρήθηκε ότι είχε επιτύχει αυτή την ισορροπία.

Όταν η κατάσταση παραπέμπεται από κράτος-μέρος ή από το ΣΑ³¹⁶, το **άρθρο 53 (1)** επιβάλλει στον Εισαγγελέα την υποχρέωση να ανοίξει έρευνα,³¹⁷ αφού εξετάσει τρεις παράγοντες: την εύλογη βάση, το παραδεκτό και εάν υπάρχουν ουσιαστικοί λόγοι να πιστεύεται ότι η έρευνα **δεν** θα εξυπηρετούσε τα συμφέροντα της δικαιοσύνης». Ο Εισαγγελέας είναι υποχρεωμένος να **αξιολογήσει τη σοβαρότητα των πληροφοριών** και να αναζητήσει πρόσθετες για το σκοπό αυτό. Με αυτό τον τρόπο, το άρθρο 53(1) αντικατοπτρίζει μια προσδοκία ότι ο Εισαγγελέας θα προχωρήσει στη διερεύνηση αναφερόμενων καταστάσεων, δίνοντάς του παράλληλα τη δυνατότητα να μην το πράξει, αλλά **περιορίζοντας αυτή τη δυνατότητα** στα οριζόμενα στα στοιχεία (α) έως (γ) του άρθρου 53(1) του καταστατικού. Αν ο εισαγγελέας αποφασίζει να **μην** εκκινήσει έρευνα, αυτή η απόφαση υπόκειται σε απαιτήσεις κοινοποίησης, ενώ το Άρθρο 53(3) προβλέπει **δικαστικό έλεγχο επί της απόφασης του εισαγγελέα να μην ερευνήσει**, για να διασφαλίσει τη συμμόρφωσή του με το καθήκον διερεύνησης. Το Τμήμα Εφέσεων θεωρεί ότι **οι παράγοντες του άρθρου 53**, τους οποίους εξετάζει ο Εισαγγελέας³¹⁸, **δεν έχουν σημασία για τους σκοπούς της απόφασης του Τμήματος Προδικασίας**

Το **άρθρο 15** ορίζει τη διαδικασία για την έναρξη έρευνας **αυτεπαγγέλτως** από την Εισαγγελέα, δηλαδή αναγνωρίζει τη διακριτική ευχέρεια αυτής της εξουσίας. Σε αυτή

³¹⁶ Οι τρεις περιστάσεις άσκησης της δικαιοδοσίας του ΔΠΔ για έγκλημα του άρθρου 5, ορίζονται στο άρθρο 13 και είναι παραπομπή μιας κατάστασης στον Εισαγγελέα από κράτος-μέρος, ή από το Συμβούλιο Ασφαλείας, ή έναρξη έρευνας proprio motu από τον εισαγγελέα.

³¹⁷ «ο Εισαγγελέας [...] **θα** ξεκινήσει έρευνα...»

³¹⁸ Άρθρο 53(1), στοιχεία (α)έως (γ) για τις πληροφορίες, το παραδεκτό, τη βαρύτητα και τα συμφέροντα των θυμάτων

την περίπτωση, ο Εισαγγελέας καθορίζει εάν υπάρχει εύλογη βάση για την έναρξη έρευνας, ενώ εάν καταλήξει ότι δεν υπάρχει εύλογη βάση, το άρθρο 15(6) τον υποχρεώνει να ενημερώσει για το συμπέρασμα αυτό, όσους παρείχαν τις πληροφορίες. Πρόσθετες πληροφορίες μπορεί να προσκομιστούν στον Εισαγγελέα, ο οποίος μπορεί να επανεξετάσει το ζήτημα, ωστόσο, **το νομικό πλαίσιο δεν προβλέπει δικαστικό έλεγχο του συμπεράσματος του εισαγγελέα**. Αυτό συνάδει με τη διακριτική φύση της εξουσίας του Εισαγγελέα, καθώς, ο δικαστικός έλεγχος του συμπεράσματος αυτού, θα σήμαινε ότι υπάρχει δυνατότητα **να επιβληθεί στον Εισαγγελέα από το Τμήμα Προδικασίας το καθήκον διερεύνησης**, ελλείψει αιτήματος εξουσιοδότησης από τον ίδιο³¹⁹. Δηλαδή, το Τμήμα Προδικασίας έχει ρόλο όσον αφορά την άσκηση διακριτικής εξουσίας, μόνο στην περίπτωση που ο Εισαγγελέας διαπιστώσει ότι υπάρχει βάση για την έναρξη έρευνας και επιθυμεί να διερευνήσει μια κατάσταση, χωρίς παραπομπή. Τότε απαιτείται η άδεια του Τμήματος Προδικασίας, σύμφωνα με το άρθρο 15(4) του Καταστατικού και εφόσον χορηγηθεί, ο Εισαγγελέας μπορεί να ξεκινήσει απευθείας έρευνα, χωρίς να απαιτείται να καθορίσει για δεύτερη φορά σύμφωνα με το άρθρο 53(1) του Καταστατικού ότι υπάρχει εύλογη βάση. Επισημαίνεται επίσης στην Απόφαση του Τμήματος Εφέσεων ότι, το άρθρο 15 δεν αναφέρεται στα συμφέροντα της δικαιοσύνης ή στην έναρξη της ανάκρισης, όπως περιγράφεται στο άρθρο 53, αλλά ζητά από το Τμήμα Προδικασίας μόνο να κρίνει εάν «*υπάρχει επαρκής βάση για να αρχίσει η έρευνα*» και αν «*η υπόθεση φαίνεται να υπάγεται στη δικαιοδοσία του δικαστηρίου*»

Κατά συνέπεια, το Τμήμα Εφέσεων θεωρεί ότι τα άρθρα 15 και 53(1) του Καταστατικού διαφοροποιούνται πλήρως, διότι αφορούν την έναρξη έρευνας από τον Εισαγγελέα σε δύο διαφορετικά πλαίσια; **Το άρθρο 15 διέπει την έναρξη της αυτεπάγγελτης έρευνας, ενώ το άρθρο 53 (1) αφορά καταστάσεις που παραπέμπονται στον Εισαγγελέα από ένα κράτος μέλος ή το ΣΑ**. Προσθέτει, δε στα επιχειρήματά του ότι, ενώ ο Κανόνας 48 των κανόνων απαιτεί από τον Εισαγγελέα να λάβει υπόψη όλους τους παράγοντες, βάσει του άρθρου 53(1) του καταστατικού, μεταξύ των οποίων και τα συμφέροντα της δικαιοσύνης, όταν

³¹⁹ Το Τμήμα Εφέσεων σημειώνει, ως προς αυτό, ότι η πρόταση να επιτραπεί η κοινοποίηση στο Τμήμα Προδικασίας και ο δικαστικός έλεγχος των αποφάσεων του Εισαγγελέα να μην ζητήσει έγκριση έρευνας βάσει του άρθρου 15 (6) του Καταστατικού απορρίφθηκε από τους συντάκτες. Πράγματι, το να δοθεί το δικαίωμα σε όλα τα συμβαλλόμενα κράτη και στο Συμβούλιο Ασφαλείας για να παραπέμψουν καταστάσεις θα παρείχε την κατάλληλη θεραπεία σε τέτοια περίπτωση.

πρόκειται να υποβάλει Αίτημα για έρευνα, κατά το άρθρο 15(3), δεν υπάρχει ισοδύναμος κανόνας για τους σκοπούς της απόφασης Τμήματος Προδικασίας. Δεδομένου, δε ότι ο κανόνας εγκρίθηκε μετά το Καταστατικό, εάν οι συντάκτες είχαν την πρόθεση να εισαγάγουν αυτές τις εκτιμήσεις στην διαδικασία εξουσιοδότησης των Τμημάτων Προδικασίας, θα είχαν συμπεριλάβει την απαίτηση στον κανόνα. Επιπλέον, επισημαίνει ότι υφίσταται ουσιαστική διαφορά ανάμεσα στο πρότυπο αξιολόγησης του Εισαγγελέα και το αντικείμενο της αξιολόγησης του Τμήματος Προδικασίας, η οποία διαφορά «αποκρύφθηκε» σε προηγούμενη απόφαση του Τμήματος Προδικασίας για την Κένυα,³²⁰ στην οποία κρίθηκε ότι έπρεπε να εξεταστούν όλοι οι παράγοντες του Άρθρου 53(1) από το Τμήμα Προδικασίας.

Υπενθυμίζει βέβαια, το Τμήμα Εφέσεων ότι, στις πέντε αποφάσεις που έχει εκδώσει μέχρι την υπόθεση αυτή, το Τμήμα Προδικασίας εγκρίνοντας έρευνες σύμφωνα με το άρθρο 15(4) του καταστατικού, εξέτασε όλους τους παράγοντες που αναφέρονται του άρθρου 53(1) του καταστατικού, μεταξύ των οποίων και τα «συμφέροντα της δικαιοσύνης». Συγκεκριμένα, στην πρώτη από τις αποφάσεις αυτές, που εξέδωσε, με διαφορετική σύνθεση, για την Κατάσταση στη Δημοκρατία της Κένυας εξήγησε την άποψή του για τη σχέση μεταξύ των άρθρων 15 (4) και 53 (1) του Καταστατικού και άλλα Τμήματα Προδικασίας ακολούθησαν την ίδια προσέγγιση σε μεταγενέστερες αποφάσεις.

Σε ό,τι αφορά **τα συμφέροντα της δικαιοσύνης**, το Τμήμα Εφέσεων έκρινε ότι ο παράγοντας αυτός, σύμφωνα με τον Κανόνα 48³²¹, **δεν αποτελεί μέρος της απόφασης του τμήματος Προδικασίας**, κάτω από το άρθρο 15(4) του Καταστατικού, ενώ αποτελεί μέρος της απόφασης του Εισαγγελέα βάσει του άρθρου 15(3) και του 53(1)(α) έως (γ) του Καταστατικού. Η Εισαγγελέας δεν απαιτείται να παράσχει το σκεπτικό της, ή να αιτιολογήσει το συμπέρασμά της σχετικά με τα συμφέροντα της δικαιοσύνης.

³²⁰ ICC-01/09 Pre-Trial Chamber II, Decision pursuant to Art 15 of the Rome Statute on the Authorization of an investigation into the Situation in the Republic of Kenya, 31 March 2010 <https://www.refworld.org/cases,ICC,4bc2fe372.html>

³²¹ «Rule 48 In determining whether there is a reasonable basis to proceed with an investigation under article 15, paragraph 3, the Prosecutor shall consider the factors set out in article 53, paragraph 1 (a) to (c)».

Ομοίως, η Εισαγγελέας δεν απαιτείται να παρουσιάσει **αποδεικτικά στοιχεία** για να υποστηρίξει το αίτημά της και δεν απαιτείται να παρουσιάσει πληροφορίες σχετικά με την εκτίμηση της συμπληρωματικότητα όσον αφορά τις υποθέσεις ή τις πιθανές υποθέσεις. Σύμφωνα με τον Κανονισμό 49(1),(2) και (3), ο Εισαγγελέας πρέπει να παρέχει δήλωση των γεγονότων, αιτιολογημένη δήλωση ότι τα αναφερόμενα εγκλήματα εμπίπτουν στην αρμοδιότητα του Δικαστηρίου, η δήλωση πρέπει να περιλαμβάνει με όσο το δυνατόν μεγαλύτερη ακρίβεια, τον τόπο, το χρόνο και τα εμπλεκόμενα άτομα ή περιγραφή τους και εάν είναι δυνατόν, χρονολόγιο, χάρτες και γλωσσάριο σχετικών ονομάτων, προσώπων, τόπων και θεσμών. Οι πληροφορίες που πρέπει να παρέχει σε αυτό το στάδιο ο εισαγγελέας είναι περιορισμένης και πολύ γενικής φύσης, καθώς πρόκειται για προκαταρκτικό στάδιο της διαδικασίας.

Το Τμήμα Εφέσεων προχωρά ακόμα περαιτέρω την ανάλυσή του και επισημαίνει ότι εάν ένα Τμήμα Προδικασίας έπρεπε να εξετάσει όλους τους παράγοντες του άρθρου 53 (1)Καταστατικού, αυτό θα περιλάμβανε και την αξιολόγηση του παραδεκτού, την αξία της οποίας χαρακτηρίζει ως περιορισμένη, σε αυτό το στάδιο. Το Τμήμα Προδικασίας θα πρέπει να βασιστεί στον Εισαγγελέα για το παραδεκτό, καθώς για τους σκοπούς του άρθρου 15 **επαρκεί** ότι ο Εισαγγελέας θεωρεί **παραδεκτές** πιθανές υποθέσεις για να αποφασίσει την υποβολή Αιτήματος εξουσιοδότησης για έρευνα. **Αρα δεν υπάρχει βάση για το Τμήμα Προδικασίας να εξετάσει αυτό το ερώτημα.**

Για να υποστηρίξει περαιτέρω αυτή την άποψη, το τμήμα Εφέσεων επικαλείται την ιστορία σύνταξης του Καταστατικού στη Διάσκεψη της Ρώμης, κατά την οποία **διεγράφη από το σχέδιο άρθρου 15 διάταξη που απαιτούσε ρητά από την προδικαστική διαδικασία να εξετάσει το ζήτημα του παραδεκτού** προκειμένου να εγκρίνει έναρξη έρευνας. Ομοίως, απορρίφθηκε από τους συντάκτες πρόταση να ενσωματωθεί το παραδεκτό στη διαδικασία εξουσιοδότησης στους Κανόνες, κυρίως λόγω του κινδύνου να ξεπεράσει τον εποπτικό ρόλο του Τμήματος Προδικασίας. Συγκεκριμένοι διαδικαστικοί μηχανισμοί παρέχονται αλλού στο νομικό πλαίσιο που διασφαλίζει ότι το Δικαστήριο συνεχίζει τις έρευνες και διώξεις μόνο σε σχέση με παραδεκτές υποθέσεις. Μάλιστα, η διαδικασία που προβλέπεται από το άρθρο

18³²² επιτρέπει στο Τμήμα Προδικασίας να εξετάσει το παραδεκτό σε ένα στάδιο που έχει σχεδιαστεί ειδικά για αυτό το σκοπό αμέσως μετά την έγκριση της έρευνας.

Την τελευταίο επιχείρημα χρησιμοποίησε το Τμήμα Εφέσεων, επίσης για να απορρίψει επιχειρήματα που προβλήθηκαν κατά την ακρόαση, σχετικά με τη βελτίωση του θεσμικού πλαισίου στο Αφγανιστάν και τις συμφωνίες του με τις ΗΠΑ, κρίνοντας ότι τέτοια ζητήματα μπορούν να εγείρονται από τα ενδιαφερόμενα κράτη, αλλά δεν σχετίζονται με το ζήτημα της εξουσιοδότησης της έρευνας και σύμφωνα με το Άρθρο 18, το Αφγανιστάν μπορεί να ζητήσει την αναβολή της έρευνας.

Βάσει των ανωτέρω, **το τμήμα Εφέσεων διαπιστώνει ότι το Τμήμα Προδικασίας έσφαλε** όταν αποφάσισε ότι «μια έρευνα για την κατάσταση στο Αφγανιστάν σε αυτό το στάδιο δεν θα εξυπηρετούσε τα συμφέροντα της δικαιοσύνης». Διαπιστώνει ότι η απόφαση του Τμήματος Προδικασίας, σύμφωνα με το άρθρο 15 (4) του καταστατικού θα έπρεπε να εξετάζεται μόνο εάν υπάρχει εύλογη πραγματική βάση, ώστε ο Εισαγγελέας να προχωρήσει σε έρευνα, υπό την έννοια του εάν έχουν διαπραχθεί εγκλήματα και εάν οι πιθανές υποθέσεις που θα προκύψουν από μια τέτοια έρευνα φαίνεται να εμπίπτουν στην αρμοδιότητα του Δικαστηρίου.

Σε σχέση με το δεύτερο λόγο αναίρεσης, το τμήμα Εφέσεων αποφάσισε ότι δεν **χρειάζεται να ασχοληθεί με αυτόν**. Ωστόσο, δεδομένης της ιδιαίτερα μεγάλης σημασίας της έννοιας των «συμφερόντων της δικαιοσύνης» και των εκτεταμένων παρατηρήσεων ενώπιον του τμήματος Εφέσεων και σχολίων από την ακαδημαϊκή κοινότητα και την κοινωνία των πολιτών, επ'αυτού, έκρινε ότι το Τμήμα Προδικασίας **δεν αξιολόγησε σωστά τα συμφέροντα της δικαιοσύνης** και θεώρησε σκόπιμο να προβεί στις ακόλουθες παρατηρήσεις σχετικά με αυτό:

(α) Επιβεβαίωσε την άποψη της Εισαγγελέως ότι δεν χρειάζεται να καθοριστεί καταφατικά ότι μια έρευνα θα ήταν προς το συμφέρον της δικαιοσύνης,

³²² Μόλις ο Εισαγγελέας ξεκινήσει έρευνα σύμφωνα με το άρθρο 15 του Καταστατικού, πρέπει να ενημερώσει τα Κράτη Μέρη και Κράτη στα οποία, βάσει των διαθέσιμων πληροφοριών, ασκεί δικαιοδοσία για τα σχετικά εγκλήματα. Εντός ενός μηνός από την παραλαβή της κοινοποίησης, ένα κράτος μπορεί να ενημερώσει το Δικαστήριο σχετικά με δικές του έρευνες και, κατόπιν αιτήματος του κράτους, ο Εισαγγελέας πρέπει να αναβάλει την Έρευνα «εκτός εάν το τμήμα Προδικασίας, αποφασίζει να εγκρίνει την έρευνα». Στο πλαίσιο αυτό, ένα ενδιαφερόμενο κράτος μπορεί να παρουσιάσει λεπτομερείς πληροφορίες σχετικά με κάθε ζήτημα παραδεκτού που επιτρέπει μια ενημερωμένη και ουσιαστική αξιολόγηση από ένα Τμήμα Προδικασίας σε αυτό το στάδιο.

(β) Χαρακτήρισε **βιαστικό, επιπόλαιο κερδοσκοπικό και αβάσιμο**, το συλλογισμό υποστήριξης του συμπεράσματος του Τμήματος Προδικασίας για τα «συμφέροντα της δικαιοσύνης»

(γ) Θεώρησε ότι δεν υπάρχει καμία ένδειξη ότι το Τμήμα Προδικασίας εξέτασε τη σοβαρότητα των εγκλημάτων και τα συμφέροντα των θυμάτων.

Στη συνέχεια, το τμήμα Εφέσεων εξέτασε εάν η προσβαλλόμενη απόφαση έπρεπε να αντιστραφεί και το ζήτημα να παραπεμφθεί στο Τμήμα Προδικασίας για νέα απόφαση σχετικά με το Αίτημα της Εισαγγελέως, ή εάν το Τμήμα Εφέσεων έπρεπε να **τροποποιήσει την προσβαλλόμενη Απόφαση με την αποδοχή του Αιτήματος και την εξέταση του πεδίου εφαρμογής της εξουσιοδότησης** στη συνέχεια.

Το τμήμα Εφέσεων έκρινε σκόπιμο και για λόγους δικαστικής οικονομίας να **τροποποιήσει την επίμαχη απόφαση και να εξουσιοδοτήσει την έναρξη έρευνας** βάσει των ευρημάτων του Τμήματος Προδικασίας, το οποίο είχε ήδη διαπιστώσει ότι «υπάρχει εύλογη βάση ισχυρισμού ότι τα περιστατικά στα οποία βασίζεται το Αίτημα συνέβησαν», καθώς και ότι «πληρούνται όλες οι απαιτήσεις που αφορούν τη δικαιοδοσία»³²³. Σε ό,τι αφορά **το πεδίο εφαρμογής της εξουσιοδότησης**, από το Τμήμα Εφέσεων, αυτό αφορά «*εικαζόμενα εγκλήματα που διαπράχθηκαν στο έδαφος του Αφγανιστάν κατά την περίοδο από την 1η Μαΐου 2003, καθώς και άλλα φερόμενα εγκλήματα που έχουν σχέση με την ένοπλη σύγκρουση στο Αφγανιστάν και συνδέονται επαρκώς με την κατάσταση και διαπράχθηκαν στην επικράτεια άλλων κρατών μερών κατά την περίοδο από την 1η Ιουλίου 2002* ».

Σε σχέση με το **πεδίο εφαρμογής της εξουσιοδότησης για έρευνα**, το Τμήμα Εφέσεων θεωρεί ότι η εξουσιοδότηση για έρευνα δεν πρέπει να περιορίζεται στα περιστατικά που αναφέρονται συγκεκριμένα στο αίτημα του εισαγγελέα και σε περιστατικά που αναφέρεται ότι «συνδέονται στενά» με αυτά, όπως αποφάσισε το Τμήμα Προδικασίας, το οποίο **υπέπεσε σε σφάλμα διαπιστώνοντας** ότι το πεδίο εφαρμογής οποιασδήποτε άδειας θα περιοριζόταν στα περιστατικά που αναφέρονται στην Αίτηση και αυτά που συνδέονται στενά με αυτήν. Ένας τέτοιος περιορισμός

³²³ Επομένως εάν το ζήτημα παραπέμπονταν εκ νέου στο Τμήμα Προδικασίας, δεν θα είχε άλλη επιλογή, παρά να εγκρίνει την έρευνα.

είναι περιττός για την εκπλήρωση του σκοπού του άρθρου 15(4) του καταστατικού, που αποσκοπεί στη διασφάλιση ότι ο Εισαγγελέας δεν ξεκινά έρευνα επιπόλαια ή με πολιτικά κίνητρα και περιορίζει την έρευνα αυτή στα περιγράμματα της κατάστασης που επιτρέπει το Τμήμα Προδικασίας.

Υπό τις δεδομένες συνθήκες, το τμήμα Εφέσεων θεωρεί ότι **περιορίζοντας την εξουσιοδοτημένη έρευνα** στις πραγματικές πληροφορίες που ελήφθησαν κατά την προκαταρκτική διαδικασία **θα παρεμποδίζονταν λανθασμένα η λειτουργία αναζήτησης αλήθειας του Εισαγγελέα**, δηλαδή το καθήκον του σύμφωνα με το άρθρο 54(1) του καταστατικού, είναι «**να αποδείξει την αλήθεια**» και να «λάβει κατάλληλα μέτρα για τη διασφάλιση αποτελεσματικής διερεύνησης και δίωξης εγκλημάτων εντός της δικαιοδοσίας του ΔΠΔ». Επομένως, για να αποκτήσει πλήρη εικόνα των γεγονότων, του νομικού χαρακτηρισμού τους ως συγκεκριμένα εγκλήματα βάσει της δικαιοδοσίας του ΔΠΔ και της ευθύνης όσων ενδέχεται να έχουν εμπλακεί, η Εισαγγελέας πρέπει να διεξάγει έρευνα για την κατάσταση στο σύνολό της.

Σε ό,τι αφορά την **εναλλακτική λύση** που προτάθηκε από το Τμήμα Προδικασίας, δηλαδή την **υποβολή νέου αιτήματος** για διερεύνηση περιστατικών που δεν σχετίζονται στενά με εκείνα για τα οποία δόθηκε η εξουσιοδότηση, αυτή η λύση είναι ανεφάρμοστη στην πράξη στο πλαίσιο μιας έρευνας για μεγάλης κλίμακας εγκλήματα του τύπου που προτείνει ο Εισαγγελέας, καθώς το Τμήμα Εφέσεων θεωρεί ότι:

(α) θα ήταν αδύνατο να καθορίσει ο Εισαγγελέας κατά τη διάρκεια της διερεύνησης, ποια περιστατικά θα μπορούσαν να θεωρηθούν ως «στενά συνδεδεμένα» με αυτά για τα οποία δόθηκε η εξουσιοδότηση και θα έπρεπε να υποβάλλει επαναλαμβανόμενα και ίσως περιττά Αιτήματα έγκρισης έρευνας καθώς αποκαλύπτονται νέα γεγονότα.

(β) η συνεχής παρακολούθηση του πεδίου εφαρμογής της έρευνας του Εισαγγελέα από το Τμήμα Προδικασίας είναι **αντίθετη με το νομικό καθεστώς** που ρυθμίζει τις λειτουργίες και εξουσίες των δύο οργάνων σε σχέση με τις έρευνες. Συγκεκριμένα, το άρθρο 42 (1) αναγνωρίζει την ανεξαρτησία της Εισαγγελέως και την ευθύνη της για τη διεξαγωγή ερευνών, ενώ τα άρθρα 56 και 57 προσδιορίζουν τις λειτουργίες που μπορεί να ασκηθούν από το Τμήμα Προδικασίας κατά τη διάρκεια της έρευνας.

(γ) ο περιορισμός του πεδίου εξουσιοδότησης για την ανάκριση μαρτύρων και τη συλλογή αποδεικτικών στοιχείων καθιστά ασαφές εάν η εισαγγελέας θα απέχει από τη συλλογή αυτή εν αναμονή χορήγησης νέας άδειας, με αποτέλεσμα καθυστέρηση και αναποτελεσματικότητα που θα έθετε σε κίνδυνο την έρευνα. Τέτοιες δυσκίνητες διαδικασίες δεν απαιτούνται από το Καταστατικό.

Σε ό,τι αφορά την αναφορά στο **κοινό άρθρο 3** των ΣΓ³²⁴ το Τμήμα Εφέσεων **θεωρεί λανθασμένη την προσέγγιση του Τμήματος Προδικασίας**, διότι:

(α) η Εισαγγελέας περιέγραψε το πρόγραμμα κράτησης της CIA ως «παγκόσμιας φύσης» και για το σκοπό του αιτήματος αναφέρθηκε μόνο σε εγκλήματα που φέρεται να διαπράχθηκαν στην επικράτεια των κρατών-μερών εναντίον ατόμων, τα οποία θεωρούσε ότι είχαν μια σχέση με την ένοπλη σύγκρουση στο Αφγανιστάν, ενώ απέκλεισε την κακομεταχείριση ατόμων που «φέρεται να συνδέονται με υποομάδες της Al Qaeda, ή άλλες τρομοκρατικές οργανώσεις».

(β) παρόλο αυτό αναφέρεται σε «ένοπλη σύγκρουση μη διεθνούς χαρακτήρα που συμβαίνει στην επικράτεια ενός από τα Υψηλά Συμβαλλόμενα μέρη», αυτή η φράση δεν έχει στόχο να περιορίσει τη δυνατότητα εφαρμογής της διάταξης στην επικράτεια κράτους της ένοπλης σύγκρουσης, αλλά αντίθετα, περιγράφει απλώς τις συνθήκες υπό τις οποίες το κοινό άρθρο 3 ισχύει: πρέπει να υπάρχει ένοπλη σύγκρουση μη διεθνούς χαρακτήρα σε ένα από τα κράτη-μέρη στη Σύμβαση της Γενεύης.

(γ) Σύμφωνα με την απόφαση του Τμήματος Εφέσεων του ICTY» στην υπόθεση Kunarac: *«Αυτό που διακρίνει τελικά ένα έγκλημα πολέμου από ένα καθαρά εγχώριο αδίκημα είναι ότι ένα έγκλημα πολέμου διαμορφώνεται από ή εξαρτάται από το περιβάλλον - την ένοπλη σύγκρουση - στην οποία διαπράττεται. Δεν χρειάζεται να έχει προγραμματιστεί ή να υποστηριχθεί από κάποια μορφή πολιτικής. Η ένοπλη σύγκρουση δεν χρειάζεται να ήταν αιτιώδης για τη διάπραξη του εγκλήματος, αλλά η ύπαρξη ένοπλης σύγκρουσης πρέπει, κατ'ελάχιστο, να έχει παίξει σημαντικό ρόλο στην ικανότητα του δράστη να το διαπράξει, την απόφασή του να το διαπράξει, τον τρόπο με τον οποίο διαπράχθηκε, ή το σκοπό για τον οποίο διαπράχθηκε. Ως εκ τούτου, εάν*

³²⁴ περί βασανιστηρίων και σκληρής μεταχείρισης, προσβολής προσωπικών αξιοπρέπεια, βιασμός και άλλες μορφές σεξουαλικής βίας,

μπορεί να αποδειχθεί [...] ότι ο δράστης ενήργησε για την προώθηση ή υπό το πρόσχημα της ένοπλης σύγκρουσης, αυτό θα ήταν αρκετό για να συμπεράνουμε ότι οι πράξεις του είχαν στενή σχέση με την ένοπλη σύγκρουση. [...] Κατά τον καθορισμό του κατά πόσον η εν λόγω πράξη σχετίζεται επαρκώς με την ένοπλη σύγκρουση, το δικαστικό Τμήμα μπορεί να λάβει υπόψη, μεταξύ άλλων, τους ακόλουθους παράγοντες: ότι ο δράστης είναι μαχητής, ότι το θύμα είναι μη μαχητής, ότι το θύμα είναι μέλος του αντιπάλου κόμματος, ότι η πράξη μπορεί να θεωρηθεί ότι εξυπηρετεί τον απώτερο στόχο μιας εκστρατείας; και ότι το έγκλημα διαπράττεται ως μέρος ή στο πλαίσιο των επίσημων καθηκόντων του δράστη». Η προσέγγιση αυτή ακολουθήθηκε από το τμήμα Εφέσεων στην υπόθεση Ntaganda: «οποιαδήποτε αδικαιολόγητη επέκταση της εμβέλειας του νόμου για εγκλήματα πολέμου μπορεί να αποτρέπεται αποτελεσματικά με την αυστηρή εφαρμογή της απαίτησης Nexus».

(δ) Σύμφωνα με την *amicus curiae* συμβολή του καθηγητή Rona, αυτή η άποψη βρίσκει υποστήριξη στη θέση της Διεθνούς Επιτροπής του Ερυθρού Σταυρού (ICRC), σύμφωνα με την οποία η φράση δε σημαίνει τον περιορισμό της εφαρμογής του κοινού άρθρου 3 στο έδαφος του Κράτους στο οποίο συμβαίνει η ένοπλη σύγκρουση, αλλά στοχεύει μάλλον να διασφαλίσει ότι η διάταξη θα δεσμεύει μόνο τα κράτη που έχουν επικυρώσει τις Συμβάσεις της Γενεύης. Η ICRC δηλώνει ότι αυτή η φράση «έχει χάσει τη σημασία της στην πράξη», «καθώς κάθε ένοπλη σύγκρουση μη διεθνούς χαρακτήρα» δεν μπορεί παρά να πραγματοποιηθεί στην επικράτεια ενός από τα συμβαλλόμενα μέρη της Σύμβασης», δεδομένης της καθολικής επικύρωσης των Συμβάσεων της Γενεύης. Στη παρούσα περίπτωση, όλα τα αναφερόμενα κράτη (Αφγανιστάν, Πολωνία, Ρουμανία και Λιθουανία, καθώς και οι ΗΠΑ) – είναι συμβαλλόμενα μέρη στις 4 συμβάσεις της Γενεύης. Επιπλέον η ICRC έχει αναγνωρίσει ότι «μια μη διεθνής ένοπλη σύγκρουση μπορεί να διαρρεύσει από το έδαφος του κράτους στο οποίο άρχισε, στο έδαφος γειτονικού κράτους που δεν είναι συμβαλλόμενο μέρος της σύγκρουσης».

(ε) Το υπόλοιπο κείμενο του κοινού άρθρου 3 δεν περιορίζει ρητώς τη δυνατότητα εφαρμογής του στο έδαφος του κράτους στο οποίο συμβαίνει η σύγκρουση. Αντιθέτως, οι διατάξεις του εδάφιου (1) ορίζουν ότι όσοι εμπíπτουν στην προστασία του «αντιμετωπίζονται σε κάθε περίπτωση ανθρώπινα και ότι «ορισμένες πράξεις εναντίον αυτών των προσώπων» παραμένουν απαγορευμένες σε κάθε περίπτωση χρόνου

και τόπο». Δηλαδή, το κείμενο του άρθρου στο σύνολό του δεν προτείνει ότι εάν η εγκληματική συμπεριφορά συνέβη εκτός Αφγανιστάν και το θύμα δεν συνελήφθη στο Αφγανιστάν δεν υπάρχει η απαραίτητη σχέση με την ένοπλη σύγκρουση στο Αφγανιστάν. Ένα τέτοιο συμπέρασμα θα ήταν αντίθετο με τον σκοπό του άρθρου, το οποίο παρέχει ελάχιστες εγγυήσεις σε σχέση με τις ένοπλες συγκρούσεις.

(στ) Η ύπαρξη τέτοιων καταστάσεων αναγνωρίζεται στο Καταστατικό του ICTR, το οποίο περιγράφει τη δικαιοδοσία του Δικαστηρίου ως επεκτεινόμενη έως τη δίωξη των *«ατόμων που είναι υπεύθυνα για γενοκτονία και άλλες σοβαρές Παραβιάσεις του Διεθνούς Ανθρωπιστικού Δικαίου που διαπράττονται στην Επικράτεια της Ρουάντα και σε πολίτες της Ρουάντα υπεύθυνους για γενοκτονία και άλλες παρόμοιες παραβιάσεις που διαπράχθηκαν στο έδαφος των γειτονικών κρατών»*.

Καταλήγοντας επί του θέματος, το Τμήμα Εφέσεων κρίνει ότι δεν είναι σωστό να υποτεθεί ότι, απλώς επειδή η σύλληψη δεν πραγματοποιήθηκε στο Αφγανιστάν και η εικαζόμενη εγκληματική πράξη συνέβη επίσης εκτός Αφγανιστάν, η συμπεριφορά δεν μπορεί να συνέβη στο πλαίσιο και να σχετίζεται με την εκεί ένοπλη σύγκρουση. Απαιτείται προσεκτική ανάλυση κάθε περίπτωσης για να διαπιστωθεί εάν υπάρχει επαρκής σχέση. **Ο τρόπος σύλληψης του θύματος μπορεί να είναι ένας σημαντικός παράγοντας για αυτήν την ανάλυση, αλλά δεν διευθετεί το θέμα.**

Το Τμήμα Εφέσεων διευκρινίζει επίσης ότι η απόφαση αυτή δεν σημαίνει ότι όλα τα περιστατικά του Αιτήματος έχουν την απαραίτητη σύνδεση για να χαρακτηριστούν εγκλήματα πολέμου. Εξάλλου, σε περίπτωση που η Εισαγγελέας προχωρά σε δίωξη με αμφισβητήσιμη δικαιοδοτική βάση, το άρθρο 19 (2)³²⁵ του ΚατΔΠΔ προβλέπει ότι μια υπόθεση μπορεί να εγερθεί από κατηγορούμενο ή άτομο για το οποίο έχει εκδοθεί ένταλμα σύλληψης, ή κράτος με δικαιοδοσία, ή από το οποίο απαιτείται αποδοχή δικαιοδοσίας. Το Δικαστήριο έχει επίσης υποχρέωση να βεβαιωθεί ότι έχει δικαιοδοσία σε κάθε περίπτωση που έρχεται ενώπιόν του, σύμφωνα με το άρθρο

³²⁵ «Άρθρο 19.- 2. Ενστάσεις κατά του παραδεκτού μίας υποθέσεως για λόγους που αναφέρονται στο άρθρο 17 ή ενστάσεις κατά της δικαιοδοσίας του Δικαστηρίου μπορούν να υποβληθούν από: (α) Τον κατηγορούμενο ή πρόσωπο για το οποίο έχει εκδοθεί ένταλμα σύλληψης ή κλήση προς εμφάνιση σύμφωνα με το άρθρο 58. (β) Κράτος το οποίο έχει δικαιοδοσία επί μίας υποθέσεως διότι ερευνά ή ασκεί δίωξη σχετικά με την υπόθεση ή έχει ερευνήσει ή ασκήσει δίωξη, ή (γ) Κράτος από το οποίο απαιτείται αποδοχή δικαιοδοσίας σύμφωνα με το άρθρο 12»

19(1)³²⁶ του Καταστατικού. Σε αυτό το πλαίσιο, το τμήμα Εφέσεων θεωρεί ότι είναι πρόωρη και περιττή η επίλυση συγκεκριμένων και λεπτομερών δικαιοδοτικών ζητημάτων ανά περιστατικό για το σκοπό της έγκρισης της έρευνας για την κατάσταση του Αφγανιστάν.³²⁷

4.4. Η σημασία της στάσης του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου

Η ίδια η σύσταση του ΔΠΔ εμπεριέχει τη σχέση πολιτικής – δικαιοσύνης, όπως φάνηκε τόσο στις μαραθώνιες συζητήσεις για την υιοθέτηση του Καταστατικού στη διάσκεψη της Ρώμης, όσο και στο ίδιο το Καταστατικό που εμπεριέχει τη θεσμοθετημένη ανάμιξη του Συμβουλίου Ασφαλείας³²⁸ στη λειτουργία του Δικαστηρίου. Πέραν της επιρροής του ΣΑ, ως το κατεξοχήν πολιτικό όργανο των ΗΕ, ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο παίζει και η οικονομική εξάρτηση του ΔΠΔ, ιδιαίτερα από τις μεγάλες χώρες, ενώ είναι δεδομένο το γεγονός ότι για τη λειτουργία του απαιτείται η συνεργασία των κρατών, καθώς το Καταστατικό αποτελεί μια σύμβαση.

Ο πρώτος Εισαγγελέας του ΔΠΔ, Moreno Ocampo έδινε ιδιαίτερα μεγάλη σημασία στη συνεργασία αυτή και δήλωνε ότι προτιμά η εμπλοκή του ΔΠΔ να είναι αποτέλεσμα παραπομπής από κράτος- μέρος, ή από το ΣΑ και όχι να ξεκινά αυτεπάγγελτα έρευνα πιθανών υποθέσεων για εγκλήματα που εμπίπτουν στη δικαιοδοσία του.

Η στάση αυτή του Ocampo τηρήθηκε μέσα στο πολιτικό κλίμα που δημιούργησε η απόσυρση της υπογραφής των ΗΠΑ από το ΚατΔΠΔ λίγο πριν τη σύστασή του από τον τότε πρόεδρο των ΗΠΑ George Bush, με βασική αιτιολογία την εξουσία που χορηγείται στον Εισαγγελέα και η οποία θα μπορούσε να οδηγήσει σε δίωξη πολιτών κράτους που δεν είναι μέρος του Καταστατικού, όπως στην περίπτωση εγκλημάτων αμερικανών πολιτών στο έδαφος του Ιράκ ή του Αφγανιστάν, που αναλύθηκε παραπάνω.

³²⁶ «Άρθρο 19.- 1. Το Δικαστήριο διαπιστώνει αν έχει δικαιοδοσία επί οποιασδήποτε υποθέσεως η οποία έχει εισαχθεί ενώπιόν του. Το Δικαστήριο δύναται αυτεπαγγέλτως να αποφανθεί επί του παραδεκτού μίας υποθέσεως σύμφωνα με το άρθρο 17»

³²⁷ Ο δικαστής Ibáñez Carranza επισύναψε χωριστή γνώμη στην απόφαση σε σχέση με την ερμηνεία του άρθρου 15 και της σχέσης του με το άρθρο 53 του Καταστατικού.

³²⁸ Φανή Δασκαλοπούλου-Λιβαδά «Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο», Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2013, σελ.279

Η στάση αυτή, παρά το ό,τι δεν συνάδει με το γεγονός ότι οι ΗΠΑ πρωταγωνίστησαν στην σύσταση του Διεθνούς Στρατιωτικού Δικαστηρίου της Νυρεμβέργης, αλλά και των ad hoc Διεθνών Ποινικών Δικαστηρίων για την πρώην Γιουγκοσλαβία και τη Ρουάντα μέσα από ψηφίσματα του ΣΑ, συνεχίστηκε και εντάθηκε επί κυβέρνησης Trump. Ιδιαίτερα χαρακτηριστική επί αυτού είναι η ομιλία του John Bolton, συμβούλου Εθνικής Ασφάλειας των ΗΠΑ, το 2017 στην παραμονή της επετείου του τρομοκρατικού χτυπήματος της 11.09.2001, στην οποία παρουσίασε, μεταξύ άλλων, 5 λόγους για τους οποίους οι ΗΠΑ θεωρούν «παράνομο» το ΔΠΔ³²⁹ και οι οποίοι αφορούν (α) την προσβολή της εθνικής κυριαρχίας των ΗΠΑ (β) τη δικαιοδοσία του ΔΠΔ επί «αμφιλεγόμενων» εγκλημάτων (γ) την αποτυχία του ΔΠΔ (δ) την απουσία λόγου ύπαρξης του ΔΠΔ λόγω της αρχής της συμπληρωματικότητας και (ε) την απόρριψη του ΔΠΔ σε παγκόσμιο επίπεδο.

Ανεξάρτητα από τα επιχειρήματα αυτά και την αντίκρουσή τους, η αντίθεση στη λειτουργία, αλλά και την ύπαρξη του ΔΠΔ εντείνεται μετά την διαφοροποίηση της στάσης της δεύτερης Εισαγγελέως του ΔΠΔ Fatu Bensouda, η οποία δεν φαίνεται να ασπάζεται την άποψη του προκατόχου της σε σχέση με τη δυνατότητα της Εισαγγελίας για διενέργεια αυτεπάγγελτων ερευνών. Στο πλαίσιο αυτό, όπως προαναφέρθηκε, η Εισαγγελέας ξεκίνησε από το 2006 αυτεπάγγελτη προκαταρκτική εξέταση για συγκέντρωση στοιχείων και υποστηρικτικού υλικού για φερόμενα εγκλήματα πολέμου και εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας στο Αφγανιστάν, κατά την ένοπλη σύγκρουση από την 1^η Μαΐου 2003 και μετά.

Παρά τις καθυστερήσεις και τις συνεχείς δυσκολίες, η Εισαγγελέας προχώρησε το 2017 στην υποβολή του Αιτήματος εξουσιοδότησης για έναρξη έρευνας προς το Τμήμα Προδικασίας του ΔΠΔ. Το γεγονός ότι στο Αίτημα αυτό περιλαμβάνονταν μεταξύ των φερόμενων ως υπεύθυνων για εγκλήματα εντός της δικαιοδοσίας του ΔΠΔ, μέλη των αμερικανικών ενόπλων δυνάμεων και της CIA και μεταξύ αυτών άτομα από το ανώτερο προσωπικό, τα οποία μπορεί να μην βρίσκονταν καν στο Αφγανιστάν, ήταν φυσικό να πυροδοτήσει αντιδράσεις.

³²⁹ Βίκτωρ Τσιλώνης, «Πέντε σίγουρα γιατί και τουλάχιστον εικοσι-επτά επειδή: οι ΗΠΑ κατά του ΔΠΔ», Crime time, 14.11.2020, <https://www.crimetimes.gr>

Έτσι, στην προαναφερόμενη ομιλία, ο Bolton προειδοποίησε την Εισαγγελέα για επιβολή κυρώσεων, μεταξύ των οποίων την ανάκληση της visa της, απειλή η οποία πραγματοποιήθηκε. Η απάντηση της Εισαγγελέως ότι «θα συνεχίσει να εκτελεί τα καθήκοντά της, χωρίς φόβο και χωρίς να κάνει χάρες» παρουσιάζει φυσικά ενδιαφέρον, αλλά περισσότερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι όλα αυτά γίνονταν, ενώ εκκρεμούσε η απόφαση του Τμήματος Προδικασίας.

Μέσα σε κλίμα συνεχιζόμενων απειλών προς όλα τα μέλη του ΔΠΔ που εμπλέκονται στην εν λόγω έρευνα, ήρθε η απορριπτική απόφαση του Τμήματος Προδικασίας, στηριγμένη σε επιχειρήματα που καθιστούσαν σχεδόν βέβαιη την αίτηση αναίρεση. Παρά τους πανηγυρισμούς της κυβέρνησης των ΗΠΑ και τις ωμές εκδικητικές εκφράσεις προς την Εισαγγελέα³³⁰ η αίτηση αναίρεσης υποβλήθηκε. Εκεί, το Τμήμα Εφέσεων, αποφαινόμενο, δεν περιορίστηκε απλά στο να δεχτεί την αναίρεση της απορριπτικής απόφασης, στην οποία χαρακτήρισε «βιαστικό, επιπόλαιο και αβάσιμο» τον ισχυρισμό ότι η έρευνα δεν θα εξυπηρετήσει τα συμφέροντα της δικαιοσύνης, αλλά προχώρησε ακόμη παραπέρα, παράγοντας σημαντική νομολογία και καθιστώντας σαφή την πρόθεση του ΔΠΔ να ασκήσει τη δικαιοδοσία του.

Λίγους μήνες μετά την απόφαση αυτή, το ΔΠΔ το Φεβρουάριο του 2021, έκρινε ότι έχει τη δικαιοδοσία να εξετάσει εγκλήματα πολέμου και ωμότητες στα Παλαιστινιακά εδάφη, ξεκαθαρίζοντας ότι η έρευνα αυτή δεν εμπλέκεται με την κρατική υπόσταση ή τα σύνορα της Παλαιστίνης. Η Παλαιστίνη χαρακτήρισε ιστορική την απόφαση, το Ισραήλ αντέδρασε θεωρώντας ότι «διώκεται» και χαρακτήρισε το ΔΠΔ «πολιτικό όργανο και όχι δικαστικό θεσμό» και οι ΗΠΑ διατύπωσαν μέσω του εκπροσώπου του Υπουργείου Εξωτερικών της νέας διακυβέρνησης Joe Biden «σοβαρές ανησυχίες», καθώς και την πρόθεση της κυβέρνησης να «εξετάσει την απόφαση του Δικαστηρίου».

Ίσως μπορούμε, λοιπόν να μιλήσουμε για ένα διαφαινόμενο διαφορετικό πολιτικό κλίμα που συνδιαμορφώνεται και από τη στάση του Δικαστηρίου. Ασφαλώς πολλά θα εξαρτηθούν από την προσωπικότητα του Karim Khan, διαδόχου της Fatu

³³⁰ “Dear Madame Prosecutor. You are dead to us. Sincerely, the United States” έγραψε στον προσωπικό του λογαριασμό ο κ. Bolton, για να πάρει την απάντηση της Εισαγγελέως, με την οποία ξεκινάει η παρούσα εργασία: «It’s about the law, it’s not about the power”

Bensunda, ο οποίος προέρχεται από το χώρο του ανθρωπιστικού δικαίου και αναμένεται να συνεχίσει στην ίδια πορεία.

Συμπέρασμα

Το διεθνές ποινικό δίκαιο δεν είναι απαλλαγμένο από την πολιτική, γι' αυτό και το πάγιο ερώτημα εάν ισχύει το δίκαιο αυτό για τους ισχυρούς παραμένει πάντα επίκαιρο, ενώ συχνά η διεθνής πρακτική δίνει επιχειρήματα σε αυτούς που υποστηρίζουν ότι δεν ισχύει. Ομοίως συχνά αμφισβητείται η ισχύς διεθνών Συμβάσεων, νομικά δεσμευτικών, θεωρητικά, αλλά ανεφάρμοστων στην πράξη.

Τα βασανιστήρια απαγορεύονται απόλυτα, καθολικά χωρίς εξαιρέσεις και η απαγόρευση δεν επιδέχεται παρέκκλισης. Ωστόσο, η πρακτική των βασανιστηρίων, η οποία αν και καταδικάζεται παγκοσμίως, τόσο σε επίπεδο πολιτικού λόγου, όσο και θεσμοθέτησης, εθνικής και διεθνούς, παραμένει διαδεδομένη. Η τρομοκρατική επίθεση στις ΗΠΑ στις 11.09.2001 έδωσε μια ακόμη ώθηση στην εφαρμογή τέτοιων πρακτικών, στο όνομα της άμυνας, του δικαιώματος για προστασία και του πολέμου κατά της τρομοκρατίας. Φαίνεται λοιπόν, ότι υπάρχει δρόμος από την καθολική απαγόρευση έως την καθολική εξάλειψη, ο οποίος φαίνεται να περνάει μέσα από τη Διεθνή Ποινική Δικαιοσύνη.

Όπως είδαμε στην εργασία, το Αφγανιστάν είναι κράτος-μέρος του ΚατΔΠΔ από το 2002 και έχει υπογράψει και επικυρώσει τόσο τις Συμβάσεις της Γενεύης από το 1949 και 1956 αντίστοιχα, όσο και τη Σύμβαση Κατά των Βασανιστηρίων από το 1985 και 1987 αντίστοιχα. Επιπλέον, έχει προχωρήσει σε δραστική τροποποίηση του εθνικού θεσμικού του πλαισίου, θεσπίζοντας ειδικό νόμο κατά των βασανιστηρίων και ενσωματώνοντας το έγκλημα αυτό στο νέο Ποινικό του Κώδικα. Ωστόσο, όπως προκύπτει από τα στοιχεία της Εισαγγελίας του ΔΠΔ, οι αφγανικές εθνικές δυνάμεις προέβησαν πολύ συχνά σε τέτοιες αποτρόπαιες πράξεις επί κρατουμένων και ανακρινομένων, ενώ παρά τις κάποιες ενέργειες που πράγματι έγιναν, η ατιμωρησία παραμένει, αφού στη χειρότερη περίπτωση οι δράστες υπέστησαν διοικητικές κυρώσεις ή απλώς μετατέθηκαν σε διαφορετικό τόπο κράτησης.

Στις ΗΠΑ, που δεν έχει γίνει κράτος-μέρος του ΚατΔΠΔ, ακόμα και στοιχεία που προέρχονται από έρευνες από το Κογκρέσο και το Υπουργείο Δικαιοσύνης αποκάλυψαν προηγουμένως άγνωστες λεπτομέρειες των ανακρίσεων που διεξήγαγαν οι ένοπλες δυνάμεις και η CIA στο Αφγανιστάν, την πολιτική καθοδήγηση και εξουσιοδότηση για πράξεις που παραβιάζουν στρατιωτικούς κώδικες και νόμους, καθώς και την έλλειψη νομιμότητας της εκ των προτέρων διαβεβαίωσης περί μη δίωξης ατόμων, υπό το πρόσχημα της καθοδήγησης του Γραφείου Νομικού Συμβούλου (OLC). Ακόμη και περιπτώσεις που οι ανακριτικές μέθοδοι οδήγησαν σε θάνατο κρατούμενων, είτε δεν διερευνήθηκαν, είτε οδήγησαν σε αστείες, ως προς την ελαφρότητα, ποινές.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο η διεξαγωγή έρευνας, η πιθανή δίωξη και καταδίκη για διενέργεια βασανιστηρίων από το ΔΠΔ, όχι μόνο ατόμων που προέρχονται από το Αφγανιστάν, αλλά και από τις δυνάμεις των ΗΠΑ ή της CIA, θα αποτελέσει μια ισχυρή υπενθύμιση της ασυμβίβαστης θέσης που πρέπει να έχει το διεθνές δίκαιο. Η Εισαγγελέας με το Αίτημα και την Έφεσή της και το Τμήμα Εφέσεων με την ιστορική απόφασή του για λόγους που αναλύθηκαν εκτενώς στο Β' Μέρος της εργασίας αυτής, έρχονται να υποστηρίξουν αυτή την άποψη.

Δεν είναι η πρώτη φορά που το ΔΠΔ ασχολείται με το έγκλημα των βασανιστηρίων. Είναι όμως η πρώτη φορά που ένα Τμήμα του Δικαστηρίου ανέτρεψε απόφαση άλλου Τμήματος και είναι η πρώτη φορά που πολίτες των ΗΠΑ ενδέχεται να βρεθούν κατηγορούμενοι ενώπιόν του και αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία. Τα υπόλοιπα μένει να φανούν στο μέλλον.

Πηγές Τεκμηρίωσης - Βιβλιογραφία

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

Στέλιος Περράκης – Μαρία-Ντανιέλλα Μαρούδα, *«Διεθνής Δικαιοσύνη»*, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2018

Στέλιος Περράκης – Μαρία-Ντανιέλλα Μαρούδα, *«Διεθνής Δικαιοταξία, Θεωρία και Εφαρμογή Διεθνούς Δικαίου»*, Τόμος Α' Δεύτερη έκδοση, Εκδ. Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 2016.

Κωνσταντίνος Αντωνόπουλος – Κωνσταντίνος Μαγκλιβέρας, *«Το Δίκαιο της Διεθνούς Κοινωνίας»*, Τρίτη αναθεωρημένη έκδοση, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, 2017

Μαρία- Ντανιέλλα Μαρούδα, *«Περί του Ανθρωπιστικού Χώρου στον 21^ο αιώνα»*, Εκδόσεις Ι.Σιδέρη, 2012

Ε. Ρούκουνας, *«Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο»*, Εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2019

Π. Νάσκου-Περράκη – Π. Γιαννόπουλος, *«Προσωρινά μέτρα στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης»*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 2000

Α. Γόκαρης, *«Η Πρακτική των Δικαιοδοτικών Οργάνων στην εφαρμογή του Διεθνούς Δικαίου»*, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2012[έτος Έκδοσης].

Φανή Δασκαλοπούλου- Λιβαδά, *«Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο»*, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, 2013

Βίκτωρ Π. Τσιλώνης, *«Η Δικαιοδοσία του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου»*, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, 2017

Ξενόγλωσση

Terpina, Polona, *The Torture Reporting Handbook*, δεύτερη έκδοση, Κέντρο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, University of Essex, 2015

Yale Law School, Lilian Goldman Law Library, The AVALON project, Documents in Law, History and Diplomacy.

William A. Schabas, Professor of Human Rights Law, National University of Ireland, Galway and Director, Irish Centre for Human Rights *The Crime of Torture and the International Criminal Tribunals*, Case Western Reserve University, Case Western Reserve Journal of International Law, Volume 37, Issue 2,

Crawford, N., “War-related Death, Injury, and Displacement in Afghanistan and Pakistan 2001 - 2014”, Watson Institute for International Studies, Brown University , Costs of War Project, 22 May 2015

Αρθρογραφία

David Pilling, *«It's about the law, it's not about the power»*, Financial Times, 25.09.2020

Γιώργος Μενεσιάν, «Αφγανιστάν: Τέλος του πολέμου ή νέος αιματηρός κύκλος», Liberal AMYNA & ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ, 17.05.2020

Γιώργος Καπόπουλος, «Αφγανιστάν: ο πόλεμος σε αριθμούς», Eidiseis.gr Παρασκευή 21 Φεβρουαρίου 2020.

Εφημερίδα των Συντακτών, «Φόβος για γενικευμένο εμφύλιο πόλεμο στο Αφγανιστάν, αν αποσυρθούν πλήρως οι Αμερικανοί», 03.09.2020

Capital.gr, «Ο πόλεμος στο Αφγανιστάν συνεχίζεται μετά από 19 χρόνια» Παρασκευή 21.02.2020

Φιλώ Κοντραφούρη, «Επιβιώνοντας χωρίς ελπίδα στην κόλαση του Αφγανιστάν», Καθημερινή 04.11.2019

NEWSBEAST, «Καθημερινό φαινόμενο τα βασανιστήρια στο Αφγανιστάν, Έκθεση κόλαφος του ΟΗΕ, κατά των πρακτικών της αφγανικής ΕΥΠ» 11.10.2011,

Πρώτο Θέμα: «Ανησυχία του ΟΗΕ για τα βασανιστήρια σε κρατούμενους στο Αφγανιστάν» 21.01.2013

Βίκτωρ Τσιλώνης, Πέντε σίγουρα γιατί και τουλάχιστον εικοσι-επτά επειδή: οι ΗΠΑ κατά του ΔΠΔ., Crime time, 14.11.2020

Εκθέσεις

United Nations Assistance Mission in Afghanistan Office of the United Nations High Commissioner for Human Right report: «*Treatment of Conflict-Related Detainees in Afghanistan: Preventing Torture and Ill-treatment under the Anti-Torture Law*», April 2019 Kabul, Afghanistan

UN Security Council, Secretary-General Report, pursuant to Paragraph 2 of Security Council Resolution 808 (1993) , S/25704/3 May 1993

Interim Report of the Commission of Experts Established Pursuant to Security Council Resolution 780 (1992), U.N. Doc. S/25274 (Feb. 9, 1993).

UN Security Council, Secretary-General Report, pursuant to Paragraph 5 of Security Council Resolution 955 (1994),. S/1995/134, 13 February 1995).

Report of the International Commission of Inquiry on Darfur to the United Nations Secretary-General, 25 January 2005.

Report of the Special Rapporteur, Mr. P. Kooijmans delivered to the Commission on Human Rights, U.N. Doc. E/CN.4/1986/15, 19 February 1986

ICRC, Customary International Humanitarian Law, Cambridge University Press, 2005

NATO on line library, Press Release (2003) 091, 08.12.2003,

Security Council Report, Profile Report:Afghanistan, 2006,

UN Security Council Report S/2001/1154

UN Security Council Report S/2006/105

Διεθνής Αμνηστία, Δελτίο Τύπου 13.11.2007

Διεθνής Αμνηστία Έκθεση, «Αφγανιστάν: Κρατούμενοι μεταφέρονται για να βασανιστούν: Συνενοχή της ISAF», 2007

UNAMA's Annual report 2019, «UNAMA Preventing Torture» 30.07.2019

UNAMA 2015 Annual report (on the protection of civilians in armed conflict and of the treatment of conflict-related detainees)

UNAMA 2017 Annual report

UNAMA 2013 Annual Report

UNAMA 2011 Annual Report

AIHRC, Treatment of Conflict-Related Detainees

Senate Select Committee on Intelligence Report of the Central Intelligence Agency's Detention and Interrogation Program, Declassification Revisions 3 December 2014, AFG-OTP0003-5696

CIA Inspector General Report

U.S. Department of Justice, Office of Legal Counsel, «Memorandum for Alberto R. Gonzales, Counsel to the President» Re: *Standards of Conduct for Interrogation under 18 U.S.C. par.2340-2340A*»

US White House, President Bush, «Executive Order 13440: Interpretation of the Geneva Conventions Common Article 3 as Applied to a Program of Detention and Interrogation Operated by the Central Intelligence Agency», 20 July 2007

US The Schlesinger Report, Final Report of the Independent Panel to Review DoD Detention Operations, August 2004

Πρωτογενείς πηγές Διεθνούς Δικαίου: Διεθνείς Συμφωνίες-Συνθήκες κλπ.

1919 Συνθήκη των Βερσαλλιών

1945 Allied Control Council Law No. 10, Punishment of Persons Guilty of War Crimes, Crimes Against Peace and Against Humanity

1945 Χάρτης των ΗΕ

1945 Καταστατικό Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης

1948 Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

1949 Τέταρτη Σύμβαση της Γενεύης για την προστασία των πολιτών σε καιρό πολέμου

1950 Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

1966 Διεθνές Σύμφωνο για τα Αστικά και Πολιτικά Δικαιώματα

1969 Αμερικανική Σύμβαση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα

1975 Διακήρυξη των ΗΕ για την Προστασία όλων των Ατόμων από τα Βασανιστήρια και κάθε Σκληρή, Απάνθρωπη ή Εξευτελιστική Μεταχείριση

1977 Πρόσθετα Πρωτόκολλα των Συμβάσεων της Γενεύης

1979 Κώδικας Δεοντολογίας των Σωμάτων Επιβολής του Νόμου

1981 Αφρικανικός Χάρτης για τα Δικαιώματα του ανθρώπου και των λαών

1982 Αρχές της Ιατρικής Ηθικης

1984 Σύμβαση Κατά των Βασανιστηρίων, της ΓΣ ΗΕ

1985 Διαμερικανική Σύμβαση για πρόληψη και τιμωρία βασανιστηρίων

1987 Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Πρόληψη βασανιστηρίων, απάνθρωπης ή εξευτελιστικής συμπεριφοράς ή τιμωρίας

1988 Κώδικας Αρχών για την Προστασία όλων των Ατόμων υπό οποιασδήποτε μορφής Κράτησης ή Φυλάκισης

1989 Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού

1998 Καταστατικό του ΔΠΔ

2004 Αραβικός χάρτης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα

2011 Rules of Procedure and Evidence

2012 Δήλωση της Ένωσης Εθνών της Νοτιοανατολικής Ασίας για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα

Νομολογία (Αποφάσεις Δικαστηρίων – Δικαιοδοτικών Οργάνων)

International Military Tribunal (Nuremberg), Judgment and Sentences (Oct. 1, 1946), ICTY Prosecutor v. Delalic, Case No. IT-96-21-T, Judgment, 77 455-60 (Nov. 16, 1998).

ICTY Prosecutor v. Anto Furundžija, Case No IT-95-17/1-T Judgment of 10 December 1998

ICTY Prosecutor v. Kvočka, Case No. IT-98-30/1-T, Judgment 139, 2 November 2001)

ICTY Prosecutor v. Miroslav Kvočka, et al, Case No IT-98-30/1-T, Judgement of 28 February 2005

ICTY Prosecutor v. Kunarac, Case No. IT-96-23/1-A, Judgment, 148 of 12 June 2002

ICTY Prosecutor v Krnojelac, Case No. IT-97-25-T, Trial Chamber II, Judgment of 15 March 2002,

ICTY Prosecutor v. Semanza, Case No. ICTR- 97-20-T, Judgment and Sentence, IT 342-43 15 May 2003

ICTR Prosecutor v.Akayesu, Case No. ICTR-96-4-T, Chamber I ,Judgment of 2 September 1998,

ICTY Celebici case: The Judgement of the Trial Chamber, 16 November 1998, Press Release,

ICTY Prosecutor v. Tadic, Case No. IT-94-1-I, Decision on the Defence Motion for Interlocutory Appeal on Jurisdiction, 70, 2 October 1995

ECHR Case of Ireland v. United Kingdom, Judgment of 18 January 1978

ICJ Case concerning military and paramilitary activities in and against Nicaragua (NICARAGUA v. USA) Judgment of 26 November 1984

ICC Situation in the Islamic Republic of Afghanistan, Pre-Trial Chamber III, 20 November 2017

ICC-02/17-1.The Presidency, Decision assigning the situation in the Islamic Republic of Afghanistan. 3 November 2017

ICC-02/17-5, Pre-Trial Chamber III, Decision on the Prosecutor's Request for Extension of the Page Limit.

ICC-02/17-12, with one confidential ex parte annex.

ICC-02/17-13-Secret-Exp; ICC-02/17-14-Secret-Exp.

ICC-02/17 PRE-TRIAL CHAMBER III, SITUATION IN THE ISLAMIC REPUBLIC OF AFGHANISTAN Date: 20 November 2017

ICC-01/05-01/087, The prosecutor v. Jean Pierre Bemba, Trial Chamber III, Judgment, 21 March 2016

UNITED STATES DISTRICT COURT EASTERN DISTRICT OF WASHINGTON, No. CV-15-0286-JLQ, SULEIMAN ABDULLAH SALIM, et al., vs. JAMES E. MITCHELL and JOHN JESSEN, MEMORANDUM OPINION) RE: MOTIONS FOR SUMMARY JUDGMENT, 08.07.2017

ICC-01/11-01/11-547-Red Prosecutor v. Saif Al-Islam Gaddafi and Abdullah Al-Senussi, Appeals Chamber, “Judgment on the appeal of Libya against the decision of Pre -Trial Chamber I of 31 May 2013 entitled ‘Decision on the admissibility of the case against Saif Al-Islam Gaddafi’”, 21 May 2014

ICC-01/09-01/11 OA The Appeals Chamber, Situation in the Republic of Kenya, Prosecutor v. William Samoei Ruto, Henry Kiprono Kogsey and Joshua Arap Sang, Judgment of 20 September 2011

ICC-01/09 Pre-Trial Chamber II, Decision pursuant to Art 15 of the Rome Statute on the Authorization of an investigation into the Situation in the Republic of Kenya, 31 March 2010

Διεθνείς Πράξεις - Αποφάσεις Διεθνών Οργάνων

Conclusion of Commission on the Responsibilities of the authors of the War and on Enforcement of Penalties (<https://www.jstor.org/stable/2187841?seq=1>)

UN Security Council RESOLUTION 827 /1993 for the establishment of an International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia (ICTY)]

UN Security Council RESOLUTION 955/1994 for the establishment of an International Criminal Tribunal for Ruanda

Ψήφισμα της ΓΣ των ΗΕ 39/46 της 10.12.1984 (τέθηκε σε ισχύ στις 26.06.1987)

UN General Assembly RESOLUTION 70/175, United Nations Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners (the Nelson Mandela Rules), 17 December 2015

UN Security Council resolution, S/RES/1368(2001), 12 September 2001

UN Security Council Resolution S/RES/1373(2001), 28 September 2001

S.J.Res.23- 107th Congress (2001-2002) Authorization for Use of Military Force, 14.09.2001,

UN Security Council Resolution S/RES/1386(2001)

UN Security Council Resolution, 14 October 2003, S/RES/1510 (2003)

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Ψήφισμα σχετικά με την κατάσταση στο Αφγανιστάν (2017/2932 (RSP))

UN General Assembly-Sixth Emergency Special Session, Resolution ES-6.2/1980 «*The situation in Afghanistan and its implications for international peace and security*» 14.01.1980

UN Security Council Resolution S/RES/622(1988)

UN General Assembly Resolution A/Res/44/15(1990)

UN General Assembly Resolution A/RES/48/208/ 21 December 1993

UN Security Council, Statement by the president of the SC, S/PRST/1994/4

UN Security Council Resolution S/RES/1374 (2001)

UN Security Council S/RES/1401 (2002), 28 March 2002

United Nations Security Council, S/RES/2543 (2020), 15 September 2020

Internet sites

<https://www.ft.com/content/beeb8dba-ce3c-4a33-b319-3fcff0916736>

<https://scholarlycommons.law.case.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1372&context=jil>

https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_RES_39_46.pdf

<https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/afghanistan-report-on-the-treatment-of-conflict-related-detainees-17-april-2019.pdf>

https://www.icty.org/x/file/Legal%20Library/Statute/statute_re808_1993_en.pdf

<https://www1.essex.ac.uk/hrc/documents/practice/torture-reporting-handbook-second-edition.pdf>

<http://www.internationalcrimesdatabase.org/Case/50/Akayesu/>

<https://www.icty.org/en/press/furundzija-case-judgement-trial-chamber-anto-furundzija-found-guilty-both-charges-and>

<https://www.icty.org/x/cases/kunarac/acjug/en/kun-aj020612e.pdf>

<https://www.refworld.org/cases,ICTY,4148117f2.html>

<https://unictr.irmct.org/sites/unictr.org/files/case-documents/ictr-97-20/trial-judgements/en/030515.pdf>

<https://unictr.irmct.org/sites/unictr.org/files/case-documents/ictr-96-4/trial-judgements/en/980902.pdf>

<https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/declarationtorture.aspx>

<https://www.icty.org/en/press/celebici-case-judgement-trial-chamber-zejnil-delalic-acquitted-zdravko-mucic-sentenced-7-years>

https://ap.ohchr.org/documents/E/CHR/report/E-CN_4-1986-15.pdf
https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/B-8-2017-0678_EL.html
<https://www.ieidiseis.gr/kosmos/item/36243-afghanistan-o-polemos-se-arithmoys>
<http://icasualties.org/App/AfghanFatalities>
<https://watson.brown.edu/costsofwar/>
<https://www.nsia.gov.af:8080/wp-content/uploads/2019/04/ALCS-2016-17-Analysis-report-.pdf>
<https://news.un.org/en/story/2019/07/1043451>
<https://reliefweb.int/report/afghanistan/afghanistan-profile-report-07-nov-2006>
<https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/Afgh%20ARESES6%202.pdf>
<https://www.refworld.org/pdfid/3b00f1424.pdf>
<https://www.refworld.org/docid/3c4e945531.html>
<https://www.securitycouncilreport.org/un-documents/document/afgh-s2001-1154.php>
<https://www.securitycouncilreport.org/un-documents/document/AFGH-S2006-105.php>
<http://unscr.com/en/resolutions/1401>
https://unama.unmissions.org/sites/default/files/resolution_2543_2020_english.pdf
<https://unama.unmissions.org/release-unamas-2015-annual-report-protection-civilians-armed-conflict>
<https://unama.unmissions.org/afghanistan-10000-civilian-casualties-2017-un-report-suicide-attacks-and-ieds-caused-high-number>
<http://hrlibrary.umn.edu/research/ratification-afghanistan1.html>
<https://www.intelligence.senate.gov/sites/default/files/publications/CRPT-113srpt288.pdf>
https://www.icc-cpi.int/courtrecords/cr2016_02238.pdf
<https://www.justice.gov/olc/file/886061/download>
<https://fas.org/irp/offdocs/eo/eo-13440.htm>
<https://www.icc-cpi.int/Pages/record.aspx?docNo=ICC-01/11-01/11-547-Red>
https://www.icc-cpi.int/CourtRecords/CR2011_16046.PDF
<https://casebook.icrc.org/case-study/us-schlesinger-report>
<https://www.refworld.org/cases,ICC,4bc2fe372.html>
<https://www.icty.org/x/cases/knojelac/tjug/en/krn-tj020315e.pdf>
<https://www.refworld.org/cases,ICTY,48ad2b772.html>
https://www.icty.org/x/file/Legal%20Library/Statute/statute_sept09_en.pdf
https://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/grk.pdf
<https://digitallibrary.un.org/record/189613#record-files-collapse-header>
<https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/lawenforcementofficials.aspx>

<https://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/MedicalEthics.aspx>

https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_RES_39_46.pdf

<https://digitallibrary.un.org/record/53865>

https://www.un.org/securitycouncil/sanctions/1267/aq_sanctions_list/summaries/entity/al_qaida

<https://digitallibrary.un.org/record/448051>

<https://www.congress.gov/bill/107th-congress/senate-joint-resolution/23>

<https://www.un.org/ruleoflaw/blog/document/security-council-resolution-1373-2001-on-threats-to-international-peace-and-security-caused-by-terrorist-acts/>

<https://digitallibrary.un.org/record/454998>

<https://digitallibrary.un.org/record/503843>

<https://www.nato.int/docu/pr/2003/p03-091e.htm>

<https://www.icc-cpi.int/Pages/record.aspx?docNo=ICC-02/17-1>

<https://www.icc-cpi.int/Pages/record.aspx?docNo=ICC-02/17-5>

<http://www.icrc.org/customaryihl/eng/docs/home>

<https://www.amnesty.gr/action/campaigns/13574/stamatiste-ta-vasanistiria>

https://www.icc-cpi.int/CourtRecords/CR2017_06891.PDF

https://www.icc-cpi.int/CourtRecords/CR2017_06891.PDF

<https://www.capital.gr/diethni/3412595/o-polemos-sto-afganistan-sunexizetai-meta-apo-19-xronia-oi-stratiotes-oi-nekroi-to-kostos>

<https://www.liberal.gr/diplomacy/afganistan-telos-tou-polemou-i-neos-aimatiros-kuklos/302487>

https://www.efsyn.gr/kosmos/asia/eiririkos/232301_afganistan-100000-amahoi-thymata-se-10-hronia

[https://undocs.org/S/RES/1386\(2001\)](https://undocs.org/S/RES/1386(2001))

https://www.icc-cpi.int/CourtRecords/CR2017_06891.PDF

<http://unscr.com/en/resolutions/1776>

[https://undocs.org/S/RES/2344\(2017\)](https://undocs.org/S/RES/2344(2017))

<https://www.un.org/press/en/2018/sc13240.doc.htm>

<https://www.amnesty.gr/news/press/article/3212/afganistan-oi-hores-toy-nato-diakindyneyoyn-ti-synenohi-toys-se-vasanistiria>

<http://web.amnesty.org/library/index/engasa110112007>

<https://www.newsbeast.gr/world/arthro/242535/kathimerino-fainomeno-ta-vasanistiria-sto-afganistan>

<https://www.tovima.gr/2012/03/19/world/systimatika-basanistiria-kataggelei-mko-sto-afganistan>

<https://www.protothema.gr/world/article/251633/anhsyxia-toy-ohe-gia-ta-basanisthria-stis-fylakes-toy-afganistan/>

https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/B-8-2017-0682_EL.html

<https://www.kathimerini.gr/investigations/1049981/epivionontas-choris-elpida-stin-kolasi-toy-afganistan/>

https://www.icc-cpi.int/CourtRecords/CR2017_06891.PDF

https://www.icc-cpi.int/CourtRecords/CR2019_06955.PDF

www.peaceagreements.org

<https://www.crimetimes.gr>